

Арчибълд Кронин

ЦИТАДЕЛАТА

АРЧИБАЛД КРОНИН ЦИТАДЕЛАТА

Превод: Кръстан Дянков, Владимир Аврамов

chitanka.info

КРЪСТАН ДЯНКОВ

ПРЕДГОВОР

С романа „Цитаделата“ ни свързва старо читателско приятелство. Вече няколко поколения тази книга продължава да ни вълнува с хуманната си проблематика, с ентузиазма си, с чистотата на чувствата и своя висш идеализъм. Написана в 1937 г., тя е на пръв поглед хроника за живота — паденията и триумфите — на доктор Андрю Менсън, неизвестния шотландски лекар, който още в началото на своята кариера попада в една от най-бедните области на Англия, миньорския Уелс, за да се издигне след това до блясъка на богатия Лондон, да преживее там най-страшното от всичките си разочарования и отново да се хвърли в борба, онази благородна битка на неговата професия, която винаги ще си остане върховен смисъл в живота на истинския лекар. Жизнената хроника на Менсън има обаче и обратна страна, има социален рекушет, който прави от романа нещо повече от обикновения, бих казал тривиален роман на 30-те години. Защото, както може би ще забележи всеки читател, авторът лесно би могъл да се поддаде на модната за времето тенденция и без особени затруднения да ни поднесе един чисто „забавен“, убиващ времето и наситен със „силни страсти“, лек и безсюжетен роман. Вместо това Арчибълд Кронин е предпочел да си послужи с формата на забавния роман, за да покаже зад нея един напречен разрез на английското общество в двайсетте години на века с всички негови недостатъци и конфликти. На този фон Андрю Менсън вече не може да играе незавидната роля на евтин герой, какъвто с леснина би могъл да бъде, а се превръща в обществен, граждански, символичен образ, изтъкан както от най-обикновени човешки чувства и мисли, така и от плътен социално-етичен материал. „Цитаделата“ в това отношение представлява една рядка симбиоза на „четивото за всички“ със сериозния критично-реалистичен жанр. Интригата Андрю-Кристин-Франсис, определяща в своеобразни приливи и отливи развоя на събитията о романа, е същевременно разстлана в няколко посоки, свързва други съдби,

преминава в други планове и накрая напълно се стапя като основен стълб на повествованието, за да отстъпи на моралния патос, на социалното чувство за дълг и отговорност, точно и строго определено от принципната етика на главния герой. Изправен пред тежкия избор на млад, способен и надежден учен в условията на остарели схващания, граничещи в някои случаи едва ли не с позорно за 20-тия век средновековие, попаднал в безмилостния класов хаос на английското общество, което отхвърля нищия, но не приема и богатия, когато той е с по-либерални от неговите възгледи, Менсън става рупор на онези прогресивни научни разбирания, естествено лишени от дълбок социален смисъл, тъй характерни за бурните начални периоди в развитието на съвременната медицинска наука. Разбира се, той вниква в корените на много от социалните злини, срещу които се бори едва ли не с голи ръце (подпомогнат единствено от Кристин, Дени и Хоуп). Но този бунт си остава преди всичко бунтът на напредничавия интелектуалец, за когото по-важно е да освободи мисълта, нежели да намери изход от системата, сковаваща тази мисъл. Неведнъж Андрю Менсън говори за тази „система“, при всеки свой неуспех той с ярост се връща на еретичните за околната му среда идеи за нейното преустройство. Ние обаче не можем да се съмняваме, не както Менсън, тъй и Кронин виждат нещата все пак малко едностранни, разбират ги най-вече през призмата на своята медицинска практика (защото и двамата са лекари). Неволите и бедствията, които са постоянен спътник на миньорите от Уелс, на лондонските сиромаси или дребни буржоа, предизвикват у Менсън възмущение, искрено и страстно възмущение против фактите, против житейската истина, против онези, които търпят и гледат пасивно или с насмешка, против алчността на шепата, която експлоатира масата. Ала тук е и краят на този протест. Менсън (и Кронин) не могат да видят откъде тръгва основната неправда на тяхното общество, за което далеч не можем да ги виним. Менсън (и Кронин) са едни от първите, те са ентузиастите на новото, на свободомислието и това е достатъчно, за да ги приемем като добри наши приятели. Менсън не се поддава на интригите, на ласкателството, на „общественото“ признание от страна на богатите лондонски безделници и бездарници (и в крайна сметка мошеници) и избира по-трудния, но по-верен път — да се върне при хората, които страдат, които не ще имат с какво да заплатят на лекаря освен с

топлото сърдечно чувство, при своята наука, пред която стоят още толкова неизвестни, която изисква още толкова много упорит труд. И това му стига. Животът му преминава в непрекъснато овладяване на крепости, на цитадели — това е животът, който независимо от върховете и низините си върви настъпателно нагоре, към следващата цитадела, до последния ред на романа, когато Андрю Менсън се възправя срещу скупчените като крепостни укрепления огнени облаци. С тази своя нестихваща и оптимистична възходяща линия романът на Кронин не е изгубил и до днес гражданските си и възпитателни достойнства.

Авторът, Арчибълд Джоузеф Кронин, е роден на 19 юли 1896 г. в Кардрос и след като завършва медицина в Глазгоу (Шотландия), в продължение на година работи като лекар. През Първата световна война той е бордови лекар; после практикува в болница за инвалиди от войната, а след това, отново като корабен лекар, стига до Индия, за да се върне пак в Англия и няколко години да работи като лекар-санитар в рудничарските селища на Южен Уелс, където, също като своя Андрю Менсън, се подготвя и получава учена степен. Известно време той е лекар в Лондон, но поради заболяване се отказва от своята професия и от 1930 г. напълно се отдава на писане. След Втората световна война Кронин дълго време живее в Съединените щати. Творчеството на Кронин е характерно преди всичко с постоянния си типаж — това са лекари: Венър, Менсън, Шенън. И ако днес, макар и не съгласно строгите класификации на литературознанието, говорим за „лекарски роман“, имаме предвид най-вече романите на Кронин. Повечето от тях се състоят от една и съща хуманна тъкан: човечността сред хората и отговорността пред себеподобния. Кронин е буржоазен писател, но може би тъкмо затова книгите му носят непогрешим историко-документален елемент — те показват буржоазния бит на Англия, неговите противоречия и проблеми, макар и понякога несъществени и периферийни. Кронин воюва с еснафщината и пошлостта, с егоизма и самодоволството. В литературните си прийоми той не винаги следва известната рецепта на класическия социално-критичен роман — при него събитията понякога се обуславят от чистата случайност (както на много места в „Цитаделата“); той допуска все пак съществуването на разумни личности сред върхушката на един или друг обществен слой (Робърт Аби в „Цитаделата“), които само от добра воля могат понякога

да изменят хода на събитията. Но независимо от това Кронин пише, черпейки своите теми от действителността, пише честно, с искрени симпатии към обикновения човек. Ето защо творчеството му, без да блести с особени амбиции, е реалистично и най-вече убедително. Кронин е писал романи, повести и пиеси. В хронологичен ред те са: „Замъкът на шапкаря“ (1931), „Три живота“ (1932), „Големите Канарски острови“ (1933), „Звездите гледат отгоре“ (1935), „Цитаделата“ (1937), „Ключовете на царството“ (1941), „Младите години“ (1944), „Пътят на доктор Шенън“ (1948), „Испанският градинар“ (1950), „Приключения в два свята“ (1952), „Вън от тук“ (1953), „Гробът на кръстоносеца“ или „Нещо красиво“ (1956), „Дървото ма Юда“ (1961).

КНИГА ПЪРВА

ГЛАВА ПЪРВА

Един късен октомврийски следобед през 1921 година неугледен мъж напрегнато се взираше през прозореца на третокласното купе в почти празния влак, който идеше от Суонси и пуфтеше нагоре по долината Пеноуел. Менсън пътуваше от Север вече цял ден, сменял бе влак в Карлайл и Шрузбъри и въпреки това последният етап на отегчителното пътуване към Южен Уелс го завари още по-развълнуван от мисли за бъдещия, първи в лекарската му кариера пост в този странен, обезобразен край.

Навън, между планините, издигащи се от двете страни на единичната железопътна линия, се лееше проливен дъжд. Върховете бяха скрити в сивата пустош на небето, а склоновете им, белязани от изоставени рудници, чернееха мрачни, осакатени от огромни купища шлака, върху които с напразната надежда да намерят паша скитаха няколко мръсни овце. Не се виждаше ни храст, ни стрък зеленина. В гаснещата светлина дърветата приличаха на неприветливи и осакатени призраци. При един завой на линията пред погледа му светна черният блясък на някаква леярна, осветил десетина голи до кръста работници с опнати тела и вдигнати за удар ръце. Макар че тази гледка се загуби бързо зад безразборно струпаните машинарии над една мина, у него вълнуващо и живо остана усещането за мощ. Менсън пое дълбоко дъх. Почувства отведен порив за усилие, една внезапна завладяваща бодрост, бликнала от надеждите и обещанията на бъдещето.

Когато половин час по-късно локомотивът допъхтя в Бленли, последен град в долината и крайна гара, вече бе паднал мрак, който още по-силно подчертаваше колко чуждо и отдалечено е това място. Най-сетне бе пристигнал. Хванал здраво чантата си, Менсън скочи от влака и забърза по перона, нетърпеливо търсейки знак, че го чакат. При изхода на гарата под един угасен от вятъра фенер стоеше и чакаше старец с жълто лице, квадратна шапка и дълга като нощница мушама. С пожълтелите си очи той внимателно огледа Менсън, а когато проговори, гласът му издаваше неохота.

— Вие сте новият помощник на доктор Пейдж?

— Да... Менсън, Андрю Менсън се казвам.

— Хм. Аз пък Томас. Повечето ми викат Старият Томас, да вървят по дяволите! Докарах двуколката. Сядайте — щом не ви се плува...

Менсън хвърли вътре чантата и се покатери в очуканата двуколка зад един висок ъгловат черен кон. Томас го последва, хвана юздите и се обърна към коня.

— Хайде, дий, Тафи!

Потеглиха праз града, който, въпреки всички усилия на Андрю да долови контурите му в плющия дъжд, не представляваше нищо повече от размазана купчина ниски сиви къщи, наредени под високите и вездесъщи планини. Няколко минути старият кочияш не продума, но продължи да хвърля изпод капещата периферия на шапката си песимистични погледи към Андрю. Далеч не приличаше на спретнатия кочияш на преуспяващ доктор. Напротив, беше сбръчкан и немарлив и през цялото време от него се носеше необикновената, остра миризма на гранясала мас.

Най-после той каза:

— Току-що си зехте дипломката, а?

Андрю кимна.

— Знаех си. — Старият Томас плю. Триумфът му го направи по-сериозен и общителен. — Последният помощник си замина преди десет дни. Много-много не се задържат.

— Защо? — въпреки своята неувереност, Андрю се усмихна.

— Първо на първо — работата е тежка, мен ако питаш.

— А второ?

— Ще разберете! — Миг по-късно Томас вдигна камшика и като гид, който би обърнал вниманието върху красива катедрала, посочи края на редица къщи, където от една малка осветена врата излизаха облаци пара. — Вижте! Там е госпожата и моят магазин за пържени картофи. Пържим два пъти в седмицата и прясна риба. — Дългата му горна устна потръпна от тайна гордост. — Рекох, може пък да ви се ще да знаете.

Тук главната улица свършваше, те завиха по стръмен неравен страничен път, изтрополяха през едно запуснато място и влязоха в тясната алея на къща, която се издигаше изолирана от съседните

улички зад три чилийски бора. На портата се четеше името „Брингоуър“.

— Ето ни и нас — каза Томас и дръпна юздите.

Андрю слезе. В следния миг, докато се съсредоточаваше за мъчителната церемония на влизането, предната врата енергично се отвори и той се озова в осветения хол, многословно приветстван от една дребна пълничка засмяна жена на около четирийсет години, със сияещо лице и блестящи, самоуверени примигващи очи.

— Тъй, тъй, тъй! Това ще да е доктор Менсън. Влезте, драааги, влезте. Аз съм съпругата на доктора, госпожа Пейдж. Надявам се, пътуването не е било уморително. И се *радвам* да ви видя. Просто не съм на себе си, откак се измете оня ужасен човек, който беше при нас. Би трябвало да го видите. Беше най-големият прахосник, който съм виждала, казвам ви. Но това няма значение! Сега вие сте тук и всичко е наред. Елате, аз лично ще ви покажа вашата стая.

Стаята на Андрю на горния етаж беше малка и спретната, имаше таблен креват, жълт лакиран скрин и бамбукова маса, върху която бяха поставени леген и кана.

Оглеждайки се, додето нейните черни като копчета очи изпитателно се взираха в лицето му, той каза плахо и вежливо:

— Тук изглежда доста удобно, госпожо Пейдж.

— Да, наистина — тя се усмихна и майчински го потупа по рамото. — За вас тук ще бъде идеално, драаги. Бъди добър с мен и аз ще бъда добра за тебе. По-добре не може да се каже, нали? Сега да не губим време, елате да ви запозная с доктора — тя замълча, погледът ѝ все още въпросително вперен в очите му, и добави, като се стараяше гласът ѝ да звучи небрежно: — Не знам писах ли ви, но между другото напоследък докторът не е много добре.

Андрю изненадано я погледна.

— О, нищо особено — веднага продължи тя, за да го изпревари. — От няколко седмици е на легло. Но скоро ще се оправи. Без съмнение.

Объркан, Андрю я последва до дъното на коридора, където тя със замах отвори една врата и весело възкликна:

— Едуард, доктор Менсън — нашият нов помощник. Идва да се представи.

Когато Андрю влезе в дългата старомодна спалня с плътно спуснати плюшени завеси и малък огън в камината, Едуард Пейдж се обърна в леглото явно с голяма мъка. Беше едър кокалест мъж, вероятно шейсетгодишен, с грубо издялано лице и уморени, блестящи очи. Целият му вид носеше печата на страдание и някакво измъчено търпение. Имаше и още нето. Светлината на петролната лампа падаше върху възглавницата и разкриваше една безизразна восъчна половина от лицето му. Лявата част на тялото му бе също парализирана, а лявата ръка, отпусната върху бродирания юрган, бе сгърчена в лъскав конус.

Като наблюдаваше тези признаци на тежък и съвсем не скорошен удар, Андрю внезапно почувства пълно объркване. Настъпи неловко мълчание.

— Надявам се, че тук ще ви хареса — отбеляза най-последно доктор Пейдж. Говореше бавно и трудно, леко сливаше думите. — Дано работата не ви се види твърде тежка. Вие сте много млад.

— Аз съм на двайсет и четири, сър — сковано отвърна Андрю. — Знаем, това ми е първата служба и тъй нататък, но от работа не се страхувам.

— Ето, видя ли! — госпожа Пейдж сияеше. — Не ти ли казах, Едуард, със следващия ще имаме късмет?

Върху лицето на Пейдж застина още по-дълбока неподвижност. Той се вгледа в Андрю. После, изглежда, интересът му отслабна.

— Дано останете — рече той с уморен глас.

— Боже мой! — извика госпожа Пейдж. — Как може да го изречеш! — Тя се обърна с извинителна усмивка към Андрю. — Говори тъй само защото днес е малко кисел. Нали, патенцето ми? — наведе се и сърдечно целуна съпруга си. — Хайде стига! Вечерята ще ти пратя по Ани, щом свършим нашата.

Пейдж не отговори. Поради каменното изражение на полузастиналото лице устата му изглеждала крива. Здравата му ръка се протегна към книгата върху масата край леглото. Андрю видя заглавието ѝ: „Дивите птици в Европа“. Той се почувства излишен преди още парализираният човек да се е зачел.

Когато слезе за вечеря, мислите му бяха мъчително объркани. Той бе кандидатствал за това помощник-лекарско място в отговор на едно обявление в „Лансет“. Но в размяната на писма между него и госпожа Пейдж, с което си осигури настоящия пост, не се споменаваше

нищо за болестта на доктор Пейдж. А Пейдж беше болен, не можеше и съмнение да има колко тежък е бил мозъчният кръвоизлив, довел до тази парализа. Трябваше да минат месеци, додето той отново се залови за работа, ако това изобщо станеше някога.

С усилие Андрю отхвърли загадката от ума си. Беше млад, силен и нямаше нищо против извънредната работа, която болестта на Пейдж щеше да стовари на раменете му. Всъщност в своя ентусиазъм той жадуваше за лавина от пациенти.

— Късметлия сте, драааги — отбеляза госпожа Пейдж духовито, когато нахълта в столовата. — Тази вечер ще можете спокойно да си хапнете. Никаква манипулационна. Дей Дженкинс всичко е свършил.

— Дей Дженкинс?

— Нашият аптекар — небрежно подхвърли госпожа Пейдж. — Един сръчен дребосък. И амбициозен. Някои му викат дори „доктор“ Дженкинс, макар че той, разбира се, не може изобщо да се мери с доктор Пейдж. От десет дни насам той приема в манипулационната и ходи по визитации.

Той се втрещи в нея, обзет от нова тревога. Всичко, което бе чувал, всички предупреждения относно съмнителния характер на практиката в тези далечни Уелски долини отново проблеснаха в съзнанието му. Отново трябваше да направи усилие, за да замълчи.

Госпожа Пейдж седна начело на масата с гръб към огъня. След като се настани удобно на стола си с възглавничка, тя въздъхна в приятно предвкушване и дръпна малкото звънче пред себе си. Една прислужница на средна възраст с бледо, изжулено от миене лице внесе вечерята и крадешком огледа Андрю.

— Хайде, Ани — викна госпожа Пейдж, намаза си дебела филия топъл хляб с масло и я напъха в устата си. — Запознай се, доктор Менсън.

Ани не отвърна. Мълчаливо и сдържано поднесе на Андрю тънък резен студени варени гърди. За госпожа Пейдж обаче имаше горещ бифтек с лук и бутилка тъмна бира. Докато вдигаше капака на специалното си блюдо и разрязваше сочното месо, а устата ѝ се пълнеше със слюнка, съпругата на доктора обясни:

— На обед не ядох достатъчно, докторе. Освен това трябва да пазя диета. Кръвното ми. Трябва да пия по малко портър заради кръвното.

Андрю съсредоточено дъвчеше жилавите гърди и пиеше студена вода. След мигновения пристъп на възмущение главно затруднение бе собственото му чувство за хумор. Тя се преструваше на болна тъй неумело, че той с мъка задържа дивото желание да се изсмее.

По време на вечерята госпожа Пейдж яде много, но почти нищо не каза. Накрая, топейки хляба в соса от месото, тя довърши пържолата, млясна след последната глътка бира, облегна се на стола си, дишайки малко тежко, а кръглите ѝ бузки пламтяха и лъщяха. Сега вече тя изглеждаше готова да остане на масата, склонна към доверчивост — може би опитваше с присъщото си безочие да прецени колко струва Менсън.

Изучавайки го, тя видя пред себе си един сух, грубоват младеж, мургав, с доста остри черти, високи скули, деликатна челюст и сини очи. Когато ги повдигнеше, тези очи имаха извънредно твърд и изпитателен поглед въпреки неспокойната напрегнатост на челото. Без да знае, Блодуен Пейдж наблюдаваше един келт. Макар да призна енергичността и интелигентността на лицето му, тя бе най-доволна, че той прие без възражение малкото парче от долната част на варените преди три дни гърди. И съобрази, че въпреки гладния му вид, вероятно не ще е трудно да го храни.

— Сигурна съм, че отлично ще се разбираме с вас — заяви тя сърдечно, като чоплеше зъбите си с фуркет. — Наистина време е поне малко да ми поработи късметът. — Размекната, тя му разказа за грижите си и очерта в общи линии положението с практиката. — Ужасно беше, драги. Не можете си представи — доктор Пейдж болен, лоши некадърни помощници, никакви доходи, само загуби — не, вие няма да повярвате! И какво ли не трябваше да направя, за да сме в добри отношения с управата на мината — нали от тях идват доходите от практиката, колкото са там — побърза да добави тя. — Нали разбирате, в Бленли работите стоят горе-долу тъй: Компанията има по документи трима лекари, но не забравяйте, доктор Пейдж е във всяко отношение най-добрият. И при туй — от колко време живее тук! Близо трийсет години, това вече е нещо, струва ми се! Та тия лекари могат да имат колкото си щат помощници — вие сте на доктор Пейдж, а доктор Луис има някакъв набеден, на име Дени, — но помощниците никога не са били включени в документите на Компанията. Както и да е; исках да ви кажа, че Компанията удържа по нещо от надниците на всеки

работник в мините и кариерите и плаша на щатните доктори в зависимост от това, колко работници са минали през тях.

Задъхана под бремето на своето невежество и претоварения си стомах, тя млъкна.

— Струва ми се, разбрах как действа системата, госпожо Пейдж.

— Е, добре тогава! — тя пусна веселия си смях. — Няма защо повече да се занимавате с нея. Само трябва да помните, че вие работите за доктор Пейдж. Това е главното, докторе, Помнете, че работите за доктор Пейдж и ще се разбирате отлично с бедната малка Блодуен.

На Менсън, мълчалив и нащрек, се стори, че тя се опитва да събуди съжалението му и едновременно да затвърди властта си над него — и всичко това скрито зад една жизнерадост и любезност. Може би тя почувства, че се е отпуснала твърде много. Хвърли поглед към часовника, изправи се и върна фуркета в мазната си черна коса. След това стана. Гласът ѝ бе друг, едва ли не заповеднически:

— Между другото на Глайдър плейс 7 чака пациент. Обадиха се малко преди пет часа. Най-добре веднага да отидете.

ГЛАВА ВТОРА

Андрю незабавно тръгна, изпитвайки някакво странно чувство, едва ли не облекчение. Бе доволен от възможността да се измъкне от любопитните и противоречиви вълнения, породени с пристигането му в „Брингоуър“. В него вече мъждукаше съмнението какво е истинското състояние на нещата, за това, как Блодуен Пейдж ще го използва да върти практиката вместо безпомощния си шеф. Това бе необичайно положение, което твърде много се различаваше от романтичните картини, рисувани някога от въображението му. И все пак в края на краищата важна бе работата — всичко останало беше несъществено. Нали мечтаеше веднъж да почне! Несъзнателно той ускори крачка в напрегнато очакване, дълбоко зарадван от мисълта, че това, да, това е неговият първи случай.

Все още валеше, когато той прекоси лепкавата чернота на запустялото място и тръгна по Чепъл стрийт в неясно обяснената му от госпожа Пейдж посока. Минавайки през тъмния град, той постепенно започна да добива представа за него. Магазини и църкви — антиконформистка, англиканска и антиангликанска, молитвени капели — Андрю мина покрай цяла дузина; после големият кооперативен магазин и един клон на Западната банка, които очертаваха главната улица, дълбоко врязана в коритото на долината. Чувството, че си погребан тук, в дъното на тази планинска цепнатина, бе изключително потискащо. Наоколо почти нямаше хора. Под прав ъгъл към Чепъл стрийт от двете ѝ страни започваха редиците на работническите къщи със сини покриви. А отвъд, в началото на дефилето под сияние, което висеше като голямо ветрило в непроницаемото небе, бяха хематитовата мина на Бленли и рудниците.

Достигна Глайдър плейс 7, потропа със затаен дъх и бе веднага отведен в кухнята, където в хлътно легло лежеше болната. Беше млада жена, съпруга на стоманолеяра Уилямс, а той, като приближаваше с разтуптяно сърце, почувства със страшна сила значението на този момент, истинския отправен пункт в неговия живот. Колко често си бе представял този миг, когато в тълпата студенти

наблюдаваше демонстрация в отделението на професор Ламплау! Сега липсваше подкрепата на тълпата, липсваше лесното обяснение. Беше сам, изправен пред случай, на който трябваше сам да постави диагноза и сам да лекува без ничия помощ. Изведнъж с остра болка той почувства колко е нервен, неопитен, колко абсолютно неподготвен е за тази задача.

Съпругът застана до него в тясната, зле осветена стая с каменен под, а Андрю Менсън най-добросъвестно прегледа болната. Без съмнение беше зле. Оплакваше се от нетърпимо главоболие. Температурата, пулсът, езикът — всичко говореше за заболяване, при това сериозно. Какво бе то? Андрю напрегнато си задаваше този въпрос, докато я преглеждаше втори път. Съзнаваше, че е прекалено нервен! Но ако сбърка, ако направи ужасна грешка? Или още по-лошо — ако изобщо не успее да постави диагноза? Не бе пропуснал нищо. Нищо. И все пак още не бе достигнал решение на задачата, още се мъчеше да групира симптомите в графата на някоя позната болест. Накрая, почувствал, че повече не може да протака прегледа, той бавно се изправи, като прибираше стетоскопа си и търсеше думи.

— Да е имала настинка? — запита той, забил очи в пода.

— Да, настина — отговори с готовност Уилямс, който по време на дългия преглед изглеждаше разтревожен. — Преди три-четири дни. Сигурен съм, че беше настинка, докторе.

Опитвайки се да вдъхне увереност, каквато сам не изпитваше, Андрю кимна и смотолев:

— Скоро ще я изправим на крака. Елате в манипулационната след половин час. Ще ви дам шише с лекарство.

Сбогува се и с наведена глава, която се пръскаше от напрежение, се повлече към манипулационната — паянтова дървена постройка при входа на алеята към дома на доктор Пейдж. Запали газената лампа и закрачи напред-назад край сините и зелени шишета по прашните рафтове, напрягаше мозъка си и опитваше да открие нещо. Нямахше никакви симптоми. Трябва, да, наистина трябва да е настинка. Но в сърцето си знаеше, че не е настинка. Объркан и ядосан от собствената си некадърност, той простена в отчаяние. Принуден беше против волята си да изчака. Когато в своето отделение се сблъскаше с неясен случай, професор Ламплау прибягваше до един чист малък етикет, който най-тактично лепваше: ФНП — фебрис^[1] от неизвестен

произход — беше и необвързващо, и точно, и звучеше по такъв прекрасен научен начин!

Посърнал, Андрю извади от нишата под аптекарския тезгях едно шише от шест унции и съсредоточено започна да смесва лекарство против треска. Калиев нитрат, натриев салицилат — къде, по дяволите, беше натриевият карбонат? А, ето го! Помъчи се да повдигне духа си, като си повтаряше, че това до едно са чудесни, превъзходни лекарства, които ще свалят температурата, ще помогнат. Професор Ламплау често бе казвал, че няма друго по-добро за всички случаи лекарство от натриевия салицилат.

Тъкмо бе свършил приготвянето на лекарството и с приятното чувство, че е постигнал нещо, надписваше етикета, когато звънецът на манипулационната удари — пинг, — вратата се отвори и следван от едно куче, влезе нисък, набит трийсетгодишен мъж с червено лице и небрежна походка. В настъпилата тишина кучето-мелез на черни и жълти петна клекна на задните си крака, а мъжът, облечен в стар кадифен костюм, чорапи на точки и подковани ботуши, с мокра мушама, наметната върху раменете, огледа Андрю от горе до долу. Когато проговори, гласът му бе вежливо ироничен и дразнещо възпитан.

— Минавах и видях, че прозорецът ви свети. И реших, че няма да е лошо да ви кажа добре дошъл. Аз съм Дени, помощник на дълбокоуважавания доктор Луис, ДДА. В случай че не ви е попаднало, това съкращение означава дипломант на дружеството на аптекарите, най-великата титла, известна на хората и бога.

Андрю го гледаше със съмнение. Филип Дени запали цигара от един смачкан пакет, хвърли клечката на пода и нахално пристъпи напред. Той взе шишето с лекарството, прочете надписа, отпуши го, помириша, запуши го и го остави обратно, а мрачното му червено лице придоби иронично-ласкателен израз.

— Чудесно! Вече сте започнали нашата добра работа. Една супена лъжица всеки три часа. Боже всемогъщи! Колко успокоително — човек отново да види милите стари глупости. Но, докторе, защо не три пъти на ден? Не разбирате ли, докторе, по всички канони супената лъжица трябва да минава по хранопровода три пъти на ден? — Той замълча, а лицето му, добило вече самоувереност, ставаше все по-обидно ласкателно. — Кажете, докторе, какво има вътре? Калиев

нитрат, ако се съди по миризмата. Чудесно нещо е този приказен калиев нитрат. Чудесно, чудесно, мили мой докторе! Газогонен, стимулиращ, пикочогонен и може да се гълта с ведра. Не си ли спомняте какво пише в малката червена книжка? Когато се съмнявате, дайте калиев нитрат — или беше калиев йодид? Тц! Тц! Тц! Изглежда съм забравил някои основни неща.

В дървената барака отново настана тишина, нарушавана само от барабаненето на дъжда по ламаринения покрив. Внезапно Дени се засмя, една присмехулна оценка за безизразното лице на Андрю.

— Науката настрана, докторе, може би ще задоволите любопитството ми. Защо дойдохте тук? — запита той с насмешка.

По това време в Андрю бързо бе започнал да се надига яд. Той отговори студено:

— Имам намерение да превърна Бленли в нещо като курортен център — санаториуми, нали разбирате?

Дени отново се изсмя. Смехът му бе обиден и събуди у Андрю желание да го удари.

— Остроумно, остроумно, мили мой докторе. Типичен тежък шотландски хумор. За съжаление, не мога да препоръчам водата тук като най-подходяща за санаториум. А колкото до господата медици в тази долина, те са най-долната измет на една славна и наистина благородна професия.

— Включително вие самият?

— Точно така! — кимна Дени. Той помълча малко, разглеждайки Андрю изпод жълтеникавите си вежди. След това изостави подигравателната си ирония и грозните му черти отново станаха мрачни. Гласът му, макар и язвителен, бе сериозен.

— Вижте какво, Менсън! Аз разбирам, че вие само минавате оттук на път за Харли стрийт^[2], но междувременно има едно-две неща, които трябва да знаете за това място. Едва ли ще откриете, че то отговаря на най-добрите традиции на романтичната практика. Няма болница, няма линейка, няма рентгенов апарат, няма нищо. Ако искаш да оперираш, ще използваш кухненската маса. След това ще се измиеш в мивката. За канализацията изобщо да не говорим. При сухо лято децата мрат като мухи в първите стадии на холерата. Пейдж, вашият шеф, беше дяволски добър стар доктор, но неговата свърши, Блодуен му извади душата и той вече никога нищо няма да направи. Луис, на

когото аз служа, е една стисната, сребролюбива акушерка. Брамвел, Сребърният крал, не знае нищо друго освен няколко сантиментални рецитации и Песните на Соломона. Колкото до мен, по-добре да изпреваря клюката — пия като риба. А, да! И вашият опитомен аптекар Дженкинс, който частно върти процъфтяваща търговия с малки оловени хапчета за женски болести. Струва ми се, това е всичко. Хайде, Хокинс, да вървим. — Той повика мелеза и тежко тръгна към вратата. Там се спря и отново огледа шишето на тезгяха и Менсън. Гласът му бе равен, съвсем незаинтересован. — Между другото, на ваше място бих проверил за кореман тиф на Глайдър плейс. Някои от тези случаи не са съвсем типични.

Пинг! — удари звънчето на вратата. Преди Андрю да проговори, доктор Филип Дени и Хокинс изчезнаха в мократа тъмнина.

---

[1] Треска — Б.пр. ↑

[2] Лондонска улица, на която се намират най-известните лекарски кабинети. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Не дюшекът на бучки беше причина Андрю да спи лошо тази нощ, а растящото безпокойство за пациентката на Глайдър плейс. Беше ли това тиф? Последната фраза на Дени породя у него нови съмнения и опасения. С мъка се въздържаха да не стане и отиде отново при пациентката, по никое време, тласкан от страха да не е пропуснал някой важен симптом. И наистина, докато се мяташе и обръщаше в леглото през тази дълга, неспокойна нощ, той започна да се пита дали изобщо разбира нещо от медицина.

По характер Менсън бе извънредно склонен към крайности. Може би това се дължеше на майка му, родена в Северна Шотландия. В детството си тя наблюдавала от дома си в Улапул как северното сияние играе по замръзналото небе. Баща му, Джон Менсън, дребен фермер, беше уравновесен, работлив и сериозен. Като земеделец не можа да преуспее, а когато загина като кавалерист-доброволец през последната година на войната, остави малкия чифлик в окаяно състояние. Цяла година Джеси Менсън се бори да превърне чифлика в преуспяваща мандра и дори сама мъкнеше гюмове при доенето, за да отмени Андрю, който не вдигаше глава от книгите си да ѝ помогне. След това кашлицата, която тя години наред бе търпяла, без да подозира нищо, се влоши и тя внезапно умря от онова белодробно заболяване, което съсипва хората с нежна кожа и тъмна коса.

На осемнадесет години Андрю остана сам, студент първа година в университета „Сент Андрюз“ със стипендия от четиридесет лири годишно без никакъв друг доход. Негово спасение беше типично шотландската фондация Глен, която според наивната терминология на покойния сър Андрю Глен „дава възможност на добри и нуждаещи се студенти, кръстени Андрю, да се кандидатира за заем от 50 лири годишно в продължение на пет години при условие, че са съзнателно готови да изплатят подобни заеми, когато завършат“.

Фондацията Глен плюс често и весело гладуване изкараха Андрю през останалата част на курса в „Сент Андрюз“, а после в Медицинския институт в град Дънди. Благодарността му към

фондацията и една неуместна честност го изпратиха в Южен Уелс, където новопокръстените помощници можеха да получат най-високото възнаграждение — до двеста и петдесет лири годишно, въпреки че в сърцето си той би предпочел клиничната работа в Кралската болница в Единбург и десет пъти по-малка заплата.

И ето, сега се намира в Бленли, става, бръсне се, облича се, целият обхванат от тревога за първия си пациент. Изяде набързо закуската си и отново изтича горе в стаята. Отвори чантата и измъкна от нея синя кожена кутийка. Вдигна капачето и замислен се вгледа в медала, който лежеше вътре, Хънтъровия златен медал, даван всяка година в „Сент Андрюз“ на най-добрия студент по клинична медицина. Беше го спечелил той, Андрю Менсън. Ценеше го повече от всичко. Бе започнал да го смята за талисман, гледаше на него като на вдъхновение в бъдещата работа. Но тази сутрин го гледаше не толкова с гордост, колкото с някаква странна молба, като че се опитваше отново да повярва в себе си. След това забърза за сутрешния приемен час в манипулационната.

Когато пристигна, Дей Дженкинс бе вече в дървената барака и наливаше от крана вода в едно голямо глинено гърне. Беше дребно човече, с бързи като на хрътка движения, с хлътнали бузи, на които ярко се червенееха кръвоносните съдове, с очи, които едновременно гледаха във всички посоки, и тънки крака, обути в най-тесните панталони, които Андрю бе виждал в живота си.

Той подкупващо поздрави Андрю.

— Не е нужно да идвате толкова рано, докторе. Аз мога да се оправя с тия, на които даваме същите назначения и с удостоверенията. Когато докторът се разболя, госпожа Пейдж поръча гумен печат с неговия подпис.

— Благодаря — отвърна Андрю. — Но все пак бих предпочел сам да прегледам пациентите — но млъкна, внезапно потресен от това, което аптекарят вършеше. — Какво правите?

Дженкинс намигна.

— Тази има по-добър вкус. Ние знаем какво означава добрата стара aqua нали, докторе? Но пациентите не знаят. Не бих ли изглеждал пълен идиот, като дойдат и ме видят да пълня шишетата им от чешмата.

Явно малкият аптекар желаше да се покаже общителен, но в този момент от задната врата на къщата, на около четиридесет ярда, прогърмя силен глас.

— Дженкинс! Дженкинс! Ела тук — веднага!

Дженкинс подскочи като тренирано куче при пляска на господарския камшик. С разтреперан глас той каза:

— Извинете, докторе. Госпожа Пейдж ме вика. Аз... аз ще изтичам.

За щастие, сутринта в манипулационната имаше малко хора и в десет и половина Андрю, взел от Дженкинс списъка с адресите, веднага тръгна с двуколката на Томас. С почти болезнено предчувствие той каза на стария кочияш да кара на Глайдър плейс 7.

Двадесет минути по-късно той излезе от номер 7 със стиснати устни, блед и с изкривено лице. Две врати надолу той влезе в номер 11, който също бе в списъка. От номер 11 пресече улицата до номер 18. От номер 18 зави зад ъгъла към Реднър плейс, където имаше двама пациенти, които предишния ден Дженкинс бе отметнал като прегледани. Общо взето, за един час той направи седем такива визитации по най-близките адреси. Пет от тях, включително Глайдър плейс 7, където вече имаше типичен изрив, бяха недвусмислени случаи на коремен тиф. През последните десет дни Дженкинс ги бе лекувал с тебешир и опиум. Сега, независимо от обърканите си действия предишната вечер, изтръпнал от тревога, Андрю видя, че е изправен пред избухване на епидемия от коремен тиф.

Останалата част от обиколката той завърши колкото можа по-бързо, изпаднал едва ли не в паника. На обед, по време на който госпожа Пейдж се занимаваше само с добре опечения сладкиш, (за него весело обясни: „Поръчах го за доктор Пейдж, но той не му допадна“), затворен в ледено мълчание, той разсъждаваше върху проблема. Разбираше, че ще получи съвсем малко информация и абсолютно никаква помощ от госпожа Пейдж и реши, че трябва да говори с доктор Пейдж.

Но когато се качи в стаята на доктора, завесите бяха спуснати, а Едуард лежеше омаломощен от главоболие — челото му бе сгърчено от болка. Макар че даде знак на госта си да поседне за малко. Андрю сметна, че ще бъде жестоко да му съобщи тревогата си в този момент.

Когато стана да си върви, след като поседя няколко минути край леглото на болния, той трябваше да се ограничи с въпроса:

— Доктор Пейдж, как ще е най-добре да постъпим, ако ни се случи инфекциозно заболяване?

Последва пауза. Пейдж отговори със затворени очи, без да мърда, като че самото говорене бе достатъчно, за да влоши мигрената му.

— Винаги е било трудно. Нямаме болница, камо ли изолационен бокс. Ако се случи нещо много неприятно, звънете на Грифитс в Тониглан. Той е областният медицински инспектор — друга пауза, по-дълга от предишната. — Но се страхувам, че от него няма много полза.

Окуражен от тези сведения, Андрю се втурна надолу към хола и позвъни в Тониглан. Докато чакаше със слушалка на ухото, той видя, че Ани, прислужницата, го наблюдава през кухненската врата.

— Ало! Ало! Доктор Грифитс от Тониглан ли е?

Най-после го свързаха.

— Кой го търси? — предпазливо се осведоми мъжки глас.

— Менсън от Бленли. Помощникът на доктор Пейдж — Андрю крещеше. — Имам пет случая от коремен тиф тук. Искам доктор Грифитс да дойде незабавно.

Настъпи пауза и след това се чу напевният отговор, много уелски и много съжаляващ.

— Много съжалявам, докторе, наистина много съжалявам, но доктор Грифитс е в Суонси. По важна работа.

— Кога ще се върне? — извика Андрю. Чуваше се лошо.

— Наистина, докторе, не бих могъл да ви кажа.

— Но вижте...

От другия край се чу щракане. Другият най-спокойно бе затворил телефона. Менсън изруга на висок глас — нервно и ожесточено.

— Да пукна, ако това не беше самият Грифитс!

Той набра отново номера, но не можа да се свърже. И отново се канеше, без да се отказва да звъни, когато се обърна и видя, че Ани е влязла в хола. Ръцете ѝ бяха скръстени под престилката, а очите ѝ спокойно го оглеждаха. Жена на може би четирийсет и пет години, много чиста и спретната, с тежко, сериозно и търпеливо изражение на лицето.

— Без да искам, чух, докторе — каза тя. — Никога няма да намерите доктор Грифитс в Тониглан по това време. Обикновено следобед той отива да играе голф в Суонси.

Той отвърна троснато, преглъщайки нервно буцата, която се бе събрала в гърлото му.

— Но аз мисля, че току-що разговарях именно с него.

— Може би — тя едва се усмихна. — Чувала съм да казват, че дори когато не е в Суонси, казвал, че е там. — Тя го огледа сдържано и приятелски, преди да си тръгне. — На ваше място не бих си губила времето с него.

Андрю остави слушалката с чувство на растящо възмущение и объркване. Изруга, излезе и още веднъж обиколи пациентите си. Когато се върна, бе дошло време за вечерния приемен час. Час и половина прекара в малката задна стаичка, наречена приемна, и води борба с нея, докато стените се изпотиха, а в стаята не можеше да се диша от изпарения на влажни тела. Миньори с навехнати колена, порязани пръсти, нистагми^[1], хронични артрити. Жените и децата им — с кашлици, настинки, навяхвания — всички дребни човешки страдания. При нормални обстоятелства щеше да е доволен, би се радвал на мълчаливата преценка в погледите на тези черни хора с жълтеникава кожа, пред които се чувстваше на изпит. Но сега, зает с големия въпрос, направо му се виеше свят от тези нищожни оплаквания. През цялото време обаче в него се оформяше едно решение и докато пишеше рецепти, пречукваше гръдни кошове и даваше съвети, си мислеше: „Той ми го каза. Мразя го. Да, отвращава ме — високомерен — по дяволите. Но няма какво да се прави — трябва да отида при него.“

В девет и половина, когато последният пациент напусна манипулационната, той излезе от бърлогата си с поглед, в който се четеше решителност.

— Дженкинс, къде живее доктор Дени?

Малкият аптекар, който бързаше да сложи резето на външната врата да не би някой закъснял да влезе, се обърна с ужасено, едва ли не комично изражение на лицето.

— Нима мислите да имате нещо общо с този човек, докторе? Госпожа Пейдж... тя не го обича.

— А защо госпожа Пейдж не го обича? — запита мрачно Андрю.

— Поради същите причини, заради които никой не го обича. Той се държа така идиотски грубо с нея. — Дженкинс спря и след като видя какво вещае погледът на Андрю, без желание добави: — Добре, щом толкова искате да знаете, той живее при госпожа Сийгър, Чепъл стрийт 49.

Отново навън. Цял ден бе ходил, но всяко чувство за умора се губеше, отстъпваше в съзнанието му пред отговорността към болните, която тегнеше, настойчиво тегнеше върху раменете му. И когато на Чепъл стрийт откри, че Дени си е у дома, почувства преди всичко облекчение. Хазайката го въведе.

Дори да бе изненадан, че го вижда, Дени с нищо не показва това. Той просто го изгледа продължително и сериозно и запита:

— Е, какво! Вече да сте уморили някого?

Все още на вратата на топлатата неразтребена стая, Андрю почервения. Но с голямо усилие потисна гнева и гордостта си.

Той рязко каза:

— Вие бяхте прав. Наистина е коремен тиф. Би трябвало да ме разстрелят, че не го познах. Имам пет случая. И не съм особено очарован, че ми се наложи да дойда тук. Но не зная какви са каналите. Звънях на областния инспектор, но от него не можах да измъкна нито дума. Дойдох да поискам съвет.

Дени, който го бе слушал, наполовина обърнат в стола си край огъня, с лула в устата, най-накрая неохотно махна с ръка.

— По-добре влезте — и с внезапно раздражение добави: — и за бога седнете. Не стойте като презвитериански пастор, който ей сега ще забрани всички публични съобщения за предстоящи женитби. Ще пийнете ли нещо? Не? Така си и знаех.

Въпреки че Андрю, вдървен, изпълни искането на Дени и дори предизвикателно запали цигара, Дени, изглежда, не бързаше. Той седеше и ръгаше кучето Хокинс с върха на скъсания си чехъл.

Но най-после, когато Менсън загаси цигарата, Дени каза, сочейки с глава.

— Погледнете това там, ако искате.

На посочената маса имаше микроскоп — прекрасен Цайс — и няколко предметни стъкла. Андрю фокусира едно от тях, завъртя лещата и веднага откри пръчковидните гроздове от бактерии.

— Разбира се, доста несръчно направено — бързо и цинично се обади Дени, като че очакваше критика. — Всъщност практически скалъпено. Не съм лаборант, слава богу! Ако изобщо съм нещо, аз съм хирург. Но при нашата идиотска система човек трябва да бъде всякакъв. Грешка обаче няма, дори за невъоръженото око. Сготвих си ги тук, на пещта.

— Вие също ли имате болни? — запита Андрю с напрегнат интерес.

— Четирима! В същия район като вашите — той помълча. — И всички тия гадини идват от кладенеца на Глайдър плейс.

Андрю го гледаше настръхнал, горящ от желание да зададе десетки въпроси, разбирайки до известна степен каква истинска работа върши човекът срещу него, и преди всичко изпълнен от радост, че са му показали центъра на епидемията.

— Вижте какво — подхвана отново Дени със същата горчива и студена ирония, — коремният тиф тук е нещо нормално. Но скоро, много скоро някой ден ще имаме малко, красиво избухване на цяла епидемия. Бедата е в главния канал. Тече като дявол знае какво и се излива в половината ниски кладенци в края на града. Набивах това в главата на Грифитс, докато се уморих. Той е една мързелива, неуловима, некомпетентна и набожна свиня. Последния път, когато му звънях, казах, че ще му счупя глупавата тиква, щом го видя. Сигурно затова се е скрил днес от вас.

— Но това е отвратително! — избухна Андрю, забравяйки се, във внезапен изблик на възмущение.

Дени сви рамене.

— Той се страхува да поиска каквото и да било от Съвета да не би да го накарат да плаща от проклетата си заплата.

Настъпи тишина. Андрю горещо желаше разговорът да продължи. Въпреки враждебността си към Дени, той откри странна привлекателност в неговия песимизъм, в скептицизма му, в хладния му премерен цинизъм. Но сега той нямаше претекст да протака стоенето си. Стана от мястото си на масата и тръгна към вратата, като прикриваше чувствата си и се стараше да изрази протоколна благодарност и същевременно да покаже облекчението си.

— Много съм ви задължен за информацията. Показахте ми в какво положение съм. Тревожих се за произхода, мислех, че имам

работа с преносител. Но щом сте го локализирали в кладенеца, всичко ще е доста по-просто. Отсега нататък всяка капка вода от Глайдър плейс ще се вари.

Дени също стана. Той изръмжа:

— Грифитс трябва да се свари. — След това, връщайки се към сатиричното си настроение, каза: — Сега, моля, без трогателни благодарности, докторе. Вероятно ще ни се наложи да се търпим един друг още малко, докато свършим тази история. Можете да идвате всеки път, когато сте в състояние да ме понесете. Тук няма особен обществен живот. — После, поглеждайки към кучето, грубо завърши: — Дори и един шотландски доктор ще е добре дошъл. Нали, сър Джон?

Сър Джон Хокинс затупа с опашка по килимчето, като присмехулно се плезеше с розовия си език на Менсън.

Все пак, когато се връщаше в къщи, след като мина през Глайдър плейс, където остави строги нареждания относно водата, Андрю си даде сметка, че не мрази Дени толкова много, колкото си бе мислил.

---

[1] Неволно потръпване или изкривяване на очните ябълки — специфична миньорска болест. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Андрю се хвърли в борбата срещу коремния тиф с целия огън на импулсивната си и пламенна натура. Той обичаше работата и беше щастлив, че още в самото начало на кариерата си има такава възможност. През първите седмици носеше робията с радост. На ръцете му лежеше цялата останала практика, но той успяваше някак си да се справи с нея и след това отново с ентузиазъм се връщаше към тифусните си пациенти.

Изглежда, имаше щастие в първата атака срещу болестта. Към края на месеца всичките му пациенти вървяха на подобряване и, изглежда, беше успял да ограничи епидемията. Когато си спомнеше за предпазните мерки, така безпрекословно наложени от него — преваряването на водата, дезинфекцията и изолацията, напоените с карбол чаршафи на всяка врата, килограмите хлорна вар, които бе поръчал за сметка на госпожа Пейдж и лично бе изсипал в кладенеца на Глайдър плейс — той щастливо възкликваше: „Тръгна! Не е моя заслугата. Но, господи! Аз го *правя!*“ Изпитваше тайна, отвратителна радост поради факта, че неговите пациенти се поправяха, по-бързо от тези на Дени.

Дени все още го озадачаваше и дразнеше. Те, естествено, се срещаха често поради близостта на пациентите си. За Дени беше удоволствие да пуска с пълна сила иронията си върху това, което вършеха. Говорейки за Менсън и себе си, той казваше, че те „са влезли в жестока схватка с епидемията“, и допълваше шаблона със злобна ирония. Но въпреки цялата си сатира, сумтенето му „Не забравяйте, докторе, че ние трябва да поддържаме честта на една наистина славна професия“, той се приближаваше до болните, сядаше на креватите им, слагаше ръка на челата им, прекарваше часовете в стаите им.

От време на време Андрю беше готов да го заобича заради някой проблясък на срамежлива и стеснителна простота, но точно тогава цялото впечатление се разбиваше от някоя мрачна подигравателна фраза. Оскърбен и объркан, с надежда да получи разяснение, Андрю се обърна веднъж към „Медицински справочник“. Беше издаден преди

пет години екземпляр, но съдържаше някои неочаквани данни. В него се казваше, че на доктор Филип Дени са връчени отличията на Кеймбриджския университет и на лондонската болница „Гай“, че е MS^[1] на Англия, а по онова време е имал практика с почетно назначение като хирург в херцогския град Либъроу.

И тогава, на десети ноември, Дени неочаквано му се обади по телефона.

— Менсън! Бих искал да ви видя. Можете ли да дойдете при мен в три часа? Важно е.

— Добре. Ще дойда.

Андрю отиде на обяд замислен. Докато дъвчеше месото с качамака, той усети върху себе си надменния поглед и хитрите очи на Блодуен Пейдж.

— Кой беше на телефона? Дени, а? Оставете го. От него няма никаква полза.

Той я погледна хладно:

— Напротив, за мен беше от голяма полза.

— Какво искате да кажете, докторе? — както винаги, когато ѝ се противоречеше, Блодуен злобно избухна. — Най-обикновен луд. В повечето случаи не дава лекарства. Когато Мегън Хрис Морган, дете цял живот е трябвало да гълта лекарства, отишла при него, той ѝ казал всеки ден да извървява по две мили в планината и да престане да се тъпче с разни помии. Точно така казал. Тя после дойде при нас, мога да ви кажа, и оттогава Дженкинс ѝ е дал с шишета от най-прекрасното лекарство. О, този долен грубиян! Всички казват, че имал някъде жена. И тя не живее с него. Виждате ли! При това обикновено е пиян. Оставете го, докторе, и помнете, че работите за доктор Пейдж.

Когато отново му хвърлиха в лицето познатата фраза, Андрю изведнъж почувства, че го обзема гняв. Правеше всичко, за да ѝ угоди, но нейните изисквания нямаха край. Поведението ѝ, независимо дали беше мнителност или игривост, изглежда, винаги имаше една и съща цел — да изтиска от него колкото може повече, като даде в замяна колкото може по-малко. Той трябваше да получи първата си месечна заплата преди три дни, но може би поради недоглеждане от нейна страна, това още не бе станало и той се тревожеше и дразнеше. Като я гледаше насреща си, мазна и закръглена, доволна от живота, да съди Дени, Андрю не се стърпя. С внезапна разгорещеност той каза:

— По-лесно щях да си спомням, че работя за доктор Пейдж, ако бях получил месечната си заплата, госпожо Пейдж.

Тя така бързо почервения, че в него не остана никакво съмнение — нито за миг не бе забравяла. После тя тръсна предизвикателно глава.

— Ще я получите. Представете си, моля ви се!

До края на обедата тя остана намусена, без да го поглежда, като че беше обидената. Но по-късно, когато го повика в гостната, беше любезна, усмихната, весела.

— Ето тук са парите ви, докторе. Седнете и нека бъдем приятели. Докъде ще я докараме, ако всеки тегли към себе си.

Самата тя бе седнала в зеленото плюшено кресло, а в шишкавия ѝ скют лежаха двадесет банкноти по една лира и черното ѝ кожено портмоне. Тя взе парите и започна бавно да ги брои в ръката на Менсън — „Една, две, три, четири!“ С намаляването на купчето броеше все по-бавно, черните ѝ очи проблясваха подкупващо, а когато стигна до осемнайсет, тя млъкна и пусна малка самосъжалителна въздишка.

— Драги, о, драги докторе. Това са много пари в тези тежки времена. Какво ще кажете? Давай и вземай е моят девиз. Да си запазя ли останалите две за късмет?

Цяла минута тя седя, като го гледаше очакващо в лицето, но след като не видя нищо освен една каменна безизразност, с недоволен жест хвърли останалите пари в ръката му и остро каза:

— Тогава гледайте да ги заслужите.

Тя рязко стана и тръгна към вратата. Андрю я спря.

— Момент, госпожо Пейдж — в гласа му се чувстваше нервна решителност. Колкото и да му беше противно, бе решен да не допусне нито тя, нито нейната алчност да вземат връх над него. — Вие ми дадохте само двадесет лири, което означава двеста и четиридесет годишно, а ние определено се уговорихме, че заплата ми ще бъде двеста и петдесет. Дължите ми още шестнайсет шилинга и осем пенса, госпожо Пейдж.

Тя смъртно пребледня от гняв и разочарование:

— Така! Значи, ще допуснете между нас да застанат парите. Винаги съм чувала, че шотландците са подли! Сега го знам! На! Вземете си мръсните шилинги и пенсове.

Тя отброи парите от издутото си портмоне с треперещи пръсти и искрящи очи. След това с последен яростен поглед изхвъркна навън и трясна вратата.

Андрю излезе от къщата, кипящ от гняв. Нейната подигравка го бе засегнала още по-дълбоко, защото знаеше, че е неоснователна. Не можеше ли тя да разбере, че не ставаше въпрос за нищожната парична сума, а за целия принцип на справедливост? Освен това, като оставим настрана високопарния морал, в него имаше една вродена черта — северняшката непоколебимост никога, докато си жив, да не позволиш да те правят на глупак.

Едва когато стигна пощата, купи плик за препоръчано писмо и изпрати двадесетте лири на Фондацията Глен — дребните задържа за харчене, — той се почувства по-добре. От стълбите на пощата видя, че приближава доктор Брамурел и лицето му светна още повече.

Брамурел вървеше бавно и величествено натискаше паважа с големите си стъпала, орфаната му черна фигура бе изправена, дългата му бяла коса падаше върху мръсната яка, а очите му бяха вперени в книгата, която държеше с протегнатата ръка пред себе си. Когато стигна до Андрю, когото бе видял от половината улица, той направи театрален жест на изненада.

— О! Менсън, момчето ми! Така се бях увлякъл, за малко да не ви видя!

Андрю се усмихна. Той вече се беше сприятелил с доктор Брамурел, който за разлика от Луис, другия лекар „от списъка“, го беше приел сърдечно. Практиката на доктор Брамурел не беше голяма и той не можеше да си позволи лукса да има помощник, но имаше величествен маниер и жестове, достойни за някой лечител.

Той затвори книгата, като добросъвестно отбеляза с мръсния си показалец докъде е стигнал, след това пъкна свободната си ръка зад ревера на избелялото си палто. Беше тъй оперетен, че не изглеждаше истински. Но факт — именно той стоеше на главната улица на Бленли. Нищо чудно, че Дени го бе нарекъл „Сребърният крал“.

— Е, как е, мойто момче? Харесва ли ви Бленли? Както ви казах, когато посетихте моята скъпа съпруга и мен в „Убежището“, тук не е така лошо, както може да се стори на пръв поглед. Ние имаме свои таланти, своя култура. Моята скъпа съпруга и аз правим всичко по

силите си да ги укрепим. Носим факела, Менсън, носим го дори и в пустошта. Трябва да ни дойдете някоя вечер на гости. Пеете ли?

Андрю имаше ужасното чувство, че трябва да се изсмее.

Брамуел продължаваше екзалтирано:

— Ние, разбира се, всички чухме за вашата борба против коремния тиф. Бленли се гордее с вас, мойто момче! Мога само да съжалявам, че шансът не се падна на мен. Ако има нещо изключително, в което мога да ви бъда полезен, потърсете ме!

Чувство на угризение — кой беше той, та да се забавлява със стария човек — накара Андрю да каже:

— Всъщност, доктор Брамуел, имам един наистина интересен вторичен медиастинитис^[2] у един от моите пациенти. Много необичайно. Може би ще ви е интересно да го видим заедно, ако сте свободен.

— Да? — каза Брамуел с намалял ентузиазъм. — Не бил желал да ви затруднявам.

— То е тук, зад ъгъла — каза Андрю гостоприемно. — Имам половин час до срещата ми с доктор Дени. Ще стигнем за секунда.

Брамуел се поколеба, около една минута бе на път да откаже, после направи плах жест на съгласие. И те отидоха до Глайдър плейс да видят пациента.

Случаят, както бе споменал Менсън, беше необикновено интересен и представляваше рядък случай на запазване на тимуса^[3]. Той бе искрено горд, че го е диагностицирал и изпитваше топло чувство на общителност, когато покани Брамуел да сподели радостта на откритието.

Но въпреки гръмките фрази, доктор Брамуел не изглеждаше очарован от възможността. Той последва Андрю в стаята колебливо, дишаше само през носа си и приближи до леглото като същинска дама. Тук той се изправи и отдалеч направи бегъл преглед. Не му се и оставаше. Едва когато излязоха от къщата и той бе вдъхнал дълбоко чист, свеж въздух, при него се върна обичайното му красноречие. Светнал, той каза на Андрю:

— Радвам се, че можах да видя пациента с вас, момчето ми, преди всичко защото според мен лекарят не трябва никога да се плаши от заразяването и на второ място, защото се радвам на възможността да

напредна в науката. *Ако щете вярвайте, но това е най-добрият случай на възпаление на панкреаса, който съм виждал!*

Той се ръкува и побърза да си тръгне, като остави Андрю крайно объркан. Панкреасът, мислеше Андрю. Тази профанска грешка на Брамвел не беше просто грешка на езика. Цялото му поведение при пациента показваше пълното му невежество. Той просто не знаеше. Андрю потърка челото си. Как може един квалифициран лекар, в чиито ръце е животът на стотици човешки същества, да не знае разликата между панкреаса и тимуса, когато едната жлеза беше в корема, а другата в гръдната кухина — не, това беше зашеметяващо!

Той вървеше бавно към дома на Дени, давайки си още веднъж сметка как цялата му идеализирана представа за медицинската практика се обръща надолу с главата. Знаеше, че още е новак, недостатъчно подготвен, че е напълно в състояние да направи грешки поради неопитност. Но Брамвел не беше неопитен и поради това нямаше никакво извинение за незнанието си. Несъзнателно мисълта на Андрю се върна към Дени, който никога не се уморяваше да осмива професията, към която принадлежаха. Първоначално Дени го бе раздразнил с тягостното си твърдение, че из цяла Англия има хиляди некадърни лекари, отличаващи се единствено с чистопробната си тъпота и придобитата способност да лъжат пациентите си. Сега започна да се пита дали в думите на Дени няма някаква истина. Той реши да поднови спора този следобед.

Но щом влезе в стаята на Дени, веднага разбра, че не е време за академични дискусии. Филип го посрещна в мрачно мълчание, със скръбен поглед и помръкнало лице.

След това рече:

— Тази сутрин в седем часа умря младият Джоунз. Перфорация! — говореше тихо, със сдържан гняв. — И освен това имам два нови случая на коремен тиф на Истрид роу.

Андрю съчувствено сведе очи, но не знаеше какво да каже.

— Не бъдете толкова доволен — продължи язвително Дени. — Хубаво ви е сега, когато моите пациенти мрат, а вашите оздравяват. Но няма толкова да се радвате, когато този проклет канал протече към вас.

— Не, не! Честна дума, много съжалявам — каза Андрю нервно. — Трябва да направим нещо. Трябва да пишем до Министерството на здравеопазването.

— Можем да пишем и десет писма — отвърна Филип с безпощадно спокойствие. — И след шест месеца ще успеем да ги накараме да пратят някой склерозирал инспектор. Не! Всичко съм премислил, Менсън. Има само един начин да ги накараме да построят нов канал.

— Как?

— Като взривим стария!

За секунда Андрю се почуди дали Дени не е полудял. Но после разбра колко твърдо е неговото намерение. Изгледа го с уплаха. Колкото и да се мъчеше да предложи поне една от многото си непрекъснато нови идеи, сигурен бе, че Дени ще я сравни със земята.

Менсън изломоти:

— Ще има страшни неприятности — ако разберат.

Дени го погледна нагло.

— Можете да не се забърквате с мен, ако желаете.

— О, ще се забъркам — бавно отговори Андрю. — Но един бог знае защо се забърквам.

Целия следобед работи и същевременно горчиво съжаляваше за обещанието, което бе дал. Той бе луд, този Дени, който рано или късно ще го въвлече в сериозни неприятности. Това, което сега предложи, беше ужасно нарушение на закона, което, ако се разкрие, може да ги докара до съд и дори да доведе до свалянето на имената им от Медицинския регистър. Истински ужас го разтърси при мисълта, че прекрасното бъдеще, което се разкриваше така блестящо пред него, ще рухне изведнъж, ще бъде съсипано.

И все пак поради някаква странна и сложна причина, той не можеше да се дръпне назад.

В единадесет вечерта той и Дени тръгнаха, придружени от мелеза Хокинс, към края на Чепъл стрийт. Беше много тъмно и когато завиха зад ъгъла, силен вятър шибаше в лицата им ситни капки дъжд. Дени бе подготвил плана си и избрал часа много внимателно. Последната смяна в мината бе слязла преди един час. Няколко младежи се въртяха около магазина за пържена риба на Стария Томас в горния край на улицата, но, общо взето, тя беше безлюдна.

Двамата мъже и кучето вървяха тихо. В джоба на балтона си Дени носеше шест пръчки динамит, специално откраднат за него тази сутрин от склада за барут при кариерата от сина на хазайката му, Том

Сийгър. Андрю носеше шест празни кутии от какао със специално пробити дупки, електрическо фенерче и фитил. Попрегърбен, с вдигната яка на балтона, поглеждайки с едно око тревожно през рамо, с пламнал от противоречиви чувства мозък, Андрю отговаряше по най-краткия възможен начин на немногословните забележки на Дени. Той мрачно се питаше какво би помислил за него приятният правоверен професор Ламплау, ако го видеше замесен в тази дива нощна авантюра.

Веднага след Глайдър плейс те се озоваха до главния люк на канала, ръждясала желязна решетка в разбит бетон, и започнаха работа. Разкапаният капак не бе пипван с години, но след известна борба успяха да го вдигнат. Тогава Андрю светна дискретно в миризливите дълбочини, където по разтрошена каменна настилка като слуз течеше мръсен поток.

— Красиво, нали? — каза рязко Дени. — Погледнете пукнатините между онези камъни. *Последен* поглед, Менсън.

Не беше произнесена нито дума повече. Най-необяснимо настроението на Андрю се промени, той бе обхванат от щастие и решителност, не по-малка от тази на Дени. От тази гниеца гадост умираха хора, а дребните бюрократи не бяха сторили нищо. Сега не беше време да се сядат на леглото на болните и да се дават шишета лекарство!

Започнаха бързо да боравят с консервените кутии. Във всяка слагаха пръчка динамит. Режеха и прикрепяха фитили с различна дължина. Клечка кибрит блясна в тъмнината и в нейната сурова светлина той видя решителното бледо лице на Дени и собствените си ръце. След това първият фитил изпращя. Една след друга по ленивото течение бяха пуснати заредените кутии от какао, като тези с най-дълъг фитил тръгнаха първи.

Андрю не можеше да вижда ясно. Сърцето му щеше да се пръсне от вълнение. Това може би не беше класическа медицина, но беше най-хубавият момент в целия му живот.

Когато отплува и последната кутия с късия си съскащ фитил, Хокинс си науми да лови един плъх. Последва смразяваща интерлюдия, изпълнена с лая на кучето и страхотната опасност от експлозия току под краката им, докато го гонеха и най-после го хванаха. След това капакът бе бутнат обратно и обезумели, те изтичаха на около трийсет ярда нагоре по улицата.

Едва бяха стигнали ъгъла на Реднър плейс и спряха да се огледат, когато бум! — избухна първата кутия.

— Господи! — ахна ликуващо Андрю. — Дени, ние успяхме!

Той чувстваше другия мъж другар, искаше му се да го хване за ръката, да вика високо.

След това бързо и красиво последваха приглушените експлозии: две, три, четири, пет и накрая величествен взрив, който сигурно е бил чул на четвърт миля надолу по долината.

— Това е! — каза съдържано Дени и като че ли цялата скрита горчивина на живота му прозвуча в тези думи. — Това е краят на една частица от гнилотата!

Той не бе свършил, когато започна суматохата. Отваряха се врати и прозорци, които хвърляха светлина върху тъмните улици. Хората изскачаха от домовете си и само след минута улицата се напълни. Отначало се надигна вик, че експлозията е била в мината. Но това бе бързо отхвърлено — звукът бе дошъл от другата страна на долината. Започнаха спорове, правеха се предположения. Група мъже тръгнаха с фенери да разберат какво става. Нощта звънтеше от глъчка и объркване. Под прикритието на тъмнината и шума Дени и Менсън се запромъкваха към домовете си по задните улици. Сърцето на Менсън пееше от победата.

Още преди осем часа на другата сутрин на местопроизшествието пристигна с кола доктор Грифитс — дебел, с мазно лице, паникосан, измъкнат от топлото си легло с много проклетия от съветника Глин Морган. Грифитс можеше да не отговаря на обажданията на местните лекари, но пред гневната заповед на Глин Морган нямаше мърдане. И наистина Глин Морган имаше причина за гнева си. Новата му вила, намираща се на половин миля надолу по долината, през нощта се бе оказала оградена от ров, съдържащ нещо повече от средновековна мръсотия.

В продължение на половин час съветникът, подкрепян от помощниците си Хамар Дейвис и Дюн Робърт, на всеослушание съобщаваше на санитарния инспектор точно какво мисли за него.

Най-после, бършейки чело, Грифитс се затътри към Дени, който заедно с Менсън стоеше сред заинтригуваната тълпа, Андрю усети внезапно прилив на малодушие при приближаването на санитарния инспектор. След една тревожна нощ той сега не беше така въодушевен.

В студената светлина на утрото, сконфузен пред хаоса на разкъсания паваж, той отново бе неспокоен и нервен.

Но Грифитс не бе в състояние да подозира каквото и да било.

— Драги, драги — каза той с треперещ глас на Дени, — ще трябва да направим нов канал, и то веднага.

Лицето на Дени остана безизразно.

— Аз ви предупредих за това преди месеци — каза той студено. — Не си ли спомняте?

— Да, да, наистина! Но как можех да предположа, че тази проклетия ще избухне така? За мен е пълна мистерия как е станало всичко това.

Дени го погледна хладно.

— Къде са вашите познания по хигиена, докторе? Не знаете ли, че всички тези газове от каналите са силно запалими?

Строежът на новия канал започна още следващия понеделник.

---

[1] Master of Surgery — Висока медицинска титла за хирургическо майсторство. — Б.пр. ↑

[2] Възпаление на тъканта между белите дробове. — Б.пр. ↑

[3] Жлеза в гръдната кухина, която атрофира у възрастните. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Това се случи три месеца по-късно, в един хубав мартенски следобед. В нежния бриз, който духаше през планините, където тук-там зеленината се опитваше да се опълчи срещу господстващата, натрупана и нервна грозота, се долавяше ароматът на пролетта. Под чистото синьо небе дори Бленли беше красив.

Когато излезе да посети пациент, за когото се бяха обадили току-що от Ръскин стрийт номер 3, Андрю почувства как в този красив пролетен ден сърцето заби по-бързо. Постепенно той започваше да свиква с този странен град — примитивен и изолиран, заграбен от планините, без никакви места за развлечение, дори без кино, с нищо, освен с мрачната си мина, кариерите и рудниците, с редиците на църквите и безцветните домове — едно особено, тихо и сдържано общество.

Хората също бяха странни; но въпреки че за Андрю бяха чужди, той не можеше от време на време да не ги чувства близки. С изключение на търговците, свещениците и няколкото души от професията, всички работеха направо за Компанията. На края и в началото на всяка смяна тихите улици се разбуждаха от еката на стоманените подметки, неочаквано оживяваха от цели армии вървящи фигури. Дрехите, ботушите, ръцете и дори лицата на тези, които работеха в хематитовата мина, бяха покрити с яркочервен руден прах. Хората от кариерите носеха кожени дрехи с възглавнички, пристегнати в коленете. Леярите се открояваха със сините си шевиотени панталони.

Говореха малко, а голяма част от това, което казваха, беше на уелски диалект. В поведението им, във вгълбената им надменност личеше, че имат самочувствието на избрано племе. Но все пак бяха мили хора. Простите си радости намираха обикновено в собствените си домове, в църквите, на късото игрище за футбол и ръгби. Най-голямата им страст бе може би музиката — не евтините мелодии на момента, а строгата класическа музика. Закрачил по нощните улици, Андрю неведнъж бе чувал от някоя бедна къща да се носят звуците на пиано — соната на Бетховен или прелюд на Шопен, хубаво изпълнени,

да се издигат в стихналия въздух към загадъчните планини и да прехвърлят върховете им.

Що се отнася до практиката на доктор Пейдж, положението бе ясно на Андрю. Едуард Пейдж никога вече нямаше да прегледа болен. Но хората не искаха да „напуснат“ Пейдж, който вярно им бе служил повече от тридесет години. С блъфове и ласкателства към Уоткинс, директора на мината, чрез когото се плащаха парите, удържани от работниците за лекарска помощ, безочливата Блодуен бе успяла да задържи Пейдж в списъка на Компанията и като резултат получаваше един хубав доход; може би една шеста от него плащаше на Менсън, който вършеше цялата работа.

Андрю искрено съжеляваше Едуард Пейдж. Нежен и простосърдечен човек, Едуард се бе оженил за закръглената, кокетна и устата Блодуен, когато излизали от една малка чайна в Абъристуит, без да подозира какво се крие зад игривите ѝ, черни като сливи очи. Сега, прекършен и прикован на легло, той бе оставен на нейната милост и бе подложен на лечение, което съчетаваше ласките с нещо като весела тирания. Не че Блодуен не го обичаше. По някакъв странен, свой начин, тя бе привързана към него. Той, доктор Пейдж, бе неин. Когато влизаше в стаята и заварваше Андрю да седи при болния, тя приближаваше, като се усмихваше със странното ревниво чувство, че е излишна, и възкликваше:

— Хей! Какво си говорите там вие двамата?

Невъзможно беше да не се обича Едуард Пейдж, който притежаваше богата душа, готова на саможертва и безкористност. Лежеше безпомощен в леглото, един изхабен човек, търпящ всички свирепи грижи на тази мургава, груба и нетърпелива жена, която бе негова съпруга, жертва на нейната алчност, на упоритото ѝ безсрамно нахалство.

Нямаше за какво да стои повече в Бленли и той копнееше да отиде на друг, по-мек и топъл климат. Веднъж, когато Андрю го запита. „Искате ли нещо, сър?“, той бе въздъхнал: „Бих желал да се махна оттук, момчето ми. Чел съм за оня остров, Капри, щели да правят там резерват за птици.“ После се обърна настрани и скри лице във възглавницата. Копнежът в гласа му бе много тъжен.

Децата го дразнеха. Никога не говореше за практиката си освен когато казваше с уморен глас: „Не знаех много. Но каквото можах,

направих.“ Често прекарваше часове абсолютно неподвижен, загледан в перваза на прозореца, където преданата Ани слагаше трохи, остатъци от салам и настъргани кокосови ядки. В неделя сутрин да поседи с Пейдж идваше един стар миньор, Инок Дейвис, стеснен в стария чер костюм и целулоидния нагръдник. Двамата мъже наблюдаваха птиците в мълчание.

Веднъж Андрю срещна Инок, който възбудено трополеше надолу по стълбата.

— Мили мой! — избухна старият миньор. — Такава прекрасна сутрин! Две синошийки почти цял час пяха на перваза, не можеш си представи колко хубаво.

Инок беше единственият приятел на Пейдж. Той имаше голямо влияние сред миньорите и предано се кълнеше, че докато е жив, нито един миньор няма да се прехвърли от списъка на доктора. Той дори не можеше да си даде сметка каква лоша услуга прави на бедния Едуард Пейдж с верността си.

Друг чест посетител в тази къща беше директорът на клона на Западната банка Анъйрин Рийз, висок, сух, плешив мъж, към когото Андрю се изпълни с недоверие още от пръв поглед. Рийз беше високоуважаван гражданин, който никога никого не поглеждаше в очите. Постояваше пет формални минути с доктор Пейдж, а след това се затваряше за около час с госпожа Пейдж. Тези срещи бяха абсолютно морални. Предмет на разговорите бяха парите. Андрю предполагаше, че Блодуен е внесла голяма сума на свое име и под превъзходното ръководство на Анъйрин Рийз от време на време ловко увеличава капитала си. За Андрю по онова време парите нямаха никакво значение. Стигаше му, че редовно изплаща дълга си на Фондацията. Имаше в джоба си няколко шилинга за цигари. И освен това работата си.

Сега повече от всякога той си даваше сметка колко много значи за него работата в клиниката. То, знанието, съществуваше като някакво топло неизчезващо вътрешно чувство, което е като огън, край който се стопля, когато е уморен, потиснат, объркан. Наистина напоследък се бяха появили още по-странни противоречия, които го вълнуваха все по-силно. От медицинска гледна точка той бе започнал да мисли със собствената си глава. Може би това се дължеше главно на Дени с неговите радикални разрушителни идеи. Той се придържаше към

принципи, точно обратни на това, което бяха преподавали на Мен — сън. Сбити и оформени, принципите на Дени биха могли да се окачат като цитат над кравата му: „Не вярвам.“

Изфабрикуван по обикновения модел от своето медицинско училище, Менсън се бе изправил пред бъдещето с пълна вяра в учебниците. Той бе добил известни знания по физика и химия и биология — поне бе седнал и бе учил каквото имаше в програмата. След това догматично бе тълкан с възприетите доктрини. Знаеше всички болести, наредените в таблици симптоми и съответното лечение. Вземете например подаграта. Тя се лекува с есенен минзухар (*Colchicum*). Той все още виждаше пред себе си как професор Ламплау любезно мърка на студентите.

— *Vinum colchici*, господа. Двайсет до трийсет минимални дози, абсолютно средство срещу подагра.

Но така ли е? Този въпрос си задаваше сега Андрю. Преди месец той бе опитал *Colchicum* до границите на възможното при един истински случай на „бедняшка“ подагра — жестока и мъчителна. Резултатът беше ужасен провал.

А какво да се каже за половината, за три четвърти от другите „лекарства“ във фармакопееята? Този път той чуваше гласа на доктор Елиът, преподавателя по *materia medica*:

— А сега, господа, минаваме към *елеми* — твърд смолист екстракт, чийто ботанически произход е неустановен, но вероятно е *Canarium cominae*, внасян най-вече от Манила; използва се като мазило, едно към пет, превъзходен стимулант и дезинфектор за рани и отвори.

Боклук! Да, абсолютен боклук. Сега той знаеше това. Пробвал ли е някога Елиът *Unguentum elemi*? Той бе убеден, че не е. Цялата тази ерудирана информация бе дошла от някаква книга, която на свой ред идваше от друга книга и така нататък, назад до Средните векове. Думата „отвори“, днес мъртва като смъртта, потвърждаваше това становище.

Първата вечер, когато наивно правеше в шишето онази смес, Дени му се бе подиграл. Дени вечно се подиграваше на тези, които разчитат на микстурите, на лекарите, занимаващи се с помия. Дени твърдеше, че полза има само от пет-шест лекарства, останалите цинично класираше като „фъшкии“. Този възглед на Дени беше нещо,

с което той се опитваше нощем да се бори — една страшна мисъл, чиито разклонения засега Андрю можеше само смътно да предположи.

В този момент на своите размишления Андрю пристигна на Ръскин стрийт 3. Пациентът тук се оказа малко деветгодишно момче, на име Джой Хауълз, който страдеше от лека форма на дребна шарка. Болестта нямаше да има последици, но поради обстоятелствата в домакинството, което беше бедно, тя сигурно щеше да създаде грижи на майката на Джой. Самият Хауълз, надничар в кариерите, от три месеца лежеше болен от плеврит, за което не се плащаше никаква компенсация; а сега госпожа Хауълз, слабичка жена, вече грохнала от грижи за един болен плюс работата си като чистачка в църквата Витезда, трябваше да се грижи и за втори.

На края на визитацията, спрял вече на вратата, Андрю със съжаление каза:

— И без това сте толкова заета. Жалко, но ще трябва да не пращате Идрис на училище. — Идрис беше малкият брат на Джой.

Госпожа Хауълз рязко повдигна глава. Беше плаха, дребна жена с ярко червени ръце и подути от работа стави на пръстите.

— Но госпожица Барлоу каза, че може да ходи.

— О-о? А коя е тази госпожица Барлоу? — запита той.

— Тя е учителка в училището на Бенк стрийт — каза нищо неподозиращата госпожа Хауълз. — Тази сутрин мина да ме види. И като ме видя на какъв хал съм, позволи на малкия Идрис да остане в нейния клас. Един господ знае какво щях да правя, ако ми се тупнеше и той!

Андрю изпита силно желание да й каже, че трябва да изпълнява неговите, а не на някаква нахална учителка, указания. Обаче той добре виждаше, че госпожа Хауълз не е виновна. Премълча, но когато си взе довиждане и тръгна надолу по Ръскин стрийт, лицето му беше сърдито и навъсено. Мразеше хората, които се месят в чужди работи, още повече в неговата работа, а от всичко най-много мразеше да му се месят жени. Колкото повече мислеше, толкова повече се ядосваше. Идрис да ходи на училище, когато брат му е болен от шарка — това беше явно нарушение на законите.

Андрю внезапно реши да отиде при тази досадна госпожица Барлоу и да се разбере с нея.

Пет минути по-късно той изкачи наклона на Бенк стрийт, влезе в училището и след като разпита портиера, се озова пред стаята на първи клас. Почука на вратата и влезе.

Това беше голяма отделна стая, добре проветрена и с огън в единия край. Всички деца бяха под седем години и тъй като когато той влезе, беше следобедното междучасие, на всяко от тях бе дадена чаша мляко — част от помощта, давана от местния клон на Профсъюза на миньорите. Видя учителката веднага. Пишеше някакви сборове на дъската, с гръб към него, и не го забеляза. Изведнъж тя се обърна.

Така се различаваше от онази нахална жена, която рисуваше възмутеното му въображение, че той се поколеба. Или може би изненадата в кафявите ѝ очи го накара веднага да се почувства неудобно.

Той се изчерви и попита:

— Вие ли сте госпожица Барлоу?

— Да — каза тя. Имаше крехка фигура, облечена с кафява вълнена пола, вълнени чорапи и плътни меки обувки. На негова възраст, си помисли той; не, по-млада — на около двацет и четири години. Тя го наблюдаваше с малко съмнение и като че уморена от детската аритметика, се радваше на възможността да се поразсее в този хубав пролетен ден. — А вие не сте ли новият помощник на доктор Пейдж?

— Това няма значение — отвърна той сковано, — въпреки че аз наистина съм доктор Менсън. Струва ми се, тук имате бацилоносител: Идрис Хауълз. Вие знаете, че брат му е болен от шарка.

Настъпи мълчание. Погледът ѝ, макар вече въпросителен, оставаше дружелюбен.

Като отхвърли назад разрошената си коса, тя каза:

— Да, знам.

Това, че тя не приема сериозно посещението му, започна отново да го дразни.

— Не разбирате ли, че това е в пълно противоречие с правилата?

При този тон тя почервеня, а дружелюбното ѝ държане изчезна. Андрю обаче не можеше да не си каже колко чиста и свежа е кожата ѝ, с една малка кафява бенка, точно като цвета на очите ѝ, високо на дясната буза. В бялата си блуза изглеждаше малко крехка и абсурдно млада. Сега дишаше по-учестено, но все пак бавно изрече:

— Госпожа Хауълз просто не знаеше какво да прави. Повечето от децата тук са боледували от шарка, а тези, които още не са я прекарали, със сигурност не ще я избягнат рано или късно. Ако Идрис беше останал в къщи, щеше да изпусне млякото си, а то е много полезно за него.

— Не става дума за млякото му — отсече той. — Той трябва да бъде изолиран.

Тя упорито отговори:

— Изолирала съм го някак. Ако не вярвате, вижте сам.

Той проследи погледа ѝ. Петгодишният Идрис седеше съвсем сам на малък чин край камината и изглеждаше извънредно доволен от живота. Светлосините му очи щастливо се кокореха над ръба на чашата с мляко.

Тази гледка вбеси Андрю. Той се изсмя презрително, обидно.

— Може би вие смятате това за изолация. Аз обаче се страхувам, че моето мнение не е същото. Трябва да изпратите детето в къщи.

Малки светли точки заблестяха в очите ѝ.

— Не ви ли се струва, че тук нареждам аз? Вие можете да заповядвате на хората в други, по-височайши сфери. Но тук важи моята дума.

Той се втренчи в нея, кипнал от гняв.

— Вие нарушавате закона! Не можете да го държите тук. Иначе ще трябва да докладвам за вас.

Последва кратко мълчание. Той видя как тя стисна по-силно тебешира в ръката си. Този признак на вълнение увеличи гнева му към нея — не, срещу него самия.

Тя каза презрително:

— В такъв случай, най-добре ще направите да докладвате. Или пратете някой да ме арестува. Не се и съмнявам, това ще ви достави огромно удоволствие.

Разгневен, той не отговори и почувства, че е изпаднал в крайно неудобно положение. Опита се отново да мине в атака, вдигна глава и направи усилие да я накара да сведе пред погледа му очи, които ледено блестяха срещу него. За миг те постояха лице срещу лице, толкова близо един до друг, че той видя слабото пулсиране на вената на врата ѝ, блясъка на зъбите между леко разтворените ѝ устни.

— Друго няма, нали? — каза тя. После възбудено се обърна към класа. — Станете, деца, и кажете: „Довиждане, доктор Менсън. Благодарим за посещението.“

Затракаха столове, децата станаха и изпяха ироничните й думи. Тя го изпрати до вратата, а ушите му пламнаха. Изпитваше вбесяващото чувство, че е победен и освен това го гризеше гадното съмнение, че се е държал зле и е загубил контрол над себе си, докато тя превъзходно се бе владяла. Потърси някоя смазваща фраза, някаква последна унищожителна дума. Но преди да я намери, вратата тихо се затвори под носа му.

ГЛАВА ШЕСТА

След като същата вечер разгневен състави и скъса три злобни писма до областния санитарен инспектор, Менсън се помъчи да забрави случая. Чувството му за хумор, изчезнало за момент на Бенкстрийт, го караше да се ядосва на себе си, че се е показал дребнав. След остра схватка с непреклонната си шотландска гордост той реши, че не е прав, че не може и дума да става за доклад, още повече до оня дръвник Грифитс. И все пак въпреки усилията си той не можеше тъй леко да забрави Кристин Барлоу.

Бе просто невероятно една млада учителка така упорито да занимава ума му, да се тревожи от мнението ѝ за него. Казваше си, че това е идиотска накърнена гордост. Знаеше, че е срамежлив и непохватен пред жени. И въпреки това никаква логика не бе в състояние да промени факта, че е станал неспокоен и малко раздразнителен. Когато се отпуснеше, например при заспиване, пред очите му все така живо изпъкваше сцената в класната стая и той усещаше как настръхва в тъмнината. Още я виждаше как троши тебешира в ръката си, а кафявите ѝ очи възмутено горят. Виждаше трите малки перлени копчета на блузката ѝ. Фигурата ѝ, стройна и пъргава, строго очертана, говореше за тежък живот и големи лишения в детството. Не се питаше дали е красива. Стигаше му, че е пред очите му, жива и здрава. В такива моменти сърцето му неволно замираще в сладостен, непознат досега трепет.

Две седмици по-късно той вървеше замислен по Чепълстрийт и едва не се блъсна в госпожа Брамвел на ъгъла на Стейшън роуд. Щеше да отmine, без да я познае. Тя обаче веднага спря и го поздрави с главозамайваща усмивка.

— Доктор Менсън! Точно вас търсех. Довечера организирам едно от нашите малки събрания. Ще дойдете, нали?

Гледис Брамвел беше тридесет и пет годишна жена с пшеничена коса, облечена в ярки цветове, с пълна фигура, сини като на бебе очи и поведение на момиченце. Гледис романтично наричаше себе си мъжка жена. Ключокарките от Бленли използваша по-друга дума. Доктор

Брамуел се прехласваше по жена си и единствено силната любов към нея му пречеше да забележи нейното не само кокетно държане с доктор Гейбъл, „цветния“ лекар от Тониглан.

Щом я забеляза, Андрю бързо премисли как да се измъкне.

— Страх ме е, госпожо Брамуел, че довечера няма да успея да се измъкна...

— Но ще трябва, глупчо. Ще дойдат такива интересни хора. Господин и госпожа Уоткинс от мината и — тя пусна една преднамерена усмивка — доктор Гейбъл от Тониглан... и ах, как щях да забравя, малката учителка Кристин Барлоу.

Менсън потръпна.

Той глупаво се усмихна.

— Но защо, разбира се, госпожо Брамуел, ще дойда. Много ви благодаря за поканата.

Кое как той успя да поддържа разговора още малко, докато тя си тръгна. Но през целия ден не бе в състояние да мисли за нещо друго освен за това, че отново ще види Кристин Барлоу.

„Вечерта“ на госпожа Брамуел започваше в девет часа — късният час бе съобразен с работата на лекарите, които може би щяха да бъдат задържани от пациенти. Всъщност Андрю завърши последния си преглед в девет и четвърт. Изми се набързо в мивката на манипулационната, оправя косата си със счупения гребен и забърза към „Убежището“. Стигна до къщата, която въпреки идиличното си име представляваше малка тухлена постройка в центъра на града, и разбра, че е последен. Като му се караше хитровато, госпожа Брамуел поведе петимата гости и съпруга си към масата за вечеря.

Имаше студени закуски върху книжни салфетки, наредени на маса от опушен дъб. Госпожа Брамуел се гордееше със своите приеми, стараяше се да дава тон на Бленли и си позволяваше да скандализира общественото мнение, като „се червеше“, а представата ѝ за „Всичко е наред“ беше да говори и да се смее колкото може. Винаги намекваше, че преди да се омъжи за Брамуел, е живяла в изключителен разкош.

Тази вечер, щом седнаха, тя сияеща запита:

— Така! Всички ли получиха каквото желяеха?

Отначало, останал без душа от бързане, Андрю беше страшно смутен. Цели десет минути не посмя да погледне към Кристин. Гледаше надолу, но с цялото си същество чувстваше, че на другия край

на масата, между доктор Гейбъл — мургав денди с гети, раиран панталон и брилянтена карфица — и господин Уоткинс, възрастния плешив управител на мината, седи тя. С грубоватите си маниери Уоткинс се мъчеше да ѝ угажда и най-после едно негово весело подмятане: „Вие сте още моето йоркшърско момиче, нали, госпожице Кристин?“ — накара Андрю ревниво да вдигне глава. Погледна към нея и я видя да седи толкова близко в меката си сива рокля с бяло по врата и ръкавите, че трепна и бързо отклони поглед, да не би тя да прочете в него всичко.

И като в самоотбрана, почти без да съзнава какво приказва, започна да занимава седящата до него госпожа Уоткинс, дребна женица, която бе донесла и плетивото си.

До края на вечерята той бе подложен на мъчението да говори с един човек, когато мечтаеше да разговаря с друг.

Андрю едва не въздъхна от облекчение, когато доктор Брамуел, който седеше начело на масата, огледа доброжелателно опразнените чинии и с обичайния си Наполеонов жест каза:

— Мисля, скъпа моя, че всички свършихме. Да се оттеглим в гостната?

И там, след като гостите се настаниха главно на фотьойлите от гарнитурата, стана ясно, че за вечерта е предвидена музика. Брамуел нежно погледна жена си и я поведе към пианото.

— С какво ще задължим гостите си тази вечер, любов моя? — тананикайки, той започна да прелиства нотите на пианото.

— „Камбаните на храма“ — предложи Гейбъл. — Никога няма да ми омръзне, госпожо Брамуел.

Госпожа Брамуел седна на въртящото се столче, засвири и запя, а съпругът ѝ, сложил едната си ръка зад гърба и протегнал другата, като че да вземе емфие, стоеше до нея и изкусно обръщаше нотите. Гледис имаше плътен контраалтов глас — дълбоките тонове тя вадеше от гърдите си, като си повдигаше брадичката. След „Любовни рими“ тя изпя още „Скитане“ и „Просто едно момиче“.

Аплодираха ѝ щедро. Доволният Брамуел разсеяно промърмори:

— Тази вечер има добър глас.

След това накараха да стане доктор Гейбъл. Като въртеше пръстена в ръцете си и пригладдаше добре намазаната си, но все пак издайническа коса, мургавото конте се поклони превзето на

домакинята и като хвана ръце пред гърдите си, звучно измуча „Любов в Севиля“. После на бис той изпълни „Тореадор“.

— Вие изпълнявате тези песни за Испания с много чувство, доктор Гейбъл — каза любезната госпожа Уоткинс.

— Вероятно се обажда испанската ми кръв — скромно се засмя Гейбъл, като седнаше.

Андрю забеляза дяволит блясък в очите на Уоткинс. Старият управител на мината, истински жител на Уелс, обичаше музиката и миналата зима бе помогнал на своите хора да поставят една от най-неизвестните опери на Верди. Сега, скрит зад лулата си, той тайно се забавляваше. Андрю не можеше да не си помисли, че за Уоткинс е много забавно да наблюдава как тези пришълци в родния му град си въобразяват, че пръскат култура със своите празни сантиментални песнички. Когато Кристин с усмивка отказа да посвири, Уоткинс се обърна към нея и каза с потръпване на устните:

— Виждам, че сте като мене, мила. Твърде много обичате пианото, за да свирите на него.

След това блясна гвоздеят на вечерта. В центъра на импровизираната сцена застана доктор Брамурел. Изкашля се, пристъпи с единия крак напред, отметна глава назад, театрално постави ръка зад ревера си и обяви:

— Дами и господа — „Падналата звезда“. Музикален монолог.

На пианото Гледис започна да импровизира някакъв жален акомпанимент и Брамурел започна.

Рецитацията, която разказваше за сърцераздирателните превратности в живота на прочута някога актриса, изпаднала в жестока нищета, бе пълна с трагизъм и Брамурел го поднасяше, много патетично. Когато напрежението нарастваше, Гледис натискаше ниските тонове. Когато патосът намаляваше, тя чукаше високите. Когато дойде кулминацията, Брамурел се изправи, гласът му се пречупи на последната фраза:

— Там беше тя... — Пауза. — ... Гладуваща в калта... — Дълга пауза. — ... Една паднала звезда!

Дребната госпожа Уоткинс, изпуснала плетивото си на пода, се обърна към него с насълзени очи:

— Бедната, бедната! О, доктор Брамурел, винаги изпълнявате това най-добре.

Поднесеното червено вино успокои духовете. Вече минаваше единайсет и според негласното споразумение, че след Брамвел всеки друг би бил просто непоносим, гостите започнаха да се стягат. Имаше смях, учтиви благодарности и общо движение към хола. Докато си обличаше палтото, Андрю отчаяно мислеше, че през цялата вечер не е разменил нито дума с Кристин.

Навън той спря пред вратата. Чувстваше, че трябва да говори с нея. Мисълта за дългата пропиляна вечер, по време на която бе проектирал леко и приятно да оправи отношенията между тях двамата, му тежеше като олово. Въпреки че по всяка вероятност не бе и погледнала към него, тя беше там, в същата стая, а той най-глупашки бе гледал само надолу. „Господи — помисли си той безнадеждно. — Аз съм по-зле и от падналата звезда. Най-добре ще е да си вървя в къщи и да си легна.“

Но той остана. Сърцето му изведнъж лудо затуптя, когато тя сама заслиза по стълбите към него.

Той събра всичките си сили и изломоти:

— Госпожице Барлоу, ще разрешите ли да ви изпратя?

— Страх ме е, че... — Тя замълча. — Обещах на господин и госпожа Уоткинс да ги чакам.

Сърцето му замря. Почувства се отхвърлен като бито куче. И все пак нещо го задържаше. Лицето му беше бледо, но решително. Думите потекоха една през друга.

— Искам само да се извиня за историята с Хауълз. Дойдох да се изфукам с някаква си власт. Трябваше да ме чукнете — при това силно. Вие бяхте сторили за детето нещо прекрасно. Възхищавам ви се. В края на краищата по-добре е да се спазва не буквата, а духът на закона. Извинете, че ви досаждам с всичко това, но трябваше да го кажа. Лека нощ!

Не можа да види лицето ѝ. Нито пък изчака отговора ѝ. Обърна се и тръгна надолу по пътя. За пръв път от много дни се чувстваше щастлив.

ГЛАВА СЕДМА

От кантората на Компанията изпратиха полугодишните доходи от практиката. Това даде на госпожа Пейдж основание за сериозен размисъл и нов проблем за обсъждане с Анъйрин Рийз, директора на банката. За пръв път от осемнадесет месеца цифрите бяха отскочили нагоре. В „списъка на доктор Пейдж“ имаше седемдесет души повече, отколкото преди идването на Менсън.

Макар и очарована от увеличаването на парите, Блодуен се терзаеше от една мисъл. Докато се хранеха, Андрю забелязваше, че забравила да се прикрива, тя го фиксира с изпитателен, подозрителен поглед.

В срядата след вечеринката у госпожа Браммуел Блодуен дойде на обед, проявявайки голяма веселост.

— Наистина! — каза тя. — Мислех си. Почти четири месеца, откак сте тук, докторе. И се справяте не много лошо. Не се оплаквам. Като се има предвид, че това не е самият доктор Пейдж. Не, мили мой, не. Оня ден господин Уоткинс казваше как всички очакват връщането на доктор Пейдж. „Доктор Пейдж, ми каза господин Уоткинс, е толкова добър, че няма и да си помислим да вземем някой друг на негово място.“

Тя се впусна да описва с живописни подробности изключителното майсторство и способности на своя съпруг.

— Няма да повярвате — възкликна тя, като се ококори. — Няма нещо, което той да не може или да не е правил. Нека да ви кажа това, докторе, веднъж тон измъкна мозъка на един човек и после го постави обратно. Да! Гледайте ме колкото щете, доктор Пейдж почисти мозъка и го постави обратно.

Тя се облегна в стола си и го погледна да види ефекта от думите си. После самоуверено се усмихна.

— Много ще се радват в Бленли, когато доктор Пейдж отново се върне на работа. А това ще стане скоро. „Това лято, му казвам аз на господин Уоткинс, това лято доктор Пейдж ще се върне.“

Когато един ден същата седмица се връщаше от следобедните визитации, Андрю, шокиран, видя Едуард, напълно облечен, с наметнато на коленете му одеяло и шапчица, килната върху треперещата му глава. Духаше остър вятър, а априлското слънце, което осветяваше тази трагична фигура, бе още слабо и хладно.

— Ето вижте — извика госпожа Пейдж, като изскочи тържествуваща срещу Менсън. — Нали виждате? Докторът е на крака! Току-що телефонирах на господин Уоткинс, че докторът е по-добре. Той скоро ще се върне на работа, нали, патенцето ми!

Андрю почувства как кръвта нахлува в главата му.

— Кой го свали тук?

— Аз — предизвикателно каза Блодуен — и защо не? Той е мой съпруг. И е по-добре.

— Той не може да седи тук и вие много добре знаете това — каза Андрю с нисък глас. — Правете каквото ви кажа. Помогнете ми да го върнем веднага в леглото.

— Да, да — каза немошно Едуард. — Върнете ме в леглото. Студено ми е. Не съм наред. Аз... аз не се чувствам добре.

И за ужас на Менсън болният започна да хленчи.

Блодуен веднага започна да лее потоци сълзи край него. Тя падна на колене, прегърна го разкаяна и разплакана:

— Сега, сега, патенцето ми. Ще се върнеш в леглото, бедното ми агънце. Блодуен всичко ще направи за теб. Блодуен ще се грижи за теб. Блодуен те обича, патенцето ми.

Тя шумно залепи няколко влажни целувки на парализираната му буза.

Половин час по-късно, след като Едуард беше качен в стаята си и удобно настанен, Андрю влезе в кухнята, кипящ от гняв.

Ани му беше вече истински приятел: много тайни бяха споделили и двамата в тази кухня, много ябълки и кейкове със стафиди бе измъкнала за него от килера тихата сдържана жена на средна възраст, когато порциите биваха извънредно икономични. Наистина понякога като последно спасение тя изтичваше до магазина на Томас за една двойна порция риба и на кухненската маса те устройваха пищен банкет на свещ.

Ани бе работила при Пейджови близо двадесет години. Имаше много роднини в Бленли, все спретнати хора, а единствената причина

да остане толкова дълго на работа тук, беше привързаността ѝ към доктор Пейдж.

— Дай ми тук чая, Ани — заяви този път Андрю. — Не мога повече да я понасям тази Блодуен!

Той се озова в кухнята, преди да разбере, че Ани има гости — сестра ѝ Олуен и нейният съпруг Емрис Хюз. Беше ги виждал няколко пъти. Емрис работеше в рудника на Бленли, взривяваше рудата. Беше набит, добродушен човек с бледо, сурово лице.

Когато Менсън ги видя и се поколеба, Олуен, жива, черноока жена, поривисто заяви:

— Не ни обръщайте внимание, докторе, ако ви се пие чай. Всъщност тъкмо за вас говорехме.

— Така ли?

— Да, наистина! — Олуен хвърли поглед към сестра си. — Няма какво да ме гледаш така, Ани, ще кажа каквото мисля. Всички говорят, доктор Менсън, за това как от години не сме имали такъв добър млад лекар като вас, как ходите да ги преглеждате и всичко. Ако не ми вярвате, попитайте Емрис. Всички ги е страшно яд на госпожа Пейдж. Казват, че имате право да поемете цялата практика. И тя е чула тия неща, тъй да знаете; ето защо днес накара бедния стар доктор да стане. Да покаже, че бил по-добре, представете си, нещастният човек!

Като си изпи чая, Андрю се оттегли. Откровената реч на Олуен го бе накарала да се чувства неудобно. И все пак приятно му беше да знае, че хората в Бленли го харесват. А няколко дни по-късно, когато при него дойдоха майсторът-пробивач в хематитния рудник Джо Морган и жена му, той погледна на посещението като на специална чест.

Морганови бяха двойка на средна възраст, небогати, но високо уважавани в областта; бяха женени от близо двадесет години. Андрю бе дочул, че се готвят скоро да заминават за Южна Африка, където на Морган бяха обещали работа в мините край Йоханесбург. Не беше рядкост добри миньори да бъдат съблазнявани да работят в златните мини на Ренд, където пробиваческата работа беше почти същата, а заплащането много по-добро. И все пак никой не бе по-изненадан от Андрю, когато, седнал с жена си в приемната, Морган стеснително обясни целта на тяхното посещение.

— Е, сър, изглежда, най-после успяхме. Госпожата тук ще има бебе. След деветнайсет години, разбирате ли? Страшно се радваме. И решихме да отложим заминаването, докато не свърши събитието. И като си мислехме за доктори, решихме, че само на вас трябва да разчитаме. Много е важно за нас, докторе. И сигурно няма да е лесно. Госпожата тук е на четирийсет и три. Да, наистина. Но ние знаем, че вие ще ни зарадвате.

Андрю пое случая с приятното усещане, че е бил почетен, Това бе странно чувство: ясно и нематериално, което при неговото положение бе двойно по-приятно. Напоследък го обхващаха необичайни вълнения — тревожни и мъчителни. Имаше моменти, когато усещаше странна, тъпа болка в сърцето си, която като дипломиран лекар досега бе смятал за невъзможна.

Преди той никога не бе мислил сериозно за любовта. В университета беше твърде беден, твърде зле облечен и твърде зает с изпити, за да има някакви особени контакти с другия пол. В „Сент Андрюз“ човек трябваше да е конте като неговия приятел и съученик Фреди Хемптън, за да се движи в този кръг, където танцуваха и устройваха забави и водеха обществен живот. Той беше всъщност — приятелството му с Хемптън настрана — част от онази тълпа, която вдигаше яки, зубреше, пушеше и си почиваше не в студентския клуб, а в билиардните салони в центъра на града.

Вярно е, че неизбежните романтични образи се бяха появявали и пред него. Понеже беше беден, обикновено ги виждаше на фона на разточително богатство. Но сега в Бленли той се вираше през прозореца на бараката-манипулационна, очите му се спираха на мръсните купища шлага от рудниците и с цялото си сърце бленуваше за бедната учителка от общинското училище. Комичният контраст го караше да се смее.

Винаги се бе гордял с практичността си, със силното си шотландско чувство на предпазливост и в името на собствения си интерес с всички сили се опитваше да си докаже, че трябва да убие своето чувство. Стараеше се хладно и логично да проучи недостатъците ѝ. Не беше красива, фигурата ѝ бе твърде дребна и слаба. Освен това и онази бенка на бузата, а когато се усмихнеше, горната ѝ устна леко се изкривяваше. И на всичко отгоре вероятно го презираше.

Ядно си казваше, че е съвсем неразумно така слабovolно да дава власт на чувствата си. Бе се посветил на работа. Все още беше само помощник. Какъв лекар е той, щом в самото начало на кариерата си е готов да се свърже с една жена, а това сигурно ще навреди на бъдещето ѝ, а на неговата работа вече пречеше сериозно?

В усилията си да се овладее, той си измисли вратички за разсейване. Залъгвайки се, че му липсват старите приятели от „Сент Андрюз“, написа дълго писмо до Фреди Хемптън, който наскоро бе започнал работа в една лондонска болница. Върна се до голяма степен към Дени. Но Филип, макар понякога и приятелски настроен, в повечето случаи беше хладен и подозрителен, с горчивото чувство на човек, ударен от живота.

Колкото и да се мъчеше, Андрю не можеше да избие Кристин от главата си, нито пък мъчителния стремеж към нея — от сърцето си. Не бе я виждал от тирадата си пред входа на „Убежището“. Какво ли мислеше тя за него? Дали изобщо мислеше за него? Толкова отдавна не бе я виждал въпреки старателното обикаляне по Бенк стрийт, че не вярваше някога пак да я види.

И тогава, следобеда на 25 май, събота, когато бе изоставил всяка надежда, той получи една бележка, в която пишеше:

Драги доктор Менсън,
Господин и госпожа Уоткинс ще дойдат при мен на вечеря утре, неделя вечерта. Ако нямате нещо по-добро, бихте ли дошли и Вие? Седем и половина.

Искрено
Кристин Барлоу

Той нададе такъв вик, че Ани изтича от кухнята.
— Не, наистина — укорно каза тя — понякога правите глупости.
— Вярно, Ани — отговори той, все още възбуден. — Но аз, изглежда, имам късмет. Виж какво, Ани, мила. Би ли ми огладила панталоните за утре? Ще ги окача пред вратата тази вечер, като си лягам.

На другата вечер, тъй като беше неделя и нямаше вечерен приеман час, той се озова в трепетно очакване пред вратата на госпожа Хърбърт, където живееше Кристин, близо до института. Знаеше, че е дошъл рано, но не можеше да чака нито миг повече.

Кристин сама най-гостоприемно му отвори вратата с усмивка.

Да, тя се усмихваше. Наистина се усмихваше. А на него му се струваше, че ѝ е неприятен! Бе така изумен, че едва говореше.

— Хубав ден беше днес, нали? — измъкна той, като я следваше към дневната.

— Прекрасен — съгласи се тя. — Следобед си направих такава хубава разходка. Чак отвъд Пенди. Дори си набрах малко жълтурчета.

Седнаха. На езика му беше да я попита дали обича разходките, но навреме успя да се спре.

— Госпожа Уоткинс току-що прати да ми кажат, че ще закъснеят. На мъжа ѝ се наложило да ходи до кантората. Нали нямате нищо против да ги почакаме няколко минути?

Нищо против! Няколко минути! Той просто щеше да се изсмее от щастие. Ако тя само знаеше как бе чакал през тези дни, ако знаеше колко добре се чувства с нея! Незабелязано се огледа наоколо. Дневната ѝ, обзаведена само с нейни неща, бе различна от всички стаи, в които бе влизал в Бленли. Тук нямаше нито плюш, нито росхар, нито гоблени, нито онези лъскави атлазени възглавнички, които така крещящо украсяваха гостната на госпожа Брамвел. Дъските на пода бяха боядисани и лъснати, а пред огнището бе сложено кафяво килимче. Мебелите бяха тъй непретенциозни, че почти не ги забеляза. По средата на масата, приготвена за вечеря, бе поставена плитка бяла чиния, в която като малки водни лилии плуваха набраните от нея цветя. Беше просто и красиво. На перваза имаше дървена кутия за сладкиши, напълнена с пръст, от която вече се подаваха тънки, зелени стръкчета. Над полицата на камината висеше странна картина, която изобразяваше само едно детско червено дървено столче, според него извънредно лошо нарисувано.

Тя вероятно бе забелязала изненадата, с която гледаше картината. Усмихна се весело и заразително:

— Надявам се, не смятате, че това е оригиналът!

Смутен, той не знаеше какво да отговори. Това, че в цялата стая се чувстваше нейната личност, че тя знаеше неща, неразбираеми за

него, го обърка. И все пак интересът му към нея бе толкова голям, че забрави неловкостта си, измъкна се от тъпите, банални забележки за времето. Започна да я разпитва за живота ѝ.

Тя отговаряше просто. Била от Йоркшър. Майка ѝ починала, когато била петнайсетгодишна. По това време баща ѝ бил заместник-началник в една от големите каменовъглени мини на „Брамуел и компания“. Единственият ѝ брат Джон учел в същата мина за минен инженер. Пет години по-късно, когато била на деветнайсет години и вече завършвала гимназия, баща ѝ бил назначен за началник в Порт Пит — мина на около двайсет мили надолу по долината. Шест месеца след пристигането им в мината става експлозия. Джон, който бил под земята, загинал на място. Чул за бедствието, баща ѝ се втурнал в мината само за да бъде посрещнат от нова експлозия на минен газ. Телата на баща ѝ и на Джон били извадени от мината след седмица.

Когато тя свърши, настъпи мълчание.

— Колко тъжно! — каза Андрю, изпълнен със съчувствие.

Хората се отнесоха добре към мен — спокойно рече тя. — Особено господин и госпожа Уоткинс. Получих тази работа тук в училището. — Тя спря, после лицето ѝ отново просветна. — Всъщност аз съм като вас. Тук все още съм чужда. Много време е нужно, за да се свикне с Долината.

Той я погледна, като търсеше нещо, което поне слабо би изразило чувството му към нея, думи, с които тактично би сложил миналото настрана и с надежда би тръгнал към бъдещето.

— Не е трудно да се почувстваш тук откъснат, самотен. Знам. Често ми се случва, често имам нужда от някого, с когото да си поговорим.

— За какво бихте искали да говорите? — усмихна се тя.

Той се изчерви, почувствал, че го е поставила на тясно.

— Е, за моята работа вероятно — той замълча, но после се чувства задължен да обясни. — Струва ми се, че непрекъснато греша, попадам от един проблем на друг.

— Искате да кажете, че имате трудни случаи?

— Не — той се поколеба, но продължи. — Дойдох тук пълен с формули, с неща, в които всеки вярва или се прави, че вярва. Че подутти стави означават ревматизъм, че ревматизъм означава салицилат. Старите неща, разбирате ли! Е, добре, тук откривам, че някои от тях са

напълно неверни. Или пък лекарствата... Струва ми се, че някои от тях повече вредят, отколкото помагат. Такава е системата. В приемната влиза пациент. Очаква да получи своето „шише с лекарство“. И го получава, пък ако ще да е само горена захар, сода бикарбонат или добрата стара aqua. Ето защо рецептата се пише на латински — за да не разберат. Това не е правилно. Не е научно. Или нещо друго: струва ми се, че много лекари лекуват слепешката, т.е. лекуват симптомите поотделно. Не си правят труда да ги съберат, да поставят диагноза. Те казват — бързо, защото винаги бързат — „А, главоболие — опитайте този прах!“ Или: „Имате анемия, липсва ви желязо.“ Вместо да се запитат кое причинява главоболието или анемията. — Той изведнъж спря. — Извинете! Отегчавам ви.

— Не, не — бързо каза тя. — Ужасно интересно е.

— Аз току-що започвам, напипвам пътя — продължи той неудържимо, развълнуван от нейния интерес. — Но, честна дума, дори само от това, което съм видял, мога да съдя, че в учебниците има твърде много остарели, консервативни неща. Лекарства, от които няма полза, симптоми, измислени от някой си в средните векове. Може би мислите, че за обикновения провинциален лекар това няма значение. Но защо трябва той да бъде само бъркач на мехлеми и продавач на лекарства? Време е науката да излезе на преден план. Много хора мислят, че науката е в епруветките. Аз не мисля така. Вярвам, че откъснатият провинциален лекар има всички възможности да *вижда* нещата, по-добра възможност да проследи първите симптоми на някоя нова болест, отколкото в коя да е болница. Докато пациентът стигне до болницата, първите етапи са минали.

Тя се готвеше веднага да отговори, но в този момент се чу звънецът. Трябваше да преглътне думите си и като ставаше, вместо тях каза с лека усмивка:

— Надявам се, няма да забравите обещанието си друг път да поговорим за това.

Уоткинс и жена му се заизвиняваха за закъснението. И почти веднага всички седнаха на вечеря.

Ястието бе твърде различно от студените закуски, които ги бяха събрали последния път. Имаше телешко задушено, картофено пюре с масло, прясна фруктова торта с крем, после сирене и кафе. Макар и непретенциозно, всяко нещо бе изобилно и вкусно.

След оскъдната храна при Блодуен за Андрю беше истинско удоволствие да види пред себе си топло, апетитно ядене. Той въздъхна:

— Имате късмет с вашата хазайка, госпожице Барлоу. Тя е чудесна готвачка!

Уоткинс, който бе наблюдавал как Андрю омиа чинията си, внезапно и гръмогласно се изсмя.

— Браво! — Той се обърна към жена си. — Чу ли го, майко? Казва, че старата госпожа Хърбърт била чудесна готвачка!

Кристин леко се изчерви.

— Не му обръщайте внимание — каза тя на Андрю. — Това е най-хубавият комплимент, който съм получавала — защото не искахте да ми правите комплименти. Сама сготвих вечерята. Изобщо разпореждам се с кухнята на госпожа Хърбърт. Обичам всичко да правя сама. При това съм свикнала.

Думите ѝ още повече развеселиха минния управител. Това съвсем не беше онзи мълчалив човек, който стоически бе издържал забавлението у госпожа Брамвел. Грубоват и приятно простоват, той с удоволствие погълна вечерята си, млясна след тортата, опря лакти върху масата и заразказва смешни истории.

Вечерята мина бързо. Когато Андрю погледна часовника си, с изненада видя, че приближава единадесет. А той бе обещал преди десет и половина да направи една късна визитация на Блейна плейс!

Когато стана и със съжаление се сбогува, Кристин го изпрати до вратата. В тесния коридор ръката му се докосна до нейната. Сладостна болка премина през тялото му. Тя бе така различна от всички, които познаваше, със своето спокойствие, с крехкостта си, с тъмните си умни очи. Бог да му прости, че бе посмял да я мисли за мършава!

Дишайки на пресекулки, той проломоти:

— Не мога да ви се отблагодаря, че ме поканихте. Моля ви, ще мога ли пак да ви видя? Не говоря винаги за работата. Бихте ли дошли, Кристин, бихте ли дошли с мен на кино в Тониглан някой път?

Очите ѝ, за първи път малко провокиращи, се усмихваха.

— Поканете ме, пък ще видим.

Една дълга минута мълчание на прага под високите звезди. Свежият, дъхащ на роса въздух охлаждаше горещите му бузи. Дъхът ѝ сладко се носеше към него. Искаше му се да я целуне. Непохватно той стисна ръката ѝ, обърна се и изтрополя надолу по пътя. Докато

вървеше към дома си, мислите му танцуваха. Крачеше по облаците, по онзи бляскав път, по който благоговейно са минали милиони и все са вярвали, че са единствените щастливо предопределени, завинаги благословени. Какво прекрасно момиче! Колко добре го бе разбрала, когато говореше за трудностите в практиката си! Беше умна, много по-умна от него. И как чудесно готви! И я бе нарекъл Кристин!

ГЛАВА ОСМА

Въпреки че сега Кристин го занимаваше повече от всякога, целият му начин на мислене се бе променил. Вече не се чувстваше унил, а щастлив, възвисен, обнадежден. И тази промяна веднага се почувства в работата му. Беше достатъчно млад, за да създаде във въображението си една постоянна ситуация, при която тя го наблюдава при пациентите му, одобрява старанието при поставяне на диагнозите. Всяко желание да претупа някоя визита, без да е прослушал гръдния кош на пациента, веднага биваше парирано от мисълта: „Господи, не! Какво ще си помисли тя за мен?“

Неведнъж усещаше върху себе си сатиричния прозорлив поглед на Дени. Но това не го интересува. По своему — емоционално и идеалистично, той свързваше Кристин с амбициите си, несъзнателно я бе превърнал в допълнителен стимул за голямото си настъпление срещу неизвестното.

Пред себе си признаваше, че все още нищо не знае. Още се учеше да мисли самостоятелно, да търси зад очевидното вероятната причина. Никога преди не беше чувствал такова силно влечение към научния идеал. Молеше се никога да не бъде немарлив, да не търси изгода, никога да не решава прибързано, никога да не предписва „от същата смес“. Искаше да открива, да прави наука, да бъде достоен за Кристин.

При това чистосърдечно желание за него беше цяло нещастие, че практиката изведнъж стана абсолютно безинтересна. Искаше да преобръща планини. Но през следващите няколко седмици на пътя му се изпречваха само незначителни къртичини. Случаите бяха тривиални, извънредно безинтересни, един банален поток от изкълчвания, порязвания, настинки. Върхът дойде, когато го извикаха на две мили надолу в долината, където една баба, показвайки жълтото си лице изпод фланелената си шапчица, го помоли да ѝ изреже мазолите.

Чувстваше се като глупак, сърдеше се на липсата на възможности, жадуваше за бури и урагани.

Започна да се съмнява в убежденията си, да се пита дали наистина е възможно в това загубено място един лекар да бъде нещо повече от нищожен обикновен хамалин... И тогава, когато се чувстваше най-обезверен, стана нещо, което отново прати живачния стълб на вратата му някъде високо в небесата.

Към края на последната седмица от юни, минавайки по моста на гарата, той срещна доктор Брамурел. Сребърният крал се измъкваше от задната врата на железничарския хан и крадешком изтриваше горната си устна с опакото на ръката си. Когато Гледис, весела и облечена в най-хубавите си дрехи, заминаваше на загадъчните си „пазарувания“ в Тониглан, той имаше навик да се утешава тайно с една-две чаши бира.

Макар и малко смутен, че Андрю го е видял, той се измъкна от положението с театрален жест.

— А, Менсън! Радвам се да ви видя. Току-що бях на визита у Причард.

Причард беше собственикът на железничарския хан и само преди пет минути Андрю го бе видял да излиза на разходка с кучето си, мелез от булдог и териер. Но премълча. Обичаше Сребърния крал, чийто високопарен език и псевдогероични пози се компенсираха по най-човешки начин от плахостта му и от дупките на чорапите, които веселата Гледис забравяше да закърпи.

Тръгнаха заедно нагоре по улицата и заговориха за работата. Брамурел бе винаги готов, с важен вид, да обсъжда случаите си и сега натъжен съобщи на Андрю, че Емрис Хюз, зетят на Ани, бил поверен на неговите грижи. Емрис, каза той, напоследък действал странно, заяждал се в мината, забравял. Станал сприхав и буен.

— Не ми харесва това, Менсън — мъдро кимна Брамурел. — Виждал съм душевни разстройства. А този случай страшно ми напомня нещо такова.

Андрю изрази безпокойството си. Винаги бе смятал Хюз за здрав и приятен човек. Спомни си, че напоследък Ани изглеждаше разтревожена и на въпроса му бе отговорила неясно — защото въпреки слабостта си към клюките, по семейните въпроси тя бе съдържана, — че се тревожи за своя зет. Когато се разделиха с Брамурел, той изрази надежда, че всичко ще тръгне на добре.

Но следващия петък той се събуди в шест часа сутринта от нечие потропване на вратата. Беше Ани, съвсем облечена и със зачервени

очи. Подаде му една бележка.

Андрю разкъса плика. Беше послание от д-р Брамунел:

Елате веднага. Нужен сте ми за освидетелстване на опасен луд.

Ани през сълзи каза:

— За Емрис е, докторе. Стана нещо страшно. Надявам се, че ще дойдете веднага, нали?

За три минути Андрю се приготви. Доколкото можеше, по пътя Ани му разказа за Емрис. Бил болен, не приличал на себе си от три седмици, но тази нощ го обхванало буйство и направо полудял. Нахвърлил се срещу жена си с кухненския нож. Олуен едва успяла да избяга по нощница на улицата. Разказана от Ани, забързана до него в сивата светлина на утрото, сензационната история и така беше достатъчно печална и той едва ли би могъл да каже нещо успокоително. Стигнаха дома на Хюз. В хола Андрю видя доктор Брамунел, небръснат, без яка и вратовръзка, седнал на масата с писалка в ръка и сериозно лице. Пред него лежеше вече наполовина попълнен синкав формуляр.

— А, Менсън! Благодаря ви, че дойдохте така бързо. Лоша работа. Но няма да ви отнема много време.

— Какво става?

— Хюз е полудял. Мисля, преди няколко седмици ви споменах, че се опасявам от подобен развой. Е! Бях прав. Остра психоза. — Брамунел търкаляше думите през езика си с трагично величие. — Остра психоза с импулс към убийство. Ще трябва да го изпратим веднага в Понтинюд. Това означава два подписа върху свидетелството, моят и вашият. Роднините настояха да извикам вас. Нали знаете процедурата?

— Да — кимна Андрю. — Какви са фактите?

Като се поизкашля, Брамунел зачете вече написаното на формуляра. То представляваше пълен и подробен разказ за някои от действията на Хюз през изминалата седмица. Всички водеха към извода за душевно разстройство. Накрая Брамунел вдигна глава.

— Фактите са ясни, струва ми се.

— Изглежда, че е доста зле — отвърна Андрю. — Добре! Ще отида да го видя.

— Благодаря, Менсън. Когато свършите, ще ме намерите тук. И той започна да добавя нови подробности във формуляра.

Емрис Хюз беше на легло, а край него седяха — в случай че потрябва да бъде спрян — двама негови другари от мината. На края на кревата бе седнала Олуен — бледото ѝ лице, обикновено така нахакано и оживено, сега беше разсипано от плач. Нервите ѝ бяха тъй изопнати, атмосферата в стаята тъй мрачна и напрегната, че за момент Андрю усети хлад, едва ли не страх.

Приблужи се до Емрис, но отначало почти не го позна. Промяната не беше голяма; това наистина си беше Емрис, но един размазан и променен Емрис, чиито черти по някакъв странен начин бяха загрубели. Лицето му изглеждаше подуто, ноздрите разширени, кожата като от восък, с изключение на едно зачервено място на носа. Изобщо беше отпуснат и апатичен. Андрю му заговори. Той измърмори неразбираем отговор. После, като стисна юмруци, произнесе някаква тирада от злобни безсмислици, която, прибавена към отчета на Брамвел, правеше случая от ясен по-ясен.

Настъпи мълчание. Андрю чувстваше, че трябва да е убеден. И все пак, без да знае защо, не беше убеден. Защо, защо, се питаше той, защо Хюз говори така? Да приемем, че е полудял, но каква е причината за всичко това? Той винаги е бил щастлив, доволен човек — никакви безпокойства, отстъпчив, миролюбив. Защо без никаква очевидна причина така се е променил този човек?

Трябва да има причина, мислеше упорито Менсън, симптомите не се появяват така от само себе си. Вгледан в подутото лице пред себе си, озадачен, търсец някакъв отговор на главоблъсканицата, той инстинктивно протегна ръка и докосна отеклото лице, отбелязвайки си подсъзнателно, че натискът на пръста му не оставя вдлъбнатина в подпухналата буза.

И изведнъж като електрически звънец в мозъка му нещо затрептя. Защо отокът не се поддаваше на натиск? Защото — сега сърцето му подскочи! — защото това не беше просто едема, а микседема. Ето, господи, да, да! Не, не, той не бива да бърза. Твърдо се

овладя. Не бива да се хвърля, да скача лудо от едно заключение на друго. Трябва да напредва предпазливо, бавно, да бъде сигурен.

Обуздал се, той повдигна ръката на Емрис. Да, кожата беше суха и груба, пръстите леко надебелени на края, температурата — под нормалната. Методично завърши прегледа, като се бореше срещу всеки нов прилив на радост. Всеки признак, всеки симптом прекрасно намираха своето място като в сложен ребус. Трудният говор, сухата кожа, деформираните пръсти, подутото нееластично лице, изневеряващата памет, бавното мислене, пристъпите на раздразнителност, стигащи до избухвания с опити за убийство. О! — триумфът на пълната картина бе абсолютен.

Стана и се върна в хола, където доктор Брамунел, застанал край камината с гръб към огъня, го посрещна с думите:

— Е? Видяхте ли? Писалката е на масата.

— Вижте какво, Брамунел — Андрю гледаше настрани и се мъчеше да прикрие неудържимата радост в гласа си. — Според мен Хюз не трябва да бъде освидетелстван.

— Какво? — постепенно безизразността напусна лицето на Брамунел. Обиден и учуден, той възкликна: — Та човекът е полудял!

— Аз не мисля така — отвърна с равен глас Андрю, като все още потискаше възбудата и радостта си. Не бе достатъчно да се постави диагноза. Сега трябваше да внимава с Брамунел, да не го настройва враждебно. — Според мен Хюз е душевно болен само защото е с болно тяло. Струва ми се, че той страда от недостатъчна дейност на щитовидната жлеза — абсолютно ясен случай на микседема.

Брамунел се опули насреща му. Сега наистина той бе онемял. Направи няколко опита да проговори — странен звук като падането на снега от покрива.

— В края на краищата — продължи да го убеждава Андрю, като не сваляше поглед от камината — Понтинюд е толкова ужасно място. Влезе ли там, Хюз никога няма да излезе. Пък дори и да излезе, цял живот ще носи позора му. Какво ще стане, ако първо опитаме да му поставим тиреоидин?

— Защо, докторе — каза с разтреперан глас Брамунел. — Аз не виждам...

— Помислете за своята заслуга — го прекъсна бързо Андрю, — ако успеете да го излекувате. Не мислите ли, че си струва? Хайде, аз

ще повикам госпожа Хюз. Тя си е изплакала очите, защото мисли, че Емрис заминава. Ще ѝ обясните, че ще опитаме ново лечение.

Преди Брамуел да успее да протестира, Андрю излезе от стаята. След няколко минути, когато се върна заедно с госпожа Хюз, Сребърният крал се бе съвзел. Застанал върху килимчето пред камината, той уведоми Олуен по своя най-внушителен начин, че „все още може би има искрица надежда“. В същото време Андрю зад гърба му направи малка топчица от формуляра и го хвърли в огъня. После отиде да телефонира в Кардиф за тиреоидин.

Измина един период на трепетно очакване, няколко дни на мъчителна неизвестност, преди Хюз да реагира на лечението. Но веднъж започнала, реакцията бе вълшебна. Две седмици по-късно Емрис стана от леглото, а след два месеца се върна на работа. Една вечер, поотслабнал и жизнен, заедно със засмяната Олуен той дойде в приемната в Брингоуър, за да каже на Андрю, че никога не се е чувствал по-добре.

Олуен каза:

— Всичко дължим на вас, докторе. Искаме да се прехвърлим от Брамуел при вас. Емрис беше в неговия списък още преди да се оженим. Брамуел е само една глупава баба. Щеше да прати моя Емрис в — е, знаете къде, — ако не бяхте вие и всичко, което направихте за нас.

— Не можете да се прехвърлите, Олуен — отвърна Андрю. — Това ще развали всичко. — Той се отказа от сериозния професионален тон и избухне в истински младежки смях. — Само да опитате, и ще ви подгоня с кухненския нож.

При една среща на улицата, Брамуел небрежно отбеляза:

— Здравейте, Менсън! Видяхте Хюз, нали? И двамата са много благодарни. Лаская се от мисълта, че не съм имал по-добър случай.

Ани каза:

— Тоя старик Брамуел само се влачи из града, като че е кой знае какво. А нищо не знае. А жена му, леле мале! Никоя прислужница не се задържа при нея.

Госпожа Пейдж каза:

— Докторе, не забравяйте, че работите за доктор Пейдж.

Коментарът на Дени беше:

— Менсън! Сега си много надут и с теб не може да се говори. Но ще имаш дяволски успех. Скоро, много скоро.

Но забързал към Кристин, изпълнен с победата на научния метод, Андрю, пазеше всичко, което имаше да каже, за нея.

ГЛАВА ДЕВЕТА

През юни същата година в Кардиф се състоя годишната конференция на Британския съюз на медиците. Съюзът, в който, както винаги бе заявявал в заключение професор Ламплау, трябва да членува всеки почтен лекар, бе прочут с годишните си конференции. Прекрасно организирани, те предлагаха на членовете на съюза и на техните семейства спортни, светски и научни развлечения, намаление навсякъде освен в най-добрите хотели, безплатни екскурзии с автобуси до някоя разрушена църква в околността, брошура за спомен, сувенирни бележничета от първите фирми-производителки на хирургически инструменти и лекарства, предимство за хубавите стаи в най-близкия санаториум. Предната година в края на едноседмичния празник на всеки лекар и на съпругата му били изпратени безплатно големи кутии с бисквити, от които не се пълнее.

Андрю не беше член на съюза, тъй като вноската от пет лири все още не бе по възможностите му, но той го следеше отдалеч с известна завист. Ето защо в Бленли се чувстваше изолиран и самотен. Снимките в местните вестници, показващи редици от лекари на украсената със знамена платформа да слушат приветствени речи, първият удар в състезанията по голф в Пенарт, тълпата на кораба на увеселително пътуване до Уестън-сюпър-Меър още повече засилваха чувството, че е сред отхвърлените.

Но някъде към средата на седмицата едно писмо с адреса на кардифски хотел повдигна настроението на Андрю. Беше от приятеля му Фреди Хемптън. Както можеше да се очаква, Фреди присъстваше на конференцията и канеше Менсън да дойде да се видят. Предлагаше да вечерят заедно в събота.

Андрю показа писмото на Кристин. Той вече инстинктивно' й се доверяваше. От онази вечер преди около два месеца, когато го бе поканила на вечеря, той все повече се влюбваше в нея. Сега я виждаше често и беше сигурен, че тези срещи са й приятни. Чувстваше се щастлив като никога, Кристин, изглежда, му действаше успокоително. Беше извънредно практично същество, съвсем пряма и без абсолютно

никакво кокетство. Често отиваше при нея разтревожен или разгневен и си отиваше утешен и успокоен. Тя умееше да го изслушва, след това да каже нещо, което обикновено беше между другото или пък шега. Притежаваше остро чувство за хумор. И никога не му правеше комплименти.

От време на време, въпреки спокойствието ѝ, водеха големи спорове, защото тя умееше да мисли с главата си. Веднъж му бе казала с усмивка, че склонността ѝ към споровете идвала от една нейна шотландска баба. Може би непокорният ѝ дух също идваше оттам. Често се възхищаваше на смелостта ѝ, трогваше се, искаше да я защити. Тя беше съвсем сама на този свят — имаше само една болна леля в Бридлингтън.

При хубаво време в събота или неделя следобед правеха дълги разходки по Пенди роуд. Веднъж ходиха на кино — Чаплин в „Треска за злато“ — а друг път пак в Тониглан по нейно предложение — на симфоничен концерт. Но най-много се радваше на вечерите, когато госпожа Уоткинс идваше на гости и той можеше да изпита радостта да е близо до Кристин в собствената ѝ стая. Тогава водеха повечето от споровете си, а госпожа Уоткинс, спокойна, твърдо решена преждата да ѝ стигне до края на разговора, плетеше — един почтен буфер между тях двамата.

Сега, когато се очертаваше това пътуване до Кардиф, искаше му се и тя да дойде с него. В края на седмицата щяха да бъдат разпуснати за лятната ваканция учениците от Бенк стрийт, а тя щеше да замине в Бридлингтън, за да прекара лятото с леля си. Струваше му се, че трябва да устрои някакво специално тържество преди заминаването ѝ.

След като тя прочете писмото, той поривисто каза:

— Ще дойдеш ли с мен? С влака е само час и половина. Ще накарам Блодуен да ме пусне в събота вечерта. Може би ще успеем да видим нещо от конференцията. Но най-вече бих желал да те запозная с Хемптън.

— С удоволствие ще дойда — кимна тя.

Въодушевен от съгласието ѝ, той нямаше никакво намерение да позволи на госпожа Пейдж да му пречи. Преди да говори с нея по въпроса, той закачи на прозореца на манипулационната голяма бележка „Събота вечер затворено“.

После весело влезе в къщата.

— Госпожо Пейдж! Доколкото съм чел Закона за медицинските помощници, годишно имам право на половин свободен ден. Ще си го взема в събота. Отивам в Кардиф.

— Вижте какво, докторе! — тя изтръпна, като чу искането му и си помисли, че твърде много си позволява, че е твърде дързък; но след като го изгледа подозрително, настръхнала, каза: — Е добре, мисля, може да отидете.

Внезапно ѝ хрумна една идея. Очите ѝ се проясниха. Тя млясна.

— Обаче ще ми донесете пасти от сладкарницата на Пери. Няма нищо по-хубаво от пастите на Пери.

В събота в четири и половина Кристин и Андрю взеха влака за Кардиф. Андрю беше в чудесно настроение, буен, поздрави носача, а при чиновника записа само първите им имена. Усмехнат погледна към Кристин, която бе седнала срещу него. Тя бе в синьо палто и синя рокля, които още повече подчертаваха чара на нейната спретнатост. Черните ѝ обувки бяха много чисти. Очите ѝ, както и цялата ѝ външност, излъчваха радост от пътуването. Те блестяха.

Като я гледаше, усети, че го залива вълна на нежност, на свежо желание. Много е хубаво, помисли си той, цялото това тяхно приятелство. Не му се искаше нещо повече. Искаше да я вземе в ръцете си, да я почувства — топла и дишаща — близо до себе си. Неволно каза:

— Ще бъда загубен без теб... когато си заминеш през лятото.

Тя леко се изчерви. Погледна през прозореца.

— Не трябва ли да казвам това?

— Както и да е, радвам се, че го каза — отвърна тя, без да го погледне.

На езика му беше да ѝ каже, че я обича, да я попита въпреки скандално несигурното си положение дали би се омъжила за него. С някакво внезапно просветление разбра, че за тях това е единственото и неизбежно решение. Но нещо, някаква интуиция му подсказа, че моментът не е подходящ и той се спря. Реши да ѝ говори във влака на връщане.

Междувременно приказваше почти без да спира.

— Трябва да прекараме хубаво тази вечер. Хемптън е добро момче. В академията беше неудържим. И е умен. Спомням си — той се загледа някъде в далечината, — имаше в Дънди една благотворителна

забава за болницата. Всички звезди участваха, разбираш ли, професионални артисти от театър Лицеум. Няма да повярваш, Хемптън излезе и пя и танцува и, честна дума, той имаше най-голям успех!

— Изглежда, по-скоро е идол на забавите, а не лекар — каза тя с усмивка.

— Хайде сега, не ставай важна, Крис! Фреди ще ти хареса.

Влакът пристигна в Кардиф в шест и четвърт и те веднага тръгнаха за хотел „Палас“. Хемптън бе обещал да ги чака там в шест и половина, но когато влязоха във фойето, още го нямаше.

Стояха и наблюдаваха. Беше пълно с лекари и техните съпруги, които разговаряха, смееха се, създаваше се изключителна сърдечност. Насам и натам летяха дружески покани.

— Докторе! Довечера ще седнете заедно с госпожа Смит до нас.

— Хей, докторе! Какво става с онези билети за театър?

Непрекъснато влизаха и излизаха хора, по мозаичния под с книжа в ръце важни бързаха господа с червени значки на петлиците. В нишата отсреща един чиновник монотонно боботеше:

— Секцията о-то-логия и ла-рин-го-логия оттук, моля.

Над входа, водещ за едно от крилата, имаше надпис: „Медицинска изложба“. Имаше също така палми и струнен оркестър.

— Добре наредено, а? — каза Андрю, чувствайки, че са твърде далеч от общото веселие. — А Фреди както винаги закъснявал, да му се не види. Хайде да разгледаме изложбата.

С интерес обиколиха изложението. Скоро ръцете на Андрю бяха пълни с елегантна литература. Той с усмивка показва едно от листчетата на Кристин: *Докторе, празен ли е кабинетът ви? Ние можем да ви покажем как да го напълните!* Имаше още деветнадесет дипляни, всичките различни и предлагащи последните успокоителни и обезболяващи средства.

— Изглежда, последното течение в медицината са наркотиците — подметна той настръхнал.

На последния щанд един млад човек тактично го заговори, като показваше блестящ, подобен на часовник уред.

— Докторе! Мисля, че нашият нов индексометър ще ви заинтересува. Има най-различни приложения, абсолютно последна дума на медицината, прави чудесно впечатление на болните и струва

само две гвинеи. Позволете, докторе, вие виждате отпред индекс на инкубационните периоди. Едно обръщане на циферблата и ето инфекциозните периоди. Вътре — той отвори задната капачка — имате прекрасен цвят индекс за хемоглобина, а на гърба на табулатора...

— Дядо ми имаше такъв — твърдо го прекъсна Андрю, — но скоро се отказа от него.

На излизане от изложбената зала Кристин се усмихваше.

— Бедният човек — каза тя, — сигурно досега никой не е посмял да се подиграе на чудесния му измерител.

В момента, когато се връщаха във фойето, пристигна Фреди Хемптън. Той скочи от едно такси и влезе в хотела, следван от момчето, което му носеше щеките за голф. Веднага ги видя и се приближи с широка очарователна усмивка.

— Здравсти! Здравсти! Съжалявам, че закъснях. Трябваше да си върна загубата за купата „Листър“. Никога не съм виждал такъв късмет като на онзи момък! Но нищо! Радвам се пак да те видя Андрю. Все още същият стар Менсън. Ха, Ха! Защо не си купиш нова шапка, момчето ми? — Той приятелски тупна Андрю по гърба, весел и интимен, неговият усмихнат поглед обхващаше и Кристин. — Представи ме де, дръвник! Къде блееш?

Седнаха на една от кръглите маси. Хемптън реши, че трябва да пийнат. Едно щракване с пръстите и келнерът вече тичаше към тях. След това на чашка шери той им разказа за голфа, как си намислил непременно да спечели, когато противникът му започнал да улучва при всеки удар.

Свежо лице, намазана с брилянтин коса, добре ушит костюм и черни опалови копчета на стърчащите маншети — Фреди беше респектираща фигура, без да е красив, — имаше обикновено, но добросърдечно и енергично лице. Може би малко суетен, но все пак, като изтъкваше себе си, беше мил. Приятели печелеше лесно, но въпреки това веднъж в университета доктор Мюър, патолог и циник, мрачно му бе казал пред целия клас: „Нищо не знаете, господин Хемптън. Вашият подобен на балон мозък е пълен само с егоистичен газ. Но никога не губите самообладание. Ако успеете да минете през детските игри, наричани тук изпити, аз ви предричам голямо и блестящо бъдеще.“

Отидоха да вечерят скара, понеже никой не беше официално облечен, макар Фреди да ги предупреди, че по-късно вечерта ще трябва да си сложи фрак. Имало някакви танци, ужасна досада, но трябвало да отиде.

След като безпрекословно поръча едно съвсем медицинско меню — пюре Пастър, солè мадам Кюри, турнедо а ла Конферанс медикал, — той с драматичен плам се впусна в спомени.

— Никога не съм предполагал тогава — завърши той, като тръсна глава, — че старият Менсън ще се погребее в долините на Южен Уелс!

— Намирате ли, че е съвсем погребан? — запита Кристин и насила се усмихна. Настъпи мълчание. Фреди обиколи с поглед пълния ресторант, после се ухили на Андрю.

— Какво мислиш за конференцията?

— Предполагам — отвърна с колебание Андрю, — че е от полза за ония, които искат винаги да са в крак с последните неща.

— В крак с баба ти! Цяла седмица не съм стъпил на нито едно от проклетите им заседания по секции. Не, не, мойто момче, важни са контактите, които установяваш, хората, с които се срещаш, сред които се въртиш. Нямах представа с колко наистина влиятелни хора се срещнах тази седмица. Ето защо съм тук. Когато се върна в града, ще им се обадя, ще излезем заедно, ще поиграем голф. По-късно — помни ми думата — това означава бизнес.

— Не те разбирам добре, Фреди.

— Защо, това е просто като две и две четири. В момента съм на работа, но съм хвърлил око на една малка хубава стаичка в Уест Енд, където една малка хубава медна плочка с надпис „Д-р Фреди Хемптън“ ще стои дяволски добре. Когато табелката се появи, тези момчета, моите приятели, ще ми пращат пациенти. Знаеш как стават тия работи. Взаимност. Ти ще ми изтриеш гърба и аз ще изтрия твоя. — Фреди отпи бавно, като познавач, глътка бяло рейнско вино и продължи: — И освен това, добре е да си на „ти“ с дребните люде от предградията. Понякога може да пратят нещо. Че какво, след година-две и ти, старо куче, ще ми пращаш пациенти в града от твоя загубен Блен... или както и да е там.

Кристин хвърли бърз поглед към Хемптън, понечи да каже нещо, но се спря. Упорито се загледа в чинията си.

— А сега ми разкажи за себе си, Менсън, момчето ми — продължи Фреди с усмивка. — Какво става с теб?

— Нищо особено. Приемам в барака-манипулационна, имам около трийсет визитации на ден — главно миньори и семействата им.

— Не ми звучи много добре — съчувствено поклати глава Фреди.

— Мен ме задоволява — меко каза Андрю.

— И освен това имаш истинска работа — вметна Кристин.

— Да, скоро имах един интересен случай — сети се Андрю. — Между другото изпратих бележка за него в „Джърнал“.

Накратко разказа на Хемптън за случая с Емрис Хюз. Въпреки че Фреди демонстрира голям интерес, през цялото време очите му шареха наоколо.

— Това е било доста добре — отбеляза той, когато Менсън свърши. — Аз пък си мислех, че болни от гуша има само в Швейцария или там някъде. Както и да е, надявам се, че си взел тлъстичък хонорар. Това ми напомня нещо. Днес един ми разказваше за най-добрия начин да се оправиш с този въпрос за хонорарите...

И той отново заприказва, този път за схемата, която някой му бил подсказал, как да се вземат в брой всички хонорари. Още преди края на многословната му защита вечерята привърши. Фреди стана и хвърли небрежна салфетката си.

— Хайде да си пием кафето навън. Ще довършим приказките във фойето.

В десет без четвърт, когато пурата му изгоря и запасът от истории временно се изчерпа, Фреди леко се прозя и погледна платинения си часовник.

Но Кристин го изпревари. Весело погледна към Андрю, изправи си и каза:

— Не е ли почти време за нашия влак?

Менсън се готвеше да протестира, че има още половин час, когато Фреди каза:

— И аз мисля, че е време да се стягам за тези проклети танци. Не мога да изоставя компанията.

Той ги придружи до двукрилата врата, където надълго и нашироко се сбогува и с двамата.

— Е, добре, мойто момче — измърмори той с последното ръкостискане и с доверителното потупване по рамото, — когато окача онази табелка в Уест Енд, няма да забравя да ти пратя картичка.

Навън в топлата вечер Андрю и Кристин мълчаливо вървяха по Парк стрийт. Неясно той усещаше, че вечерта не е имала онзи успех, на който се надяваше, че най-малкото Кристин бе очаквала повече. Чакаше я да заговори, но тя мълчеше.

Най-после той неуверено каза:

— Трябва да ти е било страшно скучно да слушаш тия стари болнични истории.

— Не — отвърна тя. — Съвсем не ми беше скучно.

Мълчание.

Той попита:

— Не ти ли хареса Хемптън?

— Не особено. — Тя се обърна вече без да се сдържа, с пламнали от искрено възмущение очи. — Само като си помисля — цяла вечер стоя с тая напомадена коса и евтина усмивка и те покровителства.

— Да ме покровителства? — повтори той учудено.

Тя разгорещено кимна.

— Беше непоносимо: „Един ми разправяше за най-добрия начин да се оправи този въпрос с хонорарите.“ И то веднага след като му разказа за своя чудесен случай! И отгоре на всичко му вика гуша! Дори аз знам, че беше точно обратното. И дето иска да му пращаш пациенти — тя сбърчи устни, — това беше вече върхът! — Тя яростно завърши: — О, не можех да го гледам как се мисли за нещо повече от тебе.

— Не смятам, че се мисли за повече от мен — отвърна озадачен Андрю. Той замълча. — Вярно е, тази вечер много се занимаваше със себе си. Някакво настроение може би. Той е най-големият симпатяга и добряк, когото познавам. Бяхме големи приятели в колежа. Имахме обща квартира.

— Сигурно си му бил полезен с нещо — каза Кристин с необичайна жлъч. — Помагал си му в неговата работа.

— Е, не ставай зла, Крис — запротестира смутен той.

— Ти си виновен — избухна тя и очите ѝ се изпълниха с бистри сълзи на възмущение. — Трябва да си сляп, щом не виждаш какъв човек е. Развали ни малкото пътешествие. Всичко беше чудесно, преди да дойде и да заприказва за себе си. А във „Виктория хол“ имаше

чудесен концерт и можехме да отидем. Ала го изпуснахме, всичко изпуснахме, но нали той е тъкмо навреме за идиотските си танци!

Бавно вървяха към гарата. Андрю за пръв път виждаше Кристин сърдита. Яд го беше и на себе си, и на Хемптън, да, и на Кристин. Все пак тя е права, като казваше, че вечерта не бе минала добре. А сега, като наблюдаваше тайно бледото ѝ затворено лице, съзнаваше, че вечерта е минала ужасно.

Влязоха в града. Изведнъж, както отиваха към перона за влаковете нагоре по долината, Андрю забеляза двама души от другата страна. Позна ги веднага: госпожа Брамвел и доктор Гейбъл. В този момент влакът за обратната посока, който отиваше до морския бряг в Порткоу, пристигна. Гейбъл и госпожа Брамвел се качиха заедно и се усмихваха един на друг. Влакът изсвири и потегли.

Андрю бе ужасен. Бързо погледна към Кристин с надежда, че не е видяла нищо. Тази сутрин бе срещнал Брамвел, който коментираше колко хубав е денят и потривайки с удоволствие кокалестите си ръце, бе споменал, че жена му ще прекара неделата при майка си в Шрузбъри.

Андрю стоеше с наведена глава, замълчал. Той бе така влюбен, че това, което видя, с всичко, което подсказваше, го нарани едва ли не физически. Почувства се зле. Само този епизод липсваше, за да бъде напълно развален денят. Настроението му напълно се промени. Сянка бе паднала върху радостта му. С цялото си сърце мечтаеше за дълъг, тих разговор с Кристин, да отвори сърцето си пред нея, да оправи това глупаво малко неразбирателство. Най-много от всичко мечтаеше да е съвсем сам с нея. Но влакът нагоре по долината бе претърпан. Трябваше да се задоволят с купе, пълно с миньори, които гръмогласно обсъждаха последния футболен мач.

В Бленли пристигнаха късно, а Кристин изглеждаше много изморена. Беше сигурен, че е видяла госпожа Брамвел и Гейбъл. Но сега бе невъзможно да говори с нея. Не му оставаше нищо друго, освен да я изпрати до къщата на госпожа Хърбърт и съкрушено да ѝ пожелае лека нощ.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Макар че когато Андрю стигна „Брингоуър“ беше почти полунощ, там го чакаше Джо Морган, който със ситни стъпки крачеше между затворената манипулационна и входа на къщата. Щом го видя, лицето на едрия миньор светна.

— Докторе, радвам се да ви видя. Вече цял час ходя напред-назад. Идвам за моята госпожа, при това преждевременно.

Рязко откъснат от обмислянето на собствените си работи, Андрю каза на Морган да почака. Влезе да вземе чантата си и после двамата заедно тръгнаха към Блейна терас 12. Нощта беше хладна и изпълнена с тиха тайнственост. Обикновено силно чувствителен към обкръжението си, Андрю сега се чувстваше затъпял и апатичен. Нямаше никакво предчувствие, че тази нощна визитация ще се окаже необичайна, а още по-малко, че тя ще повлияе на цялото му бъдеще в Бленли.

Двамата мъже вървяха мълчаливо, докато стигнаха номер 12.

Тогава Джо изведнъж спря.

— Няма да вляза — каза той, а гласът му издаваше напрежение. — Но знам, че ще направиш всичко за нас.

Вътре тясна стълба водеше до малката спалня, чиста, но бедно наредена, осветена само от една газена лампа. Майката на госпожа Морган, висока жена със сиви коси, на близо седемдесет години, и яката възрастна акушерка следяха с поглед лицето на Андрю, докато той се движеше из стаята.

— Нека ви направя чаша чай, докторе — бързо изрече майката след няколко секунди.

Андрю уморен се усмихна. Разбираше: опитът подсказва на старата жена, че предстои период на чакане и тя се страхува той да не ги изостави, като каже, че ще дойде по-късно.

— Не се безпокой, майко. Няма да избягам.

Долу в кухнята той изпи чая, който тя му поднесе. Знаеше, че както е изнервен, ако си отиде у дома, не би могъл да открадне и час сън. Знаеше също така, че този случай изисква цялото му внимание.

Налегна го някаква странна летаргия. Реши да остане, докато не свърши всичко.

Един час по-късно се качи горе, видя докъде е стигнала работата, отново слезе долу и седна край огъня в кухнята. Беше тихо, само сегиз-тогиз изпукваше някой въглен в огнището; тихо тиктакаше стенният часовник. Не, имаше и други звуци — стъпките на Морган, който крачи нагоре-надолу по улицата. Старата жена седеше срещу него в черната си дреха, абсолютно неподвижна, а очите ѝ, странно живи и мъдри, не се отделяха от лицето му.

Мислите му бяха тежки, объркани. Епизодът на гарата в Кардиф още го потискаше ужасно. Мислеше си за Брамвел — така глупашки влюбен в една жена, която долно го лъже, за Едуард Пейдж, вързан за хитрата Блодуен, за Дени, който живее сам, разделен от съпругата си. Разумът казваше, че всички тези бракове са страхотни провали. Този извод при сегашното му състояние го накара да потръпне. Искаше му се да разглежда брака като някакво идилично състояние — не можеше и да мисли другояче с образа на Кристин пред себе си. Нейните блестящи очи го гледаха и не признаваха друг извод. Конфликтът между уравновесения му съмняващ се ум и преливащото сърце го озлобяваше и объркваше. Той отпусна глава върху гърдите, протегна крака и замислено се загледа в огъня. Тъй дълго стоя така и мислите му бяха така заети с Кристин, че се стресна, когато старицата отсреща внезапно му заговори. Нейните мисли бяха текли в друга посока.

— Сузан каза да не ѝ слагате хлороформ, ако е опасно за бебето. Страшно го обича това дете. — Старите ѝ очи се постоплиха при една внезапна мисъл. Тя тихо добави: — Да, май че всички го обичаме.

Той направи усилие да се съвземе.

— Няма никаква опасност от упойката — каза той меко. — Всичко ще бъде наред.

Тогава акушерката извика от горната площадка на стълбите. Андрю погледна часовника, който показваше вече три и половина часа. Стана и се качи в спалнята. Разбра, че вече може да започне.

Мина час. Дълга, трудна борба. И най-последно, когато първите лъчи на зората се промъкнаха през счупените краища на капака, детето се роди мъртво.

Като погледна неподвижното парче месо, Андрю потръпна от ужас. След всичко, което бе обещал! Пламнало от напрежение, лицето

му изведнъж изстина. Поколеба се, разкъсван от желанието да опита да съживи детето и задълженията си към майката, която също се намираше в окаяно състояние. Проблемът бе тъй спешен, че той не можа да го реши съзнателно. Сляпо, инстинктивно подаде детето на акушерката и прехвърли вниманието си към Сузан Морган, която лежеше в безсъзнание, почти без пулс, още под влиянието на етера. Отчаяно бързаше в безумна надпревара с намаляващите ѝ сили. В миг строши ампулата и инжектира питуитрин. След това захвърли спринцовката и без да се жали, започна работа за съживяване на отпуснатото тяло на жената. След няколко минути трескави усилия сърцето ѝ укрепна: видя, че спокойно може да я остави. Обърна се, по риза, със залепнала на потното чело коса.

— Къде е детето?

Акушерката направи страхливо движение. Беше го пъкнала под кревата.

Андрю веднага коленичи. Като бърникаше в мокрите вестници под кревата, той измъкна детето. Момче, съвсем оформено. Отпуснатото топло телце беше бяло и меко като лой. Набързо отрязаната пъпна връв приличаше на пречупено стебло. Кожата беше прекрасна, гладка и нежна. Главата се люлееше на тънкото вратле. Крайниците изглеждаха без кости.

Все още на колене, Андрю с мъка гледаше детето. Белотата можеше да означава само едно: асфиксия палида и умът му, неестествено напрегнат, се върна към един случай, който бе наблюдавал в Самаритянската болница, към приложеното тогава лечение. Веднага се изправи.

— Дайте ми топла и студена вода — извика той на акушерката. — Легени. Бързо! Бързо!

— Но, докторе... — поколеба се тя, втрещена в бялото телце на детето.

— Бързо! — изкрещя той.

Грабна едно одеяло, сложи върху него детето и започна специалното изкуствено дишане. Дойдоха легените, каната и големият железен чайник. Като луд наля в единия леген студена, а в другия гореща — колкото може да издържи ръката му. След това като обезумял жонгльор започна да потапя детето ту в ледената, ту в горещата вода.

Минаха петнайсет минути. Пот течеше по него, влизаше в очите му, заслепяваше го. Единият му ръкав висеше и от него капеше вода. Дишаше тежко. Но в отпуснатото телце на детето нямаше никакъв дъх.

Обхвана го ужасяващо чувство на поражение, яростна безпомощност. Усещаше, че акушерката го гледеше вцепенена от ужас, а там, опряла гръб в стената, където бе стояла през цялото време, с ръка на гърлото, без да издава звук с горящи очи го гледаше старицата. Спомни си мечтата ѝ за внук, не по-малка от мечтата на дъщеря ѝ за дете. Всичко отиваше по дяволите, фатално, безвъзвратно.

Подът бе в пълен безпорядък. Андрю едва не изпусна мокрото хлъзгаво телце, заприличало на странна бяла риба, когато се спъна в един мокър пешкир.

— За бога, докторе — изхленчи акушерката. — То е мъртвородено.

Андрю не я чу. Победен, отчаян, след като бе работил напразно половин час, той още продължаваше — последен опит, разтриване на детето с груб пешкир, свиваше и разпускаше с двете си ръце малкия гръден кош и се опитваше да вкара дъх в това отпуснато телце.

И тогава като по чудо този нищожен гръден кош, обхванат от ръцете му, конвулсивно се повдигна... После пак... Пак... Андрю полудя. Чувството, че под пръстите му се ражда живот, беше така прекрасно, че той едва не припадна. Трескаво удвои усилията си. Детето вече дишаше все по-дълбоко. Мехур от слуз се изду през една от малките ноздри, весел шарен мехур. Крайниците вече не бяха без кости. Главата вече не клюмаше безпомощно. Бледата кожа бавно добиваше розов цвят. И тогава, чудесен, дойде и плачът на детето.

— Отче наш, който си на небето — истерично захлипа акушерката. — То... то оживя...

Андрю ѝ даде детето. Чувстваше се слаб и замаян. Стаята около него беше ужасно мръсна: одеяла, кърпи, легени мръсни инструменти, спринцовката, забила се в линолеума, каната обърната, чайникът килнат на една страна сред локва вода. А на разхвърляното легло майката още сънуваше нещо и постепенно се събуждаше от упойката. Старата жена все тъй стоеше край стената. Но беше сключила ръце и устните ѝ беззвучно се движеха. Тя се молеше.

Андрю механично изтиска ръкава си и си сложи сакото.

— За чантата ще дойда по-късно, сестра.

Слезе долу, мина през кухнята в килера. Устата му беше суха. В килера дълго пи вода. Взе си шапката и палтото.

Вън на улицата с напрегнато очакващо лице стоеше Джо.

— Добре са, Джо — каза той прегракнало. — И тя, и то.

Беше вече съвсем светло. Близо пет часа. По улиците вървяха миньори: първата нощна смяна бе завършила. Като вървеше заедно с тях, изморен и отпуснат, а стъпките му отекващи по улицата заедно с другите под сутрешното небе, Андрю непрекъснато повтаряше на себе си, забравил всичко, което бе направил досега в Бленли: „Нещо направих, господи, най-после направих нещо истинско.“

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

След като се обръсна и окъпа — благодарение на Ани винаги имаше достатъчно топла вода, — той се поободри. Но госпожа Пейдж, видяла, че не е спал в леглото си, по време на закуска беше заядливо саркастична, още повече че той приемаше нападките ѝ с мълчание.

— Ха! Нещо изморен ми изглеждате тази заран, докторе; нещо ми се виждат тъмни кръгове под очите ви! Върнахте се от Суонси едва тази заран, а? А за моите пасти от Пери забравихте, нали? Ергенувате, а, мойто момче? Хе, хе! Мен не можеш излъга! Знаех си, че не може да си толкова добър, колкото изглеждаш. Всичките помощници сте една стока. Не е бивало някой да не пие или пък нещо друго!

След сутрешните приемни часове и предиобедните визитации Андрю отиде да види пациентката си. Когато зави на Блейна терас, минаваше дванайсет и половина. Малки групички жени разговаряха пред отворените врати, а когато той минаваше спираха приказките, за да се усмихнат и приятелски да му кажат добро утро. Когато приближи номер 12, стори му се, че на прозореца се мярна някакво лице. Така и беше. Чакаха го. В същия миг, в които стъпи на скоро белосания вход, вратата се отвори и набръчканото, невероятно сияещо лице на старата жена го покани да влезе.

Наистина така ѝ се искаше колкото може повече да го почете, че едва говореше. Покани го първо да хапне нещо в гостната. Когато той отказа, тя се засуети:

— Добре, добре, докторе. Както *вие* кажете. Може би все пак на връщане ще имате време за капка бързо вино и парченце кейк. — Тя го потупа с треперещи старчески ръце, когато той заизкачва стъпалата.

Влезе в спалнята. Малката стая, която до неотдавна беше в пълен хаос, сега блестеше измита и изчистена. Всички негови инструменти светеха красиво наредени върху чамовия бюфет. Чантата му беше внимателно намазана с гъша мас, закопчалките бяха така лъснати, че изглеждаха сребърни. Бельото на кревата беше сменено, постлани бяха чисти чаршафи и върху тях лежеше майката, нейното широко

възрастно лице бе обърнато към него в ням израз на щастие, а спокойното и топло бебе сучеше от пълната ѝ гърд.

— Да! — Едрата акушерка стана от столчето край леглото, цялата усмихната. — Добре изглеждат, нали, докторе? И не знаят колко неприятности ни създадоха. Не се и интересуват, нали?

Като облиза устни, а с очите си излъчваше само топлина, Сузан Морган направи опит да изпелтечи своята благодарност.

— Да, добре го каза — кимна акушерката, измъквайки и последния грам похвали от положението. — И не забравяй, мойто момиче, че на твоята възраст нямаше да имаш друго. Сега или никога, така беше с теб!

— Знаем, госпожо Джоунз — многозначително я прекъсна старата жена от прага, — знаем, че всичко дължим на доктора.

— Моят Джо дойде ли при вас, докторе? — срамежливо попита майката. — Не? — Ще дойде, бъдете сигурен. Страшно се радва. Тъкмо казваше, докторе, че като отидем в Южна Африка, най-много ще ни липсват вашите грижи.

След като излезе от къщата добре натъпкан с кейк и домашно бъзово вино — не можеше да откаже на старицата да пие за здравето на нейния внук — Андрю продължи обиколката си, чувствайки някаква странна топлина в сърцето. „Не биха могли да направят повече за мен, ласкаеше се той, дори да бях кралят на Англия.“ Този случай се превърна някак си в противоотрова на сцената, която бе видял на перона в Кардиф. Имаше доводи в полза на брака и семейния живот, щом те носеха такова щастие, каквото бе изпълнило дома на Морган.

Две седмици по-късно, когато Андрю бе направил и последното посещение в номер 12, Джо Морган мина да го види. Джо беше тържествен и важен. След като дълго се бори с думите, накрая на един дъх рече:

— По дяволите всичко, докторе. Не ме бива за приказки. Не можем плати това, което стори за нас. И все пак госпожата и аз искаме да ти направим този малък подарък.

Той поривисто протегна на Андрю парче хартия. Беше чек за пет лири.

Андрю погледна чека. За местните условия Морганови бяха добре, но далеч не бяха богати. Тази сума, при това в навечерието на тяхното заминаване, което щеше да им наложи големи разходи,

сигурно представляваше голяма жертва, благородна щедрост. Трогнат, Андрю каза:

— Не мога да взема това, Джо.

— Трябва да го вземеш — настоятелно и тежко каза Джо, като сложи ръката си върху Андрювата, — иначе ние с госпожата смъртно ще се обидим. Подарък за теб. Не за доктор Пейдж. Толкова години са отивали при него парите ми, но нито един път не е станало нужда да го търсим. Той е добре платен. Това е подарък за теб, докторе. Разбираш, нали?

— Да, разбирам, Джо — кимна Андрю и се усмихна.

Сгъна чека, сложи го в джоба си и за няколко дни забрави за него, но на другия вторник, когато минаваше край Западната банка, той спря, позамисли се и влезе. Госпожа Пейдж винаги му плащаше в банкноти, които той изпращаше с препоръчани писма до Фондацията, и поради това никога не бе имал случай да борави чрез банка. Но сега, като си спомни с удоволствие за своя капитал, реши да си открие сметка в банката с подаръка на Джо.

На гишето даде чека, попълни някакви формуляри и ги връчи на младия касиер, като с усмивка забеляза:

— Малко е, но все пак е някакво начало.

Междувременно усети, че Аньйрин Рийз, който се въртеше някъде отзад, го наблюдава. Когато си тръгна, дългоглавият директор дойде на гишето с ордера в ръце. Като нежно го изглаждаше с ръка, той погледна над очилата си.

— Добър ден, доктор Менсън. Как сте? — Мълчание... Той дръпна въздух през пожълтелите си зъби... — Та искате това да се внесе във вашата нова сметка?

— Да — отвърна Менсън малко изненадан. — Да не би да е твърде малко за откриване на сметка?

— О, не, не, докторе. Не става въпрос за сумата, значи. Много се радвам, че дойдохте при нас. — Рийз се поколеба, оглеждайки внимателно ордера, после вдигна малките си подозрителни очи към Андрю. — Та вие искате на вашето собствено име, а?

— Защо? Разбира се.

— Добре, добре, докторе. — Лицето му изведнъж плувна в сладникава усмивка. — Чудех се, значи, исках да съм сигурен. Какво

хубаво време имаме за този сезон. Довиждане, доктор Менсън.
Довиждане!

Менсън излезе от банката объркан, като се питаше какво ли иска да каже тоя плешив униформен дявол. Отговор на този въпрос получи едва няколко дни по-късно.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Кристин бе заминала за ваканцията преди повече от седмица. Той бе така зает с Морганови, че едва успя да я види за малко в деня на заминаването ѝ. Тогава не ѝ каза нищо, но сега, когато я нямаше, тъгуваше за нея с цялото си сърце.

Лятото в града беше изключително уморително. Зелените следи на пролетта отдавна бяха увехнали и се бяха превърнали в мръсно жълто. Планините имаха болен вид. Когато ежедневните експлозии от мините или кариерите отекваха в неподвижния сух въздух, над долината като че се издигаше купол от полирани звуци. Мъжете излизаха от мините с полепнал като ръжда по лицето им руден прах. Децата играеха безшумно. Стариият Томас, кочияшът, беше болен от жълтеница и Андрю трябваше да прави обиколката си пеша. Като се влачеше из напечените улици, мислеше за Кристин. Какво прави тя? Мислеше ли поне малко за него? А бъдещето, нейните перспективи, възможността да бъдат щастливи заедно?

Тогава съвсем неочаквано получи бележка от Уоткинс, който го молеше да мине край кантората на Компанията.

Минният директор го посрещна любезно, покани го да седне и бутна към него пакета с цигари.

— Вижте какво, докторе — каза той приятелски, — отдавна ми се иска да поговорим и по-добре ще бъде да свършим тази работа, преди да завърши годишния отчет. — Той спря, за да махне от езика си късче жълт тютюн. — Вече доста момчета идваха при мен — Емрис Хюз и Ед Уилямс са начело, молят ме да ви включа в списъка на Компанията.

Андрю се изправи в стола си, пламнал от задоволство и възбуда.

— Искате да кажете да се уреди аз да поема практиката на доктор Пейдж?

— Не, не точно това, докторе — бавно каза Уоткинс. — Разберете, положението е сложно. Длъжен съм внимателно да се отнасям с работниците тук. Не мога да махна доктор Пейдж от списъка, защото много хора няма да се съгласят. Имах предвид във ваш

интерес да ви включа така, тихомълком, в списъка, а след това, който иска да се смени от доктор Пейдж, лесно ще може да дойде при вас.

Радостта изчезна от лицето на Андрю. Все още изправен, той настръхна.

— Но нали знаете, аз не мога така? Дойдох тук като помощник на Пейдж и сега, ако започна... нито един честен лекар не би постъпил така!

— Няма друг начин.

— Защо не ми дадете цялата практика? — каза настоятелно Андрю. — Готов съм да плащам от доходите колкото трябва. Ето ви друг начин.

Уоткинс рязко поклати глава:

— Блодуен няма да се съгласи. Говорил съм с нея и преди. Тя знае, че има здрави позиции. Почти всички от по-старите тук, като например Инок Дейвис, са на страната на Пейдж. Вярват, че ще се върне. Помислете си до утре, докторе. Тогава ще изпратя новия списък в главната кантора в Суонси. След това една година нищо не ще можем да променим.

Андрю се загледа в пода за секунда, после бавно направи отрицателен жест. Надеждите му, така големи преди няколко минути, сега бяха разбити в земята.

— Каква полза? Не бих се съгласил, ако ще и със седмици да мисля.

Това решение му струваше голяма болка, а още по-трудно беше да го поддържа пред разположения към него Уоткинс. Все пак не можеше да избяга от факта, че е дошъл в Бленли като помощник на доктор Пейдж. Дори при тези извънредни обстоятелства беше немислимо да се обяви против ръководителя си. Представи си, че по някакво чудо Пейдж наистина се върне към активна практика, колко ужасно би било да се бори със стария човек за пациенти! Не, не. Той не можеше, той нямаше да приеме.

И все пак през останалата част на деня бе тъжен и огорчен, озлобен от наглото изнудване на Блодуен. Чувстваше, че са го поставили в невъзможно положение и сега му се щеше изобщо нищо да не са му предлагали. Вечерта към осем часа унило реши да посети Дени. Не беше го виждал от известно време и мислеше, че един разговор с Филип, може би някой нов довод, че е действал правилно,

биха го успокоили. Към осем и половина стигна къщата на Филип и както вече имаше навик, влезе, без да чука. Озова се в дневната.

Филип лежеше на канапето. Отначало при слабата светлина Менсън помисли, че си почива от много работа през деня. Но този ден Филип никак не бе работил. Той се търкаляше по гръб, дишаше тежко с ръка на лицето. Беше мъртво пиан.

Андрю се обърна и видя до себе си хазайката. Тя го наблюдаваше отстрани със загрижен тревожен поглед.

— Чух, като влизахте, докторе. Цял ден е така и нищо не е ял. Нищо не мога да направя.

Андрю просто не знаеше какво да каже. Както стоеше вгледан в безизразното лице на Филип, спомни си онази първа цинична забележка, произнесена в манипулационната вечерта на пристигането му.

— За последен път се запи преди десет месеца — продължи хазайката. — А помежду гуляите не помирисва. Но започне ли, става същински дявол. При това е много неудобно, защото доктор Луис е заминал. Май ще трябва да му пратя телеграма.

— Кажи на Том да дойде — каза най-после Андрю. — Ще го сложим в кревата.

С помощта на сина на хазайката, млад миньор, който гледаше на цялата история като на някаква шега, Филип бе съблечен и му сложиха пижамата. После го отнесоха тъп и тежък като чувал в спалнята.

— Главното е повече да не получава спирт, разбирате ли? Ако трябва, дори го заключете — поръча Андрю на хазайката, когато се върнаха в дневната. — А сега — най-добре ми дайте днешния му списък за визитации.

Той преписа от ученическата дъска, окачена в хола, адресите, които Дени трябваше да посети този ден. Излезе. С бързана успя да свърши повечето от тях преди единайсет часа.

На другата сутрин, веднага след сутрешния приемен час, отново мина към къщата му. Като чупеше ръце, на вратата го посрещна хазайката.

— Не знам откъде го е докопал. Аз не съм, аз само искам да е добре.

Филип беше по-пиан от преди, тежък и безчувствен. След дълги разтърсвания и един опит да го отрезви със силно кафе, което в края на

краищата бе обърнато и разлято по целия креват, Андрю отново взе списъка на визитациите. Като псуваше горещината, мухите, жълтеницата на Томас и Дени, и този ден работи двойно.

Късно следобед се върна изморен, ядосан, решен да оправи Дени; Този път го завари да държи дълга реч пред Том и госпожа Сийгър все още пиян, възседнал един стол. Когато Андрю влезе в стаята, Дени изведнъж спря и го изгледа мрачно и насмешливо. Говореше трудно.

— О, добрият самарянин! Доколкото разбирам, замествах ме. Извънредно благородно. Но защо ти? Защо този проклет Луис е изчезнал и е оставил на нас да му вършим работата?

— Не зная — търпението на Андрю се изчерпваше, — знам само, че всичко ще върви по-леко, ако сам поемеш своя дял.

— Аз съм хирург. Не съм някакъв идиотски лекар — просто лекар. Хм! Какво значи това! Някога питал ли си се? Не си? Добре, ще ти кажа. Това значи да си най-последният и най-стере-о-типният анахронизъм в най-лошата и най-тъпанарска система, измислена някога от богосъздадения човек. Добрият стар общ доктор! И доброто старо Б.О.! — т.е. британско общество. Ха! Ха! — изсмя се той презрително. — То го е създало. То го обича. То плаче за него. — Той се размърда на стола си, възпалиените му очи отново гледаха жлъчно и навъсено и продължи пиянската си лекция. — Какво може да стори бедният нещастник? Твоят общ лекар — твоят добър стар знахар във всички области! Завършил може би преди двайсет години. Как ще знае той медицина и акушерство, бактериология и всички последна научни открития и хирургия също? Да! Да! Не забравяйте и хирургията! От време на време той опитва някоя малка операция в селската болница. Ха! Ха! — Отново това сатанинско удовлетворение. — Да кажем мастоидит. Два часа и половина по часовник. Ако намери гной, става спасител на човечеството. Ако не намери, погребват пациента. — Дени повиши глас. Беше сърдит, бясно и пиянски сърдит. — По дяволите, Менсън! Така е вече векове. Няма ли веднъж да променят системата. Каква е ползата? Каква е ползата, питам. Дайте ми още едно уиски. Всички сме смахнати, а аз, изглежда, освен това съм и пиян.

За няколко секунди настъпи мълчание и после, като съдържаше раздражението си, Андрю каза:

— Не е ли най-добре сега да си легнеш? Хайде ние ще ти помогнем.

— Оставете ме на мира! — изръмжа Дени. — Не на мен тия проклети докторски номера, сам съм ги използвал и ги знам доста добре. — Той рязко се изправи, олюля се, хвана госпожа Сийгър за рамото и я бутна да седне. И тогава, като се поклащаше на краката си, със зловещо угоднически тон се обърна към изплашената жена: — Е, как сте днес, скъпа госпожо? По-добре, предполагам. Пулсът е малко по-силен. Спите ли добре? Ха! Хм! В такъв случай ще трябва да предприешем малко успокоително.

В тази нелепа сцена имаше нещо странно, тревожно — едрата небръсната, облечена в пижама фигура на Филип, който имитираше лекарите в обществото, да се покланя сервилно и почтително пред треперещата съпруга на миньора. Том нервно се изсмя. Дени веднага се обърна към него и яростно го плесна през ушите.

— Точно така! Смей се! Спукай си идиотската глава от смях. Но пет години от живота си съм правил само това. Господи! Като си помисля, иде ми да умра. — Той ги погледна кръвнишки, хвана една ваза, която стоеше върху камината, и я запрати на пода. Следващия момент в ръцете му беше другата, която полетя към стената. Той тръгна напред. В очите му се четеше кървава разрушителна сила.

— За бога — проплака госпожа Сийгър. — Спрете го, спрете го...

Андрю и Том Сийгър се хвърлиха върху Филип, който се бореше с типичната дива упоритост на пияния. После най-неочаквано се отпусна и стана сантиментален до глупост.

— Менсън — изхленчи пиянски той, обесил се на рамото на Андрю, — ти си добро момче. Обичам те повече от брат. Ти и аз — ако се държим един за друг, ще успеем да спасим цялата прокълнатата медицинска професия.

Изправи се с празен търсец поглед. После главата му клюмна. Тялото му омекна. Позволи на Андрю да го заведе в другата стая и да го сложи в кревата. А когато главата му вече безсилно се търкаляше по възглавницата, той сълзливо помоли:

— Обещай ми едно нещо, Менсън! За бога, не се жени за дама!

На другата сутрин беше по-пиян от всякога. Андрю се отказа. Той почти подозираше младия Сийгър във внасянето на алкохол,

въпреки че на всички въпроси момчето с бледо лице се кълнеше, че няма пръст в тази работа.

Цяла седмица Андрю правеше освен своите визитации и визитациите на Дени. В неделя следобед посети къщата на Чепълстрийт. Филип беше на крак, облечен, с безупречна външност и освен това, макар отслабнал и треперещ, абсолютно трезв.

— Доколкото разбирам, работил си вместо мен, Менсън. — Изчезнала беше близостта от предишните няколко дни. Поведението му беше сдържано, ледено студено.

— Няма нищо — промърмори непохватно Андрю.

— Напротив, сигурно доста те е затруднило.

Поведението на Дени беше така противно, че Андрю почервения. Нито една дума на благодарност, помисли си той. Нищо, освен това елегантно тесногръдо нахалство.

— Ако толкова искаш да знаеш — избухна той, — наистина страшно много ме затрудни.

От мен го знай: нещо ще бъде направено за това.

— За какъв ме мислиш! — разгорещен отвърна Андрю. — За файтонджия, който чака от теб бакшиш? Ако не бях аз, госпожа Сийгър щеше да телеграфира на доктор Луис и вече щеше да си изхвърлен по дяволите. Ти си високомерен, недопечен сноб. И най-много имаш нужда от един хубав удар в зъбите.

Дени запали цигара, а пръстите му трепереха така силно, че едва държеше клечката. Той презрително се засмя:

— Наистина много мило от твоя страна да предлагаш в този момент юмручен бой. Абсолютен шотландски такт. Може би някой друг път ще те удовлетвори.

— Затваряй си краставата уста! — извика Андрю. — Ето ти списъка за посещенията. Имената с кръстче трябва да бъдат посетени в понеделник.

Той изхвърча от къщата, пламнал от гняв. По дяволите, кипеше той разтреперан, какъв човек! Държи се като господ всемогъщи! Като че ми е направил услуга, като ми е разрешил да върша неговата работа! Но, както вървеше, възмуцението му започна да изстива. Той истински обичаше Филип и вече имаше по-добра представа за сложния му характер: скромен, необикновено чувствителен, уязвим. Това беше единствената причина той да се затваря в някаква черупка от грубост.

Споменът за неотдавнашното пиянство, за това, как ли е изглеждал тогава, сигурно още му причиняваше мъчителна болка.

Андрю отново бе поразен от парадоксите в този умен мъж, заврял се в Бленли. Филип беше извънредно талантилив хирург. Веднъж му помагаше, подаваше му упойката, бе видял как разрязва жлъчен мехур на кухненската маса в една миньорска къща, пот капеше от червеното му лице и косматите му ръце, а самият той беше образец на бързина и точност. На човек, който работи така, можеха да се прощават много неща.

И все пак, когато се прибра в къщи, Андрю още бе огорчен от студенината на Филип. Затова, когато мина през предната врата и сложи шапката си на закалката, съвсем не беше в настроение да чуе гласа на госпожа Пейдж:

— Вие ли сте, докторе? Доктор Менсън! Елате тук!

Андрю не обърна внимание на вика й. Обърна се и започна да се качва нагоре към стаята си. Но щом сложи ръка на парапета, до него достигна гласът на Блодуен още по-остър и по-силен.

— Докторе! Доктор Менсън! Елате тук!

Андрю се обърна и видя госпожа Пейдж да излиза от дневната с необичайно бледо лице и блеснали от ярост черни очи. Приблужи се до него.

— Глух ли сте? Не чувате ли, че ви викам?

— Какво има госпожо Пейдж? — сприхаво запита той.

— Какво има, наистина! — тя с мъка си поемаше дъх. — Това ми харесва. Не се намерило кой да ме пита! Аз искам да ви питам нещо, мили мой доктор Менсън.

— Е, какво? — грубо запита Андрю.

Неговата немногословност я разяри докрай.

— Ето какво! Да, умни млади господине! Може би ще бъдете така любезен да ми обясните какво значи това. — Тя извади от издутата си пазва парче хартия и без да го пуска, заплашително го размаха пред очите му. Беше чекът на Джо Морган. После, като вдигна глава, той забеляза, че зад гърба на Блодуен се спотайва Рийз.

— Гледайте, гледайте! — продължи Блодуен. — Виждам, че го познахте. И най-добре ще бъде веднага да ни кажете как така внасяте тези пари на свое име, когато това са парите на доктор Пейдж и вие много добре, го знаете.

Андрю почувства, че кръвта се качва в главата му на бързи вълни.

— Мои са. Джо Морган ми ги подари.

— Подари! Хо! Хо! Това ми харесва. Няма го и не може да отрече.

— Можете да му пишете, ако не ми вярвате — процеди през затворените си зъби той.

— Нямам си друга работа, ами ще пиша писма по цял свят — и като загуби и последните си задръжки, тя изкрещя: — Не ви вярвам. Много за хитър се мислите Ама-ха! Идва тук той и си мисли, че може да вземе практиката, вместо да работи за доктор Пейдж! Но сега стана ясно що за човек сте. Крадец, ето какво сте вие, най-обикновен крадец.

Тя изстреля думата към него, като наполовина се обърна за подкрепа към Рийз, който, застанал на вратата, издаваше някакви звуци на протест, а лицето му беше по-мазно от всякога. Андрю добре разбираше, че цялата каша е забъркал Рийз, който, след като няколко дни се е колебал, е побързал да разкаже всичко на Блoduен. Яростно сви юмруци. Слезе две стъпала надолу и се приближи към тях с очи, впити заплашително в тънките устни на Рийз. Кипеше от гняв и жадуваше за битка.

— Госпожо Пейдж — каза той с уморен глас, — тук отправихте обвинение срещу мен. Ако до две минути не си вземете думите назад и не се извините, ще направя иск за обезщетение за клевета. В съда ще стане известен и източникът на вашата информация. Не се съмнявам, че управителният съвет на господин Рийз ще прояви интерес към начина, по който той спазва професионалната тайна.

— Аз, аз само изпълних своя дълг — смънка банковият директор, а изречението му стана още по-гадно от преди.

— Чакам, госпожо Пейдж. — Думите излизаха една след друга, той се задавяше. — А ако не побързате, вашият банков управител ще изяде най-големия бой в живота си.

Тя видя, че е отишла твърде далеч — беше казала повече, много повече, отколкото бе възнамерявала. Заплахата му, зловецата му поза я стреснаха, Виждаше се почти как подскача бързата ѝ мисъл: „Обезщетение! Сигурно голямо! Господи, може да ѝ струва страшно много пари!“

Тя се задави, преглътна и изломоти:

— Аз... аз си взимам думите назад. Извинявам се.

Беше едва ли не смешно да се гледа дебелият ниска кавгаджийка така внезапно и неочаквано сломена. Но Андрию не виждаше нищо смешно. Изведнъж с голямо огорчение си даде сметка, че вече е достигнал границата, до която може да търпи. Не можеше нито миг повече да гледа това заядливо и нахално същество. Пое дълбоко дъх. Забрави всичко, освен омразата си към нея. Имаше някаква бясна, дивашка радост в това, че се отпусна.

— Госпожо Пейдж, има едно-две неща, които желая да ви кажа. На първо място, със сигурност знам, че получавате годишно хиляда и петстотин лири за работата, която аз върша тук вместо вас. От тях ми плащате някакви мизерни двеста и петдесет и освен това положихте всички усилия, за да гладувам. Може би ще ви бъде интересно да знаете, че миналата седмица при директора на мината е ходила цяла делегация и той ми предложи да ме включа в списъка на Компанията. Може би ще ви интересува още и това, че поради етични съображения, за които, разбира се, нищо не можете да знаете, аз решително отказах. А сега, госпожо Пейдж, така ми дойдохте до гуша, че повече не мога да остана. Вие сте долна, лакома и алчна кучка. Всъщност вие сте патологичен случай. Днес ви давам едномесечно предупреждение за напускане.

Тя се облеци срещу него, малките ѝ като копчета очи щяха да изскочат. После изведнъж изпищя:

— Не, не ми давате! Не, не ми давате! Всичко е лъжа! Не е възможно да влезете в списъка на Компанията. А вие сте уволнен, ето какво сте! Никой помощник досега не ми е давал предупреждение. Представете си само какво нахалство, каква наглост така да ми говори той на мене! Аз първа казах. Уволнен, ето какво сте, уволнен, уволнен, уволнен.

Избухването беше гръмогласно, истерично, уничително. Но тъкмо когато беше във върха си, то бе прекъснато. На горния етаж вратата на стаята на Едуард бавно се отвори и миг по-късно се показа и самият Едуард, странна мършава фигура, чиито кльощави пищялки се показваха под нощницата.

Толкова странно и неочаквано беше това появяване, че госпожа Пейдж изведнъж спря на средата на думата. От хола тя зяпна нагоре също като Рийз и Андрию, а в това време болният човек, влачейки

подире си парализирания крак, бавно и мъчително стигна до най-горното стъпало.

— Не мога ли да имам поне малко спокойствие? — гласът му, макар и треперещ, беше неумолим. — Какво става?

Блодуен преглътна още веднъж и се впусна в дълга, пълна със сълзи обвинителна реч срещу Менсън. Накрая каза:

— И така... и така дадох му предупреждение.

Менсън не се опита да обори нейната версия.

— Искаш да кажеш, че ни напуска? — запита Едуард, цял разтреперан от вълнение и от усилията му да се държи изправен.

— Да, Едуард — подсмръкна тя, — както и да е, ти скоро ще се върнеш.

Настъпи мълчание. Едуард се отказа от всичко, което щеше да каже. Погледът му се спря върху Андрю в няма молба за извинение, после мина на Рийз, бързо се премести на Блодуен и след това печално се зарея в празното пространство. На твърдото му лице се появи израз на безпомощност, но и на достойнство.

— Не — каза той най-после, — никога няма да се върна. Вие знаете това — всичките.

Не каза нищо повече. Обърна се бавно, като се подпираше на стената, и се довлече обратно в стаята си. Вратата се затвори без звук.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Като си спомняше щастието и чистата радост, които получи от Моргановия случай и които с няколко грозни думи Блодуен Пейдж бе превърнала в нещо мръсно, Андрю гневно размисляше дали да отиде по-далеч, да пише на Джо Морган и да иска нещо повече от просто извинение. Обаче се отказа, това би подходило повече на Блодуен.

Най-после избра най-безполезното благотворителство в околността и в настроение на горчива решителност изпрати пет лири до съответния дом, като помоли разписката за получаването да бъде изпратена на Анъйрин Рийз. След това се почувства по-добре. Само му се доця да можеше отнякъде да види как Рийз чете разписката.

Сега, като си даваше сметка, че след един месец ще трябва да напусне, Андрю веднага започна да търси друга работа и прелистваше последните страници на „Ланцет“, за да се кандидатира за всяко място, което му изглежда добро. В колоната „Търсят се помощници“ имаше много обявления. Той изпрати добри отзиви, копия от дипломата си и дори, както често искаха, свои снимки. Но към края на първата седмица и отново към края на втората не беше получил нито един отговор на писмата си. Беше разочарован и учуден.

Тогава Дени му предложи обяснението с една лаконична фраза:
— Бил си в Бленли.

С болка и отчаяние Андрю изведнъж разбра как го обричаше това, че е практикувал в този далечен уелски миньорски град. Никой не искаше помощници от долината — те бяха с лоша репутация.

Изминаха две седмици от предупреждението. Андрю наистина започна да се тревожи. Какво щеше да прави? Все още дължеше над петдесет лири на Фондацията „Глен“. Разбира се, биха му разрешили да прекрати изплащанията. Като оставим това настрана, как щеше да живее той, ако не си намери нова работа? Имаше в джоба си две-три лири и нищо повече. Никаква екипировка, никакви резерви. Дори не си беше купил и нов костюм, откакто дойде в Бленли, а сегашните му дрехи бяха доста износени още при пристигането му. Имаше моменти,

когато го обхващаше истински ужас, като виждаше пред себе си каква мизерия го очаква.

Обграден от трудности и несигурност, мечтаеше за Кристин. Писмата бяха безполезни; не умееше да се изразява на хартия; каквото и да напише, несъмнено щеше да създаде погрешно впечатление. А тя щеше да се върне в Бленли не по-рано от първата седмица на септември. С трескав, гладен поглед той се взираше в календара и броеше оставащите дни. Оставаха още дванайсет. Но с растящо униние чувстваше, че е все едно дали тези дни са минали заедно с всички перспективи, които носеха в себе си. Вечерта на трийсети август, три седмици, след като Менсън бе предупредил госпожа Пейдж и горе-долу до времето, когато, тласкан от нуждата, бе започнал да обмисля идеята да потърси аптекарско място, той отчаян вървеше по Чепъл стрий, когато срещна Дени. Отношенията между тях през последните няколко седмици бяха леко натегнати и хладни и затова Андрю се изненада, когато другият го спря.

Като изчука лулата си в тока на ботуша, Филип я заоглежда, като че ли в момента тя беше най-важното нещо.

— Мъчно ми е, че напускаш, Менсън. Твоето присъствие тук много ми помагаше — той се поколеба. — Днес следобед чух, че Дружеството за медицинска помощ в Аберлоу търси нов помощник. Аберлоу — то е на около трийсет мили през долината. Доста добро дружество, сравнително. Струва ми се, главният лекар — Луелин — си разбира от работата. И тъй като са град от долината, трудно биха се противопоставили на човек от долината. Защо не опиташ?

Андрю го погледна със съмнение. До неотдавна надеждите му бяха тъй големи и така се бяха разбили, че вече бе загубил вяра във възможността да успее.

— Ами да — бавно се съгласи той. — Щом като е така, бих могъл и да опитам.

Няколко минути по-късно се прибра у дома в плисналия пороен дъжд, за да напише заявление за длъжността.

На 6 септември се състоя общо събрание на Комитета на Дружеството за медицинска помощ в Аберлоу, което имаше за задача да избере наследник на доктор Лезли, който неотдавна подал оставка, за да отиде на работа в една каучукова плантация в Малая. За

длъжността имаше седем кандидати и седмината бяха повикани да присъстват.

Беше прекрасен летен следобед около четири часа според големия часовник на кооперативния магазин. Засновал напред-назад по улицата пред канцеларията на Дружество на площада в Аберлоу и като хвърляше тревожни погледи към шестимата други кандидати, Андрю нервно очакваше часовникът да удари четири. Сега, след като предчувствията му се бяха оказали неверни и наистина щяха да го обсъждат като кандидат за длъжността, той с цялото си сърце желаше да успее.

Доколкото бе успял да го разгледа, Аберлоу му харесваше. Намира се в самия край на долината Гетли, градът беше не толкова в долината, колкото над нея. Висок, чист, значително по-голям от Бленли — близо двайсет хиляди жители, предполагаше той, — с хубави улици и магазини, две кина, с някакво чувство за широта, което се дължеше на зелените поля край града. След знойните градчета на дефилето Пенли, за Андрю Аберлоу беше истински рай.

„Но никога няма да успея, тормозеше се той, никога, никога, никога. Не, не мога да бъда толкова щастлив!“ Всички останали кандидати изглеждаха много по-близо до целта от него, по-добре облечени, по-самоуверени. Особено доктор Едуардз излъчваше самоувереност. Андрю почувства, че мрази Едуардз — едър преуспяващ човек на средна възраст, който спокойно бе доверил в общия разговор преди няколко минути пред вратата на кантората, че току-що е продал своята собствена практика надолу по долината, за да се „кандидатира“ за тази длъжност. Да върви по дяволите, се ядосваше в себе си Андрю; той не би продал сигурното си местенце, ако не е сигурен, че ще получи новото!

Нагоре-надолу, нагоре-надолу, наведена глава, ръцете в джобовете. Какво ще каже за него Кристин, ако пропадне? Тя се връщаше в Бленли или днес, или утре — в писмото си не беше съвсем сигурна. Училището на Бенк стрий започваше занятия другия понеделник. Въпреки че не й бе писал нито дума за кандидатстването тук, един провал би означавал да я посрещне навъсено или още по-лошо — с фалшива веселост, в момент, когато повече от всичко на света му се иска да спечели нейната спокойна, интимна, вдъхваща сили усмивка! Най-после четири часа. Когато Андрю се обърна към

входа, на площада тихо влезе хубава луксозна кола и спря пред кантората. От задната седалка скочи нисък елегантен мъж, който се усмихна бегло и приветливо, но уверено на кандидатите. Преди да се качи по стълбите, той позна Едуардз и му кимна.

— Как е, Едуардз? — После тихо настрани: — Всичко ще бъде наред, предполагам.

— Благодаря ви, много ви благодаря, доктор Луелин — каза Едуардз с огромно уважение.

Край! — помисли си горчиво Андрю.

Горе чакалнята представляваше малка гола стая с кисела миризма; беше разположена в края на един къс коридор, който водеше към стаята на Комитета. Андрю беше третият, който влезе да се представи. Пристъпи в голямата стая на Комитета, обхванат от нервна решителност. Щом като длъжността вече е обещана, няма защо да се подмазва заради нея. Седна на предложението му стол с безизразно лице.

Стаята беше изпълнена от около трийсет миньори. Те седяха, до един пушеха и го гледаха с открито, но не враждебно любопитство. На малката маса отстрани седеше блед, спокоен човек е чувствително и умно лице, който, ако се съди по синкавия оттенък на кожата му, някога е бил миньор. Това беше Оуен, секретарят. Облегнал се на края на масата и добродушно усмихнат към Андрю, седеше доктор Луелин.

Разговорът започна. Оуен с тих глас обясни какви са условията.

— Вижте какво, докторе. Според нашата система, работниците в Аберлоу — тук има две антрацитни мини, стоманодобивен завод и една каменовъглена мина в околностите — плащат на Дружеството определена част от надниците си всяка седмица. С тези средства Дружеството оказва необходимата медицинска помощ, като осигурява една хубава малка болница, кабинети, лекарства, шини и прочие. Освен това Дружеството наема лекари — доктор Луелин — главен лекар и хирург, и четирима помощници плюс хирург-зъболекар — и им плаща на глава, т.е. еди-колко си на човек в зависимост от броя на хората в неговия списък. Мисля, че когато ни напусна, доктор Лезли изкарваше около петстотин лири годишно. — Той замълча. — Общо взето, за нас системата е добра. — Одобрителни гласове се чува от тридесетте члена на Комитета. Оуен вдигна глава и ги погледна: — Сега, господа, имате ли някакви въпроси?

Започнаха да обстрелват Андрю с въпроси. Стараеше се да отговаря спокойно, без да преувеличава, като се придържа към истината.

— Говорите ли уелски, докторе? — този въпрос дойде от един упорит младолик миньор, на име Ченкин.

— Не — каза Андрю. — Отрасъл съм с келтски.

— Тук ще ви свърши добра работа!

— Винаги ми е бил полезен, за да псувам пациентите си — отговори хладно Андрю и в стаята избухна смях срещу Ченкин.

Най-после свърши. Оуен каза:

— Благодаря ви много, доктор Менсън.

И Андрю отново се озова в чакалнята, която миришеше на кисело. Наблюдавайки как влизаха останалите кандидати, стори му се, че го блъскат силни морски вълни.

Последен влезе Едуардз и се задържа дълго, много дълго. Когато излезе, широко се усмихваше, а видът му ясно говореше: „Много ми е мъчно за вас, момчета, но мястото ми е в джоба.“

Последва дълго очакване. Най-после вратата на стаята на Комитета се отвори и от дълбочината на тютюневия дим излезе Оуен, секретарят, с лист в ръка. Очите му огледаха всички и накрая спряха с истинско приятелско чувство върху Андрю.

— Бихте ли влезли за минутка, доктор Менсън? Комитетът би желал отново да разговаря с вас.

Андрю го последва в стаята на Комитета с бледо лице, а сърцето му биеше като чук. Не може да бъде — не, не, не може да бъде те да се интересуват от него.

Отново седна на затворническия стол и видя, че му се усмихват и окуражително му кимат. Доктор Луелин обаче не гледаше към него.

Оуен, председателят на събранието, започна:

— Доктор Менсън, струва ми се, можем да бъдем откровени с вас. Комитетът се колебае. Всъщност, по съвета на доктор Луелин Комитетът беше доста предразположен към друг кандидат, който има значителен опит в долината Гетли.

— Много е тлъст тоя Едуардз — прекъсна го някой. Обади се един посивял член на Комитета, седнал отзад. — Да го видя как ще се катери до къщите на Марди Хил!

Андрю беше твърде напрегнат, за да се усмихне.

Чакаше думите на Оуен със затаен дъх.

— Но днес — продължи секретарят, — трябва да кажа, че направихте много добро впечатление на Комитета. Комитетът, както поетично се изрази преди няколко минути Том Кетълз, има нужда от млади, активни хора.

Смях и викове: „Точно така!“ и „Браво, Том!“

— Освен това, доктор Менсън — продължи Оуен, — трябва да ви кажа, че Комитетът беше извънредно повлиян от две препоръки, бих могъл да кажа препоръки, за които не сте молили, и това ги прави още по-ценни в очите на Комитета. Пристигнаха са по пощата едва тази сутрин. Те са от двама лекари във вашия собствен град, искам да кажа Бленли. Единият е доктор Дени, който има MS, много висока степен, както признава доктор Луелин, а той би трябвало да разбира тези неща. Другата препоръка, приложена към тази на доктор Дени, е подписана от доктор Пейдж, чийто помощник, доколкото знам, сте в момента. Е, доктор Менсън, Комитетът има опит с подобни препоръки, а тези две съдържат такива искрени отзиви за вас, че Комитетът бе много повлиян.

Андрю прехапа устни и сведе поглед, за пръв път разбрал какъв щедър жест е направил за него Дени.

— Има само една трудност, доктор Менсън. — Оуен замълча, като колебливо местеше линията по масата. — Комитетът сега е единодушно на ваша страна, но този пост заедно със своите отговорности е повече или по-малко за женен човек. Виждате ли, освен фактът, че хората предпочитат женен лекар, когато се стигне до лекуване на семействата им, заедно с този пост върви и къщата „Вейл вю“, хубава къща. Няма да бъде много удобно за сам човек.

Напрегнато мълчание. Андрю пое дъх, мисълта му като ярък прожектор се насочи към образа на Кристин. Всички, дори доктор Луелин, гледаха към него в очакване на отговора. Без да мисли, напълно независим от волята си, той заговори. Чу как спокойно заявява:

— Всъщност, господа, аз съм вече сгоден в Бленли. Досега просто чаках да намеря добра работа като тази, за да се оженя.

Оуен доволно тропна с линията по масата. Всеобщо одобрение, подчертано от тропането на тежките ботуши.

А неудържимият Кетълз възкликна:

— Браво, момче! Аберлоу е чудно място за меден месец!

— Да смятам, че сте съгласни, господа? — се издигна над шума гласът на Оуен. — Доктор Менсън е единодушно назначен?

Силно одобрително мърморене. Андрю бе обхванат от дивия възторг на победата.

— Кога можете да поемете задълженията си, доктор Менсън? Що се отнася до Комитета, колкото по-скоро, толкова по-добре.

— Бих могъл да почна в началото на другата седмица — отвърна Менсън. И изведнъж се вледени при мисълта: „Ами ако Кристин не ме иска? Ами ако загубя и нея, и тази прекрасна служба?“

— Значи всичко е уредено. Благодаря ви, доктор Менсън. Сигурен съм, че Комитетът желае на вас и на бъдещата госпожа Менсън всичко най-хубаво на новото място.

Аплодисменти. Сега всички го поздравяваха, членовете на Комитета, Луелин, Оуен сърдечно го потупваше. После излезе в чакалнята, опитвайки се да прикрие радостта си и да не забелязва невярващото съкрушено лице на Едуардз.

Но това беше безсмислено, абсолютно безсмислено. На път от площада за града сърцето му преливаше от радостта на победата. Стъпваше бързо и гъвкаво. Отдясно, както вървеше надолу по хълма, имаше малък зелен парк с фонтан и естрада за оркестър. Представете си! Естрада за оркестър, когато единственото възвишение, единствената черта на пейзажа в Бленли беше куп шлага! Ами онова кино ей там, тези големи хубави магазини, твърдият поддържан път — не камениста планинска пътека — под нозете му! А Оуен беше споменал нещо и за болница, за „малка хубава“ болница? Представил си какво би означавала за него болницата, Андрю развълнувано пое дълбоко дъх. Хвърли се в едно празно купе на влака за Кардиф. И докато влакът го отнасяше в тази посока, той неудържимо ликуваше.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Въпреки че през планините разстоянието не беше голямо, пътуването с влак от Аберлоу до Бленли беше с много заобиколки. Влакът спираше на всяка гара, а влакът за долината Пенли, на който се качи в Кардиф, не искаше, просто не искаше да се движи достатъчно бързо. Настроението на Менсън сега се беше променило. Свил се в ъгъла на купето, разтревожен, пламнал от желание да се върне по-скоро обратно, той се измъчваше от различни мисли.

За пръв път виждаше колко себелюбив е бил през последните няколко месеца, като е имал предвид само своята страна на случая. Всички негови съмнения относно брака, нерешителността му да ѝ говори се основаваха на собствените му чувства и на увереността, че тя го желае. Но да предположим, че е направил някаква ужасяваща грешка? Ако Кристин не го обича? Представяше си как, отблъснат унижен, пише писмо до Комитета, в което съобщава, че „поради независещи от мен обстоятелства“ не може да поеме длъжността.

Сега я виждаше като жива пред очите си. Колко добре я познаваше той с леката ѝ питаща усмивка, с начина, по който облягаше страна на ръката си, с чистата прямота на тъмнокафявите си очи. Прониза го мъчителна болка. Милата Кристин! Ако трябваше да се откаже от нея, вече не го интересуваше какво ще стане с него.

В девет часа влакът допълзя до Бленли. Само миг и той беше на перона и вървеше нагоре по Рейлуей роуд. Въпреки че не очакваше Кристин преди следващата сутрин, все пак надяваше се, че може би е пристигнала. По Чепъл стрийт... Край ъгъла на института... Светлината в предната стая на нейното жилище го накара отчаяно да се надява. Като си казваше, че трябва да се сдържа, че това вероятно е хазайката, която приготвя стаята, той нахлу в къщата и се втурна в дневната.

Да! Беше Кристин. Коленичила над някакви книги в ъгъла, тя ги подреждаше на най-долния рафт. Като свърши, започна да прибира канاپите и хартиите, които се търкаляха на пода около нея. Куфарът ѝ

заедно със сложените отгоре жакет и шапка беше на един стол. Той разбра, че се е завърнала съвсем скоро.

— Кристин!

Тя се обърна все още на колене, кичур коса бе паднал на челото ѝ, после с вик на изненада и радост се изправи.

— Андрю! Колко мило, че дойде.

Тръгна към него със светнало лице и му протегна ръка. Но той хвана и двете ѝ ръце и здраво ги стисна. Най-много я обичаше с тази пола и тази блуза. Те някак подчертаваха лекотата ѝ, нежната сладост на младостта ѝ. Сърцето му отново заби силно.

— Крис! Имам да ти кажа нещо.

Тя го погледна с тревога. Вгледа се в бледото му, изморено от пътя лице с истинска загриженост и бързо каза:

— Какво се е случило? Нови неприятности с госпожа Пейдж? Да не би да заминаваш?

Той поклати глава и още по-здраво обхвана малките ѝ ръце.

После изведнъж проговори:

— Кристин! Намерих си работа, най-чудесната работа. В Аберлоу. Днес бях там да се срещна с Комитета. Петстотин годишно и къща. Къща, Кристин! О, мила — Кристин — можеш ли, искаш ли да се омъжиш за мен?

Тя силно побледня. На бялото ѝ лице останаха да блестят само очите. Дъхът ѝ като че спираше в гърлото. Немощно каза.

— Пък аз помислих... помислих, че имаш да ми казваш лоши новини.

— Не, не! — и той продължи стремително: — Това е най-прекрасната новина, мила. О, само да беше видяла мястото. Открито и чисто, със зелени поляни и хубави магазини и пътища, и парк и — о, Кристин истинска болница! Ако се омъжиш за мен, можем веднага да тръгваме.

Нежните ѝ устни трептяха.

Но очите ѝ се усмихваха, усмихваха му се със странен сияен блясък.

— Заради Аберлоу ли е това или заради мен?

— Заради теб, Крис. Ти знаеш, че те обичам, но може би, може би ти не ме обичаш.

В гърлото ѝ нещо трепна, тя пристъпи към него и скри лице в гърдите му.

Когато я прегърна, тя на пресекулки каза:

— О, мили, мили. Обичам те още от... — тя се усмихваше през щастливите сълзи, — о, още откакто те видях да влизаш в онази глупава класна стая.

КНИГА ВТОРА

ГЛАВА ПЪРВА

Раздрънканият камион на Гуилям Джон — Лосин гърмеше и пуфтеше нагоре по планинския път. Отзад, върху разбития заден капак, върху ръждясалия номер, върху никога непалената петролна лампа висеше стар брезент, който оставяше гладка следа в праха. Хлабавите капаци отстрани подскачаха и трополяха в ритъма на древната машина. Отпред, наблъскали се весело в шофьорската кабина при Гуилям Джон, седяха доктор Менсън и съпругата му.

Същата сутрин се бяха оженили. Целият им багаж беше една кухненска маса, купена на старо в Бленли за двадесет шилинга, няколко нови тенджери и тигани и куфарите им. Тъй като не бяха горделиви, решиха, че най-удобният и най-евтин начин за пренасяне на това огромно множество от светски блага и на самите тях до Аберлоу предлага фургонът на Гуилям Джон.

Денят беше ясен, духаше свеж ветрец, от който синьото небе сякаш ставаше още по-синьо. Бяха се смяли и шегували с Гуилям Джон, който от време на време им правеше удоволствието да демонстрира собствената си специална трактовка на ларгото на Хендел с клаксона. Спряха на самотната гостилница високо в планината на прохода Рутин, за да може Гуилям Джон да изпие една бира за тяхно здраве. Гуилям Джон — дребен човек и голям забраван, малко кривоглед — пи няколко пъти за тяхно здраве, а после те гълтнаха по няколко капки джин за негова сметка. След това последва страхотното спускане надолу от Рутин с двата остри завоя, граничещи с дълбоки петстотин стъпки пропасти.

Най-после прехвърлиха и последните възвишения и стигнаха Аберлоу. Беше миг на възторг. Градът лежеше пред тях с дългите вълнообразни очертания на покривите си, които като че нямаха край нагоре и надолу по долината, с магазините, църквите и канторите, струпани в горния край, с мините и рудниците в долния, с непрекъснато пушещите комини, с тумбестия охладител, от който изригваха облаци пара — и всичко това обляно от лъчите на обедното слънце.

— Погледни, Крис! — прошепна Андрю, като стисна здраво ръката ѝ. Беше въодушевен като чичероне. — Хубаво място, нали? Ето там е площадът. Ние дойдохме от другата страна. И виж! Никакви газени лампи, мила. Тук са заводите за преработка на газ. Интересно къде ли е нашата къща?

Спряха един минаващ миньор и бързо получиха сведения как да стигнат до „Вейл вю“, която се намираше на същия път на края на града. След минута бяха там.

— Да! — каза Кристин. — Чудесно, тук е чудесно, нали?

— Да, мила. Къщата изглежда много приятна.

— По дяволите! — каза Гуилям Джон, като бутна назад каскета си. — Тая къща е страхотна!

„Вейл вю“ наистина беше необичайна сграда, на пръв поглед нещо между швейцарска хижа и шотландски ловен дом, с голямо изобилие на малки фронтони, цялата измазана с хоросан и разположена сред половин акър изоставена градина, задушена от плевели и коприва, през която един поток се блъскаше в най-различни консервени кутии, а някъде по средата над него се издигаше разнебитен дървен мост. Въпреки че тогава още не знаеха това, „Вейл вю“ беше първата проява на разнообразните пълномощия и многостранните способности на Комитета, който през богатата 1919 година, когато отвсякъде идваха помощи, щедро бе заявил, че ще построи къща, хубава къща, която да прави чест на Комитета, нещо стилно, „истинска красота“. Всеки член на Комитета имаше своя собствена представа за „истинската красота.“ Бяха тридесет души. Резултатът беше „Вейл вю“.

Независимо от първите впечатления, когато влязоха вътре, новите собственици бързо се успокоиха. Къщата беше здрава, с хубав под и чисти тапети. Разтревожи ги обаче броят на стаите. И двамата веднага разбраха, макар никой да не го каза, че с няколкото мебели на Кристин едва ли ще подредят две от тях.

— Сега да видим, мили — каза Кристин и започна да брои на пръсти, след като се завърнаха в хола от първата бърза обиколка. — Ще имаме столова, гостна и библиотека или пък дневна, или както решим да я наречем на долния етаж, а на горния етаж пет спални.

— Точно така — усмихна се Андрю. — Нищо чудно, че искаха женен човек! — Усмивката му внезапно се превърна в жална гримаса.

— Честна дума, Крис, страшно ми е криво — нямам нито шушка, използвам ти хубавите мебели като някой паразит, вземам всичко на готово, домъквам те тук почти без предупреждение — едва успяха да ти намерят заместник в училището! Аз съм едно егоистично магаре. Трябваше пръв да дойда тук и да подредя всичко за теб.

— Андрю Менсън! Само да беше посмял да ме оставиш!

— Както и да е, смятам да направя нещо — упорито се наежи той. Виж какво, Крис...

Тя го прекъсна с усмивка:

— Мисля, мили мой, че сега ще ти направя един омлет ала мадам Пулар. Поне приблизително според готварската книга.

Прекъснат в началото на речта си, той остана с отворена уста, втрещил се в нея. Постепенно настървението му изчезна. Отново усмихнат я последва в кухнята. Непоносимо беше да не е с нея. В празната къща стъпките им звучаха като в катедрала.

Омлетът — Гуилям Джон бе изпратен да купи яйца, преди да замине — излезе от тигана горещ, апетитен и нежно жълт. Те ядоха седнали заедно на края на кухненската маса. Той енергично възкликна:

— За бога! Извинявай, мила, аз забравих, че съм нов човек. Господи! Ти можеш да готвиш! Този календар, дето са ни го оставили, не стои лошо на стената. Добре я запълва. Освен това харесвам картината на него — розите. Дали има още малко омлет? Коя е тази Пулар? Звучи ми като кокошка. Благодаря, мила. Ах! Не можеш да си представиш как ми се иска да започна работа. Тук би трябвало да има възможности. Големи възможности!

Той внезапно млъкна, а очите му се спряха върху една боядисана дървена кутия, поставена край багажа им в ъгъла.

— Крис! Какво е това?

— А, това ли? — тя се стараеше да говори спокойно. — Това е сватбен подарък от Дени!

— Дени! — лицето му се промени. Филип беше груб и непроницаем, когато го посети да му благодари за помощта при получаване на новата работа и да му каже, че ще се жени за Кристин. Тази сутрин даже не бе дошъл да ги изпрати. Андрю се измъчваше от чувството, че Дени е твърде сложен, твърде неразбираем характер, за да остане негов приятел. Приблужи бавно и с големи подозрения към

кутията, като си мислеше, че вероятно ще намери вътре някой стар ботуш — такава представа имаше Дени за хумора. Отвори кутията.

Тогава възкликна възхитен. Вътре беше микроскопът на Дени, чудесният Цайс и една бележка: „Всъщност нямам много нужда от това, казах ти, че съм касапин. Всичко най-хубаво.“

Нямаше какво да се каже. Замислен, едва ли не потиснат, Андрю довърши омлета, загледан в микроскопа. После почтително го взе и придружен от Кристин, влезе в стаята зад столовата. Тържествено остави микроскопа в средата на голия под.

— Това не е библиотеката, Крис, нито дневната, нито кабинета, нито нещо подобно. Благодарение на нашия добър приятел Филип Дени аз обявявам тази стая за лаборатория.

Тъкмо я беше целунал, за да придаде истинска тържественост на случая, когато телефонът иззвъня.

Упорит режещ звук, който, идвайки от празния хол, беше необичайно стряскащ. Погледнаха се въпросително, възбудено.

— Може би ме викат, Крис! Представи си! Първият пациент в Аберлоу.

Втурна се към хола.

Не беше пациент, а доктор Луелин, който му телефонираше от другия край на града, за да го поздрави. По жицата гласът му идваше ясен и любезен, така че Крис, изправила се на пръсти до рамото на Андрю, прекрасно можеше да чува целия разговор.

— Здравейте, Менсън. Как сте? Не се плашете сега. Този път не е по работа. Само исках пръв да кажа на вас и на жена ви добре дошли в Аберлоу.

— Благодаря, благодаря, доктор Луелин. Много мило от ваша страна. Но нямам нищо против и да е за работа.

— Шът, шът! Докато не се оправите, няма да мислите за работа — засмя се Луелин. — И вижте какво, ако довечера нямате какво да правите, минете с жена си да вечеряме заедно, никакви официалности, в седем и половина, ще ни бъде много приятно да ви видим двамата. Тогава можем и да си побъбрим. Значи уредено. Довиждане до довечера.

Андрю окачи слушалката, а лицето му изразяваше дълбока благодарност.

— Наистина много мило от негова страна, нали, Крис? Така изведнъж да ни покани! Главният лекар, имай предвид! Бих могъл да ти кажа, че той е човек с високи степени. Погледнах в справочника за него. Работил е в лондонска болница, доктор по медицина, член на Кралското дружество на хирурзите, доктор по обществено здравеопазване. Представяш ли си, всички тези големи степени! И ми говори така приятелски. Повярвайте ми, госпожо Менсън, тук ще направим голям удар.

И като я прегърна през кръста, започна радостно да валсира из хола.

ГЛАВА ВТОРА

Същата вечер в седем часа тръгнаха по красивите оживени улици към „Глинмор“, къщата на доктор Луелин. Разходката ги ободри. Андрю с ентузиазъм оглеждаше новите си съграждани.

— Виждаш ли този, който идва, Кристин? Виж! Този, който кашля ей там.

— Да, мили, но какво има?

— А, нищо — каза с небрежен тон, — просто може би той ще бъде един от моите пациенти.

Лесно намериха „Глинмор“, голяма вила с добре поддържана градина, защото отпред стоеше красивата кола на доктор Луелин, а на вратата от ковано желязо бе окачена красиво излъсканата табелка на доктор Луелин с всичките му степени, написани с малки скромни букви. Внезапно притеснени пред тази изисканост, те позвъниха и бяха поканени да влязат.

Доктор Луелин излезе да ги посрещне от гостната, по-елегантен от всякога, с редингот и златни копчета на маншетите, а лицето му излъчваше сърдечност.

— Да, да! Това е чудесно. Радвам се да ви видя, госпожо Менсън. Надявам се, че в Аберлоу ще ви хареса. Не е лошо това местенце, мога да ви кажа. Влезте. Госпожа Луелин ще слезе след малко.

Госпожа Луелин пристигна веднага, не по-малко усмихната от съпруга си. Беше червенокоса жена на около четиридесет и пет години, с бледо луничаво лице. След като поздрави Менсън, тя се обърна към Кристин и влюбено възкликна:

— О, скъпа моя красавице! Честна дума, вече съм влюбена във вас. Трябва да ви целуна. Да, трябва. Нямате нищо против, нали, мила моя?

Без да спира, тя прегърна Кристин, после я погледна пак с блеснали очи, без да я пуска от ръцете си. В края на коридора прозвуча гонг. Тръгнаха към масата.

Менюто беше чудесно: доматена супа, две печени пълнени пилета, кремвирши и пудинг със стафида. Доктор и госпожа Луелин

усмихнати говореха на гостите си.

— Скоро ще разберете как стоят нещата тук, Менсън — казваше Луелин. — Да, наистина. Доколкото мога, ще ви помагам. Между другото, радвам се, че не назначиха онзи Едуардз. Не бих могъл да го пробутам, макар че почти бях обещал да кажа някоя дума за него. Та за какво говорех? А, да! Вие ще работите в западната манипулационна — това е вашият квартал. Там ще сте със стария доктор Ъркюхарт — той е един чешит ако питате мен — и Гейдж, аптекаря. Тук, в източната манипулационна, са доктор Медли и доктор Оксбъроу. Все добри момчета. Ще ги харесате. Играете ли голф? Някой път може да отскочим до Фърнли Корс — това е само на девет мили надолу по долината. Разбира се, тук имам доста работа. Да, да, наистина. Не се грижа лично за манипулационните. Имам болницата, лекар съм на Компанията за болните, на които се плаща компенсация, в града съм медицински инспектор, работя в газовите заводи, хирург съм в Работническия дом и освен това се занимавам с ваксинациите. Правя всички одобрени от Дружеството изследвания, а също и доста работи в областния съд. О, аз съм също съдебен лекар и освен това — в откритите му очи блясна искрица — имам доста частна практика, когато остане време.

— Съвсем запълнена програма — каза Менсън.

Луелин засия.

— Трябва да свързваме някак двата края, доктор Менсън. Тави малка кола, която видяхте отпред, ми струваше хиляда и двеста лири. А пък — е, няма значение. Няма причина и вие да не си подредите добре живота тук. Да кажем едно кръгло триста-четирисотин лири за вас, ако работите както трябва и внимавате. — Той млъкна, после продължи, доверявайки се, ужасно искрен. — Само едно нещо ще трябва да ви кажа. С помощниците е уредено и всички са съгласни да ми дават една пета от доходите си — той продължи бързо и простодушнo. — Това е, защото правя вместо тях визитации. Когато нещо се затруднят, ме викат. Трябва да ви кажа, че това за тях е много удобно.

Андрю го погледна с изненада.

— А това не противоречи ли на системата за медицинска помощ?

— Е, не е точно така — каза Луелин и свъси вежди. — Това е измислено и нагласено от самите лекари много отдавна.

— Но...?

— Доктор Менсън! — госпожа Луелин го викаше приветливо от другия край на масата. — Тъкмо казвах на вашата мила малка съпруга, че трябва по-често да се виждаме. Тя трябва да дойде някой път на чай. Ще я пуснете при мен, нали докторе? Друг път трябва да дойде заедно с мен с колата до Кардиф. Ще бъде чудесно, нали мила моя?

— Разбира се — продължи светнал Луелин, — ще имате полза от това. Лезли, този, който беше преди вас, беше един мързелив дявол. Невъзможен лекар, почти като стария Едуардз. Не можеше дори упойка да даде като хората! Вие сте добър по упойките, надявам се, докторе? Когато имам по-важна операция, особено в частната ми практика, трябва да имам добра упойка. Но, за бога! Няма да говорим сега за това. Че вие едва започвате, не е честно да ви досаждам още сега.

— Идрис! — извика госпожа Луелин на мъжа си, възхитена и възбудена. — Венчали са се едва тази сутрин! Госпожа Менсън току-що ми каза. Тя е една малка булка! Кой би повярвал, милите невинни деца!

— Тъй, тъй, тъй! — засия Луелин.

Госпожа Луелин поглади ръката на Кристин.

— Бедно мое агънце! Само като си помисля каква работа ви чака, докато се оправите в тази глупава „Вейл вю“! Трябва някой път да дойда и да ви помогна.

Менсън леко се изчерви, като се опитваше да събере мислите си. Струваше му се, че по някакъв начин бяха превърнали Кристин и него в малка мека топка, която доктор и госпожа Луелин умело си подхвърляха един на друг. Обаче сметна, че последните думи са благоприятни.

— Доктор Луелин — каза той смутен и решителен, — това, което казва госпожа Луелин, е напълно вярно. Мислех си, макар че ми е много неприятно да моля за това, но не бих ли могъл да получа два свободни дни, за да отидем до Лондон да видим какво може да се вземе за обзавеждане на нашия дом и някои други неща?

Видя как Кристин изненадана се ококри, но Луелин вече благосклонно кимаше.

— Защо не? Защо не? Щом почнете, няма да е така лесно да се отлъчвате. Вземете утре и другия ден, доктор Менсън. Виждате ли! Ето

къде мога да ви бъда полезен. С една дума, мога да помагам на помощниците. Ще ви защитя пред Комитета.

Андрю нямаше нищо против и сам да говори с Комитета и Оуен, но премълча.

Кафето пиха в гостната с, както подчерта госпожа Луелин, „рисувани на ръка чашки.“ Луелин предложи цигари от златната си табакера.

— Погледнете, доктор Менсън. Подарък! От един благодарен пациент. Тежка, нали? Ако може да има цена, струва най-малко двайсет лири.

Към десет часа доктор Луелин погледна хубавия си ръчен часовник с капаци; всъщност той засия срещу часовника, защото гледаше така дори и неодушевени предмети, особено когато му принадлежаха, с онази непосредствена сърдечност, която беше типично негова. Отначало Менсън помисли, че ще започне да разказва интимни подробности за часовника.

Но вместо това, той каза:

— Трябва да отида до болницата. Чака ме гастродуоденална язва, оперирах я тази сутрин. Какво ще кажете да дойдете с мене с колата и да хвърлите един поглед?

Андрю нетърпеливо се изправи в стола си.

— Разбира се, с най-голямо удоволствие, доктор Луелин.

Тъй като в поканата беше включена и Кристин, казаха лека нощ на госпожа Луелин, която нежно им помахаша за сбогом от входната врата, и влязоха в колата, която тихо и елегантно тръгна по главната улица и после нагоре по хълма вляво.

— Мощни фарове, нали? — отбеляза Луелин, като светваше и гасеше за демонстрация. — Луксит! Те са допълнителни. Специално ми ги поставиха.

— Луксит! — каза внезапно Кристин с мекия си глас. — Сигурно са много скъпи, докторе?

— Бас ловя, точно така е — кимна енергично Луелин, високо оценил въпроса. — Струваха ми цели трийсет лири.

Сгушил глава и раменете си, Андрю не смееше да погледне жена си.

— Стигнахме — каза Луелин две минути по-късно. — Тук е моят духовен дом.

Болницата беше добре построена сграда с фасада от червени тухли, а към нея водеше алея, оградена с лаврови храсти. Щом влязоха, очите на Андрю блеснаха. Макар и малка, болницата беше модерно и красиво обзаведена. Доктор Луелин им показваше операционната, рентгеновия кабинет, ортопедията, двете хубави просторни отделения, Андрю радостно си мислеше, че това е прекрасно, прекрасно — не можеше да става дума за сравнение с Бленли! Господи! Всички мои пациенти ще бъдат тук превъзходно!

По време на обиколката срещнаха старшата сестра, висока жена с едър кокал, която не обърна внимание на Кристин, хладно поздрави Андрю и се разтопи в благоговение пред Луелин.

— Получаваме, кажи-речи, всичко, което поискаме, нали сестра? — каза Луелин. — Просто трябва да поговорим с Комитета. Да, да, общо взето, не са лоши хора. Как се чувства моят опериран с язвата, сестра?

— Много добре, доктор Луелин — промърмори старшата сестра.

— Добре! След малко ще дойда да го видя! — той поведе Кристин и Андрю обратно към преддверието.

— Да, трябва да ви призная, Менсън, че се гордея с тази болница. Чувствам я като своя собствена и никой не може в нищо да ме обвини. Нали ще намерите пътя към вас? А когато се върнете в сряда, звъннете ми. Може би ще ми трябват за упойка.

Като вървяха заедно надолу по пътя, те известно време мълчаха, после Кристин хвана Андрю за ръка.

— Е?

Усети как тя се усмихва в тъмнината.

— Хареса ми — бързо каза той. — Много ми хареса. Забеляза ли старшата сестра, само дето не целуна края на дрехата му. Но господи! Каква чудесна малка болница. И освен това добре ни нагостиха. Не са лоши хора. Само не зная защо трябва да му давам една пета от заплатата си? Не ми звучи нито честно, нито етично! И някак си се чувствам, като че са ме погалили, приласкали и са ми казали да бъда добро момче.

— Наистина беше добро момче, когато поиска тези два дни. Но наистина, мили, какво смяташ да правим? Нямаме пари за мебели.

— Почакай и ще видиш — отвърна загадъчно той.

Светлините на града сега бяха зад тях и изведнъж, когато доближиха „Вейл вю“, между тях настъпи странно мълчание. Да усеща ръката ѝ върху своята за него беше щастие. Заля го огромна вълна от любов. Помисли си за нея, омъжила се набързо в миньорско село, домъкната през планините в разнебитен камион, хвърлена в полупразната къща, където брачно ложе трябваше да им бъде нейният единичен креват, и издържаща на всички тези трудности и премествания със смела и нежна усмивка. Тя го обичаше, доверяваше му се, вярваше в него. Обхвана го решителност. Той няма да остане длъжен, ще ѝ покаже със своята работа, че вярата ѝ в него е оправдана.

Минаха по дървения мост. Шумът на потока, чиито мръсни брегове бяха скрити от меката тъмнина на нощта, звучеше сладко в ушите им. Извади от джоба си ключа, ключа от техния дом, и го пъкна в ключалката.

В хола беше почти тъмно. Когато затвори вратата, той се обърна към мястото, където го чакаше тя. Лицето ѝ леко светеше, слабата ѝ фигура беше очакваща и беззащитна. Нежно я прегърна и тайнствено прошепна:

— Как се казваш, мила?

— Кристин — отвърна тя учудена.

— Кристин коя?

— Кристин Менсън. — Дъхът ѝ идваше бързо, бързо и топлеше устните му.

ГЛАВА ТРЕТА

Следващия следобед влакът им спря на Лондонската гара Падингтън. Макар и съзнаващи своята безпомощност пред лицето на този голям град, в който не бе идвал нито един от тях, Андрю и Кристин смело слязоха на перона.

— Виждаш ли го? — запита тревожно Андрю.

— Може би е на бариерата — предположи Кристин. Търсеха Човека с каталога.

По пътя Андрю подробно беше обяснил красотата, простотата и изключителната предвидливост на неговия план, за това как, разбрал техните нужди още преди да напуснат Бленли, се бе свързал с „Риджънси“, компания за доставки в Източен Лондон. „Риджънси“ не беше кой знае какво колосално предприятие — нямаше нищо общо с глупавите универсални магазини, — а почтен частен пазар, специализиран в продажби на изплащане. Наскоро полученото писмо от собственика беше в джоба му. Всъщност, ако...

— А — възкликна той със задоволство, — ето го и него!

Един одърпан дребен човек в излъскан син костюм и бомбе държеше голям зелен каталог, наподобяващ награда от неделното училище. Вероятно чрез някаква тайнствена телепатия той ги позна в тълпата пътници и се промъкна към тях.

— Доктор Менсън, сър? И госпожа Менсън? — той почтително вдигна шапката си. — Аз съм представител на „Риджънси“. Тази сутрин получихме вашата телеграма, сър. Колата чака. Ще разрешите ли да ви предложи една пура?

По време на пътуването из чуждите оживени улици Андрю проявяваше минимални признаци на безпокойство — с тъгла на окото си продължаваше да разглежда все още незапалената пура.

Той изръмжа:

— Тия дни много пътуваме с коли. Но този път всичко е наред. Гарантират ни всичко, включително безплатен транспорт от и до гарата, а също ни плащат и влака.

И все пак, въпреки тази увереност, преминаването през ужасяващо сложни и често мръсни кръстовища, явно ги тревожеше. Както и да е, най-после стигнаха. Сградата беше по-представителна, отколкото всеки от тях си я беше представял. На предната врата можеше да се види масивно стъкло и блестящ пиринч. Отвориха им вратата на колата и бяха посрещнати с поклони в базара на „Риджънси“.

Там също вече ги очакваха и един възрастен продавач с редингот и висока яка, който с хвърлящия се в очите вид на честност и неподкупност малко напомняше покойния принц Алберт, ги посрещна по царски.

— Оттук, сър. Оттук, госпожо. Много се радвам да услужа на лекар, доктор Менсън. Няма да повярвате колко много специалисти от Харли стрийт съм имал честта да обслужа. И какви отзиви имам от тях! А сега, докторе, какво желаете?

Започна да им показва мебели, като вървеше нагоре и надолу по пътеките на базара с тържествена стъпка. Споменаваше невъзможно големи цени. Употребяваше думи като „Тюдор“, „якобински“ и „Луи XVI“. А през цялото време им показваше опушени и новобоядисани боклуци.

Кристин прехапа устни, а тревогата ѝ нарасна. Искаше ѝ се да се надява, че няма да измамят Андрю, че няма да напълнят къщата им с тези ужасни вещи.

— Андрю — прошепна тя бързо, когато принц Алберт беше с гръб към тях, — не струва, не струва и пукната пара.

Неговият отговор беше едва забележимо свиване на устните. Те разгледаха още няколко неща. Тогава тихо, но с учудваща грубост Андрю се обърна към продавача.

— Вижте какво, вие тук! Идваме от много далеч, за да купим мебели. Казах *мебели*. А не такива боклуци. — И яростно натисна с палец вратата на един близкостоящ гардероб, която, тъй като беше от шперплат, се продъни със зловещ пукот.

Продавачът едва не припадна. Това, говореше лицето му, просто не може да бъде.

— Но, докторе — задави се той, — аз показвам на вас и на вашата госпожа най-доброто в къщата.

— Тогава покажете ни най-лошото — яростно каза Андрю. — Покажете ни стари, използвани неща, стига да са *истински*!

Мълчание. После, като мърмореше под носа си „Управителят ще ми даде да разбера, ако не продам!“, продавачът отчаяно се отдалечи. Не се завърна. Четири минути по-късно при тях запъхтян дойде нисък обикновен човек с червено лице.

— Какво искате? — изстреля той.

— Добри мебели на старо и евтини!

Ниският изгледа изпитателно Андрю. Без да каже нито дума, той се обърна и ги поведе към един товарен асансьор в дъното, който ги свали в голямо хладно мазе, напълнено да тавана със стари вещи.

Цял час Кристин рови из прахоляка и паяжините, като намираше тук здрав шкаф, там добра обикновена маса, малко тапицирано кресло под куп амбалаж, а в същото време отзад Андрю водеше с ниския човек дълга и упорита борба за цените.

Най-после техният списък беше попълнен и докато се качваха с асансьора, Кристин с изцапано, но щастливо лице стисна ръката на Андрю с вълнуващо чувство за победа.

— Точно каквото искахме — прошепна тя.

Човекът с червеното лице ги отведе в канцеларията, където остави своя бележник с поръчките на бюрото на собственика и с вид на човек, работил до последни сили, каза:

— Това е всичко, господин Айзакс.

Господин Айзакс си почеса носа. Когато прочете поръчките, воднистите му очи тъжно се откроиха върху жълтеникавата кожа.

— Страхувам се, че няма да можем да ви дадем това на изплащане, доктор Менсън. Виждате ли, това са все неща на старо. — Недоволно свиване на рамене. — Ние не работим така.

Кристин побледня. Но Андрю, суров и упорит, седна на един стол като човек, който не смята да си ходи.

— Да, да, точно така работите, господин Айзакс. Поне така се казва във вашето писмо. Отпечатано черно на бяло в горния край: „Нови и използвани мебели доставяме на изгодни условия.“

Настъпи мълчание. Човекът с червеното лице се наведе към господин Айзакс и като жестикулираше, бързо му заговори на ухото. Без да се напруга, Кристин чу доста непочтителни думи относно

твърдостта в характера на съпруга ѝ и силата на националната му упоритост.

— Добре, доктор Менсън — усмихна се господин Айзакс с усилие. — Така да бъде. — Само недейте казва, че „Риджънси“ не се е отнесло добре с вас. И не забравяйте да кажете на своите пациенти. Разкажете колко добре сме ви обслужили. Смит! Направете тази сметка за изплащане и още утре сутринта изпратете на доктор Менсън копие!

— Благодаря ви, господин Айзакс.

Отново мълчание. За да завърши разговора, господин Айзакс каза:

— Е, тогава всичко е наред. Ще получите стоката в петък.

Кристин тръгна да излиза, но Андрю остана неподвижен на стола си. Той бавно каза:

— А сега, господин Айзакс? Какво става с пътните разноски?

В канцеларията сякаш избухна бомба. На Смит, човекът с червеното лице, като че щяха да му се пръснат всички вени.

— За бога, доктор Менсън! — възкликна Айзакс. — Какво искате да кажете? Не можем да работим така. Отстъпките са си отстъпки, но аз да не съм камила! *Пътни разноски!*

Неумолим, Андрю извади портфейла си. Макар да трепереше леко, гласът му бе сдържан.

— Тук имам едно писмо, господин Айзакс, в което казвате черно на бяло, че при поръчки, по-големи от петдесет лири, ще платите влака на клиентите си от Англия и Уелс.

— Но, моля ви се — възрази побеснял Айзакс, — вие купувате стоки само за петдесет и пет лири и при това на старо...

— Във вашето писмо, господин Айзакс...

— Няма значение моето писмо — Айзакс вдигна ръце. — Нищо няма значение! Анулирам сделката. През целия си живот не съм имал клиент като вас! Ние сме свикнали с млади, мили новобрачни, с които може да се говори. Първо обиждате моя господин Клеп, после моят господин Смит не може да се оправи с вас, после идвате тука и ме смазвате с приказките си за пътни разноски. Така не се прави бизнес, доктор Менсън. Идете и опитайте някъде другаде, да видим ще постигнете ли нещо повече!

Кристин погледна в паника към Андрю. В очите ѝ се четеше отчаяна молба. Струваше ѝ се, че всичко е загубено. Този неин ужасен съпруг бе затрил всички предимства, които с такава мъка бе спечелил. Но Андрю, който като че дори не я виждаше, непреклонно сгъна портфейла и го прибра в джоба си.

— Много добре тогава, господин Айзакс. Ние ще се сбогуваме с вас. Но аз ви предупреждавам — това няма да прозвучи много добре пред пациентите ми и техните приятели. Аз имам голяма клиентела. И това ще се разчуе. Как сте ни докарали тук в Лондон, като обещахте да ни платите пътя и как, когато ние...

— Спрете! Спрете! — изкрещя Айзакс в ярост. — Колко ви струваше пътя? Платете им, господин Смит! Платете им, платете им, *платете им*. Само недейте казва, че „Риджънси“ не е изпълнило обещанието си. Ето ви на! Сега доволен ли сте?

— Благодаря ви, господин Айзакс. Ние сме много доволни. Ще очакваме пратката в петък. Довиждане, господин Айзакс.

Менсън сурово се ръкува с него и като хвана Кристин за ръката, побърза към изхода. Навън ги чакаше овехтялата лимузина, която ги бе докарала и сякаш направил най-голямата поръчка в историята на „Риджънси“ Андрю извика:

— Хотел „Мюзийм“, шофьор!

Тръгнаха веднага, без някой да им попречи. Измъкнаха се от Ист Енд по посока на Блумзбъри. Здравно хванала Андрю за ръката, Кристин малко по малко си отдъхна.

— Мили — прошепна тя, — ти беше чудесен! Само като си помислих...

Той поклати глава, все още упорито стиснал зъби.

— Не искаха да си правят труд, тази паплач. А ми бяха обещали, писмено ми бяха обещали... — Той се обърна към нея с пламтящи очи. — Не е работата до тези глупави билети, мила. Много добре знаеш. Става въпрос за принципа. Те са длъжни да си държат на думата. Настръхнах, като ги видях как ни чакаха. Личеше си от цяла миля — ето ги двама балами, сега ще им измъкнем парите — и тая пура, дето ми я набутаха, всичко миришеше на мошеничество.

— Все пак успяхме да вземем каквото ни трябваше — тактично каза тя.

Той кимна. Беше твърде нервен, твърде възмутен, за да види и смешната страна. Но в хотела смешното в цялата история изведнъж му стана ясно. Запаля цигара, опъна се на леглото да я гледа как си оправя косата и изведнъж прихна да се смее. Смееше се тъй силно, че и тя се разсмя.

— Само как гледаше старият Айзакс — проскимтя той, та чак ребрата го заболяха. — Беше невъобразимо смешно.

— Ами когато — задъхваше се тя, — когато му каза за билетите!

— „Бизнес“, вика, „така не можем да работим...“ — той отново започна да се превива. — „Аз да не съм камила“, казва, господи! — камила...

— Да, мили — с гребен в ръката, със сълзи по бузите тя се обърна към него една смогвайки да каже нещо. — Но най-смешното беше, като взе да повтаряш: „Тук имам черно на бяло“, пък аз знаех... о, мили... През цялото време знаех, че забрави писмото на камината в къщи.

Той се изправи, облеци се насреща ѝ, и виейки от смях, се хвърли на земята. Търкаляше се, напъхал възглавницата в устата си, без да може да се контролира, безпомощен, а тя се държеше за тоалетката, тресеше се и вече болна от смях, го молеше несвързано да престане, защото иначе щяла да умре.

По-късно, когато успяха да се успокоят, отидоха на театър. Той остави избора на нея и тя се спря на „Света Йоана“. През целия си живот, каза тя, мечтала да види пиеса на Шоу.

Седнал до нея в претъпкания партер, той обръщаше внимание не толкова на пиесата — много историческа, каза той по-късно, и за какъв се мисли този Шоу все пак? — колкото на слабата руменина по откритото ѝ възхитено лице. За пръв път бяха заедно на театър... Но това беше само началото. Обиколи с поглед пълната зала. Пак ще дойдат тук някой ден, но не в партера, а в някоя от онези ложи там. Той щеше да има грижата; щеше да им покаже на всички тях какво може! Кристин щеше да носи деколтирана вечерна рокля, хората щяха да го гледат и да се побутват: това е Менсън, нали знаете, онзи лекар, който извърши чудодейното изследване за белите дробове... Рязко събра мислите си, огледа се малко глупаво и през антракта купи на Кристин сладолед.

След това беше неудържим в царствените си жестове. Вън от театъра се почувстваха съвсем загубени, изплашени от светлините, автобусите, шумящите тълпи: Андрю властно вдигна ръка.

След като пристигнаха в хотела и вече бяха в безопасност, те щастливо си мислеха, че първи са открили дискретността, която предлага лондонското такси.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

След Лондон ветрецьт в Аберлоу им се стори свеж и хладен. Андрю усети неговия ободрителен лъх по страните си, когато в четвъртък сутринта тръгна от „Вейл вю“, за да почне работа. Бе обхванат от някаква нетърпелива жизнерадост. Виждаше пред себе си своята работа тук. Работа добре и чисто извършена, работа винаги ръководена от неговия принцип — научния метод.

Западната манипулационна, която се намираще на не повече от четиристотин крачки от дома му, беше висока сводеста сграда с бели керемиди и неопределен намек за санитарен вид. В дъното, отделена от чакалнята с прозорче, беше аптеката. Горе бяха двете приемни, едната носеше името на доктор Ъркюхарт, а другата — прясно боядисана — тайнствено пленителното име доктор Менсън.

С възлнение и радост Андрю видя името си вече написано на вратата. Стаята, макар и не голяма, имаше хубаво бюро и здрава кожена кушетка за прегледи. Беше поласкан също и от големия брой хора, които го чакаха — всъщност такава голяма тълпа, че сметна за по-добре веднага да започне работа без, както възнамеряваше предварително, да се представи на доктор Ъркюхарт и на аптекаря Гейдж.

Седна и даде знак на първия да влезе. Човекът просто искаше удостоверение и след като се позамисли, добави „навехнато коляно“. Андрю го прегледа, видя, че има навехнато коляно и му даде документ, че не може да работи.

Влезе вторият. Той също искаше удостоверение. Нистагъм. Третият пациент: удостоверение — бронхит. Четвъртият пациент: удостоверение — навехнат лакът. Андрю стана: искаше да разбере какво го чака. Прегледите за удостоверения отнемаха много време.

— Колко още са за удостоверения? Биха ли станали, моля?

Отвън чакаха може би четиридесет души. Всички станаха. Андрю бързо размисли. За да ги прегледа както трябва, щеше да му отиде по-голямата част от деня — невъзможно. Неохотно реши да отложи подробните изследвания за друг път.

Въпреки това, когато свърши и с последния пациент, беше станало вече десет и половина часа. Вдигайки глава нагоре, видя в кабинета да влиза един средно висок старец с червено като тухла лице и малка заядлива сива брадичка. Беше леко приведен, така че главата му бе войнствено издадена напред. Облечен бе в кадифени панталони, гамаша и шаячно сако, чиито странични джобове бяха до спукване натъпкани с лула, носна кърпа, ябълка, гумен катетър. Около него се носеше миризмата на лекарства, карбол и силен тютюн. Още преди да проговори, Андрю разбра, че това е доктор Ъркюхарт.

— Къде по дяволите — каза Ъркюхарт, без да се ръкува и без никакво въведение — бяхте последните два дни? Трябваше да бутам и вашата работа вместо вас. Няма нищо; няма нищо! Няма вече да говорим за това. Слава богу, изглеждате здрав и умствено, и физически, мога да кажа, след като пристигнахте. Пушите ли лула?

— Да.

— Слава богу и за това! Свирите ли на цигулка?

— Не.

— И аз не мога, но ги правя екстра. Освен това колекционирам порцелан. В една книга писаха за мен. Ще ви покажа някой път, когато дойдете у дома. Точно до амбулаторията е, трябва да сте забелязали. А сега, хайде да ви запозная с Гейдж, той е един нещастен дявол. Но си знае съставките на лекарствата.

Андрю последва Ъркюхарт през чакалнята в аптеката, където Гейдж го поздрави с мрачно кимване. Той беше висок, слаб като скелет човек с плешива глава, украсена от кичури смолисто-черна коса и увиснали бакенбарди от същия цвят. Беше облечен с позеленял от времето и петна от лекарства къс вълнен жакет, от който стърчаха костеливите му китки и който не можеше да скрие щръкналите му лопатки. Имаше тъжен, язвителен, уморен вид; държеше се като най-разочарования човек в цялата вселена. Когато Андрю влезе, той обслужваше последния си клиент, хвърляйки кутийка хапчета през прозорчето, като че са отрова за плъхове. „Вземи ги, ако щеш“, говореше видът му, „и така, и иначе, все ще умреш!“

— Добре — каза Ъркюхарт живо, след като ги запозна. — Вече видяхте Гейдж и знаете най-лошото. Предупреждавам ви: той не вярва в нищо, освен може би в рициновото масло и Чарлз Брандлоу^[1]. А сега има ли нещо, което мога да ви кажа?

— Тревожи ме броят на удостоверенията, които трябваше да подпиша. Някои от тия момчета тази сутрин ми изглеждаха съвсем годни за работа.

— Да, да. Някак си Лезли ги остави да се натрупат при него. Той преглеждаше пациента, като му мереше пулса точно пет секунди по часовник. Хич не го интересуваше.

— Какъв е тоя лекар, дето раздава удостоверения като цигарени купони? — отвърна бързо Андрю.

Ъркюхарт го погледна изпод вежди и остро каза:

— Внимавайте какво правите. Може да не им хареса, ако ги отпратите.

За пръв и последен път тази сутрин Гейдж мрачно подметна.

— Това е, защото на половината от тия яки кръшкачи нищо им няма!

През целия ден, докато обикаляше по визитациите си, Андрю с тревога мислеше за тези удостоверения. Обиколката му не беше лека, защото не познаваше околността, улиците му бяха чужди и не веднъж трябваше да се връща в един и същ район по два пъти. Освен това неговият район или по-голямата му част се намираше на едната страна на Марди Хил, за който беше споменал Том Кетълз, а това означаваше стръмно изкачване от един ред къщи до друг.

Още по обед мислите му го доведоха до едно неприятно решение. Не можеше в никакъв случай да раздава неверни удостоверения. За вечерните приемни часове отиде с една тревожна, но решителна рязка между веждите.

Тълпата бе сякаш по-голяма, отколкото сутринта. А първият пациент беше едър, плувнал в тлъстина човек, разнасящ силна миризма на бира и явно не работил както трябва нито веднъж в живота си. Беше на около петдесет години, а малките му свински очи нахално гледаха към Андрю.

— Удостоверение — каза той, без да мисли за поведението си.

— За какво? — попита Андрю.

— Стагмус — той протегна ръка. — Казвам се Ченкин. Бен Ченкин.

Самият му тон вече накара Андрю да погледне Ченкин с отвращение. Дори от бегъл поглед бе убеден, че Ченкин няма никакъв нистагъм. Независимо от намека на Гейдж, той добре знаеше, че някои

от старите миньори „го бяха ударили на стагмус“ и години наред получаваха компенсация, без да имат право на това. Тази вечер обаче си носеше офталмоскопа. Скоро щеше да се увери. Изправи се.

— Съблечете се.

Този път Ченкин запита:

— За какво?

— Ще ви прегледам.

Бен Ченкин зяпна. Доколкото можеше да си спомни, нито веднъж през седемте години, в които тук работеше доктор Лезли, не бяха го преглеждали. Без желание, намусен, той смъкна сакото, шала, ризата на червени и сини райета и разкри космати, обвити в тлъстина гърди.

Андрю дълго и внимателно го преглежда и особено очите, като внимателно проверяваше и двете ретини с малката си електрическа крушка.

После остро каза:

— Облечете се, Ченкин. — Седна, взе писалката и започна да пише удостоверение.

— Аха! — засмя се старият Бен. — Знаех си, че ще дадете.

— Следващият, моля — извика Андрю.

Ченкин почти грабна розовото парче хартия от ръката на Андрю. После победоносно излезе от кабинета.

Пет минути по-късно се върна с почервено лице и мучейки като бик, започна да си проправя път между седналите на пейката хора.

— Виж какво ми е дал! Чакай да влезем, може ли? Хей! Какво значи това? — той размаха удостоверението пред лицето на Андрю.

Андрю се престори, че чете. Там със собствената си ръка той бе написал:

Настоящото се дава на Бен Ченкин, за да удостовери, че същият страда от последиците на злоупотреба с алкохол, но е абсолютно годен за работа.

Подписал:
д-р А. Менсън.

— Е? — запита той.

— „Стагмус“ — изкрещя Ченкин. — Удостоверение за стагмус. Не си мисли, че можеш да ни правиш на глупаци. От петнайсет години имаме стагмус!

— Сега нямате — каза Андрю.

Пред отворената врата се беше събрала тълпа. Чувстваше, че Ъркюхарт любопитно е подал глава от другата стая и че Гейдж с удоволствие наблюдава кавгата през прозорчето си.

— За последен път — ще ми дадеш ли удостоверение за стагмус? — избоботи Ченкин.

Андрю вече не можеше да се владее.

— Не, няма — извика той. — И се махай оттука, преди да съм те изхвърлил!

Коремът на Бен се изду. Засили се, сякаш щеше да помете пода с Андрю. После сведе очи, обърна се и като мърмореше просташки закани, излезе от кабинета.

Щом той си отиде, Гейдж излезе от аптеката и дойде при Андрю. Потриваше ръце с някакво меланхолично задоволство.

— Знаете ли кого изхвърлихте? Бен Ченкин. Синът му е важна птица в Комитета.

---

[1] Английски политически деец, радикал (1833 — 1891). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Сензацията със случая Ченкин беше огромна; вестта се разнесе из района на Менсън като светкавица. Някои казваха, че било „добре“ — други отидоха толкова далеч, че окачествяваха станалото като „страшно хубаво“, дето Бен е бил разобличен в мошеничеството си и обявен годен за работа. Но мнозинството беше на страната на Бен. Всички „компо“ — тези, които получаваха компенсации за болест — бяха особено остро настроени срещу новия доктор. По време на обиколките си Андрю чувстваше отправени към себе си мрачни погледи. А вечер в манипулационната трябваше да търпи още по-лоша демонстрация на непопулярност.

Въпреки че официално всеки помощник имаше определен район, работниците все пак имаха право сами да си избират лекар. Всеки имаше карта, която можеше да поиска и да връчи на друг лекар, което означаваше смяна. За Андрю сега започна този вид унижение. Всяка вечер през тази седмица в кабинета влизаха хора, които никога не бе виждал — онези, които не желяеха лично да се срещнат с него, дори пращаха жените си, — и казваха, без го гледат:

— Ако нямате нищо против, докторе, моля да си получа картата.

Неудобството и унижението да става и да вади тези карти от кутията на бюрото си бяха непоносими. А всяка карта, която връщаше, означаваше десет шилинга по-малко в заплатата му.

В събота вечерта Търкюхарт го покани в дома си. Старецът, който цяла седмица бе ходил с вид на човек, желяещ да се оправдае, започна с показване на съкровищата си, събрани за четирийсет години практика. Имаше може би цяла дузина жълти цигулки, всичките направени от него и окачени по стените, но те бяха нищо в сравнение с прекрасната му колекция от стари английски порцеланови съдове.

Колекцията беше превъзходна — Спод, Уеджууд, Краун Дарби и най-хубавите от всички старите Суонси, — имаше всичко. Чиниите и чашите, купите, чашите за чай и каните изпълваха всяка стая в къщата и влизаха дори в банята, където Търкюхарт можеше, докато прави

тоалета си, с гордост да оглежда един оригинален чаен сервиз с изрисувани върби.

Всъщност порцеланът беше голямата страст на Ъркюхарт, и той беше опитен и хитър майстор в тънкото изкуство да се сдобива с него. Когато видеше в дома на свой пациент „някое хубаво парче“, както сам се изразяваше, той започваше да прави непрекъснато посещения и през цялото време с някакво тъжно упорство гледаше желанния предмет, докато накрая добрата домакиня възкликваше: „Докторе, изглежда, страшно ви харесва това. Няма какво, ще трябва да ви го подаря!“

Тогава Ъркюхарт силно протестираше, а после, взел в ръце увития във вестник трофей, с танцуваща стъпка се прибираще у дома и нежно го поставяше на рафтовете си.

В града старецът беше познат като особняк. Казваше, че е на шейсет години, но сигурно беше над седемдесет и вероятно близо до осемдесет. Здрав като китова кост, без да използва друг транспорт освен краката си, той изминаваше невероятни разстояния, кръвнишки псуваше пациентите и можеше въпреки това да бъде нежен като жена. Живееше сам, откакто жена му починала преди единайсет години, и се хранеше почти изключително със супи на прах.

Тази вечер, след като гордо бе показал колекцията си, внезапно и с обиден вид каза на Андрю:

— По дяволите, човече! Не ти ща пациентите. Имам си достатъчно. Но какво мога да направя, когато идват и ми дотягат? Не могат да отидат в източната манипулационна — много е далеч.

Андрю се изчерви. Нищо не можеше да каже.

— Ще трябва повече да внимавате — продължи с друг тон Ъркюхарт. — Зная, зная. Искате да постигнете непостижимото. И аз бях някога млад. Но все пак действайте бавно, оглеждайте се, преди да скочите! Лека нощ, моите комплименти на съпругата ви.

С думите на Ъркюхарт, още звънтящи в ушите му, Андрю направи всички усилия да бъде внимателен. Но въпреки това, още на другия ден го постигна още по-голяма неприятност.

В понеделник той отиде в къщата на Томас Еванс в Сефън Роу. Еванс, каменоделец в кариерите на Аберлоу, беше обърнал чайник с вряща вода върху лявата си ръка. Изгарянето беше сериозно, обхващаше голяма част от ръката, а положението беше най-лошо на лакътя. Когато Андрю пристигна, видя че районната сестра, която била

на същата улица по време на злополуката, беше намазала изгореното с кароново масло^[1] и след това бе продължила обиколката си.

Андрю прегледа ръката, стараяйки се да скрие ужаса си от мръсната превръзка. С крайчеца на окото си забеляза шишето с кароново масло, затъкнато с парче вестник, съдържащо мръсна белезникава течност, в която едва ли не видя огромни тълпи бактерии, които подскочат нагоре-надолу.

— Сестра Лойд добре го направи, а докторе? — запита нервно Еванс. Той беше висок черноок младеж, а жена му, която стоеше наблизо и внимателно наблюдаваше Андрю, също беше нервна и приличаше на него.

— Прекрасна превръзка — каза Андрю ентузиазирано. — Рядко съм виждал по-хубава. Но, разбира се, това е само първа превръзка. Сега мисля да опитаме пикрин.

Знаеше, че ако не сложи веднага антисептик, ръката сигурно ще се инфектира. И тогава, помисли си той, господ да е на помощ на тази лакътна става! Додето внимателно и нежно почисти ръката и сложи влажна пикринова превръзка, те го гледаха със съмнение.

— Ето така — възкликна той. — Сега не е ли по-добре?

— Не знам — каза Еванс. — Сигурен ли сте, че всичко е наред, докторе?

— Разбира се! — усмихна се окуражаващо Андрю. — Оставете това на сестрата и на мен.

Преди да излезе, написа кратка бележка на районната сестра, като положи извънредни усилия да бъде тактичен, да зачита чувствата ѝ, да бъде мъдър. Той ѝ благодареше за прекрасното своевременно лечение и я питаше дали няма нещо против да продължи с пикриновите превръзки като средство срещу евентуална инфекция. Внимателно залепи плика.

На другата сутрин, когато пристигна в къщата, завари пикриновата превръзка хвърлена в огъня, а ръката отново намазана с кароново масло. Готова за битка, там го чакаше районната сестра.

— Бих искала да знам какво значи всичко това? Не сте ли доволен от моята работа, доктор Менсън? — Тя беше едра жена на средна възраст, с мръсна, ръждивосива коса и уморено напрегнато лице. Така се беше задъхала, че едва говореше.

Андрю прималая. Но здраво се овладя. Насили се да се усмихне.

— Хайде сега, сестра Лойд, не ме разбирайте погрешно. Какво ще кажете да поговорим за това в другата стая?

Сестрата настръхна, хвърли поглед към Еванс и съпругата му, която бе притиснала до полата си малко тригодишно момиченце. И двамата разтревожени слушаха с широко отворени очи.

— Не, тука ще говорим. Нямам какво да крия. Съвестта ми е чиста. Родих се и израснах в Аберлоу, тука ходих на училище, тука се жених, тука деца раждах, тука мъжа си загубих и тука двайсет години работя като районна сестра. И никой не ми е казал да не слагам кароново масло при изгаряне или опарване.

— Вижте какво, сестра — каза Андрю. — Кароновото масло може би си е съвсем добро за себе си. Но тук има голяма опасност от контракция — той сви лакътя ѝ, за да ѝ покаже. — Ето защо искам да опитате моята превръзка.

— Никога не съм чувала за това лекарство. Старият доктор Ъркюхарт не го използва. И точно това казах на господин Еванс. Не ща да имам нищо общо с модните приумици на някой си, който е дошъл преди по-малко от седмица!

Андрю почувства, че устата му пресъхва. Почувства страх и болка при мисълта за нови неприятности, за всички последици от тази сцена, защото със сестрата, която обикаляше от къща на къща и навсякъде разправяше какво мисли, беше опасно да се караш. Но не можеше, не смееше да рискува ръката на своя пациент с това древно лекарство.

Той тихо каза:

— Ако не желаете да правите превръзката, сестра, аз ще идвам сутрин и вечер и ще я правя сам.

— Правете каквото искате, не ме интересува — заяви сестра Лойд, а в очите ѝ блесна влага. — Надявам се, че Том Еванс ще ги преживее тези превръзки.

Следващата минута тя изхвърча от къщата.

При пълно мълчание Андрю още веднъж махна превръзката. Почти половин час той търпеливо промиваше и се грижеше за повредената ръка. Когато си тръгна, обеща да дойде пак в девет часа вечерта.

Същата вечер, когато влезе в кабинета си, първият посетител беше госпожа Еванс. Лицето ѝ беше бледо, а тъмните ѝ уплашени очи

избягваха да го погледнат.

— Не искам да ви безпокоя, докторе — смънка тя, — но може ли да ми дадете картата на Том?

Вълна от безпомощност заля Андрю. Надигна се и без да каже дума, потърси картата на Том Еванс и я подаде.

— Нали разбирате, докторе, вие... вие вече няма да идвате!

Неуверено той каза:

— Разбирам, госпожо Еванс. — А когато тя тръгна към вратата, той я попита — беше длъжен да я попита: — Пак ли кароновото масло?

Тя, преглътна, кимна и излезе.

След приемните часове Андрю, които обикновено се връщаше в къщи колкото може по-бързо, този път уморено тръгна към „Вейл вю“. Победа, мислеше си той горчиво, за научния метод! И отново, честен ли съм или съм просто непохватен? Непохватен и тъп, тъп и непохватен!

По време на вечерята беше много мълчалив. Но след това в дневната, сега удобно наредена, когато седнаха с Кристин на кушетката пред веселия огън, сложи глава на нежните ѝ млади гърди.

— О, мила — изпъшка той. — Такава каша забърках от самото начало!

И докато тя го успокояваше, като леко го галеше по челото, той усети как в очите му парят сълзи.

---

[1] Кароново масло — смес от ленено масло и варна вода. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Зимата дойде рано и неочаквано, с много сняг. Въпреки че беше само средата на октомври, Аберлоу се намираше така високо, че силен и остър студ скова града, кажи-речи, преди да са окапали листата. Снегът падна тихо през нощта на меки, хвърчащи снежинки и Кристин и Андрю се събудиха сред една голяма блестяща белота. Едно стадо планински понита бе минала през дупката на счупената дървена ограда на къщата и бе подирило подслон около задната врата. По широките, обрасли с твърда трева плата около Аберлоу, скитаха много от тези тъмни диви малки същества, които бягаха, щом ги доближаваше човек. Но паднеше ли сняг, гладът ги караше да идват до покрайнините на града.

Кристин им даваше храна цяла зима. Отначало те се дърпаха, недоверчиви и страхливи, но накрая започнаха да ядат от ръката ѝ. Тя особено се сприятели с едно от тях, най-малкото, черно, с пъстра грива и дяволити очи, което нарекоха Черньо.

Понитата бяха готови да ядат всякаква храна, парчета хляб, остатъци от картофи и ябълки и дори портокалови кори. Веднъж на шега Андрю предложи на Черньо празна кибритена кутия. Черньо я съдъвка, после се облиза като чревоугодник, ял торта. Въпреки че бяха бедни и трябваше да понасят много неща, Кристин и Андрю познаваха щастieto. Андрю имаше само няколко пенса в джобовете си, но дългът към Фондацията беше почти уреден, мебелите постепенно се изплащаха. При всичката си на пръв поглед крехкост и неопитност Кристин притежаваше едно характерно качество на йоркширските жени: беше домакиня. Само с помощта на едно момиче, на име Джени, миньорска дъщеря от задната улица, която идваше всеки ден срещу няколко шилинга седмично, тя успяваше да поддържа къщата тъй, че да свети от чистота. И макар четири от стаите да бяха останали голи и дискретно заключени, „Вейл вю“ се превърна в дом. Когато Андрю се връщаше изморен, почти смазан от дългия ден, тя слагаше на масата топло ядене, което бързо го ободряваше.

Практиката беше отчайващо трудна — не, разбира се, защото имаше много пациенти, а поради снега, поради трудните катерения към високите части на неговия район, поради дългите разстояния между домовете, които трябваше да посети. Когато снегът се стапяше и пътищата потъваха в кал, преди отново да замръзнат през нощта, ходенето ставаше тежко и трудно. Толкова често се връщаше с прогизнали крачоли на панталоните, че Кристин му купи гамаша. Вечер, когато изтощен се отпусна на стола, тя коленичеше, сваляше гамашите, после тежките ботуши и му подаваше чехлите.

Хората си оставаха все така подозрителни и мъчни. Всички роднини на Ченкин, а те бяха много, тъй като в долината смесените бракове не бяха рядкост, се сплотиха в един цялостен враждебен отряд. Сестра Лойд беше негов открит и яростен враг и не пропускаше да го направи на пух и прах, разговаряйки на чаша чай в домовете, които посещаваше и където я слушаха големи групи жени от улицата.

Освен това трябваше да потиска и едно непрекъснато растящо раздразнение. Доктор Луелин го използваше да дава упойка много често, отколкото според него беше справедливо. Андрю не обичаше да дава упойка — това беше механична работа, която изискваше специален тип мислене, бавен и спокоен темперамент, какъвто той безспорно нямаше. Нямаше нищо против, когато ставаше въпрос за собствените му пациенти. Но когато го викаха три пъти в седмицата за случаи, които не бе и виждал, той започна да чувства, че върши нечия друга работа. Все пак просто не смееше да протестира, защото се страхуваше, че ще загуби мястото си.

Един ноемврийски ден обаче Кристин забеляза, че нещо необикновено го е разтревожило. Тази вечер той се прибра, без да я поздрави весело, и макар да се правеше, че нищо не се е случило, тя го обичаше твърде много, за да не забележи веднага дълбоката линия между очите му и още редица други незабележими признаци, които показваха, че е получил неочакван удар.

Тя не направи никакъв коментар по време на вечерята, а после седна край огъня и се зае да кърпи.

Той се намести до нея, хапеше лулата си и внезапно заяви:

— Мразя да се оплаквам, Крис! Не обичам да те тревожа. Бог ми е свидетел, че се мъча да пазя нещата в себе си!

Като се има в предвид, че всяка вечер той разкриваше сърцето си пред нея, това беше във висша степен забавно. Но Кристин не се усмихна, а го остави да продължи.

— Ти знаеш болницата, мила. И си спомняш как я разгледахме първата вечер. Спомняш си как я харесах и мечтаех за възможността да работя както трябва там и така нататък? Много си мислех за това, нали, мила? Имах големи идеи за нашата малка болница в Аберлоу.

— Да, знам.

— Напразно съм се залъгвал — студено рече той. — Това не е болницата на Аберлоу. Това е болницата на Луелин.

Тя мълчеше и със загрижен поглед чакаше обяснение.

— Имах един случай тази сутрин, Крис! — сега той говореше бързо, нагорещен до бяло. — Забележи, казвам имах! — наистина ранен случай на апикална^[1] пневмония. При това на един от забойчиците в антрацитната мина. Често съм ти казвал как ужасно се интересувам от състоянието на техните дробове. Убеден съм, че тук има широко поле за научна работа. Помислих си: това е моят първи случай за болница — истинска възможност за наблюдение и научно изследване. Позвъних на Луелин и го помолих да прегледа заедно с мен пациента, за да бъде приет в отделението.

Спря, бързо пое дъх и продължи:

— Добре! Луелин дойде с лимузината, любезен колкото си иска и страшно точен в прегледа. Знае си работата прекрасно, имай предвид — направо първокласен лекар. Потвърди диагнозата, след като посочи едно-две неща, които бях пропуснал и напълно се съгласи веднага да вземе пациента в болницата. Започнах да му благодаря, да му казвам, колко се радвам, че ще идвам в отделението и ще имам такива добри условия за този специален случай — той млъкна с издадена напред челюст. — Тогава Луелин ме погледна, Крис, най-приятелски и най-любезно, „Не си правете труд да идвате, Менсън, каза той, сега аз ще се грижа за него. Не можем да пуснем помощниците да тропат из отделенията, той погледна гамашите ми, с вашите подковани ботуши.“ — Андрю спря и задавено възкликна: — Защо да повтарям какво ми каза? Всичко се свежда до това: аз мога да обикалям миньорските кухни с прогизнало палто и мръсни ботуши, да правя прегледи на лоша светлина, да лекувам при лоши условия, но щом стане въпрос за болницата, о! Там съм нужен само за да давам упойка!

Беше прекъснат от звъна на телефона. Като го погледна съчувствено, тя стана след малко колебание, за да се обади. Чуваше се как говори в хола. После много нерешително тя се върна.

— Обажда се доктор Луелин. Страшно ми е мъчно, мили. Вика те утре в единадесет за... за упойка.

Той не отвърна, а остана с мрачно наведена глава между стиснатите си юмруци.

— Какво да му кажа, мили? — разтревожено каза Кристин.

— Кажи му да върви по дяволите! — извика той, но после, като прекара ръка през челото си, каза: — Не, не, кажи му, че ще бъде там в единайсет — той горчиво се усмихна, — точно в единайсет.

Когато се върна, тя му донесе чаша горещо кафе — един от ефикасните ѝ начини за борба срещу депресиите му.

Докато пиеше, той немощно ѝ се усмихна.

— Така дяволски щастлив съм тук с теб, Крис. Само ако работата вървеше добре! Не, аз признавам, няма нищо лично или необикновено в това, че Луелин ме държи настрана от отделението. Същото е и в Лондон, във всички големи болници, навсякъде. Виновна е системата. Защо трябва да бъде така, Крис? Защо лекарят трябва да бъде откъснат от случая, щом той влезе в болницата? Той губи случая така изцяло, като че ли е изгубил и пациента. Това е част от нашата идиотска система на специалисти и общи лекари и тя е погрешна, цялата е погрешна! Но, господи, защо ти чета нотации? Като че си нямаме свои грижи. Само като си помисля как започнах тук! Какво смятах да направя! И вместо това, едно след друго всичко се проваля!

Но в края на седмицата им дойде неочакван гост. Съвсем късно, когато с Кристин се готвеха да се качат в спалнята, звънецът на външната врата звънна. Беше Оуен, секретарят на Дружеството.

Андрю побледня. За него посещенията на секретаря беше най-зловещото събитие, върхът на тези трудни, неуспешни месеци. Дали Комитетът няма да поиска да си подаде оставката? Щеше ли да бъде уволнен, изхвърлен заедно с Кристин на улицата като клет неудачник? Като видя слабото вежливо лице на секретаря, сърцето му се сви, после внезапно, когато Оуен извади една жълта карта, затуптя с облекчение и радост.

— Съжалявам, че ви тревожа толкова късно, доктор Менсън, но се задържах дълго в канцеларията и нямах време да дойда в

манипулационната. Дали не бихте искали да вземете медицинската ми карта? Наистина, малко е странно, че като секретар на Дружеството досега не съм се погрижил да се запиша при някого. Последния път когато ходих на лекар, беше в Кардиф. Но сега, ако нямате нищо против, много ще се радвам да бъда във вашия списък.

Андрю едва може да отговори. Беше върнал толкова много карти, че да получи сега една и при това от самия секретар, беше почти невероятно.

— Благодаря, господин Оуен. Много ще се радвам да сте при мен.

Кристин, която беше в хола, бързо се намеси.

— Няма ли да влезете, господин Оуен? Моля ви.

Въпреки протестите си, че ги безпокои, секретарят все пак, изглежда, с готовност се остави да го убедят да влезе в дневната. Седнал в едно кресло, замислено загледан в огъня, той носеше около себе си атмосфера на извънредно спокойствие. Въпреки че в дрехите и говора си не се различаваше от обикновен работник, той имаше съзерцателното спокойствие и почти прозрачното лице на аскет. Изглежда, известно време подреждаше мислите си. После каза:

— Радвам се, че имам възможност да говоря с вас, докторе. Не се отчайвайте, ако в началото имате някои несполуки! Те са малко груби нашенците, но имат добри сърца. Ще дойдат, скоро ще дойдат!

Преди Андрю да каже нещо, той продължи:

— Май не сте чули за Том Еванс? Не? Ръката му е много зле. Онова лекарство, срещу което ги предупреждавахте, действа точно както се опасявахте. Лакътят му се е втвърдил и изкривил, не може да работи с ръката си и загуби мястото си в кариерите. Да, а понеже се изгорил у дома, няма да получи нито пени „компо“.

Андрю измърмори някакво съчувствие. Не изпитваше никаква омраза към Еванс, а просто тъга за неуспешния изход на този случай, който тъй безсмислено се бе развил зле.

Оуен отново помълча, а после с тихия си глас взе да им разказва за първите си битки, за това, как е работил под земята още на четиринайсет години, как посещавал вечерното училище и постепенно „подобрил себе си“, как изучил машинопис и стенография и в последна сметка постигнал секретарското място в Дружеството.

Андрю можа да се увери, че целият живот на Оуен е бил посветен на подобряване живота на хората. Той обичаше работата си в Дружеството, тя отговаряше на неговия идеал. Но искаше и нещо повече от обикновени лекарски услуги. Искаше по-добри жилища, по-добра канализация, по-добри и по-сигурни условия не само за миньорите, но и за семействата им. Цитира процента на смъртните случаи при раждане на миньорските жени, процента на детската смъртност. Знаеше всички цифри, всички факти наизуст.

Но той не само говореше, той също и слушаше. Усмихна се, когато Андрю му разказа за случая с канала по време на тифусната епидемия в Бленли. Прояви по-голям интерес към схващането, че работниците в антрацитните мини са по-податливи на белодробни заболявания, отколкото другите подземни работници.

Ентусиазиран от присъствието на Оуен, Андрю се впусна в темата с много жар. Беше поразен: в резултат на дълги и мъчителни проучвания, той бе установил колко голям е процентът на антрацитните миньори, които страдат от скрити форми на белодробни заболявания. В Бленли много от забойчиците, които идваха при него с оплакване от кашлица и „храчки в гърлото“, бяха всъщност в първите или дори в напредналите етапи на белодробна туберкулоза. Тук констатираше същото. Беше започнал да се пита дали няма някаква пряка връзка между работата и болестта.

— Разбирате ли какво искам да кажа? — възкликна нетърпеливо той. — Тези хора работят цял ден в прах, този ужасен каменен прах в коравите пластове и дробовете им се задръстват с него. Подозирам вече, че той именно е вредният. Например забойчиците, които гълтат най-много, заболяват по-често, отколкото, да речем, извозвачите. О! Може и да греша. Но мисля, че съм прав! И най-много ме въодушевява мисълта, че — да, наистина — проучванията в тази област са незначителни. В списъка на Министерството на вътрешните работи не се споменава подобно професионално заболяване. Когато тези мъже се разболеят, те не получават нито пени компенсация!

Развълнуван, Оуен се наведе напред, ярко оживление се появи на бледото му лице.

— За бога, докторе, това е истински разговор! Отдавна не съм чувал нещо толкова важно.

Започнаха оживено да обсъждат въпроса. Когато секретарят стана да си върви, беше късно. Като се извиняваше, че е стоял толкова дълго, той от все сърце помоли Андрю да продължи изследванията си, като обеща цялата помощ, която би могъл да му окаже.

След като вратата се затвори зад Оуен, остана топлото чувство на искреност. А Андрю, както по време на заседанието на Комитета, когато получи тази работа, си помисли: „Този човек е мой приятел.“

---

[1] Апикална пневмония — пневмония, засегнала върха на белия дроб. — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Вестта, че секретарят е дал картата си на Андрю, бързо се разпространи наоколо и до известна степен спря спадането на неговата популярност.

Освен материалната печалба от това и Кристин, и той се почувстваха по-добре след посещението на Оуен. Досега общественият живот в града изобщо не беше ги докоснал. Въпреки че Кристин никога не говореше за това, по време на дългите отсъствия на Андрю, когато той правеше обиколките си, имаше моменти, в които тя чувстваше своята самота. Съпругите на по-висшестоящите чиновници на Компанията бяха твърде важни, за да посетят съпругите на помощниците на Дружеството за медицинска помощ. Госпожа Луелин, която бе обещала вечна привързаност и прекрасни малки пътешествия с кола до Кардиф, оставяше картички, когато Кристин беше навън, и друг път не се обаждаше. Междувременно съпругите на доктор Медли и доктор Оксбъроу от източната амбулатория (първият — изхабен бял заек, приличащ на жена, а вторият — жилест фанатик, който цял час по стария купен от „Риджънси“ часовник говори за мисионерите в Западна Африка) се бяха оказали изключително скучни. Изглежда, наистина нямаше чувство на единство, нито социални връзки между медицинските помощници или техните жени. Те бяха безразлични, не се съпротивляваха и дори изглеждаха нещастни в очите на градската общественост.

Един декемврийски следобед на връщане във „Вейл вю“ по задния път, минаващ по склона на хълма, Андрю видя, че го приближава дълъг, но строен млад мъж на негова възраст, когото веднага позна — Ричард Вон. Първата му мисъл бе да мине на другата страна, за да избегне приближаващата се фигура. Но после упорито реши: „Защо пък? Хич не ме интересува кой е той!“

Загледан встрани, той се готвеше да отмине Вон, когато за негова изненада, чу да му говорят с приятелски, полунасмешлив тон:

— Здравейте! Нали вие върнахте Бен Ченкин на работа?

Андрю спря, вдигна войнствено очи, сякаш целият му израз казваше: „Какво от това? Да не съм го направил заради вас?“ Въпреки че отговори достатъчно вежливо, той си каза, че не е съгласен да бъде покровителстван дори от сина на Едуин Вон. Фамилията Вон беше фактическият собственик на Компанията в Аберлоу; те получаваха всички печалби от околните мини, бяха богати, изключителни, недостижими. Сега, след като старият Едуин се бе оттеглил в едно имение край Брикан, неговият единствен син Ричард бе поел управлението на Компанията. Оженил се неотдавна, той си беше построил голяма модерна къща, която гледаше над града.

Като разглеждаше Андрю и подръпваше редкия си мустак, Вон подхвърли:

— Много смешен беше старият Бен.

— Не ми се стори особено забавно.

Когато усети непреклонната шотландска гордост, устните на Вон потрепераха зад ръката му. Той леко каза:

— Всъщност вие сте нашите най-близки съседи. Жена ми — тя беше през последните седмици в Швейцария — има намерение да посети вашата, след като вече се наредихте.

— Благодаря! — каза късо Андрю и продължи по пътя си. Същата вечер, докато пиеха чай, той язвително разказа на Кристин за случката.

— Какво иска той? Кажи. Виждам го как отминава на улицата с едно леко кимване дори Луелин. Може би иска да ме примами, за да върна още няколко души в проклетите му мини!

— Недей така, Андрю — възпротиви се Кристин. — Това не ти харесвам! Ти си подозрителен, страхотно подозрителен към всички.

— Аз да съм подозрителен към него? Надут нехранимайко, въргала се в пари, вързал старата си ученическа връзка под тая грозна мутра. „Моята госпожа, дето викаше «ойларипи» из Алпите, докато ти тука си се блъскал на Марди Хил, ще посети твоята“! Хм! Мога да си я представя как ще дойде тук, мила! Но ако дойде — той внезапно се разгневи, — трябва добре да внимаваш да не й позволиш да те покровителства.

Крис отговори по-кратко, отколкото когато и да било през тези първи месеци на нежност.

— Мисля, че знам как да се държа.

Въпреки предчувствието на Андрю, госпожа Вон наистина посети Кристин и явно бе останала доста по-дълго, отколкото изискваше простата учтивост. Когато тази вечер Андрю се прибра, той завари Кристин весела, с леко зачервени страни, с вид на човек, който е прекарал добре. Тя отвърна сдържано на ироничните му подпитвания, но призна, че срещата е била приятна.

Той се подиграваше:

— Предполагам, че си извадила фамилното сребро, най-хубавия сервиз и златния самовар. И торта от „Пери“.

— Не. Хапнахме хляб и масло — отвърна спокойно тя — и използвахме кафявото чайниче.

— И това ѝ хареса?

Той иронично вдигна вежди.

— Надявам се!

След този разговор нещо странно почна да измъчва Андрю, някакво чувство, което не би успял да анализира, дори да се помъчеше. Десет дни по-късно, когато госпожа Вон му се обади по телефона и покани Кристин и него на вечеря, той бе потресен. В този момент Кристин беше в кухнята, печеше кейк и по телефона се обади той.

— Съжалявам — каза той, — страх ме, че е невъзможно. Приемам всяка вечер почти до девет часа в манипулационната.

— Но не и в неделя, нали? — гласът ѝ беше лек, очарователен. — Елате за вечеря в неделя. Значи, уредено, ще ви очаквам!

Андрю влетя като буря при Кристин.

— Тези проклетни високомерни твои приятели ни канят на вечеря. Не можем да отидем! Имам сигурно предчувствие, че в неделя вечер ще трябва да израздам!

— Слушай сега, Андрю Менсън! — Когато чу за поканата, очите ѝ блеснаха, но въпреки това тя му се скара сурово. — Трябва да престанеш да бъдеш глупав. Ние сме бедни и всеки го знае. Ти носиш стари дрехи, а аз готвя. Но това няма значение. Ти си лекар и при това добър лекар, а аз съм твоя съпруга. — Лицето ѝ за миг се отпусна. — Чуваш ли ме? Да, може и да ти е чудно, но аз съм скрила брачното си свидетелство в долното чекмедже. Вонови имат много пари, но това е само една подробност край факта, че са любезни, очарователни и интелигентни хора. Ние тук заедно сме много щастливи, мили, но трябва да имаме и приятели. Защо да не бъдем приятели с тях, ако те

нямат нищо против? И недей да се срамуваш, че си беден. Забрави и парите, и положението си, и всичко и се научи да приемаш хората такива, каквито наистина са!

— Е добре — каза той недоволно.

В неделя той отиде с безизразно лице и подчертано покорство и когато минаваха през добре подредената алея край новия тенис-корт, отбеляза със стиснати устни:

— Сигурно няма да ни пуснат, като ме видят без фрак.

Противно на очакванията му, бяха посрещнати добре. Вон гостоприемно се усмихваше с костеливото си грозно лице над една сребърна кутия за кафе, която, кой знае защо, оживено клатеше.

Госпожа Вон ги поздрави с неподправена простота. Имаше още двама гости — професор и госпожа Чалис, дошли да прекарат уикенда с Вонови.

Докато пиеше първия коктейл в живота си, Андрю критично огледа дългата, покрита с бежов килим стая, с нейните цветя, книги, необикновено красиви стари мебели. Кристин весело говореше с Вон, съпругата му и госпожа Чалис, възрастна жена с весели бръчици около очите. Понеже се почувства изолиран и биещ в очи, Андрю предпазливо се приближи до Чалис, който независимо от голямата си бяла брада, успешно и весело обръщаше вече трета чаша.

— Дали някой умен млад лекар няма най-любезно да проучи въпроса — усмихна се той на Андрю, — точно каква е функцията на маслината в мартинито? Предупреждавам ви предварително — имам своите подозрения. Но какво мислите вие, докторе?

— Ами — смънка Андрю — аз, аз едва ли бих могъл...

— Моята теория — съжали го Чалис — е, че това е заговор на барманите и на негостоприемни люде, като нашия приятел Вон. Прилагат закона на Архимед. Чрез простото действие на изместване на течността, те се надяват да спестят джин!

Андрю се помъчи да се усмихне, скован от мисълта за собствената си вързаност. Той нямаше светски маниери и никога през целия си живот не бе влизал в толкова голям дом. Не знаеше какво да прави с празната си чаша, с пепелта на цигарата си, със собствените си — да, със собствените си ръце! Когато отидоха да вечерят, той се зарадва. Но и тук се оказа в неизгодно положение.

Сервираха просто, но красиво приготвено меню — топъл бульон, последван от салата от пиле — само бяло месо, сърцевина на маруля и странни деликатни подправки.

Андрю седна до госпожа Вон.

— Имате очарователна жена, доктор Менсън — каза тихо тя, докато сядаха. Тя беше високо, слабо, елегантно момиче, много нежна на вид, далеч не красива, но с големи умни очи и подчертано естествени маниери. Устата ѝ беше някак изкривена нагоре и много подвижна, което внушаваше мисълта за чувство за хумор и възпитание.

Тя го заговори за работата му, каза че съпругът ѝ бил говорил не един път за неговата усърдност. Опита се внимателно да го предразположи, като с интерес разпитваше как според него биха могли да се подобрят условията за работа в района.

— Всъщност... не знам — той непохватно разля малко супа. — Предполагам, мисля, че трябва повече да се прилагат научни методи.

Скован и с вързан език на любимата си тема, по която бе говорил на Кристин с часове, той упорито гледаше в чинията си, докато най-после за негово облекчение госпожа Вон влезе в разговор с Чалис, който беше от другата ѝ страна.

Чалис, за когото разбраха, че е професор по металургия в Кардиф, че чете лекции по същия предмет в Лондонския университет и че е член на прословутата Комисия за условията в мините, беше весел и неудържим бърборко. Той говореше с цялото си тяло, с ръцете си, с брадата си, спореше, смееше се, избухваше, бърбореше и междувременно запращаше големи количества храна и питие в устата си, като огняр, който бясно вдига пара. Но той говореше добре и, изглежда, останалата част от компанията го харесваше.

Андрю обаче отказваше да признае достойнствата на разговора, той недоволно слушаше, когато се мина към музиката, към качествата на Бах, а после — чрез един от произволните скокове на Чалис — към руската литература. Чу да се говори за Толстой, Чехов, Тургенев, Пушкин и стискаше зъби.

Глупости, бушуваше той вътрешно. Всичко това са излишни глупости. За какъв се мисли този стар хитрец? Я да го видя аз него, как ще направи, да речем, трахеотомия в някоя тъмна кухня на Сефън Роу. Там едва ли би успял със своя Пушкин!

Кристин обаче се забавляваше чудесно. Като погледна настрани, Андрю я видя как се усмихва на Чалис, чу как участваше в разговора. Тя не се преструваше, държеше се напълно естествено. Веднъж или дважд спомена за училището на Бенк стрийт. Учуди се как добре разговаря тя с професора, как бързо и непретенциозно излага становищата си. За първи път започна да вижда жена си в нова, необикновена светлина. „Изглежда, че знае всичко за тия руски бръмбари, ръмжеше той вътрешно, чудно как така никога не ми е говорила за тях.“ А по-късно, когато Чалис одобрително потупа Кристин по ръката: „Не може ли старият брадатко да си държи лапите? Няма ли си своя собствена жена?“

Няколко пъти улови погледа на Кристин, искрящ и интимен, и тя на няколко пъти насочваше разговора към него.

— Моят съпруг много се интересува от антрацитните работници, професор Чалис. Започнал е едно проучване. Върху вдишването на праха.

— Да, да — изпухтя Чалис и заинтересован погледна към Менсън.

— Нали така, мили? — окуражи го Кристин. — Миналата вечер ми разказваше за това.

— О, не знам — изръмжа Андрю. — Вероятно няма нищо в тази работа: още нямам достатъчно данни. Може би това изобщо няма връзка с праха.

Естествено, ядосваше се на себе си. Вероятно този Чалис би могъл да му помогне, не че щеше да моли за помощ, но все пак фактът, че той е свързан с Комисията за условията в мините, несъмнено предлагаше чудесна възможност. Поради някаква неразбираема причина гневът му се насочи срещу Кристин.

Когато се връщаха след вечерта към „Вейл вю“, той ревниво мълчеше. И със същото мълчание влезе преди нея в спалнята.

Докато се събличаха, което обикновено беше непринудена процедура, придружена с разговори, когато по тиранти и с четката за зъби в ръка се впускаше в разкази за изминалия ден, той упорито гледаше настрани.

Кристин умолително поде: „Добре прекарахме, нали мили?“ А той най-учтиво отговори: „О, прекрасно прекарахме?“ В леглото се

дръпна към края, като се противопостави на лекото движение, което почувства, че тя прави към него, с дълго и силно хъркане.

На другата сутрин между тях все така се чувстваше същото напрежение. Вършеше работата си намусен и глупаво неприличащ на себе си. Около пет часа следобед, когато пиеха чай, на предната врата се звънна. Беше шофьорът на Вон с купчина книги и голям букет нарциси, поставен върху тях.

— От госпожа Вон, госпожо — каза той усмихнат, докосвайки острата си шапка, като се оттегляше.

Кристин се върна в дневната с пълни ръце и светнало лице.

— Виж — извика тя възбудено. — Нали е много мило? Госпожа Вон ми дава на заем целия Тролоп^[1]. Винаги съм искала да го изчета от начало до край! И какви прекрасни, прекрасни цветя.

Той сковано се изправи и подигравателно изсумтя:

— Много хубаво! Книги и цветя от господарката! Нужни са ти, предполагам, за да можеш по-лесно да ме търпиш! Много съм глупав за теб. Не съм от ония блестящи оратори, които толкова много хареса снощи. А руски не знам дори и за беля! Аз съм просто един ужасно обикновен медицински помощник!

— Андрю! — беше преbledняла като платно. — Как можеш да говориш така?

— Вярно е, нали? Додето се мъчех с онази проклета вечеря, всичко забелязах. Имам очи на главата си. Вече съм ти омръзнал. Бива ме само да джапам из калта, да вдигам мръсни одеяла, да събирам бълхи. Сега вече не съм достатъчно изискан за твоя вкус.

На бледото ѝ лице тъмните ѝ очи гледаха жално, но тя твърдо каза:

— Как можеш да говориш така? Аз те обичам, защото ти си ти. И никога няма да обичам никого другиго.

— Изглежда — изсумтя той и изхвърча от стаята.

В продължение на пет минути се въртя из кухнята, ходи нагоре-надолу, прехапваше устни. После изведнъж се обърна и се втурна в дневната, където седеше тя с отчаяно наведена глава, загледана в огъня. Той я сграбчи в ръцете си.

— Крис, мила! — разкайваше се той горещо. — Мила, мила! Извинявай! За бога, прости ми. Не исках това да кажа. Аз съм само един луд, ревнив глупак. Аз те обожавам!

Прегърнаха се бурно, силно. Във въздуха се носеше дъхът на нарциси.

— Не знаеш ли — хлипаше тя, — че ще умра без теб! По-късно, когато тя седна, залепила страна до неговата, той засрамен протегна ръка към една от книгите.

— Все пак, кой е този Тролоп? Ще ме научиш ли, мила? Аз съм просто един неграмотен шопар!

---

[1] Антони Тролоп (1815 — 1882) — английски прозаик. — Б.пр.

↑

ГЛАВА ОСМА

Зимата мина. Сега имаше и стимул за работата си върху вдишването на праха, която бе започнал, като планира и извърши систематичен преглед на всеки антрацитен работник в своя списък. Те прекарваха вечерите си заедно и бяха още по-щастливи от преди. Когато се върнеше след вечерните приемни часове, Кристин му помагаше да разшифрова бележките, седнала пред горящите въглища — едно от предимствата на областта беше, че никога не почувстваха липсата на евтини въглища. Често водеха дълги разговори, по време на които го изненадваха големите ѝ познания, макар никога да не ги изтъкваше, броят на прочетените от нея книги. Освен това започна да забелязва в нея инстинктивна тактичност и интуиция, която винаги доказваше, че преценките ѝ за литературата, музиката и специално за хората са верни.

— Хайде де! — често я дразнеше той. — Аз едва сега започвам да опознавам жена си. Но ако почнеш да се мислиш за нещо много, можем да спрем за половин час и да те бия на пикет.

Тази игра бяха научили от Вонови.

С нарастването на деня, без да му каже нито дума, тя се зае с буренака в градината. Джени, прислужницата, имаше прачичо — тя се гордееше много с тази уникална роднинска връзка — възрастен грохнал миньор, който за десет цента на час стана помощник на Кристин. Като минаваше по овехтелия мост един мартенски следобед, Менсън ги видя край потока, когато започваха нападението срещу ръждясалите консервени кутии.

— Хей, вие долу! — извика той от моста. — Какво правите там? Да не искате да ми изплашите рибата?

Тя отвърна на подигравките му с отсечено кимване.

— Почакай и ще видиш.

След няколко седмици вече беше изтръгнала бурените и прочистила занемарените пътеки. Дъното на потока беше чисто, а бреговете му ясно очертани. Нов алпинеум, направен от търкалящи се наоколо камъни, се издигаше през долчинката. Градинарят на Вонови,

Джон Робъртс, непрекъснато идваше, носеше луковици и калемки, даваше съвети. С победоносен вид тя веднъж хвана Андрю за ръка и го заведе да види първия нарцис.

А после, през последната неделя на март, без никакво предупреждение на гости им дойде Дени. Хвърлиха се към него с отворени обятия и го смазаха с възторжения си прием. За Менсън беше истинско удоволствие да види трътлестата фигура с червено лице, на което ярко се открояваха русите вежди. След като го разведоха наоколо и го нахраниха колкото може по-добре и го сложиха на най-мекото кресло, те нетърпеливо попитаха за новини.

— Пейдж умря — съобщи Филип. — Да, бедният старец умря преди един месец. Нов кръвоизлив. И много добре направи! — Той дръпна от лулата си, познатият цинизъм отново се появи в очите му. — Блодуен и твоят приятел Рийз изглеждат съвсем готови за бракосъчетание.

— Златна сватба от самото начало — каза необичайно остро Андрю. — Горкият Едуард!

— Пейдж беше хубав човек. Един добър стар общ лекар — замислено каза Дени. — Знаеш, мразя и самия звук на тези думи и всичко, което означават. Но при Пейдж те звучаха другояче.

Настъпи мълчание. Замислиха се за Едуард Пейдж, който сред купищата шлага в Бленли бе мечтал за Капри с неговите птици и слънчева светлина през всичките тези мъчителни години.

— А какво става с тебе, Филип? — запита най-после Андрю.

— О, не знам! Нещо ме хващат дяволите — сухо се усмихна Дени. — В Бленли вече не е онова, което и двамата помните. Може би ще тръгна да пътешествам. Корабен хирург, може би, стига да ме вземе някой евтин товарен кораб.

Андрю мълчеше, още веднъж потресен от мисълта за този способен човек, този наистина талантлив хирург, който съзнателно, с някакво садистично удоволствие пропиляваше живота си. Но все пак, наистина ли Дени пропиляваше живота си? Той и Кристин неведнъж бяха говорили за Филип, опитвайки се да проникнат в загадката на неговата кариера. Смътно знаеха, че някога се оженил за жена, която социално била по-високо от него и се била опитала да го приучи към изискванията на практиката в графството, където няма никакво значение дали четири дни от седмицата си оперирал добре, ако

останалите три не ходиш на лов. След пет години усилия от негова страна тя го възнаградила, като така съвсем между другото го напуснала заради друг мъж. Нищо чудно, че Дени бе избягал в пущинаците, презираше условността и мразеше традицията. Може би някой ден щеше да се върне към цивилизацията.

Говориха целия следобед и Филип стоя до последния влак. Заинтересува го разказът на Андрю за условията на работа в Аберлоу. Когато Андрю почна възмутен да разказва за процента, който Луелин получава от заплатите на помощниците, Дени със странна усмивка каза:

— Не те виждам дълго тук при това положение!

След като Филип си замина, Андрю постепенно започна да чувства с минаването на дните, че в работата му съществува някаква празнота, някаква странна липса. В Бленли, където Филип беше наблизо, винаги бе чувствал една обща връзка, една определена цел, която бе обща и за двамата. В Аберлоу той беше без такава връзка, не чувстваше никаква подобна цел у колегите си.

Доктор Ъркюхарт, колегата му в западната манипулационна, при всичката си избухливост беше добър човек. Но той беше стар, до голяма степен действаше автоматично и без никакво вдъхновение. Въпреки че дългият опит му помагаше, както казваше сам, да подуши пневмонията, щом си „пъхне носа в стаята на болния“, въпреки че слагаше чудесни шини и превръзки и беше майстор в кръстовидното лекуване на изгаряния, въпреки че от време на време с удоволствие се заемаше да докаже, че може да направи някоя дребна операция, той беше все пак страхотно остарял. За Андрю той напълно покриваше понятието на Дени „стария добър домашен лекар“ — хитър, добросъвестен, опитен — лекар, който пациентите и обществото сантиментално превъзнасят, но който от двайсет години не е поглеждал медицинска литература и е едва ли не опасно остарял. Макар Андрю да бе винаги готов за разговор с Ъркюхарт, старецът имаше много малко време за „приказки“. Щом свършваше работата си за деня, той изпиваше консервираната си супа — най-много обичаше домати — минаваше с шкурката по новата си цигулка, разглеждаше стария порцелан и после засядаше в Масонския клуб да играе дама и да пуши.

Двамата помощници от източната манипулационна бяха не по-малко обезкуражаващи. Доктор Медли, по-старият от двамата, човек на близо петдесет години, с умно и чувствително лице, за нещастие бе почти напълно глух. Ако не беше това заболяване, което поради някаква причина простаците винаги намират за забавно, Чарлз Медли би бил много повече от помощник в миньорските долини. Като Андрю той беше по същество интернист, а като диагностик беше направо забележителен. Но когато пациентите говореха с него, не чуваше нито дума. Разбира се, беше се научил да разгадава движенията на устните. Но беше свит, защото понякога правеше смешни грешки. Мъчително бе да го гледаш как е вперил неспокоен, злощастно питащ поглед в движещите се устни на този, който му говори. Понеже много се страхуваше да не направи груба грешка, винаги предписваше най-малките дози от което и да е лекарство. Беше беден, защото имаше грижи и разходи за порасналите си деца, и също като увяхналата си жена беше се превърнал в слабоволно и някак патетично същество, което трепереше пред доктор Луелин и Комитета от страх да не би изведнъж да го уволнят.

Другият помощник, доктор Оксбъроу, се различаваше много от нещастния Медли, а на Андрю много по-малко се харесваше. Оксбъроу беше едър отпуснат човек с топчести пръсти и нервна сърдечност. Андрю често си мислеше, че ако беше малко по-жив, Оксбъроу би бил добър счетоводител. Но при сегашното си положение Оксбъроу и жена му, която свиреше на портативен хармониум, в неделя следобед отиваха в съседния град Фърнли — етикетът не му позволяваше да се яви в Аберлоу — и там на пазара той нагласяваше малка, покрита с килим катедра и провеждаше религиозно сборище под открито небе. Оксбъроу беше евангелист. Андрю би могъл да се възхити на страстта му, на идеализма и на вярата в някаква върховна движеща сила в живота, но Оксбъроу, уви, бе така досадно емоционален. Най-неочаквано той плачеше, а се молеше още по-неприятно. Веднъж, изправен пред трудно раждане, когато всичкото му майсторство не достигнало, той внезапно паднал на колене пред кревата и през сълзи замолил господ да стори чудо за нещастната жена. Търкюхарт, който презираше Оксбъроу, бе разказал това на Андрю, защото именно той, Търкюхарт, беше се качил с пристигането си на леглото с ботуши и изродил успешно майката с помощта на форцепс.

Колкото повече Андрю оглеждаше колегите си помощници и системата, при която работеха, толкова повече му се искаше да ги събере заедно. Между тях не се чувстваше никакво единство, сътрудничество и почти никакво приятелство. Те направо бяха настървени един срещу друг и по същия начин както лекарите в цялата страна се бореха да осигурят колкото могат повече пациенти за себе си. Много често резултатът беше открити подозрения и лоши чувства. Андрю бе виждал как например Ъркюхарт, когато пациент на Оксбъроу му донесеше картата си, взима от ръката му шишето лекарство, отпущва го, помирисва го с презрение и избухва: „Значи, това ти е дал Оксбъроу! По дяволите! Той просто бавно те е тровел!“

А междувременно при цялата тази враждебност доктор Луелин тихо получаваше своя дял от заплатата на всеки помощник. Андрю пламтеше, мечтаеше да създаде нов ред, да въведе ново и по-добро разбирателство, което би дало възможност на помощниците да се обединят и да не плащат на Луелин. Но собствените му затруднения, чувството, че е нов в това място, и преди всичко неуспехите му от самото начало в собствения му район, го караха да бъде предпазлив.

Едва когато се запозна с Кон Боланд, той се реши на големия опит.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Веднъж в началото на април Андрю откри дупка в един от кътниците си и на другата седмица потърси зъболекаря на Дружеството. Не беше се виждал с Боланд и не знаеше приемните му часове. Когато стигна до площада, където се намираше малката приемна на Боланд, видя на затворената врата бележка, написана с червено мастило:

На изваждане съм. Ако е бързо, обадете се в къщи.

След моментално размишление Андрю реши, че вече дошъл до тук, би могъл поне да вземе час и като попита за пътя един от групата младежи, които стояха пред сладкарницата, тръгна към дома на зъболекаря.

Това беше малка отдалечена вила в горните покрайнини на източната част на града. Когато Андрю приближи по мръсния път предната врата, чу силни удари с чук и през широко отворената врата на разбита барака видя как един червенокос дългокрак мъж по риза ожесточено атакува с чук разглобения корпус на една кола. В същия миг и мъжът го видя.

— Здравсти! — викна той.

— Здравсти! — отвърна малко предпазливо Андрю.

— Какво търсите?

— Искам да взема час от зъболекаря. Аз съм доктор Менсън.

— Влезте — каза мъжът, като гостоприемно размаха чука.

Това беше Боланд.

Андрю влезе в дървената барака, из която се търкаляха парчетии от един невероятно стар автомобил. В средата, сложено на дървени кутии от яйца, беше шасито. То явно бе разрязано с трион на две части. От този необичаен машинен спектакъл Андрю вдигна очи към Боланд.

— Това ли е изваждането?

— Да — съгласи се Кон. — Като ме домързи в кабинета, идвам в гаража и поправям по нещо на колата.

Независимо от ирландския си акцент, който беше такава гъста мъгла, че можеше и с нож да се реже, той използваше думите „гараж“, имайки предвид разнебитената барака, и „кола“, имайки предвид още по-разнебитеното превозно средство, с чувство на несъмнена гордост.

— Няма да повярвате какво правя сега — продължи той, — искам да кажа освен ако не сте с технически ум като мене. От пет години я имам тази моя малка кола и знайте, че когато я зех, беше вече на три години. Може да н'вярвате, като е такава *разсъблечена*, но бяга като заек. Сега ми е малка, Менсън, малка е за нарасналото ми семейство. Така че сега я удължавам. Прерязах я тук, виждаш, точно през средата и точно тук ще вмъкна цели два фута удължение. Само чакай да я свърша, Менсън! — той протегна ръка към сакото си. — Ще бъде достатъчно дълга за цял полк. Хайде сега да вървим в кабинета да ти оправя зъба.

В кабинета, който беше почти така разхвърлян, както и гаража, и, трябва да се признае, също така мръсен, Кон запълни зъба, като през цялото време приказваше. Приказваше толкова много и така ожесточено, че по червените му рошави мустаци винаги имаше капчици влага. Рижата му коса, която имаше остра нужда от подстригване, непрекъснато влизаше в очите на Андрю, щом се надвесваше да слага амалгама, която разтриваше с мазния си нокът. Той дори не се погрижи да си измие ръцете — за Кон това беше дреболия!

Беше разсеян, поривист, добродушен и щедър човек. Колкото повече Андрю опознаваше Кон, толкова повече попадеше в плен на хумора му, простотата му, буйността му и прахосничеството му. Кон, който беше в Аберлоу от шест години, нямаше спестено и едно пени. И все пак той извличаше голямо удоволствие от живота. Беше луд за „техника“, непрекъснато правеше някакви устройства и боготвореше колата си. Самият факт, че Кон имаше кола, беше сам по себе си шегга. Но Кон обичаше шегите, дори когато бяха и срещу него. Разказа на Андрю случая, когато отишъл да извади разваления кътник на един важен член на Комитета, като си въобразявал, че клещите му са в джоба, а се оказало, че посяга към зъба със шестинчов гаечен ключ.

След като направи пломбата, Кон хвърли инструментите си в един съд от сладко, пълен с лизол, това беше неговото лекомислено схващане за дезинфекцията, и настоя Андрю да се върне с него на чай.

— Хайде сега — настояваше той гостоприемно, — трябва да се запознаете със семейството. И сме тъкмо навреме. Точно пет часа.

Всъщност, когато пристигнаха, семейството на Кон вече пиеше чай, но явно бе свикнало твърде много с чудатостите на Кон, за да го разтревожи довеждането на чужд човек. В топлатата разхвърляна стая, начело на масата седеше госпожа Боланд, а от гърдата ѝ сучеше бебе. До нея седеше Мери. Петнайсетгодишна, тиха, срамежлива — „единствената чернокоса и любимка на баща си“ както я представи Кон, — тя вече печелеше прилична надница като служителка при Джо Ларкинс, при когото ставаха наддаванията на площада. До Мери беше Терънс, дванайсетгодишен, а нататък три други по-малки деца се търкаляха по пода и крещяха, за да им обърне внимание бащата.

Около това семейство, с изключение може би на срамежливата чувствителна Мери, цареше атмосфера на безгрижна веселост, която веднага овладя Андрю. Самата стая говореше със страхотен ирландски акцент. Над камината, под цветната снимка на папа Пий X, който държеше палмово клонче, се сушаха пелените на бебето. Кафезът на канарчето, непочистен, но пълен с песен, беше поставен на шкафа, край захвърления корсет на госпожа Боланд, която го бе махнала преди това за по-голямо удобство, и край едно скъсано чувалче с кучешки бисквити. Върху бюфета бяха наредени шест, току-що донесени от магазина бутилки с бира. Там беше и флейтата на Терънс. В ъгъла бяха захвърлени счупени играчки, обувки без ешове, една ръждясала кънка, японски слънчобран, два леко повредени молитвеника и един брой на фотографското списание „Фото Битс“.

Но докато пиеше чая, Андрю остана най-очарован от госпожа Боланд — просто не можеше да откъсне очи от нея. Бледа, замечтана, невъзмутима, тя тихо седеше и преглъщаше чаша след чаша черен запарен чай, децата се търкаляха наоколо, а бебето открито сучеше храната си от нейния щедър извор. Тя се усмихваше, кимаше, режеше хляб за децата, наливаше чай, пиеше и кърмеше, и вършеше всичко това с някаква отнесена ведрост, като че годините на шум, мръсотия, скука и жизнерадостта на Кон я бяха пренесли в лоното на някаква божествена лудост, където е изолирана и неприкосновена.

Андрю едва не си обърна чашата, когато с мек глас, като че се извинява, загледана някъде над главата му, тя се обърна към него:

— Канех се да посетя госпожа Менсън, докторе. Но бях така заета...

— За бога! — Кон се преви от смях. — Заета, наистина! Тя нямаше нова рокля — това иска да каже тя. Бях приготвил парите, но дяволите да го вземат, Терънс или някой от другите имаше нужда от обувки. Нищо, майко, почакай да удължа колата и ще те доставим там в стил. — Той се обърна към Андрю с най-естествен тон.

— Зле сме, Менсън. Дяволът е крив! Слава богу, потомство имаме голямо, но понякога не сме така добре с дрехите. Страшно са стиснати в Комитета. И, разбира се, големият шеф получава своя пай!

— Кой? — запита удивен Андрю.

— Луелин! Той взема своята пета част както от вас, така и от мен.

— Но за какво, по дяволите?

— Е, от време на време преглежда някой и друг пациент. През последните шест години той е извадил една-две зъбни кисти вместо мен. И той е специалистът, когато има нужда от рентгенови снимки. Но е леке. — Семейството се бе изнесло да играе в кухнята и Кон говореше свободно. — Той и голямата му лимузина. Цялата е в боя. Нека да ти кажа, Менсън, веднъж вървах след него, нагоре по Марди Хил с моя собствен малък бус и си рекох да стъпя на газта. Бог ми е свидетел! Трябваше само да му видиш лицето, като започна да ми гълта праха.

— Виж какво, Боланд — бързо каза Андрю. — Тази работа с частта на Луелин е жива неправда, защо да не се борим против нея?

— Да?

— Защо да не се борим срещу нея? — повтори Андрю по-високо. Почувства как кръвта нахлува в главата му. — Това е страхотна неправда. Ето, стоим ние тука, мъчим се да пробием... Боланд, ти си човекът, когото търся. Ще бъдеш ли заедно с мен в тази работа? Ще хванем и другите помощници. Ще направим голямо организирано усилие...

Бавно в очите на Кон заблестя светлина.

— Искаш да кажеш, че искаш да подгониш тоя Луелин?

— Да.

Кон внушително протегна ръка.

— Менсън, мойто момче — тържествено заяви той. — Ние сме заедно от самото начало.

Андрю се впусна към къщи при Кристин, пълен с нетърпение, жадуващ за битка.

— Крис! Крис! Намерих един златен човек, един червенокос зъболекар. Съвсем луд. Да, като мене, знаех си, че така ще кажеш. Но слушай, мила, ние ще започнем революция. — Той възбудено се засмя — О!

Ненужно бе предупреждението й да внимава. Беше решил да отиде докрай във всичко. И на другия ден започна, като посети Оуен.

Секретарят прояви интерес и беше категоричен. Той каза на Андрю, че въпросното споразумение е доброволно между главния лекар и помощниците. Цялата работа беше извън юрисдикцията на Комитета.

— Разбирате ли, доктор Менсън — каза в заключение Оуен, — доктор Луелин е много способен и добре квалифициран човек. Ние сме щастливи, че той е при нас. Но Дружеството му плаща добре за работата като наш главен лекар. Вие помощниците мислите, че той би трябвало да получава повече...

„Дренки мислим“, си каза Андрю. Тръгна си доволен. Звънна на Оксбъроу и Медли и ги накара да се съгласят да дойдат същата вечер у тях. Ъркюхарт и Боланд вече бяха обещали да дойдат. От предишни разговори той знаеше, че всеки един от четиримата с голямо неудоволствие губи една пета от заплатата си. Щом веднъж ги събереше, всичко щеше да бъде наред.

Следващата му стъпка беше да говори с Луелин. След като размисли, реши, че ще бъде непочтено да не казва нищо за намеренията си. Същия следобед даваше упойка в болницата. Докато наблюдаваше как работи Луелин, дълга и сложна коремна операция, не можеше да потисне чувството на възхищение. Думите на Оуен бяха абсолютно верни: Луелин беше удивително способен и не само способен, а и универсален. Той беше изключението, единственият случай, който — би казал Дени — потвърждаваше правилото. Нищо не беше ново за него, нищо не го затрудняваше. Като се почне от администрацията на обществените служби за здравеопазване, чиито закони знаеше наизуст, до последните постижения в радиологията —

всичко в разнообразните си задължения Луелин посрещаше любезен, подготвен и свършен.

След операцията, докато Луелин се миеше, Андрю се приближи до него и нервно свали престилката си.

— Извинете, доктор Луелин, но не можех да не видя как се справихте с тумора — беше страшно красиво.

Увяхналата кожа на Луелин почервения от задоволство. Той приветливо се усмихна.

— Радвам се, че мислите така, Менсън. Щом става въпрос за това, мога да кажа, че имате доста напредък с упойките.

— Не, не — измърмори Андрю. — Никога няма да съм добър в тази работа.

Настъпи мълчание. Луелин спокойно продължи да сапунисва ръцете си. Застанал до него, Андрю нервно се изкашля. Сега, когато бе дошъл моментът, беше му почти невъзможно да говори. Но успя да изстреля.

— Вижте какво, доктор Луелин. Редно ще бъде да ви кажа — ние всичките помощници смятаме, че не е справедливо да ви плащаме процент от заплатата си. Неудобно е да се говори за това, но аз — аз ще предложа това да бъде прекратено. Довечера имаме среща у дома. Предпочитам да знаете за това сега, а не после. Бих желал да разберете, че поне съм честен по този въпрос.

Преди Луелин да успее да отговори, Андрю се обърна и без да го погледне, излезе от операционната. Колко зле го бе казал! Но все пак го беше казал. Когато му изпратят своя ултиматум, Луелин не би могъл да го обвини, че му е забил нож в гърба.

Срещата във „Вейл вю“ бе уговорена за девет часа същата вечер. Андрю извади няколко бутилки бира и помоли Кристин да направи сандвичи. Когато свърши, тя си сложи палтото и отиде за час до Вонови. Изтръпнал в очакване, Андрю крачеше из хола и се мъчеше да събере мислите си. Постепенно другите пристигнаха — първо Боланд, после Ъркюхарт и след това заедно Оксбъроу и Медли.

В дневната Андрю наливаше бира, предлагаше сандвичи и се опитваше да създаде сърдечна атмосфера. Тъй като изпитваше почти неприязън към Оксбъроу, той се обърна първо към него.

— Пийте, Оксбъроу! В килера има още много.

— Благодаря, Менсън — гласът на евангелиста бе ледено студен. — Не докосвам алкохол в никаква форма и никакъв вид. Това е против принципите ми.

— Господи боже мой! — каза Кон с края на мустака си.

Като начало това не беше обнадеждаващо. Медли дъвчеше сандвичи и през цялото време гледаше внимателно, а на лицето му бе изписана неподвижната тревога на глухия. Бирата вече увеличаваше естествената сприхавост на Ъркюхарт: след като гледа упорито няколко минути към Оксбъроу, той изведнъж каза:

— Сега, след като съм във вашата компания, доктор Оксбъроу, може би ще сметнете за удобно да обясните как Тюдър Еван, Глин Терас 17, се озова от моя списък във вашия.

— Не си спомням за случая — каза Оксбъроу, като надменно притисна един към друг върховете на пръстите си.

— Но аз си спомням — избухна Ъркюхарт, — това беше един от случаите, които ми откраднахте, ваше медицинско преподобие! Освен това...

— Господа — извика в паника Андрю. — Моля ви, моля ви! Как ще свършим работа, ако се караме помежду си? Спомнете си за какво сме се събрали.

— За какво сме се събрали? — запита като жена Оксбъроу. — Аз трябваше да ходя на визитация.

Изправил се до камината с опнато и искрено лице, Андрю се опита да вземе в ръце изплъзващото се положение.

— Ето за какво става дума, господа! — Той пое дълбоко дъх. — Тук съм най-младият и съм отскоро в тази практика, но се надявам, че ще извините всичко това. Може би именно защото съм нов, имам по-свеж поглед върху нещата — неща, които вие сте търпели тук твърде дълго. Струва ми се, на първо място, че системата ни е изцяло грешна. Ние непрекъснато се сритваме и блъскаме по най-допотопен начин, сякаш сме обикновени градски или провинциални общи лекари, които се борят помежду си, а не членове на едно и също медицинско Дружество, което предлага прекрасни възможности за обща работа! Всеки, с когото съм разговарял, се кълне, че практиката е кучешки живот. Той разказва как се влачи, как не може да стои на краката си, как няма спокойна минута, как няма време за ядене, как винаги го викат някъде! Защо е всичко това? Защото не е направен никакъв опит

за организация в нашата професия. Вземете само един пример, а аз бих могъл да ви кажа десетки. Нощните викания, знаете как си лягаме вечер със страх, че ще бъдем събудени и извикани. Спим отвратително, защото знаем, че може би ще ни извикат. Представете си да знаехме, че не могат да ни извикат. Представете си, че уредим като начало обща система за нощна работа. Един лекар поема нощните визитации за една седмица и след това е свободен от нощни викания до края на месеца. Няма ли да бъде чудесно! Представете си колко свежи ще бъдете през деня...

Внезапно спря, като видя безизразните им лица.

— Няма да стане — подхвърли Ъркюхарт. — Да върви по дяволите! Аз предпочитам да будувам всяка нощ, отколкото да доверя на стария Оксбъроу някой от моите пациенти. Хе, хе! Когато дам на заем, той не връща.

Андрю трескаво се намеси:

— Да оставим тогава това до следващата среща, щом не сме съгласни. Но има едно нещо, за което сме съгласни. И за това сме тук. Този процент, който плащаме на доктор Луелин. — Той спря. Сега всички го гледаха заинтересовани, защото ставаше въпрос за джоба им. — Ние всички сме съгласни, че е несправедливо. Аз говорих с Оуен за тази работа. Той каза, че тя няма нищо общо с Комитета и трябва да се уреди между докторите.

— Това е вярно — каза Ъркюхарт. — Спомням си, когато беше уредено. Преди около девет години. Имахме тогава за помощници двама абсолютни кутсузи. И на Луелин се отвори доста работа с техните пациенти. И така един прекрасен ден ни събра всички заедно и ни каза, че няма сметка да работи така, освен ако не направим някакво споразумение. Така почна. И така си върви.

— Но заплатата му от Комитета вече покрива цялата му работа за Дружеството. А той просто пращи от пари от другите си длъжности. Целият е в пари!

— Знам, знам — сухо каза Ъркюхарт. — Но имай предвид, Менсън, че този същият Луелин е страшно полезен за нас. Той това го знае. И ако реши да ни изостави, няма да сме много добре.

— Но защо трябва да му плащаме? — неуморно продължи Андрю.

— Точно така, точно така! — обади се Кон, като пълнеше отново чашата си.

Оксбъроу хвърли поглед към зъболекаря.

— Ако ми бъде разрешено, и аз да кажа нещо... съгласен съм с доктор Менсън, че не е справедливо да ни режат от заплатите. Факт е обаче, че доктор Луелин е високопоставен човек, прекрасно квалифициран, човек, който придава тежест на Дружеството. И освен това, той прави всичко възможно, за да ни отърве от тежките случаи.

Андрю се втренчи в него.

— Наистина ли искате да се отървете от тежките случаи?

— Разбира се — отвърна раздражено Оксбъроу. — Че кой не иска?

— Аз не искам — извика Андрю. — Аз искам да ги запазя, да ги проследя докрай!

— Оксбъроу е прав — неочаквано каза Медли. — Това е първото правило в медицинската практика, Менсън. Ще разберете след време. Гледай да се отървеш от трудното. Гледайте, гледайте!

— Но как така, по дяволите! — запротестира разгорещен Андрю. Спорът продължи на вълни три четвърти час.

Тогава, много разгорещен, Андрю се реши да извика:

— Трябва да го направим! Чувате ли ме, просто трябва. Луелин знае какво му готвим. Казах му днес следобед.

— Какво? — възкликанието дойде от Оксбъроу, Ъркюхарт и дори от Медли.

— Нима искате да кажете, докторе, че сте казали на доктор Луелин... — повдигнал се от стола, Оксбъроу впери изплашен поглед в Андрю.

— Разбира се, че му казах! Все някога трябва да узнае. Не разбирате ли, трябва само да сме единни, да се поддържаме и непременно ще успеем!

— Вървете по дяволите! — Ъркюхарт беше побледнял. — Здрави нерви имате! Но не знаете какво влияние има Луелин! Той е навсякъде! Пак добре, ако не ни уволни всичките. Представяте ли си да търся нова работа на моите години. — Той тръгна към вратата, без да се оглежда. — Добро момче сте, Менсън, но сте твърде млад. Лека ноц.

Медли вече бе скочил. По очите му можеше да се познае, че отиваше да се обади веднага по телефона на доктор Луелин и с много

извинения да му каже, че той, Луелин, е съвършен лекар и че той, Медли, го чува прекрасно. Оксбъроу беше станал. След две минути в стаята бяха само Кон, Андрю и останалата бира.

Довършиха пиенето в мълчание. Тогава Андрю се сети, че в килера има още шест бутилки. Довършиха и тези шест бутилки. После започнаха да разговарят. Казаха някои неща относно произхода, родителите и моралния облик на Оксбъроу, Медли и Ъркюхарт. Особено внимание отделиха на Оксбъроу и хармониума му. Не забелязаха как Кристин влезе и се качи горе. Говореха си задушевно, като позорно продадени братя.

На другата сутрин Андрю тръгна на обиколките си със страхотно главоболие, намръщен. На площада мина край Луелин, седнал в колата си. Когато, засрамен, Андрю предизвикателно вдигна глава, Луелин лъчезарно му се усмихна.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Цяла седмица с горчиво униние той се терза заради поражението си. В неделя сутринта, която обикновено беше предназначена за дълга и спокойна почивка, той внезапно заговори:

— Не става въпрос за парите, Крис! Става въпрос за принципа! Само като си помисля, и ще полудея. Защо не го оставя на мира? Защо не обичам Луелин? Поне защо го обичам веднъж и след това го мразя? Кажете ми честно Крис. Защо не му се възхищавам? Завиждам ли? Какво има?

Отговорът ѝ го зашемети.

— Да, мисля, че завиждаш!

— Какво?

— Ще ми спукаш тъпанчетата, мили. Помоли ме да ти кажа честно. Завиждаш, страхотно завиждаш. И защо пък не? Аз не искам мъж светец. В тази къща има достатъчно за чистене и без твоя ореол.

— Продължавай — изръмжа той. — Щом си почнала, кажи ми всички грешки. Подозрителен! Завистлив! И по-рано си ме заяждала! О, и предполагам, че съм още твърде млад. Осемдесетгодишният Ъркюхарт ми изтърси това оня ден!

Настъпи мълчание. Той я чакаше да продължи спора. После сприхаво каза:

— Защо ще съм ревнив, защо ще завиждам на Луелин?

— Защото той е страшно добър в работата си, знае толкова много и главно защото има всичките тези първокласни титли.

— Докато аз имам едно нищожно малко „д-р“ от някакъв шотландски университет! Боже всемогъщи! Сега вече знам за какъв ме смяташ. — Побеснял, той скочи от кревата и взе да обикаля стаята по пижама. — Какво значение имат титлите? Перчене и нищо друго! Тук са важни методът, клиничните способности. Не вярвам в тия глупости, написани в учебниците. Вярвам на това, което чувам със собствения си стетоскоп! И ако не знаеш, трябва да ти кажа, че чувам много неща. Вече започвам да откривам истински неща в моето антрацитно изследване. Може би ще ви изненадам някой ден, мила госпожо! По

дяволите! Няма какво, прекрасно. Човек се събужда в неделя сутрин и жена му заявява, че е невежа!

Тя седна в кревата, взе си несесера, започна маникюра си и го зачака да свърши.

— Не съм казала всичко това, Андрю. — Спокойствието ѝ го раздразни още повече. — Така си е, мили, ти няма да бъдеш помощник цял живот. Искаш хората да те слушат, да обръщат внимание на работата ти, на идеите ти — разбираш какво искам да кажа. Ако имаше наистина хубава титла, да речем член на Кралската лекарска колегия, тя щеше да ти стои добре.

— Член на Кралската колегия... — повтори той тъпо. После: — „Значи тя си е мислила за всичко това, сама. Член на Кралската колегия... Хм! От миньорска практика.“ — Сатирата му трябваше да я смаже: — Не разбираш ли, че това се дава само на коронованите глави в Европа?

Трясна след себе си вратата и отиде в банята да се бърсне. След пет минути се върна, едната му страна обръсната, а другата насапунисана. Беше разкаян и възбуден.

— Наистина ли мислиш, че ще мога, Крис? Ти си абсолютно права. Ние имаме нужда от няколко букви върху добрата стара фамилна табелка, за да можем да държим на своето! Но Ч. К. Л. К. е най-тежкият медицински изпит в цялата професия. Той е... той е смърт! И все пак, струва ми се... чакай, ще отида да видя подробностите...

Втурна се надолу по стълбите за медицинския справочник. Когато се върна с него, лицето му изразяваше пълно отчаяние.

— Вътре сме! — промърмори той мрачно. — Хич и да не си правим устата. Нали ти казах, това е невъзможен изпит. Има предварителен изпит по езици — четири езика: латински, френски, гръцки, немски и два от тях са задължителни още преди да можеш да бъдеш кандидат. Аз не знам езици. Целият ми латински е някакъв кучешки жаргон: *mist, alba-mitte decem*^[1]. А пък френския...

Тя не отговори. Настъпи мълчание. Изправен край прозореца, той мрачно наблюдаваше празния изглед. Най-после се обърна настръхнал, разтревожен, без да може да се освободи от тази мисъл.

— А защо да не... да вървят по дяволите. Крис... защо пък да не ги науча тия езици за изпита?

Несесерът се разхвърча по пода — тя скочи от леглото и го прегърна.

— О, как исках да кажеш това, мили! Сега ти си ти. Може би... може би ще мога да ти помогна. Не забравяй, че старата ти женица е учителка в оставка!

Целия ден възбудено правиха планове. Скупчиха Тролоп, Чехов и Достоевски в една от свободните стаи. Разчистиха дневната за действие. И същата вечер той започна да учи с нея. И следващата вечер, и следващата...

Понякога Андрю чувстваше върховния комизъм на положението, чуваше някъде отдалече подигравателния смях на боговете. Както седеше на масата с жена си в този отдалечен миньорски град в Уелс и повтаряше след нея *caput-capitis* или *Madame, est-il possible que...* и се блъскаше в наклоненията и неправилните глаголи, четеше на глас Тацит и „*Pro patria*“, някакъв патриотичен сборник, който бяха намерили, той внезапно се облягаше на стола си, страхотно потиснат.

— Ако Луелин можеше да ни види тук, нямаше ли да се изсмее. И само като си помислиш, че това е началото, че ми остава целият медицински материал!

Към края на следващия месец във „Вейл вю“ започнаха периодично да пристигат пакети книги от Лондонския клон на Международната медицинска библиотека. Андрю започна да чете оттам, където бе прекъснал в колежа. Скоро разбра колко рано бе прекъснал. Откри и беше потресен от терапевтичния напредък на биохимията. Откри бъбречните прагове, кръвната урея, основната обмяна и недостоверността на албуминовата проба. Когато този основен камък от студентските му години се срути, той високо изпъшка.

— Крис! Аз не знам нищо. И всички тези книги ме убиват!

Не можеше да изостави работата си в практиката и разполагаше за учение само с дългите нощи. Подкрепян от черно кафе, с влажна кърпа на главата, той продължаваше битката и четеше до ранните сутринни часове. Когато лягаше изтощен, често не можеше да заспи. А понякога, както спеше, изведнъж се събуждаше целият в пот от някакъв кошмар в главата си, пълна с термини, формули и вбесяващия идиотизъм на несигурния му френски.

Пушеше много, отслабна, лицето му хлътна. Но Крис беше винаги там, мълчалива, позволяваше му да говори, да чертае диаграми, да обяснява със заплетена номенклатура изключително учудващото и прекрасно селективно действие на каналчетата на бъбреците. Разрешаваше му да вика, да жестикулира и колкото повече се изопваха нервите му — да я обижда.

В единайсет часа, когато му носеше кафе, той често недоволстваше:

— Защо не ме оставиш на мира? И за какво е всичко това в края на краищата? Кофеинът е само едно гадно лекарство. Ти знаеш, че се убивам, нали? И всичко заради теб. Ти си упорита! Страшно упорита. Ти си като някой женски тъмничар, който влиза и излиза с паницата. Никога няма да успея в тази идиотщина. Стотици от лондонския Уестенд, от големите болници се опитват да я получат, а аз от Аберлоу, ха, ха! — смехът му беше истеричен, — от доброто старо Дружество за медицинска помощ! О, господи! Така съм уморен и знам, че ще ме извикат тази вечер за онова израждане в Сефън Роу и...

Тя беше по-добър войник от него. Притежаваше равновесие, което им помагаше при всяка криза. Тя също имаше нерви, но ги контролираше. Тя правеше жертви, отказваше всички покани на Вонови и престана да ходи на концертите в Темпърънс Хол. Колкото и лошо да бяха спали, тя винаги ставаше рано, чисто облечена, готова със закуската му, когато той се довличаше долу, небръснат, захапал вече първата цигара на деня.

Внезапно, след като бе работил вече шест месеца, нейната леля в Бридлингтън се разболя от флебит и я повика при себе си. Като му показва писмото, тя веднага заяви, че е невъзможно да го остави.

Но той, прегърбил се намусен над шунката с яйца, изръмжа:

— Искане ми се да заминеш, Крис! Като уча по този начин, ще ми бъде по-лесно без теб. Напоследък си играем един друг на нервите. Извинявай, но изглежда, че така е най-добре.

В края на седмицата тя с неохота замина. Не бяха изминали и двайсет и четири часа и той откри грешката си. Без нея беше цяло мъчение. Въпреки че работеше по грижливо изготвени инструкции, Джени непрекъснато го дразнеше. И не ставаше въпрос за нейното готвене или за блудкавото кафе, или за лошо оправения креват. Работата беше в отсъствието на Кристин: знаеше, че тя не е в къщата,

не можеше да я извика, чувстваше липсата ѝ. Хващаше се, че стои тъпо загледан в книгите и губи часове в мисли за нея.

След две седмици тя му телеграфира, че се връща. Той изостави всичко и се приготви да я посрещне. Всичко му се струваше недостатъчно добро, недостатъчно красиво, за да се отпразнува връщането ѝ. Телеграмата ѝ не му беше оставила много време, но той бързо размисли и побърза към града. За нещо специално. Първо купи букет рози. При продавача на риба Кендрик има късмет да открие един пресен омар. Взе го бързо, да не би госпожа Вон, за която Кендрик обикновено доставяше подобни деликатеси, да звъне и да го изпревари. После купи много лед, отби се в зарзаватчийницата за салата и най-после с трепет поръча бутилка мозелско вино, за което Ламперт, бакалинът на площада, го увери, че е „чиста работа“.

След чая каза на Джени, че може да си ходи, защото вече чувстваше младите ѝ очи любопитно вперени в него. После се хвана за работа и с любов направи салата от омар. Тенекиената кофа от килера, напълнена с лед, се оказа чудесен хладилник за виното. Цветята го изправиха пред неочаквана трудност, тъй като Джени бе заключила бюфета под стълбата, където бяха всички вази, и за всеки случай бе скрила ключа. Но преодоля дори и това препятствие, като постави половината рози в каната за вода, а останалите — в канчето за четките за зъби от банята на горния етаж. Това създаде доста голямо разнообразие.

Най-после приготовленията му завършиха — цветята, храната, виното в леда — още веднъж огледа внимателно всичко. След приемните часове в девет и половина той затича да посрещне влака на горната гара.

Като че ли се влюбиха отново — всичко беше свежо и чудесно. Нежно я съпроводи до любовното угощение. Нощта беше гореща и тиха. Луната светеше над тях. Той забрави коварствата на основната обмяна. Каза, че биха могли да са в Прованс или някъде другаде в голям замък край езеро. Каза, че тя е сладко прекрасно дете. Каза, че се е държал като говедо с нея, но че до края на живота си ще бъде килим — не червен, понеже тя вметна, че не е съгласна с този цвят, — по който тя да ходи. Каза много повече и от това.

В края на седмицата ѝ викаше да му донесе чехлите.

Дойде август, пращен и зноен. Вече се виждаше края на четенето и той бе изправен пред необходимостта да опресни практиката си специално по хистология — едно на пръв поглед непреодолимо препятствие при сегашното положение. Тогава Кристин се сети за професор Чалис и положението му в Кардифския университет. Когато Андрю му писа, Чалис незабавно отговори, като многословно заяви, че с удоволствие ще използва своето влияние във факултета по патология. Пишеше, че Менсън ще открие в лицето на доктор Глин Джонз първокласно момче. Завършваше с възхваляващи въпроси как е Кристин.

— На тебе го дължа, Крис! Наистина не е лошо да си имаш приятели. А аз за малко да не се запозная с Чалис оная вечер у Вонови! Любезен стар нахалник. Но както и да е, мразя да искам услуги. А какво значи това, че ти праща нежни поздравии?

Към средата на месеца във „Вейл вю“ се появи един купен на старо мотоциклет „Червен индианец“, който беше нисък, страшно непрофесионален и рекламиран от предишния му собственик като „твърде бърз“. В лятната отпуснатост имаше три следобедни часа, които Андрю с право би могъл да смята за свои собствени. Всеки ден, веднага след обед, надолу по долината към Кардиф политаше с рев една червена стрела. И всеки ден към пет часа една малко по-прашна червена стрела се движеше в обратна посока към „Вейл вю“.

Тези шейсет мили в непосилната жега с един час работа при образците и предметните стъкла на Глин Джонз, поставени накриво — често той работеше с микроскопа, а ръцете му още се тресяха от вибрацията на мотора — направиха тежки следващите няколко седмици. За Кристин това беше най-тревожната част от целия безумен опит: да го гледа как тръгва с бърз тракащ шум, да чака напрегнато първия слаб звук от връщането му, да се страхува през цялото време, че сигурно нещо ще му се случи, както се е навел към метала на тази сатанинска машина.

Въпреки че бързаше толкова много, от време на време той успяваше да й донесе ягоди от Кардиф. Пазеха ги за след вечерните приемни часове. По време на чая той бе винаги покрит с корица от праха, със зачервени очи и мрачно се питаше дали дванадесетопръстникът му не е изпаднал при онази последна дупка

при Трикод, дали ще успее преди приемните часове да направи тези две визитации, за които се бяха обадили, докато го нямаше.

Но най-последно беше направено и последното пътешествие. Глин Джонз нямаше какво повече да му покаже. Знаеше всяко предметно стъкло и всеки отделен образец наизуст. Сега оставаше да се запише и да изпрати голямата сума за участие в изпита.

На петнайсети октомври Андрю замина за Лондон сам. Кристин го изпрати на гарата. Сега, когато събитието беше толкова близо, бе го обзело някакво странно спокойствие. Всичките му усилия, налудничавите му напъни, почти истеричните му избухвания изглеждаха далечни и забравени. Мозъкът му беше пасивен, почти тъп. Струваше му се, че нищо не знае.

Но на другия ден, когато започна писмената част на изпита, който се провеждаше в лекарската колегия, той усети, че отговаря на въпросите сляпо и автоматично. Пишеше и пишеше, без да гледа часовника, лист след лист, докато главата му се завъртя.

Беше взел стая в хотел „Мюзийм“, където Кристин и той бяха отседнали при първото си посещение в Лондон. Тук беше много евтино. Но храната беше отвратителна — тя бе последното, от което се нуждаеше разстроеното му храносмилане, за да стигне до разстройство. Принуди се да ограничи храната си само с топло малцово мляко. Една пълна чаша в закусвалнята на АБС на Стренд беше целият му обед. Между отделните изпити живееше като насън. Не си и помисляше да отиде някъде за развлечение. Почти не забелязваше хората на улиците. От време на време, за да си прочисти главата, се разхождаше из града на втория етаж на автобуса. След писмените започнаха практическите и устните изпити и Андрю разбра, че от тях се бои повече, отколкото от каквото и да било досега. Имаше може би двайсет други кандидати, всичките по-възрастни от него и всичките с вид на хора, които несъмнено са уверени в себе си и имат добро положение. Например кандидатът, който седеше до него, един мъж на име Харисън, с когото говори един или два пъти, бе получил в Оксфорд докторат по хирургия. Работеше в амбулаторията на болницата „Сент Джон“ и имаше кабинет на Брук стрийт. Когато Андрю сравняваше очарователните маниери на Харисън и очевидното му положение със своята провинциална скованост, чувстваше, че

наистина шансовете му да направи добро впечатление на екзaminаторите са малки.

Практическият изпит в Южната лондонска болница мина според него добре. Неговият случай беше бронхиектазия на едно четиринайсетгодишно момче и понеже беше така добре запознат с белите дробове, това беше добър късмет. Смяташе, че е написал добър доклад. Но щом се стигна до устните изпити, щастие то, изглежда, му измени напълно. Процедурата в Колегията имаше своите особености. В два последователни дни всеки кандидат беше изпитван по ред от двама отделни екзaminатори. Ако в края на първата сесия се окажеше, че кандидатът е неподготвен, връчваше му се вежлива бележка, в която му съобщаваха, че на следващия ден може да не идва. Изправен пред заплахата от подобна несполука, Андрю с ужас видя, че е изтеглил за свой пръв екзaminатор един човек, за когото бе чувал Харисън да говори със страх — доктор Морис Гедсби.

Гедсби беше сух нисък човек, с рошави черни мустаци и малки зли очи. Неотдавна избран за член на Съвета, той не притежаваше търпимостта на по-старите екзaminатори и, изглежда, целеше умишлено да провали кандидатите, които се явяваха при него. Той изгледа Андрю с високомерно повдигнати вежди и постави пред него шест предметни стъкла. Пет от тях Андрю назова правилно, но шестото не можа. Гедсби се спря на това предметно стъкло. Пет минути той мъчи Андрю с този раздел, който се оказа яйцето на някакъв неизвестен западно-африкански паразит — и след това, без никакъв интерес, го отправи към следващия екзaminатор, сър Робърт Аби.

Андрю стана и прекоси стаята побледнял, с разтуптяна сърце. Цялата умора и инертност, които бе изпитал в началото на седмицата, сега бяха изчезнали. Овладея го почти отчаяното желание да успее. Но беше убеден, че Гедсби ще го скъса. Вдигна очи и видя, че Робърт Аби го оглежда с приятелска полуиронична усмивка.

— Какво има? — неочаквано запита Аби.

— Нищо, сър — смънка Андрю. — Струва ми се, че доста зле се представих пред доктор Гедсби, това е всичко.

— Хич да не ви е грижа за това. Вижте тези образци и после кажете какво мислите за тях.

Аби се усмихна окуражително. Той беше гладко обръснат, червендалест мъж на около шейсет и пет години, с високо чело и дълга присмехулна горна устна. Въпреки че Аби сега бе може би третият най-уважаван лекар в Европа, той бе познал трудностите и ожесточените борби в по-ранните си години, когато, дошъл от родния си Лийдс само с една провинциална репутация зад гърба си, е трябвало да се бори против предрасъдците и опозицията на Лондон.

Докато незабелязано гледаше към Андрю и си отбелязваше зле скроения костюм, меката яка и риза, евтината, лошо вързана връзка преди всичко израза на напрежение върху сериозното лице, той се върна към дните на собствената си младост в провинцията. Инстинктивно обикна от все сърце този необичаен кандидат и като прегледа листа пред себе си, със задоволство отбеляза, че бележките му досега, особено от неотдавнашния практически изпит, са над необходимия бал за вземане на изпита.

Междувременно, с очи вперени в стъклениците, Андрю с мъка правеше своя коментар върху образците.

— Добре — внезапно каза Аби. Той взе един образец — беше аневризъм на възходящата аорта, и започна приятелски да разпитва Андрю. Въпросите му, които отначало бяха прости, постепенно ставаха по-широки и по-дълбоки, докато най-после стигна до едно последно специфично лечение на причинителите на маларията. Но Андрю, който се беше отпуснал пред Аби, отговаряше добре.

Най-сетне, като постави образца на масата, Аби каза:

— Знаете ли нещо за историята на аневризма?

— Амброаз Паре — отговори Андрю и Аби вече закима утвърдително — се смята за първия, който е открил това състояние.

Лицето на Аби изрази изненада.

— Защо „се смята“, доктор Менсън? Паре наистина откри аневризма.

Андрю се изчерви, после побледня, но се хвърли напред:

— Да, сър, така пише в учебниците. Ще го намерите във всеки учебник. Аз лично се потрудох да проверя, че е така в шест. — Той бързо пое дъх. — Но ми се случи да чета Целзус, когато си опреснявах латинския, а той имаше нужда от опресняване, сър, и тогава прочетох думата „аневризъм“. Целзус е познавал аневризма. Описал го е напълно. И това е станало около тринайсет века преди Паре!

Настъпи мълчание. Андрю вдигна очи, готов за снизходителна насмешка. Аби го гледаше със странно изражение на червендалестото си лице.

— Доктор Менсън — каза той най-после, — вие сте първият кандидат в тази изпитна зала, който някога ми е казал нещо оригинално, нещо вярно и нещо, което не знам. Поздравявам ви.

Андрю отново се изчерви.

— Само ми кажете още едно нещо, ей така да ми задоволите любопитството — каза Аби. — Какво смятате за главен принцип или може би трябваше да кажа основна идея, която винаги имате пред себе си, когато практикувате своята професия?

Настъпи мълчание, Андрю отчаяно размишляваше. Накрая, чувствайки, че разваля целия добър ефект, който е създал, той изстреля:

— Предполагам... предполагам, че никога нищо не бива да приемаме за дадено.

— Благодаря ви, доктор Менсън.

След като Андрю излезе от стаята, Аби посегна за писалката си. Отново се чувстваше млад и подозрително сантиментален. Помисли си: „Ако ми беше казал, че се мъчи да лекува хората, че се мъчи да помогне на страдащото човечество, щях да го зачеркна само от най-идиотско разочарование.“ При това положение Аби вписа срещу името на Менсън непостижимия максимум сто. И наистина, стига Аби да можеше „сам да решава нещата“ — както сам красноречиво си каза, — цифрата щеше да бъде двойно по-голяма.

Няколко минути по-късно Андрю слезе надолу заедно с другите кандидати. На най-долното стъпало, край своята покрита с кожа маса, стоеше човек с ливрея с малък куп пликове пред себе си. Когато кандидатите минаваха край него, той връчваше на всекиго по един плик. Харисън, който вървеше редом с Андрю, бързо скъса своя плик. Лицето му се промени, той тихо каза „Изглежда, няма да съм необходим за утре“. После с насилена усмивка: „Какво става с вас?“ Пръстите на Андрю потрепераха. Едва можеше да чете. Като през сън чу Харисън да го поздравява. Все още имаше шансове. Отиде до АБС и се почерпи с малцово мляко. Напрегнато мислеше: „Ако и след всичко това не изкарам, ще се хвърля под някой автобус.“

Следващият ден мина тежко. Бяха останали едва половината от първоначалните кандидати и се говореше, че от тези пък ще отпаднат още половина. Андрю нямаше представа дали върви добре или зле. Знаеше само, че главата ужасно го боли, че краката му са ледени, че вътрешностите му са кухи.

Най-после свърши. В четири часа следобед Андрю излезе от гардеробната и уморен и тъжен си облече палтото.

Изведнъж видя, че пред големия открит огън в хола стои Аби. Щеше да отmine, но кой знае защо, Аби му протягаше ръка, усмихваше му се, говореше му, казваше му... казваше му, че е издържал.

Мили боже, той бе успял! Успял! Отново бе жив, победоносно жив, без следа от главоболието, забравил цялата умора. И когато забърза към най-близката поща, сърцето му пееше бясно и лудо. Беше изкарал, беше успял, не от лондонския Уестенд, а от провинциалния миньорски град. Цялото му същество кипеше от възторг. Значи в края на крайщата не бяха напразни тези дълги нощи, това лудо хвърчене до Кардиф, тези мъчителни часове на учение. Бързаше, блъскаше се в тълпата, минаваше пред колелата на таксите и автобуси, а очите му блестяха — тичаше, тичаше да телеграфира на Кристин вестта за чудото.

---

[1] Mist, alba-mitte dicem (лат.) — бяла смес, вземи десет части, рецептурна терминология — Б. пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Когато влакът пристигна с половин час закъснение, беше почти полунощ. По челия път нагоре по долината локомотивът се бореше с насрещния вятър, а в Аберлоу, когато Андрю слезе на перона, силният ураган едва не го събори. Гарата беше празна. Младите тополи, посадени в редици пред входа, се огъваха като лъкове, треперейки и стенийки при всеки напор на вятъра. Горе в небето звездите горяха със силен блясък.

Андрю тръгна по Стейшън Роуд, стегнат и развеселен от блъскането на вятъра. Мислеше само за успеха си, за контакта с големия учен медицински свят, в ушите му още звучаха думите на сър Робърт Аби — гореше от нетърпение по-бързо да стигне при Кристин и весело да ѝ разкаже всичко, всичко, което се беше случило. Телеграмата му беше предала добрата новина, но сега искаше да разкаже с подробности цялата вълнуваща история.

Когато с наведена глава зави в Талгарт стрийт, внезапно усети, че някой тича. Един мъж с труд тичаше зад гърба му, шумното тракане на ботушите върху паважа се губеше във воя на вихрушката и той приличаше на някакъв призрак. Инстинктивно Андрю спря. Когато мъжът приближи, той го позна: Франк Дейвис, санитар от шахта номер 3 на антрацитната мина, беше в неговия клас за даване първа помощ предишната пролет. В същия момент го позна и Дейвис.

— При вас идвах, докторе. Идвах при вас, във вашата къща. Тоя вятър е разкъсал всички жици. — Нов порив на вятъра отнесе останалата част от фразата.

— Какво има? — изкрещя Андрю.

— Има срутване в номер 3. — Дейвис сложи ръцете си като фуния близо до ухото на Менсън. — Там е затиснато едно момче. Изглежда, няма да могат да го измъкнат. Сам Бивън, той е във вашия списък. Побързайте, докторе, идете при него!

Андрю направи няколко крачки надолу по пътя заедно с Дейвис и една внезапна мисъл го накара да спре.

— Ще имам нужда от чантата си — изрева той към Дейвис. — Иди до нас и я вземи. Аз отивам в номер 3. — Той добави: — Франк! Кажи на жена ми къде съм.

Стигна до шахта номер 3 за четири минути, вятърът го отнесе през железопътната линия и по Роуд Леин. В спасителната стая го чакаха помощник-надзирателят и трима работници. Когато го видя, загриженото лице на помощник-надзирателя слабо просветна.

— Радвам се, че дойдохте, докторе. Съвсем се объркахме с тази буря. И на всичко отгоре имаше ужасно срутване. Няма убити, слава богу, но едно от момчетата е заклещено за ръката. Не можем да го помръднем нито на инч. А подпорите са гнили.

Тръгнаха към спираловидната шахта. Двама от мъжете носеха носилка с вързани за нея шини, а третият носеше дървена кутия с материали за първа помощ. Когато влязоха в клетката на асансьора, през двора притича още една фигура. Беше Дейвис, задъхан, с чантата в ръце.

— Бързо дойде, Франк — каза Менсън, когато Дейвис се настани до него в клетката.

Дейвис просто кимна, той не можеше да говори. Чу се тракане, миг задържане и клетката полетя към дъното. Излязоха всички, като се движеха един след друг, най-отпред помощник-надзирателят, след това Андрю, Дейвис, който още стискаше чантата, и после тримата мъже.

Андрю и друг път беше слизал под земята — беше свикнал с високите сводести пещери на мините в Бленли, големи, черни, ечащи, дълбоко под земята, където минералът се дълбаеше и взривяваше. Но тази шахта номер 3 беше стара, с дълъг и мъчителен извозвачески тунел, който водеше до разработките. Тунелът беше не толкова проход, а по-скоро влажна дупка с нисък покрив, от който капеше. Те пълзяха през нея, често на четири крака, близо половин миля. Внезапно светлината, носена от помощник-надзирателя, спря точно пред Андрю и той разбра, че са стигнали.

Бавно изпълзя напред. Тримата мъже, легнали заедно на корем в една задънена галерия, правеха каквото могат, за да съживят един човек, който лежеше някак сгъшен, тялото му изметнато настрани, едното му рамо дръпнато назад, загубено, изглежда, в масата на падналите около него скали. Зад мъжете се търкаляха инструменти, две преобърнати консервени кутии с храна, съблечени сака.

— Е, момчета? — запита помощник-надзирателят с тих глас.

— Не можем го помръдна по никакъв начин. Опитвахме всичко — човекът, който отговори, обърна към тях потъналото си в пот и прах лице.

— Не опитвайте повече — каза помощник-надзирателят, като хвърли бърз поглед към тавана. — Докторът е тук. Дръпнете се назад, момчета, и освободете място. Ако бях на ваше място, щях хубавичко да се дръпна.

Тримата мъже се изтеглиха от площадката и след като се провряха край него, Андрю мина напред. В същия момент, като светкавица, в ума му блесна споменът за неотдавнашния изпит, за напредъка на биохимията, за високопарната терминология и научните фрази. За случай като този не се казваше нищо.

Сам Бивън беше в пълно съзнание. Но под пласта прах лицето му беше измъчено. Той опита безсилно да се усмихне на Менсън.

— Май ще си направите с мен истинска санитарна практика! — Бивън беше член на същия клас за даване първа помощ и често бе викан на упражнения за превръзки.

Андрю протегна ръце напред. При светлината на лампата на помощник-надзирателя, протегната над рамото му, той опипа пострадалия. Цялото тяло на Бивън беше свободно с изключение на лявата му ръка, която лежеше затисната до лакътя под срутването, така смазана и разкъсана под огромната тежест на скалите, че той беше истински затворник.

Андрю веднага разбра, че единственият начин да освободи Бивън е да ампутира ръката до лакътя. Напрегнал измъчените си от болката очи, Бивън разбра решението, щом бе взето.

— Карай тогава, докторе — каза той. — Само ме измъкнете бързо отука.

— Не бой се, Сам — каза Андрю. — Сега ще те приспя. Когато се събудиш, ще бъдеш в кревата.

Легнал целият в една локва кал, под високия два фута покрив, той си смъкна палтото, сгъна го и го подложи под главата на Бивън. Запретна ръкавите си и поиска чантата.

Помощник-надзирателят подаде чантата и както се беше навел, пошепна в ухото на Андрю:

— За бога, побързайте докторе. Този покрив ще се срути отгоре ни, преди да се усетим.

Андрю отвори чантата. Веднага усети миризмата на хлороформа. Още преди да пхне ръка в тъмната вътрешност на чантата и да усети остри краища на счупеното стъкло, разбра какво се е случило. Докато е бързал да стигне до мината, Франк Дейвис беше изпуснал чантата. Бутилката с хлороформ се бе счупила и съдържанието ѝ беше невъзвратно загубено. Тръпки го полазиха. Нямахше време да изпрати човек на повърхността. Нямахше и никаква упойка. Може би половин минута той остана като парализиран. После автоматично се присегна за спринцовката, напълни я и вкара на Бивън максимална доза морфин. Не можеше да чака пълния ефект. Като бутна чантата настрана, така че инструментите да са му под ръка, той отново се наведе над Бивън. Докато стягаше турникета, той каза:

— Затвори очи, Сам!

Светлината беше лоша, сенките се движеха в мигащ хаос. При първото рязване Бивън изохка между стиснатите зъби. Той изохка отново. После, когато ножът стигна до костта, за щастие, изгуби съзнание.

Докато защипваше пулсиращите артерии на тази разкъсана плът, студена под изби по челото на Андрю. Не виждаше какво прави. Чувстваше, че се задушава тук, в тази миша дупка, дълбоко под повърхността на земята, легнал в калта. Никаква упойка, никаква операция, никакви сестри, които да хвърчат само от една негова дума. Той не беше хирург. Беше безнадеждно вързан. И никога няма да свърши. Таванът ще се срути над тях.

Зад него бързото дишане на помощник-надзирателя... Капка падаща вода бавно се търкулна по врата му... Ръцете му работят трескаво, изцапани и топли... Стърженето на триона... Някъде далече гласът на сър Робърт Аби: „Възможността за научна практика...“ О, господи! Никога ли няма да свърши?

Най-после. Едва не изхлипа от облекчение. Сложи парче марля върху кървавия чукан. С мъка се изправи на колене и каза:

— Изнесете го.

Петдесет крачки по-нататък, при едно разширение в прохода, където имаше възможност да стои прав и с четири лампи около него, той довърши операцията. Тук беше по-лесно. Почисти раната, лигира

я, после я дренира с антисептично средство. Сега сонда. После два шева. Бивън продължаваше да е в безсъзнание. Но пулсът му, макар и слаб, беше постоянен. Андрю прекара ръка през челото си. Край.

— Вървете право с носилката. Завийте го с тези одеяла. Щом се измъкнем, ще ни трябват горещи бутилки.

Бавната процесия, превита на две при ниските места, започна да разлюшква сенките на прохода. Не бяха изминали и шейсет крачки, когато в мрака зад тях се чу глух тътен. Беше като последния глух тътен на влак, който влиза в тунел. Помощник-надзирателят не се обърна. Само спокойно и мрачно каза на Андрю:

— Това е то. Останалата част от тавана.

Пътешествието навън продължи близо един час. При трудните места трябваше да се завива с носилката настрани. Андрю вече не можеше да каже колко време е прекарал под земята. Но най-послед стигнаха дъното на шахтата.

Нагоре, нагоре летяха те, далеч от дълбините. Щом излязоха от клетката, посрещна ги остро ухапване на вятъра. В някакъв екстаз Андрю пое дълбоко дъх.

Стоеше на стъпалата и се държеше за перилото. Беше още тъмно, но в двора на мината бяха окачили голяма нафтова лампа, която свистеше и гореше с много езици. Около лампата се бе събрала малка група чакащи фигури, между тях имаше и жени, забулени с шалове.

Изведнъж, когато носилката бавно минаваше край тях, Андрю чу някой силно да вика името му и в следващия момент около врата му бяха ръцете на Кристин. Като плачеше истерично, тя се притисна към него. Без шапка, само с палто върху нощницата си, с обувки на бос крак във ветровития мрак, тя приличаше на безпризорна.

— Какво има? — запита той стреснат, като се опитваше да се освободи от ръцете ѝ, за да види лицето ѝ.

Но тя не го пускаше. Притискаше се до него силно, като да се давеше, и едва изрече:

— Казаха, че таванът се срутил, че ти няма... няма да се върнеш.

Кожата ѝ беше посиняла, а зъбите ѝ тракаха от студ. Отнесе я при огъня в спасителната стая, засрамен, но дълбоко трогнат. В спасителната стая имаше горещо какао. Те пиха от една и съща пареща чаша. Мина дълго време, преди някой от тях да се сети за високата му нова титла.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Спасяването на Сам Бивън не беше нещо необикновено за град, познал в миналото агонията и ужаса на големи минни катастрофи. И все пак Андрю почувства, че в своя район е спечелил много. Ако се бе върнал само с успеха си от Лондон, би си спечелил само допълнителни подигравки за „нови модни приумици“. Но сега той получаваше кимвания и дори усмивки от хора, които преди изобщо не го поглеждаха. Истинската степен на популярността на един лекар в Аберлоу проличаваше при минаването му по улиците. Там, където досега Андрю се бе сблъсквал с редица от здраво затворени врати, сега той ги намираще отворени, свободни от смяна работници пушеха по ризи, готови да поприказват с него, жените, готови да го поканят вътре, когато минаваше, децата, усмихнати, го поздравяваха по име. Стариият Газ Пари, забойчик в шахта номер 2 и доайен на западната област, обобщил новото течение в мненията на другарите си и загледан след отдалечаващата се фигура на Андрю, каза:

— Е, момчета! Не ще и дума, пада си по книгите. Но когато трябва, значи, може да върши и истинска работа.

Андрю започна да получава обратно карти, отначало постепенно, а после, когато се разбра, че не подиграва ренегатите, като лавина. Оуен бе доволен от увеличаването, на списъка. Когато един ден го срещна на площада, той се усмихна:

— Не ви ли казвах?

Луелин бе проявил голяма радост от резултата от изпита. Той многословно поздрави Андрю по телефона и после мило го покани в операционната за двойна работа.

— Между другото — отвърна той с усмивка след дългата операция с пълна упойка, — казахте ли на екзаминатора, че сте помощник в Дружество за медицинска помощ?

— Споменах вашето име, доктор Луелин — отговори мило Андрю. — Това беше достатъчно.

Оксбъроу и Медли от източната манипулационна не показаха, че знаят за успеха на Андрю. Но Търкюхарт беше наистина радостен,

въпреки че коментарът му взе формата на ругателно избухване.

— Вървете по дяволите, Менсън! Какво си мислите вие тук? Може би се опитвате да ме изместите?

Като един вид комплимент към изтъкнатия си колега, той го покани за консултация при един случай на пневмония, който лекуваше в момента, и поиска да знае каква е прогнозата.

— Ще се оправи — каза Андрю и даде научните си основания.

Ъркюхарт със съмнение поклати старата си глава:

— Никога не съм чувал нито за вашите поливалентни серуми, нито вашите антители, нито вашите международни дози. Но преди да се ожени, тя беше Пауъл, а когато някой от Пауълони има подут корем и пневмония, той умира, преди да са изминали осем дни. Тази фамилия я познавам от много отдавна. На жената ѝ се е подул коремът, нали?

Когато пациентката умря на седмия ден, старецът обикаляше и мрачно триумфираше над научния метод.

Дени, който сега беше в чужбина, не знаеше за новата титла. Последното и до известна степен неочаквано поздравление дойде от Фреди Хемптън в едно дълго писмо. Фреди бе видял резултатите в „Лансет“, заяждаше се с Андрю във връзка с успеха му, канеше го в Лондон и след това подробно разправяше за собствените си победи на Куин Ан стрийт, където, както беше предсказал онази вечер в Кардиф, блестеше неговата месингова табелка.

— Просто срамота е, че загубихме връзка с Фреди — заяви Менсън. — Трябва да му пиша по-често. Имам чувството, че отново ще се срещнем с него. Хубаво писмо, нали?

— Да, много хубаво — отвърна сухо Кристин. — Но ми се струва, че по-голямата част е за самия него.

С приближаването на коледните празници времето стана постудено — свежи мразовити дни и тихи звездни нощи. Замръзналите пътища звънтяха под краката на Андрю. Чистият въздух беше като възбудително вино. В ума му вече се оформяше следващата стъпка, която щеше да направи в голямата си атака по проблема за вдишването на праха. Проучванията му сред собствените пациенти бяха увеличили надеждите му, а сега бе получил разрешение от Вон да разшири обсега на проучванията си чрез систематично преглеждане на всички работници в трите антрацитни шахти — чудесна възможност. Той

възнамеряваше да използва за проверка подземните и надземните работници. Щеше да започне веднага след Нова година.

На Бъдни вечер се върна от манипулационната във „Вейл вю“ с необикновеното чувство на духовна и физическа свежест. Докато вървеше нагоре по пътя, не можеше да не види признаците на приближаващия празник. Тук миньорите правеха от Коледа голям празник. През изминалата седмица гостната във всяка къща беше заключена за децата, окичена с книжни гирлянди, в чекмеджетата на бюфетите се скриваха играчките, а на масата се поставяха големи количества хубави неща за ядене — торти, портокали, сладки, захарни бисквити, всичките купени с парите от Клуба, които се плащаха по това време.

В радостно очакване Кристин също бе направила своя собствена украса от зелени клонки. Но тази вечер, когато влезе в къщата, той веднага забеляза на лицето ѝ едно по-голямо вълнение.

— Не казвай нито дума — каза тя бързо, като протегна ръка, — нито една дума. Само си затвори очите и ела с мен.

Той ѝ позволи да го заведе в кухнята. Там на масата бяха струпани голям брой пакети, несръчно направени, някои просто завити във вестник, но на всеки закачена една бележка. В миг разбра, че са подаръци от пациентите му. Дори някои от подаръците изобщо не бяха увити.

— Виж, Андрю! — извика Кристин. — Гъска и две патици! И чудесен леден кейк! И бутилка малиново вино! Нали е много мило от тяхна страна? Не е ли чудесно, че искат да ти дадат тези работи?

Просто не можеше да говори. Това мило доказателство, че хората в неговия район най-после са почнали да го ценят и да го обичат, го обърка. Кристин стоеше до него, а той с труд разчиташе неграмотно написаните бележки, някои надраскани с молив върху обратната страна на стари пликове. „Вашият благодарен пациент на Сефън Роу“. „С благодарности от госпожа Уилямс“, един изкривен бисер от Сам Бивън „Благодарности, че ме измъкнахте за Коледа“ — всички бяха в този дух.

— Ние трябва да ги запазим, мили — каза Кристин. — Аз ще ги прибера горе.

Когато си възвърна нормалната бърливост — чаша домашно малиново вино му помогна в това отношение, — той започна да крачи

нагоре-надолу по кухнята, а Кристин пълнеше гъската. Изпаднал в екстаз, той сипеше красиви думи.

— Ето как трябва да се плащат заплатите, Крис. Никакви пари, никакви идиотски сметки, никакво заплащане на глава, никакъв лов на пари. Плащане в натура. Разбираш, нали, мила? Аз ще излекувам своя пациент, а той ще ми прати нещо, което е направил, произвел. Въглища ако искаш, чувал картофи от неговата градина, може би яйца, ако има кокошки, разбираш ли какво искам да кажа? Тогава можем да говорим за етичен идеал! Между другото тази госпожа Уилямс, която ни праща патиците, била тъпкана от Лезли цели пет години с хапчета и лекарства, преди да излекувам стомашната ѝ язва с пет седмици диета. Та за какво говорех? Ах, да! Не разбираш ли? Ако всеки лекар се абстрахира от въпроса за печалбата, цялата система би била по-чиста...

— Да, мили. Ще имаш ли нещо против да ми подадеш стафидите? Горния рафт на бюфета!

— По дяволите, жено, защо не слушаш? Господи! Тази плънка ще стане вкусна.

Другата сутрин Коледа беше хубава и ясна. В синята далечина блестяха като перли възвишенията Талин Бикън, покрити с бял сняг. След няколко консултации сутринта и с приятната мисъл, че вечерта няма да приема, Андрю тръгна по визитациите си. Не бяха много. Във всички малки къщички се готвеха обедите и неговият се готвеше в дома му. Не му омръзваха коледните поздравления, които поднасяше и приемаше по цялата улица. Не можеше да не почувства контраста между сегашната веселост и мрачното минаване по тези улици само преди една година.

Може би тази мисъл го накара да спре със странно колебание погледа си пред номер 18 на Сефън Роу. От всички негови пациенти, с изключение на Ченкин, когото той не искаше, единственият, който не бе се върнал при него, беше Том Еванс. Днес, така необичайно развълнуван и може би неоправдано завладян от мисълта за братство между хората, внезапно му се прииска да отиде при Еванс и да му пожелае весела Коледа.

След като почука веднъж, той отвори входната врата и влезе в кухнята. Тук спря напълно изненадан. Кухнята беше много гола, почти празна и само слаб огън гореше в огнището. На дървен стол със

счупена облегалка пред него седеше Том Еванс със схванатата си ръка, наведена като крило. Раменете му бяха бездушно и безнадеждно отпуснати. На коленете му седеше малката му четиригодишна дъщеря. И двамата гледаха в мълчаливо съзерцание боровия клон, затъкнат в старата кофа. Върху това унизително коледно дърво, за което Еванс бе вървял две мили в планината, бяха сложени три малки восъчни свещи, все още незапалени. А под него беше коледното пиршество на семейството — три малки портокала. Внезапно Еванс се обърна и видя Андрю. Той се сепна и лицето му бавно почервения от срам и яд. Андрю почувства, че Том изпитва неопишуемо страдание от това да бъде видян от доктора, чийто съвет беше отхвърлил, без работа, с половината мебели заложени и осакатен.

Андрю знаеше, разбира се, че на Еванс не му върви, но не бе предполагал, че е толкова зле. Развълнува се, стана му неудобна, поиска да се обърне и да излезе. В този момент през задната врата в кухнята влезе госпожа Еванс с книжна кесия в ръка. Така се стресна, като видя Андрю, че изпусна кесията. Тя падна на каменния под, разкъса се и показа два говежди печени дроба, най-евтино месо, което предлагаше Аберлоу. Детето погледна лицето на майка си и внезапно заплака.

— Какво се е случило, сър? — се реши да попита най-после госпожа Еванс с ръка на кръста. — Да не е направил нещо?

Андрю стисна зъби. Той бе така развълнуван и изненадан от сцената, на която бе попаднал, че за него имаше само един изход.

— Госпожо Еванс — каза той, като гледаше към пода, — знам, че между вашия Том и мен имаше някои неразбирателства. Но днес е Коледа и, да, за искам — той непохватно спря, — искам да кажа, че ще ми бъде страшно приятно, ако вие тримата дойдете и ни помогнете да изядем коледния си обед.

— Но, докторе — потрепера тя.

— Трай, моето момиче — яростно я прекъсна Еванс. — Няма да ходим на никакъв обед. Щом можем да си позволим сега печен дроб, ще ядем само печен дроб. Не искаме никакви просташки благодеяния от никого.

— За какво говориш? — възкликна объркан Андрю. — Аз те каня като приятел.

— О, всички сте едни и същи — отвърна упорито Еванс. — Щом веднъж повалите човека, всичко, което може да направите, е да му хвърлите в лицето някоя вехтория. Запазете си просташкия обед, ние не го искаме.

— Но виж сега, Том — опита се да протестира слабо госпожа Еванс.

Андрю се обърна към нея объркан, но все пак решен да осъществи намерението си.

— Убедете го, госпожо Еванс. Наистина ще бъде страшно обиден, ако не дойдете. Един и половина. Ще ви чакаме.

Преди някой от тях да успее да каже нещо, той се обърна и излезе от къщата.

Кристин не каза нищо, когато той изтърси какво е направил. Ако не бяха отишли на ски в Швейцария, Вонови сигурно щяха да дойдат този ден. А сега той бе поканил един безработен миньор и семейството му. Такива бяха мислите му, докато стоеше с гръб към огъня и гледаше как тя слага допълнителните прибори.

— Сърдиш ли се, Крис? — каза той най-после.

— Мислех, че съм се омъжила за доктор Менсън — отвърна тя малко рязко. — Не за доктор Бернардо. Наистина, мили, ти си непоправим сантименталист.

Евансови дойдоха точно навреме, измити и изчеткани, чувстваха се страшно неудобно, горди и изплашени. Андрю, който нервно се стремеше да създаде весела атмосфера, имаше ужасното предчувствие, че Кристин е права, че обедът ще бъде позорен провал. Поради саката си ръка Еванс беше непохватен на масата и хвърляше неловки погледи към Андрю. Наложил се жена му да счупи и да намаже с масло кифлата вместо него. И тогава, за щастие, когато Андрю си слагаше пипер, откачи се капачката на пиперницата и цялата половин унция се изсипа в супата му. Настъпи гробно мълчание. После Агнес, малкото момиченце, изведнъж възторжено се засмя. Обзета от паника, майката се наведе да ѝ се скара, но изразът на лицето на Андрю я възпря. В следващия миг всички се смееха.

Освободил се от страха си, че го покровителстват, Еванс се показва като човек, упорит запалялко по ръग्би и голям любител на музиката. Преди три години бил ходил в Кардиган, за да пее на годишния концерт на уелските певци там. Горд, че може да покаже

знанията си, той обсъждаше с Кристин ораториите на Елгар, докато Агнес и Андрю си задаваха гатанки.

По-късно Кристин отиде заедно с госпожа Еванс и момиченцето в другата стая. Когато останаха сами, странно мълчание настъпи между Андрю и Еванс. Една обща мисъл беше завладяла и двамата, но нито един не знаеше как да я зачекне. Накрая, с някакво объркване, Андрю каза:

— Съжалявам за тази твоя ръка, Том. Знам, загуби си работата под земята заради нещастие отгоре. Не мисли, че се опитвам да злорадствам или нещо подобно. Просто страшно ми е мъчно.

— Никой не съжалява повече от мен — каза Еванс.

Замълчаха, после Андрю подхвана:

— Не зная дали ще ми разрешиш да говоря с господин Вон за тебе. Прекъсни ме, ако смяташ, че ти се меся, но имам някакво влияние пред него и сигурно ще мога да ти намеря някаква работа на повърхността, пазач или нещо такова...

Той спря, без да смее да погледне Еванс. Този път мълчанието продължи дълго. Когато най-после Андрю вдигна очи, той веднага сведе поглед. По бузите на Еванс течаха сълзи, цялото му тяло се тресеше от усилията да не се поддаде. Но всичко беше безполезно. Той сложи здравата си ръка на масата и скри лице в нея.

Андрю стана и отиде до прозореца, където стоя няколко минути. По това време Еванс се беше съвзел. Той не каза нищо, абсолютно нищо, а очите му избягваха погледа на Андрю с няма сдържаност, която бе по-красноречива от думите му.

В три и половина Евансови си тръгнаха във весело настроение, нямащо нищо общо със сдържаността на пристигането им. Кристин и Андрю отидоха в дневната.

— Знаеш ли, Крис — философстваше Андрю, — цялата беда на този нещастник, искам да кажа схванатият му лакът, не е по негова вина. Той не ми вярваше, защото бях нов. От него не би трябвало да се очаква, че ще знае колко е коварно кароновото масло. Но нашия скъп Оксбъроу, който взе картата му, би трябвало да знае. Невежество, невежество, абсолютно невежество! Би трябвало да има закон, който да задължава лекарите да бъдат в крак с новото. Цялата вина е в гнилата ни система. Би трябвало да има задължителни курсове след завършване, да речем всеки пет години...

— Мили! — протестира Кристин, като му се усмихваше от канапето. — Цял ден търпях твоята филантропия. Наблюдавах как размахваше крила като архангел. Хайде сега, не ми дръж и речи отгоре на всичко! Ела и седни до мен; наистина имам важна причина да искам днес да сме сами.

— Така ли? — каза той със съмнение и после възмутено добави: — Не се оплакваш, надявам се. Мисля, че се държах доста прилично. В края на краищата Коледа е.

Тя тихо се засмя.

— О, мили мой, ти си просто чудесен. След една минута ще завие снежна буря и ти ще излезеш със санбернарите, целият увит, да спасяваш някого в планината късно, късно през нощта.

— Аз познавам една, която дойде в шахта номер 3 късно, късно през нощта — измърмори той в отговор. — Тя нямаше дори шал.

— Седни тук — протегна тя ръка. — Искам да ти кажа нещо.

Той отиде да седне до нея, когато внезапно се чу силният рев на автомобилен клаксон отвън.

„Крр-крр-ки-ки-ки-ки-крр“

— По дяволите — кратко каза Кристин. Само един клаксон в Аберлоу можеше да звучи така. Той принадлежеше на Кон Боланд.

— Не ги ли искаш? — запита с изненада Андрю. — Кон бе подхвърлил, че ще дойдат за чай.

— Е, добре! — каза Кристин, стана и го придружи до вратата.

Запътиха се да посрещнат Боландови, които седяха пред вратата в реконструираната си кола — на кормилото Кон с бомбе и огромни нови шофьорски ръкавици, до него Мери и Терънс; отзад до госпожа Боланд, която държеше бебето в ръце, бяха трите други деца, но въпреки удължаването на колата всички бяха натъпкани като в консерва. Внезапно клаксонът започна отново: „Крр-крр-крр-крр...“ Без да иска, Кон бе натиснал копчето, когато изключваше, и сега то заяде. Клаксонът нямаше намерение да спре. „Крр-крр-крр“, продължаваше той, а Кон се въртеше и псуваше, прозорците на отсрещните къщи започнаха да се отварят, а госпожа Боланд седеше спокойно с унесено изражение на лицето и държеше замечтано бебето.

— За бога — извика Кон и мустаците му щръкнаха над бронята. — Хабя ток. Какво е станало? Късо съединение или какво?

— Кончето, татко — каза му спокойно Мери. Тя протегна нокътя на малкия си пръст и го измъкна. Гюрултията спря.

— А, така е по-добре — отдъхна си Кон. — Как си Менсън, мойто момче? Как ти се струва старата кола сега? Удължих я с цели два фута. Не е ли чудесна? При това имай предвид, че още имам някои неприятности със скоростната кутия. Би могло да се каже, че не можахме да вземем височината както трябва!

— Ние заседнахме само за няколко минути, татко — намеси се Мери.

— О, няма значение — каза Кон. — Бързо ще я оправя, когато пак я разглобя. Как сте, госпожо Менсън? Ето ни тука всичките, дойдохме да ви пожелаем весела Коледа и да пием у вас чай!

— Влизай, Кон — усмихна се Кристин. — Харесват ми твоите ръкавици!

— Коледен подарък от жената — отвърна Кон, като се възхищаваше на лъскавите ръкавици. — От излишъците на армията. Кой би повярвал, че все още ги продават? А! Какво й става на тази врата?

Като не можа да отвори вратата, той прехвърли дългите си крака над нея и скочи навън, помогна на жена си и децата да излязат, огледа колата, с любов махна парче кал от предното стъкло и едва се откъсна от нея, за да последва останалите към „Вейл вю“.

Чаят мина весело. Кон беше в отлично настроение, говореше само за творението си. — „Няма да я познаеш, като й тегля една боя!“ Госпожа Боланд занесено изпи шест чаши силен черен чай. Децата започнаха с шоколадовите бисквити и свършиха с бой за последното парче хляб. Облизаха всички чинии на масата.

След чая, когато Мери отиде да измие чиниите — тя твърдеше, че Кристин изглежда уморена, — Андрю измъкна бебето от госпожа Боланд и си игра с него на рогозката пред огъня. Това беше най-дебелото бебе, което бе виждал, сякаш слязло от картина на Рубенс, с огромни сериозни очи и дебели възглавнички по цялото тяло. То непрекъснато се опитваше да му бръкне в окото. Всеки път, когато не успяваше, на лицето му се изписваше дълбоко учудване. Кристин седеше с ръце в скута и го наблюдаваше как си играе с бебето.

Но Кон и семейството му не можеха да останат дълго. Навън се смрачаваше, а Кон, загрижен за своя ток, изпитваше съмнение относно

действието на фаровете си, което не сметна за подходящо да изрази.

Когато станаха да си вървят, той ги покани:

— Излезте да видите как ще тръгнем.

Отново Андрю и Кристин стояха на вратата, а Кон тъпчеше колата с потомството си. След едно-две завъртания на манивелата моторът заработи и като им кимна победоносно, Кон си сложи ръкавиците и нахлупи още по-тарикатски бомбето си. После гордо се настани зад кормилото.

В този момент спойката на Кон се счупи и колата със стон се строполи. Прекалено удължена, натоварена с цялото семейство на Боланд, тя бавно рухна на земята като товарно животно, което издъхва от изтощение. Пред смаяните очи на Андрю и Кристин колелата изскочиха навън. Чу се звук на падащи части, от багажника захвърчаха инструменти, после колата се успокои, разпиляна на платното на улицата. Преди една минута там имаше кола, а сега — само нейното подобие. Отпред, стиснал кормилото, седеше Кон, отзад жена му стискаше бебето. Госпожа Боланд беше зяпнала широко, а мечтателните ѝ очи бяха все така втренчени в безкрайността. При внезапното загубване на висотата обърканият израз по лицето на Кон беше неудържимо смешен.

Андрю и Кристин гръмогласно се разсмяха. И започнали веднъж, вече не можеха да спрат. Смяха се, докато останаха без сили.

— За бога! — рече Кон, като се чешеше по главата и се изправяше. След като видя, че нито едно от децата не е пострадало и че госпожа Боланд седи бледа, но спокойна на мястото си, той се вгледа в руините и объркан се замисли. — Саботаж — заяви той най-накрая и като погледна към отсрещните прозорци, изведнъж откри някакъв отговор. — Някои от ония дяволи са я пипали. — После лицето му просветна. Той хвана безпомощния Андрю за ръка и му посочи с печална гордост купчината метал, под която моторът все още слабо издаваше няколко конвулсивни удара. — Виж, Менсън, още работи.

Как да е, довякоха останките в задния двор на „Вейл вю“. Не след дълго семейството Боланд си отиде в къщи пеша.

— Какъв ден! — възкликна Андрю, когато най-последно оставаха на спокойствие. — Никога, докато съм жив, няма да забравя как изглеждаше Кон.

Те помълчаха малко, после, като се обърна към нея, той запита:

— Хареса ли ти Коледа?

— Хареса ми как си играеше с бебето на Боланд — отвърна тя странно.

Той я погледна.

— Защо?

Тя не гледаше към него.

— Цял ден се мъча да ти кажа. О, мили, не можеш ли да се сетиш? В края на краищата почвам да мисля, че не си чак толкова добър лекар.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

И отново пролет... Ранно лято... Градината на „Вейл вю“ беше като кръпка нежни цветове, пред които на връщане от работа миньорите често спираха с възхищение. Тези цветове идваха главно от цъфтящите храсти, които Кристин бе посадила предишната есен. Сега Андрю не й позволяваше да върши каквато и да било тежка работа.

— Ти направи градината! — бе казал той властно. — Сега ще седиш в нея.

Любимото й място беше в края на малката долинка, където край едно водопадче можеше да слуша успокоителния ромон на потока. Една върба я закриваше от редицата къщи отсреща. В останалата част на градината на „Вейл вю“ положението беше такова, че бе достатъчно да седнат пред вратата, за да се изселят прозорците на къщите, за да почнат да говорят: „Ех, добре са те, ела да видиш, Фани, докторът и госпожата му май са излезли на слънце!“ Веднъж дори, когато още бяха новопристигнали, Андрю бе прегърнал Кристин през кръста и лежах на край брега на потока, той забеляза блясъка на бинокъл от къщата на стария Лин Джозеф. „По дяволите — бе казал яростно Андрю. — Тоя дърт пес ни следи с телескопа си!“

Под върбата обаче бяха напълно скрити и тук Андрю развиваше своята програма.

— Виждаш ли, Крис — каза той, като си играеше с термометъра: тъкмо му беше хрумвало като предпазна мярка да измери температурата й, — трябва да бъдем спокойни. Това не е като да сме... е, така е думата, обикновени хора. В края на краищата ти си жена на доктор и аз... е, аз съм доктор. Виждал съм как става това стотици или поне десетки пъти. То е *много обикновено*. Природно явление, продължение на рода и всякакви подобни работи, разбираш ли? Само че сега не ме разбирай погрешно, мила, разбира се, това е *чудесно* за нас. Всъщност бях почнал да се питам дали не си твърде много слаба, твърде много дете, за да можеш някога въобще... но няма значение, аз съм *във възторг*. Но не бива да ставаме сантиментални. Лигави, искам да кажа. Не, не! Нека оставим тези работи на господин и госпожа

Смит. Нали ще бъде страшно идиотско аз, доктор, да започна... да речем, да започна да се превъзнасям над тия нещица, които плетеш, или над капризите ти, или каквото и да е? Не! Аз само ги поглеждам и казвам: „Надявам се, че ще бъдат достатъчно топли!“ А и всички тези глупости за това какви очи ще има тя, тоест то, и какво прекрасно бъдеще ще му осигурим, всичко това не е по въпроса! — Той млъкна настръхнал, после постепенно на лицето му се появи замислена усмивка. — И все пак, Крис! Чудя се дали ще бъде момиче!

Тя се смя, докато от страните ѝ не се затъркаляха сълзи. Смя се така силно, че той загрижен се изправи.

— Хайде стига, Крис! Ти ще... може би ще си направиш нещо.

— О, мили мой! Като сантиментален идеалист те обожавам. Но като изпечен ценник не бих те търпяла в къщи!

Не разбра какво точно искаше да му каже. Но си знаеше, че се държи научно издържано. Следобед, когато сметнеше, че тя има нужда от движение, той я взимаше на разходка в Пъблик парк, а катеренето по планината беше строго забранено. В парка ходеха насам-натам, слушаха оркестъра, гледаха миньорските деца, които правеха там своите пикници с бутилка сладка вода и захарни петлета.

Рано една майска сутрин, още бяха в леглото, той усети слабо движение насън. Събуди се и отново почувства лекото мърдане, първото движение на детето в Кристин. Изпъна се, без да смее да повярва, задушаваше се от чувство на възторг. По дяволите, рече си той малко по-късно, може би в края на краищата и аз съм един обикновен Смит. Вероятно по тази причина хората смятат за правилно, че лекарят не може да се грижи за жена си.

На другата седмица сметна, че е време да говори с доктор Луелин, когото и двамата бяха избрали в самото начало. Когато Андрю му позвъня, Луелин бе доволен и поласкан. Той веднага пристигна, направи първия преглед, после побъбри с Андрю в дневната.

— Радвам се да ви помогна, Менсън — той пое предложената цигара. — Винаги съм мислил, че не ме харесвате достатъчно, за да се обърнете към мен за такава работа. Повярвайте ми, ще положя всички усилия. Между другото в Аберлоу сега е доста душно. Не мислите ли, че вашата малка госпожа би трябвала да смени въздуха, докато може?

„Какво става с мен — запита се Андрю, след като Луелин си замина, — този човек ми харесва! Държа се почтено, страшно почтено.

Симпатичен и тактичен. И е магьосник в работата си. А само преди една година се опитвах да му прережа гърлото. Аз съм едно горделиво, ревниво и непохватно животно!“

Кристин не искаше да заминава, но той нежно настояваше.

— Знам, че не искаш да ме напускаш, Крис! Но това е в наш интерес. Трябва да мислим — о, за всичко. Може би предпочиташ на море? Или ще искаш да отидеш на север при леля си? Бога ми, мога да си позволя да те изпратя, Крис. Сега сме доста добре!

Бяха изплатили дълга към Фонданцията „Глен“ и последните вноски за мебелите и сега имаха близо сто лири в банката. Но тя не мислеше за това, когато му стисна ръката и твърдо отговори:

— Да, ние сме доста добре, Андрю.

Щом като трябваше да замине, тя реши да посети леля си в Бридлингтън и една седмица по-късно той я изпрати на гарата с дълга прегръдка и кошница плодове за из пътя.

Липсваше му повече, отколкото би могъл да си представи; тяхното приятелство бе станало такава важна част от живота му. Техните разговори, спорове, спречквания, тяхното мълчание заедно, начинът, по който я викаше, когато се връщаше в къщи и чакаше, наострил уши, веселият ѝ отговор — той почна да разбира колко много значеха за него тези неща. Без нея спалнята им се превърна в чужда хотелска стая. Яденето, съвестно сервирано от Джени според програмата, написана от Кристин, представляваше сухи зальци зад изправената книга.

Докато скиташе из градината, която тя подреди, внезапно бе поразен от невъзможното състояние на моста. То го обиди, изглеждаше обида към неговата отсъстваща Кристин. Няколко пъти бе казвал на Комитета за това, бе съобщавал, че мостът се разпада на части, но когато станеше дума за ремонти в домовете на помощниците, те винаги бяха много тежкоподвижни. Сега обаче, обхванат от сантименталност, той позвъни в канцеларията и отново енергично настоя. Оуен бе заминал в няколкодневна отпуска, но чиновникът увери Андрю, че въпросът вече е разгледан от Комитета и работата възложена на Ричардз, строителя. И само понеже Ричардз бил зает с друго, досега никой не бил свършил тази работа.

Вечер отиваше до Боланд, два пъти ходи у Вонови, които го накараха да остане на бридж, и веднъж, за голяма своя изненада,

откри, че играе голф с Луелин. Пишеше писма на Хемптън и Дени, който пътуваше за Тампико като хирург на танкер. Кореспонденцията му с Кристин беше образец на блестяща сдържаност, но търсеше забрава преди всичко в работата си.

Клиничните прегледи в антрацитните шахти по това време бяха започнали. Не можеше да ги форсира, защото освен грижите за собствените си пациенти, можеше да преглежда работниците само когато отиваха в баните на мината в края на смяната и не беше възможно да ги държи дълго да чакат, тъй като бързаха да се приберат в къщи за обед. Успяваше да направи средно по два прегледа на ден, но резултатите вече даваха допълнителна храна на възбудата му. Без да се хвърля на някакво окончателно заключение, той забеляза, че белодробните заболявания сред антрацитните работници положително са по-често явление, отколкото сред другите подземни работници в каменовъглените мини.

Въпреки че не вярваше на учебници, като самозащита, защото нямаше желание по-късно да открие, че е вървял по утъпкана пътека, той прегледа литературата по въпроса. Нейната оскъдност го удиви. Малко изследователи, изглежда, се бяха занимавали сериозно с професионалните белодробни заболявания. Ценкер беше въвел високопарния термин пневмоконкиозис, който включва три вида фибрози на белите дробове, дължащи се на вдишването на прах. Разбира се, антракозис, черното проникване в белите дробове, срещано при работниците в каменовъглените мини, беше известно отдавна и се смяташе от Голдман в Германия и Тротър в Англия за безвредно. Имаше няколко труда върху по-честото срещане на белодробни заболявания у производителите на воденични камъни, по-специално френските воденични камъни, при точиларите на ножове и брадви — „точиларското загниване“ — и при каменоделците. От Южна Африка имаше най-противоречиви доказателства за широко разпространените професионални заболявания в Ренд, белодробната туберкулоза сред работниците в златните мини, която несъмнено се дължеше на вдишването на прах. Беше отбелязано също, че тези, които работят с лен или памук, както и със зърно, често имат хронични промени в дробовете. Но освен това нищо!

Андрю завърши четенето с пламнали очи. Чувстваше, че е попаднал по следите на нещо, със сигурност неизследвано досега.

Помисли си за огромния брой подземни работници в големите антрацитни мини, за слабото законодателство по въпроса за заболяванията, от които те страдаха, за важното социално значение на това изследване. Какъв шанс, какъв чудесен шанс! Студена пот го изби при мисълта, че някой може да го изпревари. Но той я отхвърли. Като крачеше нагоре-надолу из стаята пред загасналия огън късно след полунощ, изведнъж грабна снимката на Кристин от полицата.

— Крис! Наистина мисля, че ще направя нещо!

В картотеката, която си купи за целта, започна внимателно да класира резултатите от прегледите. Въпреки че никога не се замисляше за това, клиничното му умение вече бе напълно на висота. Там, в съблекалнята, работниците стояха пред него съблечени до кръста и с пръстите и слушалката си той тайнствено проникваше в скритите заболявания на тези живи дробове: тук фибром, там емфизем, след това хроничен бронхит — признат с възражения като „малко кашлица“. Внимателно отбелязваше пораженията върху диаграмите, отпечатани на гърба на всяка карта.

Същевременно вземаше проби от храчките на всеки един и надвесил се до два или три часа сутринта над микроскопа на Дени, вписваше в картите какво е видял. Откри, че мнозинството от тези проби на слуз и гной — обикновено наричани от работниците „бяла храчка“ — съдържат ярки ъгловати парчета силициев двуокис. Той бе учуден от броя на алвеолните клетки, от честотата, с която срещаше туберкулозни бацили. Но това, което приковаваше вниманието му, беше почти постоянното присъствие на кристалчета силиций в алвеоларните клетки, във фагоцитните, навсякъде. Не можеше да се освободи от вълнуващата мисъл, че пораженията на белите дробове и дори може би съпътстващите ги инфекции се дължат главно на този фактор.

До тук беше стигнал той, когато в края на юни Кристин се завърна и го прегърна.

— Колко е хубаво, че се връщам. Да, добре прекарах, но не знам — а ти си блед, мили! Джени не те е хранила хубаво!

Почивката ѝ се беше отразила добре. Чувстваше се хубаво, а страните ѝ имаха здрав цвят. Но тя бе загрижена за него, от липсата му на апетит, от непрекъснатото търсене на цигари.

Тя сериозно го попита:

— Колко ще продължиш тази специална работа?

— Не знам. — Беше денят след завръщането ѝ, валеше и той бе необичайно тъжен. — Може би година, може би пет.

— Добре, слушай сега. Не искам да те променям, един в семейството е достатъчен, но не мислиш ли, че след като ще бъде нужно толкова дълго време, би трябвало да работиш системно, да живееш редовно, да не стоиш до късно и да се убиваш?

— Нищо ми няма.

Но в някои неща тя беше особено настойчива. Накара Джени да изстърже пода на лабораторията, внесе вътре едно кресло и рогозка. В горещите нощи тази стая беше хладна, а боровите дъски изпусаха сладък смолист дъх, който се смесваше с острия мирис на етер от реактивите, които той използваше. Сядаше там, шиеше или плетеше, а той работеше на масата. Навел се над микроскопа, напълно я забравяше, но тя беше там и всяка вечер в единайсет часа ставаше.

— Време за лягане!

— Ох, да ти се не види! — И мигаше късогледо над микроскопа. — Ти се качвай, Крис! Аз идвам след минута.

— Андрю Менсън, ако смяташ, че ще се качвам да спя сама в *моего положение...*

Последната фраза бе станала семейна смешка. Използваха я и двамата, безразборно и шеговито, като неумолим аргумент при всички техни спорове. Не можеше да устои. Ставаше със смях, протягаше се, завърташе лещите, слагаше предметните стъкла настрана.

Към края на юли силна епидемия от дребна шарка го ангажира в практиката, а на трети август имаше особено много визитации, по които обикаля от сутрешните приемни часове до късно след три часа следобед. И когато изморен се връщаше нагоре в очакване на комбинацията от обед и чай, която щеше да бъде неговото ядене, пред вратата на „Вейл вю“ той видя колата на доктор Луелин.

Смисълът на този неподвижен предмет го накара изведнъж да се стресне и с туптящо в очакване сърце да забърза към къщата. Изтича нагоре по стъпалата, отвори вратата и там в хола видя Луелин.

Като гледаше с нервно нетърпение, той смотолев:

— Здравейте, Луелин, не очаквах да ви видя тук толкова скоро.

— Не — отвърна Луелин.

— Е? — усмихна се Андрю. Във вълнението си той не можеше да намери по-добри думи, но въпросът, изписан на светналото му лице, беше достатъчно ясен.

Луелин не се усмихна. След малка пауза той каза:

— Влезте за малко, драги. — Той издърпа Андрю в дневната. — Цяла сутрин се мъчим да ви намерим по обиколките ви.

Маниерът на Луелин, колебанието му, странното съчувствие в гласа му накараха Андрю да изстине.

— Нещо лошо ли? — заекна той.

Луелин погледна през прозореца, погледът му се спря на моста, като че търсеше най-доброто и най-леко обяснение. Андрю повече не можеше да търпи. Не можеше да диша, гърдите му бяха изпълнени със задушавачата болка на загубеното.

— Менсън — каза тихо Луелин, — тази сутрин, когато вашата съпруга минавала по моста, една от гнилите дъски се счупила. Сега тя е добре, съвсем добре, но се страхувам...

Разбра всичко още преди Луелин да свърши. Една голяма болка започна силно да пулсира в него.

— Може би ще искате да знаете — продължи Луелин и в гласа му се чувстваше тихо съчувствие, — че направихме всичко. Аз дойдох веднага, взех и старшата сестра от болницата и сме тука цял ден...

Настъпи тишина. Ридание избухна в гърлото на Андрю, после още едно и още едно. Той покри очи с ръка.

— Моля ви, драги мой — помоли го Луелин. — Кой би могъл да предотврати подобен нещастен случай? Моля ви, качете се и успокойте жена си.

С наведена глава, хванал се за перилата, Андрю тръгна нагоре. Пред вратата на спалнята той спря, едва си поемаше дъх; после влезе с несигурни стъпки.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

През 1927 година доктор Менсън от Аберлоу вече имаше необичайна донякъде слава. Практиката му не беше голяма — броят на неговите пациенти не се беше увеличил много след онези първи нервни дни на пристигането му в града. Но всеки човек от неговия списък твърдо вярваше в него. Рядко използваше лекарства — всъщност имаше невероятния навик да предупреждава пациентите си срещу лекарствата, — но когато ги използваше, предписваше ги в страхотни дози. Не беше рядка гледка Гейдж да се мъкне пред чакалнята с рецепта в ръка.

— Какво означава това, доктор Менсън! Шейсет дози калиев бромид за Ивън Джонс! А във фармакопееята пише пет.

— Така пише и в съновника на баба ми. Карай със шейсет, Гейдж. Знаеш, че ще ти направи удоволствие да отровиш Ивън Джонс.

Но Ивън Джонс, епилептик, не се отрови. Една седмица по-късно го видяха да се разхожда в градския парк, а припадъците му бяха намалели.

Би трябвало Комитетът да се отнася към доктор Менсън с особена грижа, защото лекарствата, които предписваше, независимо от експлозиите от време на време, струваха по-малко от половината на това, което даваше всеки друг помощник.

Но не! Менсън струваше на Комитета три пъти повече в други насоки и често по този повод се водеха битки. Той например използваше ваксини и серуми, разоряващи неща, за които, както разгорещено заяви Ед Ченкин, никой никога не бе чувал. Когато в отговор Оуен посочи онзи зимен месец, когато, използвайки ваксината на Бордей и Жангу, Менсън бе спрял голяма епидемия от магарешка кашлица в своя район, докато навсякъде в останалите части на града децата се бяха разболели, Ед Ченкин се противопостави: „Откъде да знаем, че се дължи на тази модна измислица! Защо! Когато аз сам го попитах, той каза, че никой не може да бъде напълно сигурен!“

Менсън имаше много верни приятели, но имаше и врагове. Това бяха ония хора от Комитета, които никога не биха му простили докрай

онова избухване, онези изгарящи слова, които бе отправил към тях по въпроса за моста, когато преди три години се бяха събрали на пълна сесия. Те, разбира се, съчувстваха на госпожа Менсън и на него в бедата им, но не можеха да се смятат за виновни. Комитетът никога нищо не вършеше набързо; Оуен тогава беше на почивка, а Лен Ричардз, на когото бе възложена работата, бе зает по това време с новите къщи на Падис стрийт. Глупаво беше да се хвърля вината върху тях.

С течение на времето Андрю води много разгорещени спорове с Комитета, защото имаше упоритото желание да следва свой собствен път, който Комитетът не харесваше. Освен това срещу него имаше и известна предубеденост на религиозна почва. Въпреки че жена му ходеше на църква, него никога не забелязаха там — доктор Оксбъроу беше първият, който посочи този факт, — а се говореше, че се присмял на доктрината на баптизма. Освен това сред „църковните люде“ той имаше един смъртен враг — не някой друг, а преподобният Едуал Пари, пастор на Синайската църква.

През пролетта на 1926 година току-що оженилият се Едуал се бе вмъкнал боязливо в късен час в кабинета на Менсън с абсолютно християнски, но подкупващо светски израз на лицето.

— Здравейте, доктор Менсън! Случайно минавах. Аз по принцип ходя при доктор Оксбъроу, той е в моето паство, както знаете и освен това и източната манипулационна е на мястото си. Но вие сте много съвременен доктор по всичко, което съм чул и видял. Вие сте в курса на всичко ново. Бих се радвал — имайте предвид, ще ви платя добре, — ако можехте да ми дадете съвет — Едуал прикри едно слабо свещеническо изчервяване и демонстрира светска прямота. — Разбирате ли, жена ми и аз не искаме да имаме деца за известно време, все пак моята стипендия не е голяма...

Менсън огледа синайския свещеник с хладно отвращение. После бавно рече:

— Не разбирате ли, че има хора с четвъртината от вашите доходи, които биха си дали и дясната ръка, за да имат деца? За какво сте се оженили? — Гневът му внезапно преля. — Махай се... Веднага се махай ти, ти, мръсен божи служител!

Със странно изкривено лице Пари се бе измъкнал. Може би Андрю бе говорил твърде ожесточено. Но след това съдбоносно

спъване Кристин никога нямаше да има деца, а те двамата ги желяеха от все сърце.

Връщайки се в къщи след визитации на петнайсети май 1927 година, Андрю се питаше защо той и Кристин са останали в Аберлоу след смъртта на детето им. Отговорът беше достатъчно ясен: работата му върху вдишването на праха. Тя го бе погълнала, очаровала, бе го вързала за мините.

Като си спомняше какво е направил и трудностите, пред които е изправен, чудно му беше, че е успял за толкова време да завърши изследванията си. Колко далечни изглеждаха по време и по техника онези първи прегледи, които бе правил.

След като бе направил пълен клиничен преглед на състоянието на белите дробове у всички работници в областта и бе вписал резултатите в таблици, имаше ясно доказателство за определеното преимущество на белодробните заболявания сред антрацитните работници. Така например той установи, че деветдесет процента от случаите на фиброзни заболявания в белите дробове идват от антрацитните мини. Откри също, че смъртността поради белодробни заболявания сред по-старите антрацитни миньори е три пъти по-голяма, отколкото сред миньорите във всички каменовъглени мини. Бе направил редица таблици, показващи процентното срещане на белодробни заболявания сред различните видове антрацитни работници.

След това се зае да докаже, че силициевият прах, който бе открил в изследванията на храчките, наистина съществува в антрацитните забои. Той не само показва това убедително, но чрез излагане на предметни стъкла, намазани със смола, за различни периоди в различни части на мината, получи цифри за различната концентрация на праха, цифри, които рязко се повишаваха по време на бомбардирането и пробиването на скалата.

Сега разполагаше с цяла серия вълнуващи уравнения, съотнасящи допълнителната концентрация на силициев прах във въздуха с допълнителното нарастване на случаите от белодробни заболявания. Но това не беше достатъчно. Трябваше наистина да докаже, че прахът е вреден, че той разрушава тъканта на дробовете, а не е просто безвреден факт след заболяването. Налагаше му се да

проведе серия от патологични експерименти върху морски свинчета, за да проучи действието на силициевия прах върху техните дробове.

Тук, въпреки че възбудата му нарасна, започнаха истинските неприятности. Вече разполагаше със свободната стая — лабораторията. Лесно беше да се доставят няколко морски свинчета. Необходимите за експериментите инструменти бяха прости. Но въпреки голямата си находчивост, той не беше и никога нямаше да бъде патолог. Това го ядоса, но също така го направи по-упорит от всякога. Псуваше системата, която го задължаваше да работи сам, и потърси помощта на Кристин, учеше я как да реже и да приготвя секции — техниката на занаята, която почти веднага тя овладя по-добре от него.

След това конструира една проста прахова камера, в която за определени часове от деня животните бяха подлагани на концентрация от прах, а други не бяха подлагани — те бяха контролни. Това беше изтощителна работа, изискваща повече търпение, отколкото имаше. На два пъти малкият му електрически вентилатор се счупи. В един критичен етап от експеримента той обърка системата си от контроли и трябваше да започне всичко отново. Но въпреки грешките и забавянията, получи своите проби, които доказваха в последователни етапи влошаването на белодробното състояние и предизвикването на фиброза от праха.

Пое дълбоко дъх на задоволство, престана да се сопва на Кристин и за няколко дни с него можеше да се живее. Но после му дойде нова идея и той се увлече по нея.

Всички негови изследвания бяха извършвани въз основа на предположението, че твърдите остри силициеви кристали, които се вдишват, нанасят механични увреждания на белите дробове. Но сега изведнъж се запита дали освен простото физическо дразнене на частиците нямаше и химическо взаимодействие. Не беше химик, но по това време бе така дълбоко увлечен, че не можеше да позволи да бъде победен. Започна нова серия от експерименти.

Снабди се с колоиден разтвор на силиций и го инжектира под кожата на едно от животните. В резултат се получи абсцес. Подобни абсцеси можеха да бъдат предизвикани, откри той, и от инжектирането на воден разтвор на аморфен силиций, който не беше физически дразнител; докато накрая триумфално откри, че инжектирането на

механично дразнещо вещество, като например частици въглерод, не предизвиква никакви абсцеси. Следователно силициевият прах беше и химически активен.

Той едва не полудя от възбуда и радост. Бе постигнал много повече, отколкото бе решил да направи. Трескаво събра данните, сумира резултатите от тригодишната си работа в сбита форма. Още преди месеци беше решил не само да публикува своето изследване, но и да го изпрати като свой труд за получаване на специалност. Когато препечатаният на пишеща машина текст дойде обратно от Кардиф, спретнато подвързан в бледосиня папка, той го прочете възторжено, отиде заедно с Кристин да го изпрати по пощата и пропадна в някаква бездна на отчаяние.

Чувстваше се изтощен и инертен. По-ясно от всякога разбираше, че не го бива за лабораторна работа и че най-добрата, най-ценната част от работата му е бил онзи пръв етап на клинично изследване. Спомни си с болка колко често бе викал на нещастната Кристин. Дни наред беше равнодушен и апатичен. И все пак през цялото време имаше моменти на просветление, когато знаеше, че в края на краищата е постигнал нещо.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Този майски следобед, когато Андрю се прибра в къщи, неговата замисленост и странна апатия, които го бяха обхванали след изпращането на тезата, бяха причина да не забележи веднага тревогата, изписана на лицето на Кристин. Поздравя я разсеяно, качи се горе да се измие, после слезе за чай. Обаче когато свърши и запали цигара, внезапно забеляза израза на лицето ѝ. Като протягаше ръка към вечерния вестник, попита:

— Защо? Какво се е случило?

Известно време тя като че разглеждаше чаената си лъжичка.

— Днес имахме гости — или по-скоро аз имах, докато те нямаше следобед.

— О! Кой бяха те?

— Делегация на Комитета — петима, включително Ед Ченкин, и заедно с тях Пари, знаеш го, синайският свещеник, и един човек на име Дейвис.

Настъпи неловко мълчание. Той смукна дълбоко от цигарата си и наведе вестника, за да я вижда.

— Какво искаха?

Тя за пръв път го погледна в очите и той видя цялото объркване и тревога в погледа ѝ. Тя забързано каза:

— Дойдоха към четири часа и питаха за теб. Казах им, че си излязъл. Тогава Пари каза, че няма значение, че искат да влязат. Аз, разбира се, съвсем се обърках. Не знаех дали искат да те почакаат или какво. Тогава Ед Ченкин каза, че това е дом на Комитета, че те представляват Комитета и че в името на Комитета могат и ще влязат. — Тя спря, пое бързо дъх. — Не мръднах нито инч. Бях ядосана и възмутена. Но успях да попитам защо искат да влязат. Тогава се намеси Пари. До неговите уши и до ушите на Комитета стигнало, че фактически в целия град се говорело за някакви твои експерименти върху животни — имаше нахалството да нарече това вивисекция. И поради това дошли да разгледат работната ти стая и бяха довели господин Дейвис от Дружеството за защита на животните.

Андрю не се помръдна, нито откъсна очи от лицето ѝ.

— По-нататък, мила — каза той тихо.

— Е, опитах се да ги спра, но беше безсмислено. Те просто ме изблъскаха, седем души, минаха през хола и влязоха в лабораторията. Щом видяха морско свинче, Пари изреваваше: „О, нещастните беззащитни същества!“ А Ченкин сочеше петната по шкафа, там, където изпуснах бутилката с фусцин, ти си спомняш, мили, нали, и викаше: „Погледнете тук, това е кръв!“ Ровиха навсякъде, в секциите, микротома, всичко. Тогава Пари каза: „Аз не мога да оставя тези нещастни страдащи същества да бъдат измъчвани повече, по-скоро бих ги избавил от мъченията.“ Взе торбата, която носеше Дейвис, и напъха вътре всичките. Опитах се да му кажа, че не може да става въпрос за страдания или вивисекция, или подобни глупости и че във всеки случай тези пет морски свинчета няма да бъдат използвани за експерименти и че ние ще ги дадем на децата на Боланд и на малката Агнес Еванс, за да си играят. Но те не ме и слушаха. И после... си отидоха.

Настъпи мълчание. Сега Андрю бе целият почервенял. Той се изправи в стола си.

— Никога през целия си живот не съм чувал за такова нагло вмешателство. Страшно идиотска работа ти да изтърпиш всичко това, Крис! Но те ще ми платят!

Той размисли малко, после тръгна към телефона в хола. Но още не стигнал до него, той извънтя.

— Ало! — каза той сърдито, после гласът му леко се промени. Обаждаше се Оуен. — Да, Менсън е на телефона. Вижте какво, Оуен...

— Знам, знам, докторе — Оуен бързо прекъсна Андрю. — Цял следобед се мъча да се свържа с вас. Слушайте сега. Не, не, не ме прекъсвайте. Не трябва да губим контрол над себе си. Много гадна работа, докторе. Недейте казва нищо повече по телефона. Сега идвам при вас.

— Какво иска да каже? — гневеше се той, след като ѝ разказа разговора. — Човек би помислил, че сме виновни.

Зачакаха пристигането на Оуен, Андрю крачеше нетърпелив и възмутен, а Крис седеше над ръкоделието си е тревожен поглед.

Оуен дойде. Но в лицето му нямаше нищо успокояващо.

Преди Андрю да продума, той каза:

— Докторе, имахте ли разрешение?

— Какво? — облещи се Андрю. — Какво разрешение?

Лицето на Оуен доби още по-тревожен израз.

— Би трябвало да имате разрешение от Министерството на вътрешните работи за експериментална работа върху животни. Знаехте това, нали?

— Но по дяволите! — запротестира разгорещено Менсън. — Аз не съм патолог и никога няма да бъда. И не поддържам лабораторията. Само исках да направя няколко прости експеримента във връзка с клиничната си работа. Не сме имали повече от една дузина животни, нали, Крис?

Оуен продължаваше да гледа настрани.

— Би трябвало да имате такова разрешение, докторе. Една част от хората на Комитета ви готвят много лош номер заради това! — той бързо продължи: — Виждате ли, докторе, човек като вас, който върши пионерска работа и който е достатъчно честен, за да каже какво мисли, би трябвало да... Но както и да е, няма значение, важното е да знаете, че има една група тук, които всичко ще направят, за да ви забият ножа. Но няма страшно! Всичко ще бъде наред. Само една обикновена позната връва в Комитета. Вероятно ще трябва да дойдете и вие. Не за пръв път имате неприятности с тях. Пак ще ги надвиете.

Андрю беше като бесен.

— Ще заведа контрадело, ще ги съдя за незаконно влизане в дома ми. Не, по дяволите, ще ги съдя за кражба на морските ми свинчета. Каквото и да е, искам си ги обратно.

Бледа усмивка се мярна на лицето на Оуен.

— Не можете да ги получите обратно, докторе. Преподобният Пари и Ед Ченкин заявиха, че чувстват за свой дълг да ги избавят от страданията им. В името на човечността те ги удавиха със собствените си ръце.

Натъжен, Оуен си отиде. А на другата вечер Андрю получи заповед да се яви пред Комитета след една седмица.

Междувременно историята освети живота на града като бензинова експлозия. Нищо толкова вълнуващо, толкова скандално и толкова намирисващо на черна магия не бе се случвало в Аберлоу, откакто адвокатът Тривър Дей бе заподозрян, че убил жена си с

арсеник. Всеки вземаше страна, образуваха се войнствени фракции. От своята трибуна в Синай Едуал Пари гръмогласно съобщаваше за наказанието, отсъдено на земята, а и след това, за онези, които измъчваха животни и малки деца. В другия край на града преподобният Дейвид Уолпол, бузестият служител на англиканската църква, за когото Пари беше това, което е свинята за добрия мохамеданин, блееше за прогрес и за враждата между либералната църква и науката.

Дори жените се вдигнаха за действие. Госпожица Майфънуи Бенсузън, местната председателка на Лигата за съвместни усилия на жените от Уелс, говори пред многолюдно събрание в Темпърънс Хол. Вярно е, че веднъж Андрю бе обидил Майфънуи, когато не присъства на годишното събрание на Лигата. Но иначе нейните мотиви безспорно бяха чисти. След събранието и през следващите вечери млади дами, членки на Лигата, които обикновено се активизираха по улицата само при национални празници, разпространяваха зловещи диплянки срещу вивисекцията — всяка от тях беше илюстрирана с половина изтърбушено куче.

В сряда вечерта Кон Боланд позвъни, за да разкаже една весела история.

— Как си, Менсън, момчето ми? Горе главата, нали? Само така! Мислех си, че може би ще те интересува — когато нашата Мери се връщала тая вечер от магазина на Ларкин, тогава една от ония превзети продавачки на знаменца ѝ предложила памфлет — ония дивотии за жестокостта, дето ги разпространяват срещу теб. И знаеш ли, ха-ха, и знаеш ли какво направила нашта смела Мери? Хваща тя памфлета и го разкъсва на парчета. После хваща дамата, продавачката на знаменца, за ушите, хвърлила ѝ шапката настрани и ѝ казаха... ха-ха! Какво мислиш, че казва нашта Мери? „Щом ви е толкова зор за жестокостта, ще я получите от мен!“

Физическа разправа бе предлагана и от други също така верни като Мери.

Въпреки че районът на Андрю твърдо стоеше зад него, около източната манипулационна се бе формирал блок на обратното становище. В кръчмите избухваха боеве между привържениците на Андрю и неговите врагове. В четвъртък вечерта Франк Дейвис дойде в кабинета леко раздърпан, за да уведоми Андрю, че счупил главите на

двама пациенти на Оксбъроу, щото казвали, че нашият човек бил кръвожаден касапин!

Оттогава доктор Оксбъроу минаваше край Андрю с твърда стъпка и поглед, вперен някъде много надалеч. Беше известно, че той открито работи с преподобния Пари срещу своя нежелан колега. Ъркюхарт се връщаше от Масонския клуб с тлъсти християнски коментари, от които може би най-хубавият беше: „Защо трябва който и да е доктор да убива живите божии създания?“

Сам Ъркюхарт нямаше какво много да каже. Но веднъж, като се вглеждаше в затвореното напрегнато лице на Андрю, той заяви:

— Дявол да го вземе! Когато бях на вашата възраст, и аз бих се радвал на кавга като тази. Но сега, дявол да го вземе, подозирам, че остарявам.

Андрю не можеше да не си помисли, че Ъркюхарт не го разбира. Той далеч не се радваше на „кавгата“. Чувстваше се изморен, раздразнен, загрижен. Трескаво се питаше цял живот ли ще трябва да пробива каменни стени с чело. И все пак, въпреки намалената жизненост, имаше силното желание да покаже правотата си, да бъде открито оправдан пред шушукация град.

Най-после седмицата измина и в събота следобед Комитетът се събра за това, което в дневния ред беше наречено „дисциплинарно проучване на доктор Менсън“. В стаята на Комитета не остана празно място, а във на площада чакаха групи хора, когато Андрю влезе в канцеларията и се изкачи по тясната стълба. Чувстваше, че сърцето му бие бързо и силно. Бе си казал, че трябва да бъде спокоен и твърд. Вместо това, когато седна на същия стол, който му предложиха преди пет години, когато кандидатстваше за мястото, той бе скован, с пресъхнало гърло, нервен.

Събранието започна не с молитва, както би могло да се очаква от лицемерната набожност, с която опозицията бе провела своята кампания, а с огнена реч на Ед Ченкин.

— Аз ще изнеса всички факти по този случай пред членовете на Комитета — каза Ченкин, като скочи. Той продължи с гръмогласна реч, в която изброи оплакванията: доктор Менсън няма никакво право да върши подобна работа. Това е работа, вършена във време на Комитета, работа, вършена, когато му се плаща да върши работа на Комитета, и при това работа, вършена в къща, собственост на Комитета. Отгоре на

всичко това е вивисекция или неин близък родственик. И всичко това е ставало без необходимото разрешение и представлява сериозно нарушение на закона!

Тук Оуен бързо се намеси:

— Що се отнася до тази последна точка, трябва да уведомя Комитета: ако се съобщи, че доктор Менсън не си е осигурил това разрешение, всички последици ще понесе Дружеството за медицинска помощ като цяло.

— Какво, по дяволите, искаш да кажеш? — запита Ченкин.

— Понеже е наш помощник — държеше на своето Оуен, — ние отговаряме пред закона за доктор Менсън!

Последва одобрителен шум и викове:

— Оуен е прав! Не ни трябва неприятности на Дружеството. Нека си остане между нас.

— Добре, ще минем и без това идиотско разрешение — изръмжа Ченкин, който още стоеше прав. — В другите обвинения има достатъчно основания, за да обесиш, когото искаш.

— Точно така! Точно така! — извика някой отзад. — А онова лято преди три години, когато всеки ден се измъкваше с мотора си до Кардиф?

— Той не дава лекарства — чу се гласът на Лен Ричардз. — Можеш да чакаш цял час пред кабинета му и да не ти даде никакво лекарство.

— Тихо! Тихо! — извика Ченкин. Когато ги успокои, той продължи с финала на речта си. — Всички тези оплаквания са достатъчно сериозни! Те показват, че доктор Менсън никога не е бил добър служител на Дружеството. Освен това бих могъл да добавя, че той не издава правилно и удостоверения на хората. Но не трябва да забравяме главното. Тук имаме един помощник, срещу когото е целият град заради нещо, което би трябвало да е работа на полицията, един човек, който е превърнал нашата собственост в касапница. Кълна се в господата бога, видях кръвта на пода със собствените си очи — един човек, който не е нищо друго освен експериментатор и маниак. Аз ви питам, членове на Комитета, ще търпите ли повече това? Не! Казвам аз. Не! — казвате вие. Колеги, членове на Комитета, аз знам, че до едни сте с мен, когато заявявам, че тук сега ние искаме доктор Менсън да подаде оставка.

Ченкин се огледа към приятелите си и седна сред силни аплодисменти.

— Може би ще разрешите на доктор Менсън да изложи своята страна на въпроса — каза Оуен тихо и се обърна към Андрю.

Настъпи мълчание. Андрю известно време стоя неподвижен. Положението беше по-лошо, отколкото си го бе представял. Не се доверявай на Комитета, помисли си той горчиво. Това ли са същите хора, които му се усмихваха одобрително, когато го назначаваха? Сърцето му гореше от болка. Той няма, просто няма да подаде оставка. Изправи се. Не беше оратор и знаеше, че не е оратор. Но сега беше ядосан, сковаността му бе изчезнала в надигналото се възмущение срещу невежеството и злонамерената тъпота на обвиненията на Ченкин и на оваците, с които останалите ги бяха посрещнали. Той започна:

— Изглежда, никой нищо не казва за животните, удавени от Ед Ченкин. Това е жестокост, ако искате — безсмислена жестокост. Аз правех нещо друго! Защо вземате бели мишки и канарчета със себе си в мината? За да проверите дали няма гризу — всички знаете. А когато тези мишки свършват поради някой полъх на рудничния газ — това жестокост ли е? Не, вие не го наричате така. Вие разбирате, че тези животни са използвани, за да се спаси животът на хората, може би вашият живот. Ето какво се опитвах да направя за вас. Аз работех върху тези белодробни заболявания, които получавате от праха в забоите на мината. Вие всички знаете, че боледувате от гръдни болести и че когато това се случи, не получавате компенсация. През последните три години съм използвал, кажи-речи, всяка минута от свободното си време за проучване на проблема за вдишването на праха. Открих нещо, което би могло да подобри условията ви за работа, да ви даде по-справедливо възнаграждение, да ви помогне да бъдете здрави — повече, отколкото би помогнало вонящото шише с лекарство, за което говореше Лен Ричардз! Какво, ако използвам една дузина морски свинчета? Не мислите ли, че си струва? Може би не ми вярвате, вие сте достатъчно предубедени, за да сметнете, че ви лъжа. Може би вие още мислите, че съм си губил времето, *вашето* време, както го наричате, заради някакви маниашки експерименти. — Той бе така разгорещен, че забрави твърдото си решение да не драматизира нещата. Бръкна във вътрешния си джоб и извади писмото, което бе

получил в началото на седмицата. — Но това ще ви покаже какво мислят други хора, хора, които имат право да съдят.

Той отиде до Оуен и му подаде писмото. То беше съобщение от секретаря на Сената на Сент Андрюз, че за работата му върху вдишването на въглищен прах е получил специалност.

Оуен прочете смачканото, написано на пишеща машина писмо с внезапно светнало лице. След това писмото бавно мина от ръка на ръка.

Андрю бе раздразнен от ефекта, предизвикан от съобщението на Сената. Въпреки че с всички сили искаше да докаже правотата си, почти съжаляваше за порива си при представянето на писмото. Щом не могат да приемат думата му без някакво официално потвърждение, трябва да са много предубедени срещу него. Със или без писмо, чувстваше той тъжно, те са решили да направят от неговия случай пример за назидание.

Олекна му, когато след още няколко забележки Оуен каза:

— Може би сега ще ни оставите сами, докторе, моля ви.

Докато чакаше отвън, а вътре те гласуваха неговия случай, той изгаряше от нетърпение и кипеше от гняв. Какъв чудесен идеал бе тази група от работници, които контролират медицинските услуги на цялата общност за доброто на своите другари-работници. Но това беше само идеал. Те бяха твърде предубедени, твърде невежи, за да могат прогресивно да ръководят такава система. За Оуен беше истинска мъка непрекъснато да ги влачи със себе си по своя път. А сега беше убеден, че дори добрата воля на Оуен няма да го спаси.

Но когато Андрю отново влезе, секретарят се усмихваше и потриваше ръце. Други от Комитета го гледаха по-благосклонно или поне без враждебност.

Оуен веднага се изправи и каза:

— Радостен съм да ви съобщя, доктор Менсън, бих могъл да река, че лично аз съм щастлив да ви кажа, че Комитетът реши с мнозинство да ви помоли да останете.

Той бе спечелил, беше ги убедил в крайна сметка, но този факт след една кратка вълна на удовлетворение не предизвика у него никаква радост. Настъпи мълчание. Те очевидно очакваха той да изрази своето облекчение и благодарност. Но той не можеше. Бяха му

омръзнали цялата изопачена история, Комитетът, Аберлоу, медицината, силициевият прах, морските свинчета и самият той.

Най-после каза:

— Благодаря ви, господин Оуен. Радвам се, че след всичко, което съм се опитал да направя тук, Комитетът не желае да напусна. Но, съжалявам много, аз повече не мога да остана в Аберлоу. Считано от днес, давам на Комитета едномесечно предупреждение. — Той говореше без чувство, после се обърна и излезе от стаята.

Настъпи мъртво мълчание. Най-бързо се съвзе Ед Ченкин.

— Лесно се отървахме — викна той с половин уста след Менсън.

Тогава Оуен стресна всички със своето първо избухване, откакто го помнеха в тази стая на Комитета.

— Затваряй си глупавата уста, Ед Ченкин — той хвърли линията със закана. — Загубихме най-добрия човек, когато някога сме имали.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

Същата вечер Андрю се събуди посред нощ, като пъшкеше.

— Крис, глупак ли съм? Да зарежа цялото ни препитание — една сигурна работа? В края на краищата напоследък имах и няколко частни пациенти. И Луелин се държи много добре. Казах ли ти? Той почти ми обеща да ме пусне да правя прегледи в болницата. И Комитетът — те не са лоши хора, като изключим бандата на Ченкин — мисля, че след време, когато Луелин се оттегли, може би щяха да ме направят главен лекар на негово място.

Легнала до него в тъмнината, спокойна и разумна, тя го успокои.

— Ти всъщност не искаш да прекараме в някаква уелска миньорска провинция целия си живот, мили. Бяхме щастливи тук, но е време да си тръгваме.

— Но слушай, Крис — не мирясваше той, — ние нямаме достатъчно пари да си купим нови пациенти. Трябваше да съберем, преди да се махнем.

Тя сънливо отговори:

— Какво общо имат тука парите? Освен това ние ще изхарчим всичко или почти всичко, което имаме, за една истинска ваканция. Даваш ли си сметка, че близо четири години почти не си мръдвал от тези стари мини?

Нейният дух го зарази. На другата сутрин светът изглеждаше весел и безгрижен. На закуска, която изяде с някаква нова радост, той заяви:

— Ти съвсем не си лошо старо момиче, Крис. Вместо да се качиш на трибуната и да ми кажеш, че сега очакваш от мен големи неща, че сега за мен е време да изляза от черупката си и светът да узнае за мен, ти просто...

Тя не го слушаше. Най-неуместно запротестира:

— Наистина, мили, защо трябва да мачкаш вестника? Мислех, че само жените правят така. Как сега ще си прочета колонката за градинарство?

— Не я чети. — На път към вратата той усмихнат я целуна. — Мисли за мен.

Почувства се готов за приключения, готов да опита късмета си в живота. Но освен това предпазливото у него го накара да погледне какво е постигнал през тези години. Той имаше своето членство в Кралската колегия, една почетна специалност и над триста лири в банката. С всичко това зад гърба си сигурно нямаше да гладуват.

Хубаво беше, че намерението им беше твърдо. Градът беше залят от вълна на сантименталност. Сега, когато си отиваше по собствена воля, всички го молеха да остане.

Върхът дойде една седмица след събранието, когато Оуен безуспешно оглави една делегация до „Вейл вю“, за да моли Андрю да промени решението си. След това настроенията срещу Ед Ченкин стигнаха едва ли не до насилие. По улиците го освиркваха. На два пъти бе изпращан от мината до в къщи с оркестър свирки — унижение, което работниците обикновено пазеха за несретниците.

При целия този шум в местността беше просто странно какво малко впечатление направи изследването му сред външния свят. То му спечели титла. Беше отпечатано в „Списание за индустриално здравеопазване“ в Англия и публикувано като брошура в САЩ от Американската хигиенна асоциация. Но освен това то му донесе и три писма.

Първото беше от някаква фирма в Брик Лейн, която го уведомяваше, че му изпраща мостри от своя белодробен сироп, който безпогрешно лекувал белодробни заболявания, за което те имали стотици потвърждения, включително няколко от изтъкнати лекари. Надяваха се, че той ще препоръча сиропа на миньорите в своята практика. Добавяха, че той лекува също и ревматизъм.

Второто беше от професор Чалис — едно ентузиазизирано писмо с поздравления и похвали, което завършваше с въпроса, дали Андрю няма да може да мине към Института в Кардиф същата седмица. В пост скриптом Чалис добавяше: „Постарайте се да дойдете в четвъртък.“ Но в суматохата на тези последни дни Андрю нямаше възможност да отиде на срещата. Всъщност той сложи писмото настрана и за момента забрави да му отговори.

На третото писмо отговори веднага, така истински се развълнува, когато го получи. Това необичайно и окуражаващо писмо бе прекосило

Атлантика от Орегон. Андрю прочете и препрочете написаните на машина листове и после развълнуван ги показа на Кристин.

— Много е приятно, Крис, това американско писмо, то е от един човек на име Стилмън, Ричард Стилмън от Орегон — може би никога не си чувала за него, но аз съм чувал, — то е пълна с най-точни преценки за моята работа по вдишването. Повече, много повече от Чалис, дявол го взел, трябваше да отговоря най-напред на него! Този мъж е разбрал абсолютно точно за какво става въпрос, всъщност той тихомълком ме поправя на едно-две места. Излиза, че активният разрушителен елемент в моя силикон са кристалчетата поташ. Нямах достатъчно химия, за да се добера до това. Но писмото е чудесно, с поздравления, и при това от Стилмън!

— Да? — погледна тя с интерес. — Лекар ли е той там, какво?

— Не, точно това е чудното. Всъщност е физик. Но има клиника за белодробни заболявания близо до Портленд, Орегон. Виж, отпечатано е на бланките. Някои още не го признават, но той е голям човек, като Сфалингер^[1]. Ще ти разкажа за него, когато имаме време.

Той показва уважението си към писмото на Стилмън, като седна да му отговори веднага.

Сега бяха презаети с подготовката за ваканцията, с уговарянето за складиране на мебелите в Кардиф — най-удобния център — и с мъчителния процес на сбогуванията. Заминаването им от Бленли беше внезапно героично откъсване. Но тук страдаха от много носталгия. Бяха канени от Вонови, Боландови и дори от Луелинови. Андрю хвана „разстройство от изпращания“, симптоматично за тези банкети на раздялата. Когато дойде денят на заминаването, Джени, цялата в сълзи, им каза за тяхно удивление, че ще получат „изпращане на перона“!

В последния момент, като връх на тази обезпокоителна вест, долетя Вон.

— Извинявайте, че пак ви тревожа. Но, Менсън какво сте направили на Чалис? Току-що получих писмо от стареца, вашата дисертация го е изпълнила с възторг и освен това, доколкото разбрах, и Комисията по металургия. Както и да е, моли ме да вляза във връзка с вас. Иска да се срещнете в Лондон без отлагане, каза, че е извънредно важно.

Андрю отвърна малко стеснително.

— Отиваме във ваканция, човече. Първата истинска ваканция от години наред. Как така ще се срещнем?

— Дайте си адреса тогава. Той несъмнено ще иска да ви пише.

Андрю неуверено погледна към Кристин. Те възнамеряваха да пазят в тайна адреса си, за да бъдат свободни от всякакви тревоги, кореспонденции, намеси. Но даде на Вон исканите сведения.

След това забързаха към гарата, тълпата която ги чакаше там, ги погълна, стискаха им ръцете, викаха им, тупаха ги по гърба, прегръщаха ги и накрая ги хвърлиха в купето им на тръгващия влак. Когато влакът потегли, техните приятели, събрали се на перона, запяха дружно „Мъжете на Херой“.

— Боже мой! — каза Андрю, като опъваше безчувствените си пръсти. — Само това липсваше. — Но очите му блестяха, а минута по-късно той добави: — Не бих изпуснал това за нищо на света, Крис. Колко мили са хората, нали? И само като си помислиш, че преди един месец половината град беше готов да ме разкъса! Не можеш да отречеш факта — животът е страшно смешен. — Той я погледна весело — тя седеше до него. — А това, госпожо Менсън, въпреки че сега вие сте стара жена, е вашият втори меден месец!

Същата вечер стигнаха Саутхемптън и заеха каютите си в парахода през Ламанша. На другата сутрин видяха слънцето да се издига иззад Сан Мало, а един час по-късно ги посрещна Бретан.

Житото зрееше, черешите бяха натежали от плод, по разцъфтелите пасбища скитаха кози. Идеята на Кристин беше да дойдат тук, да се доближат до истинската Франция — не картинните галерии и дворците, не историческите развалини и паметници, нищо от това, което трябваше да видят според туристическия пътеводител.

Стигнаха Вал Андре. В малкия хотел се чуваше шумът на морето, можеше и да се вдъхне мирисът на ливадите. В спалнята им имаше шкафове от рендосани дъски, а сутрешното им кафе идваше димящо в дебели сини купи. Мързелуваха по цял ден.

— О, господи! — повтаряше Андрю. — Не е ли чудесно, мила? Никога, никога вече няма да пожелаая да погледна белодробна пневмония.

Пиеха ябълково вино, ядяха лангусти, скариди, сладкиши и бели череша. Вечер Андрю играеше билиард със собственика върху древната осмоъгълна маса. Понякога губеше само с петдесет срещу сто.

Беше прекрасно, чудесно, вълшебно — прилагателните бяха на Андрю. Всичко, с изключение на цигарите — би добавил той.

Измина цял щастлив месец. И тогава все по-често с непреставащо безпокойство Андрю започна да опипва неотвореното писмо, вече зацапано от черешов сок и шоколад, което стоеше в сакото му от цял месец.

— Хайде — каза най-последно една сутрин Кристин, — удържахме на думата си. Отвори го.

Той внимателно отвори плика, прочете писмото, легна по гръб на слънцето, бавно се изправи, после го прочете отново. В мълчание го подаде на Кристин.

Писмото беше от професор Чалис. В него се казваше, че като пряк резултат от изследванията му за вдишванията на праха, КЗКММ — Комисията за заболяванията в каменовъглените мини и металургията, е решила да се заеме с целия въпрос с оглед да го докладва пред Парламентарната комисия. За тази цел Комисията ще назначи медик с пълно работно време. Изхождайки от неотдавнашните му изследвания, Комисията единодушно и без колебание предлагаше мястото на него.

Когато го прочете, тя щастливо го погледна.

— Не ти ли казах, че все нещо ще излезе? — Тя се усмихна. — Не е ли прекрасно?

Той бързо и нервно замеряше с камъни един рак на плажа.

— Клинична работа — разсъждаваше той гласно. — Не може да бъде нещо друго. Те знаят, че съм клиницист.

Тя го гледаше с все по-широка усмивка.

— Разбира се, мили, ти помниш как сме се договорили: най-малко шест седмици тук, без никаква работа, само лежане. И няма да допуснеш това да ни развали ваканцията, нали?

— Не, не! — той погледна часовника си. — Ще довършим ваканцията си, но все пак — той скочи и весело я изправи на крака — нищо няма да ни стане, ако изтичаме до телеграфа. И си мисля... чудя се дали нямат там разписание.

---

[1] Швейцарски учен, открил нов метод за лечение на туберкулозата — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА

ГЛАВА ПЪРВА

Комисията за заболяванията в каменовъглените мини и металургията — обикновено произнасяна съкратено КЗМ — се намираше в едно голямо сиво здание край Темза, недалеч от градините на Уестминстърското абатство, удобно разположена близо до Министерството на търговията и Отдела за мините, които ту забравяха, ту ожесточено се бореха за правото да нареждат на Комисията.

На четиринайсети август в едно свежо светло утро, пращящ от здраве и в прекрасно настроение, Андрю тичешком изкачи стълбите на сградата, а погледът му беше на човек, решил да покори Лондон.

— Аз съм новият медицински служител — каза той на портиера, който бе облечен в униформата на Управлението на строежите.

— Да, сър, да, сър — бащински каза портиерът. Андрю се зарадва, че изглежда го очакваха. — Вие ще трябва да се срещнете с нашия господин Джил. Джонз, отведи нашия нов доктор до стаята на господин Джил.

Асансьорът се качваше бавно, като разкриваше облицовани в зелено коридори и много етажи, на които отново можеше да се види невъзмутимата униформа на Управлението на строежите. След това Андрю бе въведен в голяма слънчева стая, където дълго стиска ръката на господин Джил, който стана от бюрото си и остави настрана своя „Таймс“, за да го приветства.

— Аз малко закъснях — заяви Андрю енергично. — Много съжалявам! Върнахме се от Франция едва вчера, но съм абсолютно готов да започна.

— Това е чудесно! — Джил беше весел дребен човек с очила в златна рамка, яка почти като на свещеник, тъмносин костюм, тъмносиня връзка, която се придържаше от плоска златна халка. Той погледна Андрю със снизходително одобрение.

— Седнете, моля! Бихте ли желали чаша чай или чаша горещо мляко? Аз обикновено изпивам една около единайсет. И да, да, наистина вече е почти време...

— Е, добре — каза Андрю, като се колебаеше; после със светнало лице добави: — Може би ще ми разкажете за работата, докато...

Пет минути по-късно униформата на Управлението на строежите донесе чудесна чаша чай и чаша горещо мляко.

— Мисля, че ще ви хареса, господин Джил. Варено е, господин Джил.

— Благодаря, Стивънс. — Когато Стивънс си излезе, Джил се обърна към Андрю с усмивка. — Ще видите, много полезен човек. Прави прекрасни препечени филии с масло. Тук е доста трудно да вземем наистина първокласни куриери. Събрали сме се от всички министерства — Министерство на вътрешните работи, Министерство на мините, Министерство на търговията, а аз — Джил се покашля с гордост — съм от Адмиралтейството.

Докато Андрю отпиваше от вареното мляко и жадуваше за информацията относно работата си, Джил, приятно усмихнат, говореше за времето, за Бретания, за пенсионната система на чиновниците, за ползата от пастъоризацията. След това стана и поведе Андрю към стаята му.

Това също беше уютна, постлана с килим слънчева стая с чудесен изглед към реката. Голяма тлъста муха отегчително и тъжно бръмчеше в стъклото на прозореца.

— Избрах я за вас — каза любезно Джил. — Трябваше да се понареди. Има открита камина, ще видите — много приятна през зимата. Надявам се, че ви харесва?

— Да, стаята е чудесна, но...?

— Сега ще ви запозная с вашата секретарка, госпожица Мейсън. — Джил почука, отвори една съседна врата, зад която беше госпожица Мейсън, хубаво поостаряло момиче, чисто и спокойно, седнало на малко бюро. Госпожица Мейсън остави настрана своя „Таймс“ и стана.

— Добро утро, госпожице Мейсън.

— Добро утро, господин Джил.

— Госпожице Мейсън, запознайте се с доктор Менсън.

— Добро утро, доктор Менсън.

Андрю почувства как леко започна да му се вие свят от тези поздравления, но се мобилизира и се включи в разговора.

Пет минути по-късно, когато Джил най-любезно се измъкваше, той окуражително каза на Андрю:

— Ще ви изпратя някои книжа.

Книжката пристигнаха, носени нежно от Стивънс. Освен талантите си в областта на препечените филийки и млякото, Стивънс беше най-добрият носач на книжа в сградата. Всеки час той влизаше в кабинета на Андрю, прегърнал документи, които с любов поставяше на бюрото, където с лакирани букви бе написано „непрегледано“, докато погледът му тревожно търсеше да намери нещо за изнасяне край табелката „прегледани“. Когато там нямаше нищо, Стивънс беше страшно нещастен. При такъв печален случай той съкрушен се измъкваше навън.

Смаян, объркан, раздразнен, Андрю препускаше през папките — протоколи от минали заседания на Комисията, тъпи, отегчителни, маловажни. Тогава се обърна с надежда към госпожица Мейсън, но госпожица Мейсън, която бе дошла, както тя обясни, от Отдела за проучване на замразеното месо при Министерството на вътрешните работи, се оказа твърде ограничен източник на просветление. Каза му, че тук се работи от десет до четири. Разказа за хокейния отбор на учреждението — „Дамската единайсеторка, разбира се, доктор Менсън“, — на който тя беше заместник-капитан. Попита го дали би желал да прегледа нейния „Таймс“. Погледът ѝ го призоваваше да бъде спокоен.

Но Андрю не беше спокоен. Пълнен със сили след ваканцията, жадуващ за работа, той започна неспокойно да крачи по килима на Управлението на строежите. Раздразнен, погледна към реката, където надолу-нагоре се движеха влекачи, а срещу течението плаваха дълга редица шлепове, пълни с въглища. След това отиде при Джил.

— Кога ще започна?

Джил подскочи, учуден от остротата на въпроса.

— Скъпи мой, така ме стреснахте. Мислех си, че съм ви дал достатъчно книжа, за да се занимавате цял месец. — Той погледна часовника си. — Хайде, време е за обед.

Над чинията с варената писия Джил тактично обясни на Андрю, който се бореше с една овнешка пържола, че следващото събрание на Комисията няма и не може да се състои преди осемнайсети септември, че професор Чалис е в Норвегия, доктор Морис Гедсби в Шотландия,

сър Уилям Диуор, председател на Комисията — в Германия, а непосредственият шеф на Андрю, господин Блейдз — във Фринтън със семейството си.

Вечерта Андрю се прибра при Кристин напълно объркан. Мебелите им бяха още на склад и за да имат време да потърсят и намерят подходящ дом, бяха наели за един месец малък мебелиран апартамент в Ърлз Корт.

— Можеш ли да си представиш, Крис! Те дори не са готови за мен. Имам цял месец, през който ще пия мляко, ще чета „Таймс“ и някакви глупави папки — о, и ще имам дълги интимни разговори за хокей с малката Мейсън.

— Ако нямаш нищо против, запази своите разговори за своята собствена малка. О, мили, тук наистина е чудесно. След Аберлоу. Следобед излязох на малка експедиция до Челси. Открих къде е домът на Карлайл и галерията „Тейт“. Намислила съм, толкова прекрасни неща съм намислила да направим. Можем за едно пени да отидем с корабче до Кю. Помисли си само за градините, мили. А другия месец в Албертхол ще гастролира Крайслер. А и освен това трябва да видим Мемориала, да разберем защо всички му се присмиват. И един театър от Ню Йорк представя една пиеса. И няма ли да бъде чудесно, ако някой ден се срещнем, за да обядваме заедно? — Тя му протегна малката си трепереца ръка. Рядко я беше виждал така развълнувана. — Мили, хайде да излезем и да хапнем. На нашата улица има един руски ресторант. Изглежда добър. После, ако не си много уморен, можем...

— Чакай де — протестираше той, докато тя го водеше към вратата. — Мислех, че по-разумният член на това семейство си ти. Но повярвай ми, Крис, след „работата“ ми през този първи ден бих могъл да издържа доста напрегната вечер.

На другата сутрин той прочете всички папки върху бюрото си, подписа ги и към единайсет вече беснееше из стаята. Но скоро клетката стана твърде малка за него и озлобен тръгна да изучава зданието. То беше безинтересно, като морга без трупове, докато на таванския етаж не се озова в дълга стая, полунаредена като лаборатория, където, седнал на сандък, в който преди е имало сяра, един млад човек с дълга мръсна бяла престилка печално си режеше ноктите на ръцете, цигарата му правеше още по-жълта никотиновата ивица върху горната му устна.

— Здравейте! — каза Андрю.

Моментна пауза, след която другият с безразличие отговори:

— Ако сте се загубили, асансьорът е третата врата вдясно.

Андрю се облегна на масата за опити и извади цигара от пакета си. Попита:

— Тук не сервирате ли чай?

За пръв път младият човек повдигна глава със синкавочерна и гладко вчесана коса, която беше в абсолютен разрез с вдигната яка на мръсното му сако.

— Само на белите мишки — отвърна той заинтересован. — Чаените листенца са извънредно хранителни за тях.

Андрю се засмя, може би защото шегаджията беше пет години по-млад от него. Той обясни:

— Казвам се Менсън.

— Така си и мислех. Значи, дойдохте да се присъедините към забравените. — След кратко мълчание: — Аз съм доктор Хоуп. Поне си мислех, че така се казвам. Сега напълно определено съм не хоп, ами гроб.

— Какво правите тук?

— Един господ знае. И Били Копчалъка, т.е. Диуор! Понякога седя тук и си мисля. Но през по-голямата част от времето седя. От време на време ми пращат парчета от разкъсани миньори и ме питат каква е причината за експлозията.

— А вие казвате ли им? — вежливо попита Андрю.

— Не — грубо каза Хоуп. — Баламосвам ги!

И двамата се почувстваха по-добре след тази недопустима вулгарност и отидоха да обядват заедно. Отиването на обед — обясни доктор Хоуп, е единственото нещо през деня, което му помага да не загуби разума си. Хоуп обясни и други неща на Менсън. Той беше завършил със стипендия от Кеймбридж през Бирмингам, което вероятно — засмя се той — обяснява честата липса на добър тон. Поради настоятелните искания на професор Диуор бил разпределен в Комисията. Тук нямаше какво да прави, освен чисто механична работа, която всеки лаборант би могъл да свърши. Той каза, че бавно, но сигурно полудява от безгрижието и инертността на Комисията, която сбито наричаше Радостта на маниака. Както в повечето случаи при научната работа в страната, положението в Комисията беше такова:

работата контролира събрание от изтъкнати имена, които са твърде заети със собствените си специални теории и караниците помежду си, за да бутнат колата в една или друга посока. Бяха дърпали Хоуп наляво и надясно, бяха му казвали какво да прави, вместо да го оставят да прави това, което иска, и с тези прекъсвания той не можеше да се похвали, че е работил шест месеца едно и също нещо.

С няколко думи той обрисова ръководството на Радостта на маниака. Сър Уилям Диуор, дърдорещия и лекомислен деветдесетгодишен председател, той наричаше Били Копчалъка поради склонността на сър Уилям да забравя някои важни копчета от своя тоалет разкопчани. Както съобщи Хоуп, старият Били Копчалъка бил председател на почти всички научни комисии в Англия. Освен това той изготвял онези дивашки популярни беседи „Наука за децата“ по радиото.

След това идваше професор Хуини, известен на своите студенти като Крантата; Чалис, който не беше лош, когато забравяше да играе ролята на Рабле—Пастъор—Чалис; и доктор Морис Гедсби.

— Познавате ли Гедсби? — попита Хоуп.

— Срещал съм се с господина. — Андрю разказа за своя изпит.

— Такъв е нашият Морис — каза горчиво Хоуп. — При това той е такъв проклет, дребен нахалник. Навсякъде се вре. Тия дни ще се вмъкне и в Кралското медицинско дружество. Чиста проба разбойник. Но научната работа не го интересува. Интересува се само от себе си. — Хоуп изведнъж се разсмя. — Робърт Аби веднъж добре го нареди. Гедсби искал да влезе в „Рамстейк клуб“ — това е една от ония къщи, дето ходят да обядват, и при това доста прилична! Е, и Аби, който е важна клечка, обещал да направи всичко възможно за Гедсби, макар че един господ знае защо. Както и да е, седмица по-късно Гедсби срещнал Аби. „Приет ли съм?“ — попитал той. „Не — казал Аби, — не сте.“ „За бога — развълнувал се Гедсби, — да не са гласували против мен?“ „Гласуваха — казал Аби. — Слушайте, Гедсби! Виждали ли сте някога през живота си порция черен хайвер?“ — Хоуп се облегна в стола си и гръмогласно се засмя, Малко по-късно той добави: — Аби между другото също е в Комисията. Той е човек на място. Но е твърде умен, за да идва прекалено често.

Това беше първият от многото обеда, когато Андрю и Хоуп бяха заедно. Въпреки ученическия си хумор и навика да недоволства, Хоуп

беше богато надарен с ум. В непочтителността му се чувстваше нещо здраво. Андрю усещаше, че някой ден той би могъл да направи нещо. И наистина, когато беше сериозен, Хоуп често изразяваше желанието си да се върне към истинската работа, която бе планирал за себе си — изолирането на гастритни ензими.

От време на време с тях идваше да обядва и Джил. Характеристиката на Хоуп за Джил беше „добро малко яйце“. Макар и горд със своите трийсет години държавна служба — той бе се издигнал от писар като момче до началник, — Джил беше под средното човешко равнище. В службата работеше като добре смазана, бързо подвижна малка машина. Пристигаше от Сънбъри с един влак всяка сутрин и се връщаше, освен ако не биваше „задържан“, със същия влак всяка вечер. В Сънбъри имаше съпруга и три дъщери, както и малка градина, в която отглеждаше рози. На пръв поглед беше толкова типичен, че би могъл да служи като идеалния пример на представител на заможната средна класа от предградията. И все пак отдолу съществуваше един истински Джил, който обичаше Ярмут зиме и винаги прекарваше там отпуската си през декември; който вярваше в една странна своя библия, която знаеше почти наизуст — една книга, наречена „Али Баба“; който — член на Дружеството за защита на животните от петнайсет години — беше направо влюбен в пингвините от зоологическата градина.

Веднъж Кристин обядва заедно с тях. Джил надмина себе си в усилията да потвърди любезността, присъща на службата. Дори Хоуп се държа възхитително добре. Той сподели с Андрю, че след като видял госпожа Менсън, е по-малко вероятен кандидат за усмирителна риза.

Дните минаваха. Докато Андрю чакаше събранието на Комисията, Кристин и той откриваха Лондон. Отидоха с параходче до Ричмънд. Случи им се да посетят един театър на име Олд Вик. Запознаха се с ветреца на Хемстед Хиит, с чара на кафенето, отворено в полунощ. Разхождаха се по Роу и гребяха с лодка по Серпантините. Откриха измамите на Сохо. И когато вече не се налагаше да изучават картите на метрото, преди да влязат в тунела, почувстваха се лондончани.

ГЛАВА ВТОРА

На осемнайсети септември следобед най-после Комисията се събра. Седнал до Джил и Хоуп, Андрю наблюдаваше как членовете влизат един по един в дългата, с позлатени корнизи стая на Комисията. Хуини, доктор Ланслот Дод-Кентърбъри, Чалис, сър Робърт Аби, Гедсби и накрая самият Били Копчалъка — Диуор.

Преди влизането на Диуор Аби и Чалис размениха по някоя дума с Андрю — Аби тихо, а Чалис с артистично избухване на радост, — поздравиха го с назначението. А когато влезе, Диуор се обърна към Джил и възкликна със своя характерен фалцет:

— Къде е нашият нов медицински служител, господин Джил? Къде е доктор Менсън?

Андрю стана, смутен от вида на Диуор, който надминаваше дори и описанието на Хоуп. Били беше нисък, прегърбен и космат. Носеше стари дрехи, жилетката му беше изпокапана на много места, зеленикавото му сако бе пълно с книжа, памфлети и меморандуми на десетки различни дружества. Нищо не извиняваше Били, защото той имаше много пари и дъщери, една от които бе омъжена за пермилионер, но сега той приличаше, както винаги, на пренебрегнат стар маймун.

— Имаше един Менсън през 1880 година, заедно бяхме на Куинз роуд — изписка доброжелателно той в знак на приветствие.

— Това е той, сър — измърмори Хоуп, за когото изкушението бе твърде голямо.

Били го чу.

— Откъде знаете, доктор Хоуп? — премига той вежливо под поставеното на края на носа му пенсне със стоманена рамка. — По това време вие не сте били дори в пелени. Ха! Хи! Хи!

Той отмина, като се кискаше, и зае мястото си начело на масата. Нито един от колегите му, които вече бяха седнали, не му обърна внимание. Част от процедурата в тази Комисия беше гордо пренебрегване на съседа. Но това не обърка Били. Той измъкна сноп

книжа от джоба си, пи глътка вода от гарафата, взе един малък чук от масата пред себе си и силно удари по нея.

— Господа, господа! Господин Джил сега ще прочете протокола.

Джил, който работеше като секретар на Комисията, бързо започна да чете протокола на последното заседание, докато Били, който не обръщаше никакво внимание на това дърдорене, ровеше из книгата си и от време на време доброжелателно поглеждаше към Андрю, когото все още смътно свързваше с онзи Менсън от Куинз роуд през 1880 година.

Най-после Джил свърши. Били незабавно си послужи с чука.

— Господа! Ние сме особено щастливи, че днес сред нас е новият ни медицински служител. Спомням си, че нито по-рано, нито по-късно, а през 1904 година подчертах, че е необходимо към Комисията да бъде назначен постоянен лекар, клиницист, който да бъде солидна помощ за патолозите, които от време на време крадем, господа — хи, хи, хи, — които от време на време крадем от стипендиантите. И аз казвам това с пълно уважение към нашия млад приятел Хоуп, на чиято добротата — хи, хи, — на чиято добротата ние сме така много задължени. Сега аз добре си спомням, че не по-рано, не по-късно, а в 1889...

Сър Робърт Аби го прекъсна:

— Сигурен съм, сър, че другите членове на Комисията биха желали с цялото си сърце да се присъединят към вас и да поздравят доктор Менсън за работата му върху силикозата. Ако бих могъл да се изразя така, според мен тази работа е плод на извънредно усърдно и оригинално клинично изследване, работа, която, както Комисията добре знае, би могла да има сериозно отражение върху промишленото ни законодателство.

— Точно така — избумтя Чалис, подкрепяйки своето протезе.

— Точно това се канех да кажа, Робърт — каза Били недоволено. За него Аби все още беше млад човек, едва ли не студент, чиито прекъсвания трябваше внимателно да бъдат порицавани. — Когато на нашето последно заседание решихме, че трябва да бъде извършено проучване в тази насока, веднага се сетих за доктор Менсън. Той е зачекнал този въпрос и трябва да му бъде дадена всяка възможност да го разработи. Ние желаем, господа — тъй като това беше за доброто на Андрю, той му смигна изпод гъстите си вежди през масата, — той да

посети всички антрацитни мини в страната и може би по-късно да обхване всички каменовъглени мини. Също ние желаем той да има всички възможности за клинични прегледи на миньорите от индустрията. Той ще разполага с всички удобства, включително и умелото бактериологично съдействие на нашия млад приятел доктор Хоуп. Накъсо, господа, няма нищо, което не бихме направили, за да помогнем на нашия нов медицински служител да продължи проучването на важния въпрос за вдишването на праха, докато се стигне до крайни научни и административни заключения.

Андрю крадешком пое бързо дъх. Това беше чудесно, чудесно — повече, отколкото изобщо някога се беше надявал. Даваха му всички права, щеше да има зад гърба си тяхната огромна власт, даваха му възможност да се впусне в клинични изследвания. Те бяха ангели, всичките, а Били беше самият Гавраил.

— Но, господа — изписка внезапно Били, като измъкна нови книжа от джобовете на сакото си, — преди доктор Менсън да продължи работата по този проблем, преди да можем да се чувстваме в правото си да му разрешим да съсредоточи усилията си в тази област, има друг по-бърз проблем, с който смятаме, че той трябва да се занимае.

Пауза. Андрю почувства, че сърцето му се свива и когато Били продължи, ентузиазмът му бавно почна да изстива.

— Доктор Бигзби от Министерството на търговията неведнъж ми е говорил за тревожното състояние на нещата при стандартизация на индустриалните материали за първа помощ. Разбира се, има една дефиниция съгласно съществуващия закон, но тя е разтеглива и незадоволителна, не съществуват например точни стандарти относно размера и изработването на превръзките, дължината, материала и вида на шините. Сега, господа, това е важен проблем, който пряко засяга нашата Комисия. Аз съм дълбоко убеден, че нашият медицински служител трябва обширно да проучи въпроса и да направи доклад на тази тема, преди за започне работа върху проблема за вдишването на прах.

Мълчание. Андрю отчаяно погледна седящите около масата. Дод-Кентърбъри бе протегнал крака и гледаше в тавана. Гедсби рисуваше диаграми в бележника си, Хуини бе настръхнал, Чалис поемаше дъх, за да произнесе реч.

Но Аби беше този, който каза:

— Сър Уилям, това без съмнение е работа или на Министерството на търговията, или на Министерството на мините.

— Ние сме на разположение и на двете — изписка Били. — Ние сме — хи, хи — сирачето на двете.

— Да, знаем. Но в крайна сметка този проблем за превръзките е сравнително тривиален, а доктор Менсън...

— Уверявам ви, Робърт, че той далеч не е тривиален. В скоро време въпросът ще бъде поставен в Камарата на лордовете. Лорд Ънгър ми съобщи за това вчера.

— А! — каза Гедсби, като наостри уши. — Щом Ънгър иска, нямаме избор.

Гедсби беше способен да подлизурства изключително грубо, а Ънгър беше човекът, на когото особено държеше да се хареса.

Андрю се почувства длъжен да се намеси.

— Извинете, сър Уилям — запъна се той. — Аз бях разбрал, че тук ще върша клинична работа. Цял месец си губих времето в кабинета и ако ще трябва...

Той спря и се огледа. Аби отново му се притече на помощ.

— Доктор Менсън е напълно прав. Цели четири години той работи търпеливо върху своя собствен проблем, а сега, след като сме му предложили всички улеснения да задълбочи проучванията си, възнамеряваме да го пратим да брой бинтове.

— Щом доктор Менсън е чакал четири години, Робърт — изписка Били, — той би могъл да почака още малко, хи, хи.

— Вярно, вярно — избухна Чалис. — В крайна сметка той ще има време и за силикозата.

Хуини се изкашля.

— Сега — промърмори Хоуп на Андрю — Крантата ще изцвили.

— Господа — каза Хуини, — от дълго време призовавам тази Комисия да проучи въпроса за мускулната умора във връзка с горещината около парните машини. Това е един проблем, който, както знаете, дълбоко ме интересува и който, бих се осмелил да кажа, досега не е получил вниманието, което заслужава. Сега си мисля, че ако доктор Менсън бъде отклонен от проблема за вдишването на праха, бихме имали прекрасна възможност да изследваме този важен проблем за мускулната умора...

Гедсби погледна часовника си:

— Точно след трийсет и пет минути имам една среща на Харли стрийт.

Хуини гневно погледна към Гедсби. Колегата му професор Чалис го подкрепи със шумното „нетърпимо безочие“.

След малко, изглежда, щеше да започне бой.

Но насмешливото жълто лице на Били гледаше изпод бакенбардите към събранието. Той не бе разтревожен. Вече четиридесет години се занимаваше с подобни събрания. Знаеше, че не го обичат и искат да се махне, но не се махаше — никога не се махаше. Огромният му череп бе пълен с проблеми, сведения, точки от дневния ред, тайнствени формули и уравнения, с физиология и химия, с факти и подробности от изследователска работа — сводеста, неподдаваща се на изчисление гробница, обитавана от призраците на котки с опериран мозък, осветена от поляризирана светлина, и всичко това му се виждаше като през розови очила поради великия спомен, че когато бил още момче, Листър го погалил по главата.

Той спокойно заяви:

— Трябва да ви уведомя, господа, че вече почти съм обещал на лорд Ънгър и доктор Бигзби, че ще им помогнем в тяхното затруднение. Би трябвало шест месеца да ви стигнат, доктор Менсън, Може би малко повече, няма да бъде безинтересно. Ще влезете в контакт с хора и много факти, млади човече. Спомнете си забележката на Лавоазие за капката вода! Хи, хи. А сега, що се отнася до патологичното изследване на доктор Хоуп на образците от мината Уандовър през юли...

В четири часа, когато всичко бе привършило, Андрю обсъди въпроса с Джил и Хоуп в стаята на Джил. В резултат от това заседание на Комисията и може би от натрупалите се години у него почна да се появява сдържаност. Нито се отдаде на мечти, нито гневно наруга нарежданията, а се задоволи само да начертае нещо с една правителствена писалка върху едно правителствено бюро.

— Няма да е толкова лошо — успокояваше го Джил. — Знам, това означава да се пътува из цялата страна, но пътуването може да бъде много приятно. Бихте могли дори да вземете госпожа Менсън със себе си. Ето, да речем, Бъкстън — той е център на всички

каменовъглени мини в Дарбишър. А след шест месеца ще можете да почнете своята антрацитна работа.

— Никога няма да му се удаде случай — ухили се Хоуп. — Той е брояч на бинтове — до живот.

Андрю взе шапката си.

— Бедата с вас, Хоуп, е, че сте твърде млад.

Прибра се в къщи при Кристин, а на следващия понеделник, след като тя решително отказа да изпусне веселото приключение, купиха на старо един „Морис“ и поеха заедно по пътищата на голямото проучване на материалите за първа помощ. Трябва да се признае, че се чувстваха щастливи, когато колата забърза по шосето на север, а Андрю, след като наподоби маймунското изражение на Били Копчалъка, отбеляза, като натискаше газта:

— Карай да върви, хич не ме е грижа какво е казал Лавоазие за капката вода през 1832 година. Ние сме заедно, Крис!

Работата беше абсолютно идиотска. Тя се състоеше в проверяване на материалите за първа помощ в различните мини из страната: шини, бинтове, памук, антисептици, турникети и т.н. В добрите мини екипировката беше добра, а в лошите мини — лоша. За Андрю подземните инспекции не бяха нищо ново. Направи стотици проверки под земята, като пълзеше дълги мили под галериите за извозване до забоя, за да види кутия с превръзки, внимателно поставена там половин час преди идването му.

В малките мини на бедния йоркшър често чуваше как помощник-надзирателят шепне настрана: „Тичай, Джорджи, и кажи на Алекс да отиде до аптекаря...“ и след това „Седнете, докторе, още минута и ще сме готови за вас!“ В Нотингам той успокояваше въздържателите-санитари, като им казваше, че студеният чай е подобър стимулатор от ракията. Навсякъде другаде се кълнеше, че няма по-добро нещо от уискито. Но, общо взето, вършеше работата си с обезпокояваща съзнателност. С Кристин наемаха стая в някой удобен център. След това той обикаляше областта с колата. Докато беше по инспекции, Кристин седеше и плетеше някъде далеч. Имаха приключения предимно с хазайките. Завързваха нови приятелства главно сред минните инспектори. Андрю не бе учуден, че мисията му караше тези хора с твърди глави и твърди юмруци да се смеят до

припадане. Достоен за съжаление беше фактът, че Андрю се смееше заедно с тях.

През март се върнаха в Лондон, продадоха колата само за десет лири по-евтино, отколкото бяха платили за нея, и Андрю седна да пише доклада си. Беше решил да не кара Комисията да съжالياва за парите си, да им предложи цял чувал статистики, цели страници с таблици, схеми и диаграми, които показват как кривата на бинтовете се качва, докато кривата на шините спада. Каза на Кристин, че е решен да им покаже колко добре е свършил работата и как превъзходно си бяха загубили времето.

Към края на месеца, след като бе дал груб проект на доклада на Джил, той с изненада получи покана от доктор Бигзби от Министерството на търговията.

— Той е възхитен от вашия доклад — пърпореше Джил, който вървеше заедно с Андрю към Хуайтхол. — Не би трябвало да издавам тайната, но това е факт — един добър старт за вас, скъпи мой. Вие нямате представа колко важен е Бигзби. Цялата фабрична администрация му е в джоба!

Трябваше им доста време, за да стигнат до доктор Бигзби. Трябваше да чакат с шапки на коленете в две приемни, преди да бъдат допуснати до крайната стая. Но там най-после беше доктор Бигзби, дебел и сърдечен, с тъмносив костюм и още по-тъмносиви мустаци, двуредна жилетка и кипяща деловитост.

— Седнете, господа. Става дума за вашия доклад, Менсън. Видях проекта и въпреки че е рано да се говори, трябва да кажа, че ми харесва. Високо научен. Чудесни диаграми. Ето от какво имаме нужда в това министерство. Сега, когато сме решили да стандартизираме екипировката във фабриките и мините, би трябвало да знаете моето становище. На първо място виждам, че препоръчвате широката три инча превръзка като основна. Аз предпочитам широките два инча и половина. Вие ще се съгласите с мен, нали?

Андрю се ядоса: каква ли разлика може да има.

— Що се отнася до мините, аз лично смятам, че колкото по-широка е превръзката, толкова по-добре. Но не мисля, че има дявол знае каква разлика!

— Какво? Какво? — той почервеня и зад ушите. — Как така *никаква разлика?*

— Абсолютно никаква.

— Но не виждате ли, не разбирате ли, че става въпрос за целия принцип на стандартизацията. Ако ние предложим два и половина инча, а вие препоръчате три инча, вероятно ще има огромни трудности.

— В такъв случай аз ще препоръчам три инча — каза хладно Андрю.

Доктор Бигзби кипна, можеше да се види как кипи.

— Трудно мога да разбера вашето отношение. Вече години наред ние работим с ориентировка към два и половина инча. Защо... Нима не разбирате колко важно е това?

— Да, разбирам! — Андрю също престана да се владее. — Били ли сте някога под земята? Аз съм бил. Правил съм операция, легнал по корем в локва вода на светлината на една миньорска лампа, в теснотията. И мога да ви кажа направо, че никаква педантска разлика от половин инч във вашите превръзки няма по-голямо значение от ланския сняг.

Излезе от сградата по-бързо, отколкото бе влязъл, следван от Джил, който чупеше ръце и съжеляваше за станалото по целия път.

Когато се върна, Андрю дълго гледа от прозореца на стаята си движението по реката, гъмжащите улици, бързащите автобуси, звънящите трамваи, минаващи над мостовете, движението на хората, целия този пулсиращ поток на живота.

— Колко далеч съм от всичко това — си помисли той, обхванат от нетърпение. — Аз би трябвало да съм там вън, там!

Аби бе престанал да посещава заседанията на Комисията, а Чалис бе докарал Менсън едва ли не до паника, когато го покани предишната седмица на обед и го предупреди, че Хуини полага големи усилия и ще се опита да го използва за своето проучване на мускулната умора, преди да бъде започнато проучването за силикозата.

Отчаяно опитвайки да се пошегува, Андрю помисли: „Ако и това се случи като капак на превръзките, бих могъл да си взема и читателска карта за Британския музей.“

Когато се връщаше у дома от брега на Темза, той се хвана, че със завист разглежда медните плочки, закачени пред домовете на лекарите. Често спираше, наблюдаваше как пациент се качва до вратата, натиска звънеца и влиза, а после, докато замечтан продължаваше нататък, си

представяше следващата сцена, въпросите, бързото изваждане на стетоскопа, цялата вълнуваща наука на диагностицирането. Той също беше доктор, нали? Поне едно време...

Към края на май, зает със същите мисли, той вървеше по Оукли стрийт в около пет часа следобед, когато внезапно видя тълпа хора, събрали се около паднал на паважа човек. В канавката отстрани имаше един смачкан велосипед, а почти върху него един накриво спрял товарен камион.

Пет секунди по-късно Андрю беше в центъра на тълпата и гледаше ранения, чиято кръв изтичаше от дълбоката рана в слабините. Край пострадалия бе коленичил полицаи.

— Моля! Пуснете ме. Аз съм лекар.

Полицаят, който без успех се мъчеше да сложи турникет, го погледна объркано.

— Не мога да спра кървенето, докторе. Много е високо.

Андрю видя, че е невъзможно да се използва турникет, раната бе твърде високо в слабините и кръвоизливът можеше да бъде смъртоносен.

— Станете — каза той на полицаия. — Сложете го по гръб. После изправи ръка, наведе се и натисна с юмрук корема на човека над коремната аорта. Цялата тежест на тялото му, прехвърлена по такъв начин върху този голям кръвоносен съд, веднага спря кръвоизлива. Полицаят махна шлема и си изтри челото. Пет минути по-късно пристигна линейката. Андрю влезе заедно с пострадалия.

На другата сутрин звънна в болницата. Дежурният хирург отговори кратко, както се отговаря в такива случаи:

— Да, да, добре е. Ще се оправи. Кой се интересува?

— О — смънка Андрю в уличната телефонна кабина, — никой.

Точно това съм аз — помисли той горчиво. Никой, който нищо не прави и никъде не отива. Търпя до края на седмицата, после тихо, без шум, връчи оставката си на Джил, за да я предаде на Комисията.

Джил беше развълнуван, но призна, че отдавна предчувствал това тъжно събитие. Той произнесе малка стегната реч, която завърши по следния начин:

— В крайна сметка, скъпи мой, разбрах, че вашето място е, ако мога да си послужа с това военно сравнение, не в базата, а на предната линия, заедно с бойците.

Хоуп каза:

— Не слушай този отглеждащ рози любител на пингвини! Имаш късмет. И аз ще те последвам, ако не полудея. Само да ми изтекат трите години.

Андрю не узна нищо за дейността на Комисията по въпроса за вдишването на праха, докато няколко месеца по-късно лорд Ънгър не повдигна драматично въпроса в парламента, цитирайки свободно медицински данни, предоставени му от доктор Морис Гедсби.

Гедсби бе наречен в печата хуманист и велик лекар. Същата година силикозата бе включена в списъка на професионалните заболявания.

КНИГА ЧЕТВЪРТА

ГЛАВА ПЪРВА

Започнаха да търсят пациенти. Това беше гадна работа — с върхове на безумни надежди, последвани от още по-безумно отчаяние. Тормозен от чувството, че е претърпял три провала — така поне разглеждаше Андрю последователното напускане на Бленли, Аберлоу и Комисията, — той мечтаеше най-после да докаже на какво е способен. Но общият им капитал, увеличен през последните месеци чрез старателно спестяване, когато той имаше сигурна заплата, не надхвърляше шестстотин лири. Въпреки че посещаваха медицинските агенции и опитваха всяка възможност, предложена в колоните на вестник „Ланцет“, явно беше, че тази сума едва ли е достатъчна за купуването на клиента в Лондон.

Никога нямаше да забравят първата си делова среща. Доктор Brent от Кадоган Гардънс се оттегляше и предлагаше хубава сбита практика, подходяща за добре квалифициран джентълмен. На пръв поглед възхитителен шанс. Едно екстравагантно такси — поради опасенията им, че някой по-бързо ще грабне кокала — ги откара при доктор Brent, който се оказа беловлас, приятен, почти миниатюрен човечец.

— Да — каза скромно доктор Brent, — мястото е добро, къщата също. За преотстъпката ще искам само седем хиляди лири. Ще изкара още четирийсет години, а наемът за земята е само триста лири годишно. Колкото за практиката, мисля както обикновено — двугодишния среден доход. Е, какво ще кажете, доктор Менсън?

— Много добре! — кимна тежко Андрю. — Ще ме препоръчате на пациентите, нали? Благодаря ви, доктор Brent. Ще го обсъдим.

Обсъдиха положението над чаша чай за по три пени в „Бромптън роуд лайънс“.

— Седем хиляди за преотстъпката! — Андрю късо се изсмя. Вдигна шапката над челото си и постави лакти на мраморната маса. — Доста е идиотско, Крис. Как тия старци се държат със зъби и нокти. И не можеш ги откърти, ако нямаш пари. Не е ли това проклятието на

нашата система? Но колкото и гнила да е, аз я приемам. Само почакай! Отсега нататък ще се заема с въпроса за парите.

— Дано се откажеш — усмихна се тя. — Може да се каже, че сме сравнително щастливи и без тях.

— Няма да говориш така, когато запеем из улиците. Чек, моля, госпожице.

Поради своите високи титли той търсеше практика, която да не е свързана със застрахователни дружества и приготвяване на лекарства. Искаше да е свободен от тиранията на картите. Но с изминаването на седмиците вече беше готов на всичко, което предлагаше някакъв шанс. Оглеждаше райони за практика в Тълс Хил, Айлингтън, Брикстън и дори един в Кемдън Таун — покривът на манипулационната там течеше. Стигна до дълга дискусия с Хоуп, който го убеди, че при този малък капитал планът да наеме накрая някоя малка къща, да окачи табелката си и да разчита на щастieto е равносilen на самоубийство.

И тогава, след два месеца, когато се бяха отчаяли, небето изведнъж се смили и разреши на стария доктор Фой да умре безболезнено в Падингтън. Некрологът за доктор Фой — четири реда в „Медикъл джърнал“ — привлече вниманието на Андрю. Вече загубили надежда, отидоха и на Чесбъроу терас 9. Видяха къщата — висока, оловносива гробница с манипулационна от едната страна и тухлен гараж отзад. Запознаха се с книжата, от които личеше, че доктор Фой е печелел може би около петстотин лири годишно, главно от прегледи с даване на лекарства, при хонорар три шилинга и шест пенса. Разговаряха с вдовицата, която срамежливо ги увери, че практиката на доктор Фой е сигурна, а някога е била чудесна, с голям брой „добри пациенти“, които идвали „през предния вход“. Благодариха ѝ и излязоха без ентузиазъм.

— И все пак не знам — тревожеше се Андрю. — Пълно е с недостатъци. Мразя аптекарството. Районът е лош. Забеляза ли тия мухлясали пансионци в съседство? Но все пак е на границата на приличен район. При това ъглово положение. И главна улица. И почти на нашата цена. Година и половина изплащане. Много мило беше от нейна страна да каже, че ще ни остави мебелите от кабинета и манипулационната и всичко готово да се нанасяме — това са

предимствата на практиката, когато предишният лекар е починал. Какво ще кажеш, Крис? Сега или никога. Да опитаме ли?

Кристин го погледна със съмнение. За нея Лондон бе загубил очарованието на откритието. Тя обичаше природата, а сега сред това сиво обкръжение се стремеше към нея с цялото си сърце. И все пак той така силно желаше да има практика в Лондон, че тя нямаше сърце дори да се опитва да го разубеждава.

Бавно кимна.

— Щом искаш, Андрю.

На другия ден той предложи на адвокатите на госпожа Фой шестстотин лири вместо исканите седемстотин и петдесет. Предложението бе прието, чекът — написан. В събота, десети октомври, взеха мебелите от склада и се нанесоха в новия си дом.

Докато свършат с лудото пренасяне и се запитат колебливо в какво положение са сега, дойде неделя. Андрю се възползва от случая, за да произнесе една от онези свои лекции, редки, но досадни, при които приличаше на дякон от протестантската църква.

— Доста сме натясно, Крис. Дадохме и последния си грош, Ще трябва да живеем от това, което печелим. Един бог знае колко ще бъде то. Но това е положението. Ти, Крис, ще трябва да поизчистиш и подредиш нещата, да икономисваш...

За негов ужас тя избухна в плач, както си седеше бледа в голямата мрачна, все още непостлана и с мръсен таван стая.

— За бога! — хлипаше тя. — Остави ме на мира. Да икономисвам. Нима винаги не съм икономисвала за теб? Нима ти струвам нещо?

— Крис? — възкликна той втрещен.

Тя лудо се хвърли към него.

— Това е заради тази къща! Не разбрах навреме. Това мазе, тези стълби, тази мръсотия...

— Но, по дяволите, нали само практиката е от значение!

— Бихме могли да имаме малка хубава практика някъде в провинцията.

— Да! С рози край входа. По дяволите всичко...

Накрая той се извини за проповедта. После я прегърна през кръста и заедно отидоха да пържат яйца в проклетото мазе. Там той се опита да я развесели, като се преструваше, че това въобще не е мазе, а

част от Падингтънския тунел и всеки момент може да мине влак. Тя вяло се усмихваше на насилениия му хумор, но всъщност гледаше счупената кухненска мивка.

На другата сутрин точно в девет часа отвори манипулационната — бе решил: не трябва да отварям рано, за да не помислят, че съм прекалено нетърпелив. Сърцето му силно биеше от възбуждане и очакване, по-голямо, отколкото в онази почти забравена сутрин, когато за пръв път в живота си отвори манипулационната в Бленли.

Стана девет и половина. Тревожно чакаше. Тъй като малката манипулационна, която имаше отделна врата към улицата, беше свързана с къс коридор с къщата, можеше да следи и кабинета, главната стая на наземния етаж, която не беше лошо подредена с бюрото, кушетката и приборите на доктор Фой — тук, според думите на госпожа Фой, идваха „добрите“ пациенти, като минаваха през главния вход. Фактически беше поставил две мрежи. Напрегнат като всички рибари, той чакаше да види какво ще му донесат те.

Но те не носеха нищо, нищо! Беше вече почти единайсет часът и още не беше дошъл нито един пациент. Групата шофьори на такситата, изправили се край своите коли на отсрещния тротоар, спокойно разговаряха помежду си. Табелката му блестеше на вратата под старата, поизтрита табелка на доктор Фой.

Внезапно, когато почти бе загубил надежда, звънецът на манипулационната издрънча остро и вътре влезе една увита с шал старлица. Хроничен бронхит — веднага го позна, преди да е проговорила, по хремата и хриптенето. Нежно, много нежно той й каза да седне и я преслуша. Тя беше стар пациент на доктор Фой. Поговори с нея. В малката като кучешка колибка аптека няколко стъпала надолу по коридора, между манипулационната и кабинета, той приготви лекарството. И тогава, без нищо да пита, когато с трепет се готвеше да й поиска сумата, тя му даде парите: три шилинга и шест пенса.

Вълнението на този момент — радостта, истинското облекчение, които му дадоха тези сребърни монети в дланта му — беше просто невероятно. Като че ли това бяха първите пари, които бе спечелил в целия си живот. Затвори манипулационната, изтича при Кристин и й връчи парите.

— Първият пациент, Крис. Може би в крайна сметка това няма да е толкова лоша, стара практика. Както и да е, това ни осигурява

обеда!

Понеже старият доктор бе умрял преди три седмици и през това време никой не го беше замествал, Андрю нямаше предвидени визитации. Трябваше да чака да го повикат. Междувременно, почувствал от настроението на Кристин, че сама иска да се пребори с домакинските неприятности, предиобеда той запълни с обиколка на квартала, с разглеждане на къщите от дългата редица долнопробни частни хотели, на покритите със сажди мрачни, дървени площи, на тесните конюшни, превърнати в гаражи; при едно внезапно завиване по Норт стрийт пред очите му се откри истински бордей. Заложни къщи, амбулантни търговци, сергии, кръчми, витрини, излагащи патентовани лекарства и ярки каучукови артикули.

Даде си сметка, че кварталът е западнал след онези дни, когато край боядисаните в жълто портали са се въртели колелата на кабриолетите. Беше гадно и мръсно и все пак се виждаше, че нов живот израства сред мухъла: строеше се нов жилищен блок, имаше няколко хубави магазина и сгради, а в края на Гладстън плейс беше прочутият магазин на Лориър. Дори той, който не знаеше нищо за женската мода, бе чувал за „Лориър“ и не беше нужно да види дългата редица от елегантни леки коли, чакащи пред безукорната сграда от бял камък без прозорци, за да се убеди, че и малкото, което знае за изключителността на магазина, е вярно. Стори му се странно, че „Лориър“ се намира сред тези забравени къщи. И все пак магазинът беше там със същата сигурност, с каквато на отсрещната страна стоеше полицаят.

Следобед завърши първата си обиколка, като посети най-близо живеещите доктори. Общо направи осем такива посещения. Само три от тях оставиха дълбоки впечатления у него: доктор Инс от Гладстън плейс, млад човек; Рийдър в края на Александра стрийт и на ъгъла на Ройал Кресънт един възрастен шотландец, на име Маклийн.

Но начинът, по който те всички казваха: „О! Значи сте поели практиката на стария Фой?“ го подтискаше. Защо пък „поел“? — си мислеше той малко разсърден. Зарече се след шест месеца те да променят отношението си. Въпреки че Менсън беше вече трийсетгодишен и знаеше колко добре е да се сдържа, той все още мразеше снизхождението към него, както котките мразят водата.

Същата вечер в манипулационната дейдоха трима пациенти. Двама от тях платиха хонорара от три шилинга и шест пенса. Третият обеща да дойде пак в събота и тогава да уреди сметката. По такъв начин през първия ден от практиката си Андрю спечели сумата десет шилинга и шест пенса.

Но на другия ден не изкара нищо. А на следващия ден — само седем шилинга. Четвъртък беше добър ден; в петък имаше колкото да не е без хич, а в събота след празна манипулационна сутринта изкара седемнайсет шилинга и шест пенса вечерта, въпреки че пациентът, на когото бе дал кредит в понеделник, не удържа думата си и не дойде да плати.

В неделя, въпреки че не каза нищо на Кристин, Андрю мрачно направи поглед на седмицата. Беше ли страхотна грешка тази пропаднала практика с тази прилична на гроб къща, в която бе вложил всички техни спестявания? Какво му пречеше? Беше трийсетгодишен — да, над трийсет. Имаше титли. Имаше клинично умение и едно хубаво клинично изследване зад гърба си. И все пак едва получаваше достатъчно пъти по три шилинга и шест пенса, за да имат какво да ядат. Виновна е системата, ядосан мислеше той, тя е остаряла. Би трябвало да има някаква по-добра система, при която всеки да има шанс; да речем — о, да! Държавен контрол. После изпъшка, като си спомни доктор Бигзби и Комисията. Не, по дяволите, това е безнадеждно; бюрокрацията задушаваше индивидуалните усилия — тя ще ме смаже. Трябва да успея, по дяволите всичко, ще успея!

Никога преди финансовата страна на практиката не бе ангажирала така вниманието му. И нямаше по-добро средство, за да се превърне в материалист, от онези съвсем реални болки в стомаха — афоризмът беше негов, — които го придружаваха много дни в седмицата.

На около стотина крачки надолу по главната автобусна линия имаше малък магазин за деликатеси, собственост на една дебела дребна женица, натурализирана германка, която наричаше себе си Смит, но неправилното произношение и шипящото „с“ я издаваха, че е Шмид. Магазинчето на фрау Шмид беше типично континентално с тесния мраморен тезгях, по който стояха херинга в саламура, маслини в буркани, кисело зеле, няколко вида наденици, сладкиши, колбаси и едно чудесно сирене на име Либтауер. Магазинчето имаше и тази

добродетел, че продаваше евтино. Тъй като парите в Чесбъроу терас 9 не бяха в излишък, а кухненската печка беше запушена древна развалина, Андрю и Кристин имаха доста вземане-даване с фрау Шмид. При добри дни си взимаха топли кренвирши и щрудел, при лоши обядваха херинга и печени картофи. Често влизаха вечер в магазина на фрау Шмид, след като внимателно бяха направили избора си през запотената витрина, и си излизаха с нещо вкусно в чантата.

Фрау Шмид скоро ги запомни. Особено ѝ харесваше Кристин. Мазното ѝ лице на сладкар се сбръчкваше и почти скриваше очите ѝ под високия купол от руса коса, когато тя се усмихваше и кимаше на Андрю.

— Ш-ще се оправите. Ш-ще успеете. Имате добра жена. Тя е дребничка като мен. Но е добра. Ш-шамо малко почакайте — аз ш-ще ви пращам пациенти!

Зимата започна почти изведнъж, над улиците увиснаха мъгли, подсилени от дима, идващ от голямата гара наблизо. Не го приеха много сериозно, преструваха се, че трудностите ги забавляват, но никога през всичките години в Аберлоу не бяха изпитвали такива затруднения.

Кристин правеше всичко по силите си в борбата с тяхната студена казарма. Белоса таваните, сложи нови пердета в чакалнята. Налепи нови тапети в спалнята. Като боядиса старата сгъваща се врата в черно и златно, тя преобрази дневната на първия етаж.

Повечето от визитациите, колкото и малко да бяха, го отвеждаха в пансионите наоколо. Трудно му беше да събира парите си от такива пациенти: много от тях бяха дребнави, дори съмнителни личности, майстори в изкуството на измамничеството. Стараеше се да се хареса на мрачните съдържателки на пансионите. В тъмните коридори повеждаше разговори. Често казваше: „Нямах представа, че е толкова студено! Трябваше да си взема палтото.“ Или: „Трудно се придвижвам сега. Дал съм колата на ремонт.“

Сприятели се с полицаия, който обикновено регулираше оживеното улично движение пред магазина на фрау Шмид. Името на полицаия беше Доналд Стръдърз и още от самото начало се почувстваха съвсем близки, защото Стръдърз, също като Андрю, беше родом от Файф. В своя собствен стил полицаият обеща да направи каквото може за своя сънародник, като мрачно заяви:

— Ако някой някога бъде сгазен или убит тук, докторе, разчитайте на мен да ви го изпратя.

Един следобед, около месец след пристигането им, когато Андрю се прибра — беше обикалял аптекарите в района, питайки смело за една специална 10-кубикова спринцовка, каквато не вярваше някой от тях да има, а след това просто между другото се представяше като новия енергичен лекар от Чесбъроу терас, — изразът на лицето на Кристин го накара да почувства, че е станало нещо особено.

— Има пациент в кабинета — задъхано каза Кристин. — Тя влезе през главния вход.

Лицето му светна. Първият „добър“ пациент, който идваше при него. Може би започнаха по-добри времена. Пригответи се и влезе делово в кабинета.

— Добър ден! С какво мога да ви помогна?

— Добър ден, докторе. Госпожа Смит ме прати.

Тя стана от стола и се ръкува с него. Беше пълничка, добродушна жена с много грим, късо кожено палто и голяма ръчна чанта. Той веднага разбра, че е от ония проститутки, които обикалят в квартала.

— Да? — запита той, а очакванията му понамаляха.

— О, докторе — почтително се усмихна тя. — Моят приятел просто ми подари чифт хубави златни обици. И госпожа Смит — аз съм нейна клиентка — ми каза, че можете да ми пробие ушите. Моят приятел много се страхува да не би някой да ми направи нещо с мръсна игла или кой знае, докторе.

Той пое дълбоко дъх. Наистина ли се бе стигнало дотук? Каза:

— Да, аз ще ви пробия ушите.

Извърши всичко внимателно, стерилизира иглата, напръска ушите с етилов хлорид и дори ѝ сложи златните обици.

— О, докторе, беше чудесно — като се оглеждаше в огледалото на чантата си. — Нищо не усетих. Моят приятел ще остане доволен. Колко струва, докторе?

Таксата на „добрите“ пациенти на доктор Фой, колкото и митични да бяха, беше седем шилинга и шест пенса. Спомена сумата.

Тя извади от чантата си десетшилингова банкнота. Според нея той беше любезен, издигнат и много красив господин — винаги, кой знае защо, харесваше чернооките — и също така си помисли, докато той ѝ връщаше остатъка, че изглежда гладен.

Когато тя си отиде, той не започна, както би направил преди, да рие земята с крак от яд, че се е продал с това дребно, сервилно действие. Чувстваше някакво странно унижение. Стиснал смачканата банкнота, той приближи до прозореца и я проследи как изчезва надолу по улицата, поклащайки бедрата си, размахвайки чантата, гордо носейки новите си обици.

ГЛАВА ВТОРА

В премеждията на борбата той жадуваше за професионално приятелство. Бе ходил на едно събрание на местното медицинско дружество, от което не остана особено доволен. Дени беше все още в чужбина. След като бе открил, че в Тампико му харесва, Филип бе останал там като хирург на „Ню сенчъри ойл къмпани“. Поне засега беше загубен за Андрю. В същото време Хоуп, изпратен с поръчение в Къмбърленд, броеше кръвни телца за Радостта на маниака, както сам се изразяваше в грубоватата си пощенска картичка.

Неведнъж на Андрю му се искаше да се свърже с Фреди Хемптън, но въпреки че често стигаше до телефонния указател, винаги го спираше мисълта, че все още не е успял — не се е нагласил добре, казваше си той. Фреди все още живееше на Куин Ан стрийт, макар и на друг номер. Спомняйки си старите приключения от студентските години, Андрю все по-често се питаше как напредва Фреди, докато изведнъж съблазънта стана твърде силна за него. Обади се на Хемптън.

— Сигурно съвсем си ме забравил — изсумтя той почти готов да приеме някоя подигравка. — Обажда се Менсън, Андрю Менсън. Практикувам тук в Падингтън.

— Менсън! Да те забравя! Ти, старият боен кон! — от другата страна Фреди го бе ударил на лирика. — За бога, човече! Защо досега не си се обадил?

— Ами още не сме се наредили съвсем — усмихна се Андрю в слушалката, зарадван от изблика на Фреди. — А преди — на онази работа в Комисията — препускахме из цяла Англия. Вече се ожених, разбираш ли.

— И аз! Виж какво, старче, трябва да се видим. В най-скоро време! Не мога да го преживея. Ти тук в Лондон. Чудесно! Къде ми е бележникът? Виж, какво ще кажеш за четвъртък? Можете ли да дойдете тогава на вечеря? Да, да. Чудесно. Е, дочуване тогава, а през това време ще кажа на жена си да драсне някой ред на твоята.

Кристин далеч не бе ентузиасирана, когато той ѝ разказа за поканата.

— Ти иди, Андрю — предложи тя след кратко мълчание.

— Глупости! Фреди иска да те запознае с жена си. Знам, че не го обичаш особено, но там ще има и други хора, вероятно лекари. Това може да ни обърне късмета, мила. Освен това отдавна не сме излизали. Каза официално облекло. Добре че си купих оня смокинг за банкета в мините в Нюкасъл. Но какво ще правим с теб, Крис? Трябва да имаш нещо да облечеш.

— Трябва да имам газова печка за готвене — отвърна тя малко хладно.

Последните няколко седмици я бяха изтозили. Беше позагубила малко от свежестта си, която винаги бе нейният най-голям чар. И понякога, точно като сега, отговаряше кратко и измъчено.

Но в четвъртък, когато тръгнаха за Куин Ан стрийт, той не можеше да не види колко сладка е тя в тази рокля — да, същата бяла рокля, която бе купила за онзи банкет в Нюкасъл, но променена по такъв начин, че изглеждаше по-нова и по-хубава. Косата си бе направила също по нов начин: по-прибрана към главата, така че падаше тъмна около бледото ѝ чело. Забеляза това, докато тя му връзваше връзката, и се канеше да ѝ каже колко е хубава, но после забрави поради внезапен страх, че ще закъснеят.

Те обаче не закъснях, а отидоха по-рано, толкова рано, че изминаха три неудобни минути, преди да се появи Фреди с протегнати ръце, като едновременно се извиняваше и ги поздравяваше, казваше че току-що си е дошъл от болницата, че жена му ще слезе след секунда, предлагаше питиета, тупаше Андрю по гърба, канеше ги да седнат. Фреди бе понапълнял след онази вечер в Кардиф, надебелелият му розов врат говореше за процъфтяване, но малките му очи все още святкаха и всеки жълт намазан косъм на главата му си беше на мястото. Беше така добре пригладен, че блестеше.

— Повярвайте ми — вдигна той своята чаша. — Много се радвам отново да ви видя. Този път ще трябва да останете. Е, как ти харесва моето местенце, старче? Не ти ли казвах там на онзи обед — какъв ти обед — базирам се, че тази вечер ще прекараме по-добре. Взел съм, разбира се, цялата къща, не само някои стаи — миналата година я купих — той с удоволствие пипна вратовръзката си. — Колкото за парите... Дори и да ми върви, няма какво да се хваля. Но нямам нищо против да го знаеш.

Наистина всичко в къщата беше скъпо: полирани модерни мебели, дълбоко вградено огнище, детски роял с изкуствени цветове на магнолия, направени от седеф и поставени в голяма бяла ваза.

Андрю се готвеше да изрази възхищението си, когато влезе госпожа Хемптън, висока, студена жена с тъмна коса, разделена по средата, и облечена съвсем различно от Кристин.

— Хайде, мила моя — я поздрави с обич и дори почителност Фреди и се впусна да ѝ налее и предложи чаша шери. Тя успя небрежно да махне с ръка, отказвайки предложената чаша, преди да бъдат въведени останалите гости: господин и госпожа Чарлз Айвори, доктор и госпожа Пол Фридман. Последваха запознания с много разговори и смях помежду Айвори, Фридманови и Хемптънови. — После — не много скоро — отидоха да вечерят.

Приборите за хранене бяха богати и изящни. Много напомняха скъпия комплект с голям свещник, който Андрю бе видял на витрината на „Лейбин и Бен“, известните златари от Риджънт стрийт. Макар че не можеше да се каже дали е риба или месо, храната имаше много приятен вкус. Имаше и шампанско. След две чаши Андрю се почувства по-уверен. Заговори с госпожа Айвори, която седеше от лявата му страна. Тя беше стройна жена, облечена в черно, с необичайно количество скъпоценности около врата си и големи изпъкнали сини очи, които от време на време обръщаше към него с почти бебешки поглед.

Неин съпруг бе Чарлз Айвори, хирургът — тя се засмя на въпроса му; мислела, че всеки познава Чарлз. Живеели на Ню Кевендиш стрийт, зад ъгъла, цялата къща била тяхна. Хубава било да си близо до Фреди и жена му. Чарлз и Фреди и Пол Фридман били такива добри приятели, всички били членове на Саквилския клуб. Остана изненадана, когато той призна, че не е член. Мислеше, че всеки е член на Саквил.

Изоставен, той се обърна към госпожа Фридман от другата си страна. Тя беше по-разговорлива, по-приятелски настроена. Имаше хубав, почти ориенталски цвят на лицето. Андрю и на нея даде възможност да говори за съпруга си. Бе си казал: „Искам да знам повече за тези приятели, изглеждат ми дяволски преуспели и умни.“

Пол, както каза госпожа Фридман, бил лекар и въпреки че апартаментът им беше в Портленд плейс, Пол имал кабинет на Харли

стрийт. Чудесна практика — тя говореше твърде наивно, за да се хвали, — главно в хотел „Плаца“; сигурно знае новия голям хотел срещу парка. По обед там винаги е пълно със знаменитости. Фактически Пол бил официалният лекар на „Плаца“. Толкова много богати американци и филмови звезди и — тя с усмивка млькна — о, всеки ходеше в „Плаца“, а това беше чудесно за Пол.

Андрю хареса госпожа Фридман. Остави я да говори, докато госпожа Хемптън не стана и той скочи галантно да дръпне стола ѝ назад.

— Пура, Менсън? — запита Фреди с вид на познавач, когато дамите се оттеглиха. — Тези ще ти харесат. И те съветвам да не пропускаш това бренди 1894. Няма лъжа, няма измама.

Пурата му димеше, в широката чаша пред него бе налято бренди. Андрю придърпа стола си по-близо до останалите. Точно към това се стремеше той: интимен, оживен медицински брътвеж — абсолютно професионален разговор и нищо друго. Надяваше се Хемптън и приятелите му да заговорят. Така и стана.

— Между другото — каза Фреди — днес си поръчах една от онези нови иридиеви лампи в магазина на Гликърт. Доста е солено. Някъде към осемдесет гвинеи. Но си струва.

— Ммм-даа — каза замислено Фридман. Той беше слабичък човек с тъмни очи и хитро еврейско лице. — Би трябвало да се изплати.

Готов за спор, Андрю хвана пурата си.

— Мисля, че тия лампи нищо не струват, знаеш ли. Чете ли статията на Аби в „Джърнъл“ за фалшивата хелиотерапия? Тези лампи не дават абсолютно никакви инфрачервени лъчи.

Фреди го погледна, после се засмя.

— Обаче дават страшно много по три лири. И освен това хубав тен.

— Имай предвид, Фреди — намеси се Фридман. — Аз съм против скъпите апарати. Преди да имаш печалба, трябва да се бъркаш. При това те остаряват, минава им модата. Честна дума, драги, няма по-добро нещо от добрата стара спринцовка.

— Ти, разбира се, я използваш — каза Хемптън.

В разговора се включи и Айвори. Той беше едър човек, по-възрастен от останалите, с бледо, гладко обръснато лице и маниери на

светски човек.

— Щом става дума за това, днес назначих серия инжекции. Дванайсет. Нали знаете — манганови. И знаете ли какво направих? Струва ми се, че в наше време така трябва да се действа. Казах му: „Вижте какво, вие сте бизнесмен. Тази серия ще ви струва петдесет лири. Но ако ми платите веднага, ще ги направя четирийсет и пет“. Веднага ми написа чек.

— Проклет стар браконьер — възкликна Фреди. — Мислех, че си хирург.

— Да, хирург съм — кимна Айвори. — Утре имам кюртиране в Шерингтън.

— Напразните усилия на любовта — промърмори разсеяно Фридман на пурата си, после продължи първоначалната си мисъл. — Както и да е, без това не може. И самият факт в основата си е интересен. В практиката във висшите кръгове лекуването през устата е направо остаряло. Ако предприша, да речем, омнипонов прах в „Плаца“, това значи да ми рухне цялото реноме. Но ако дадеш същото нещо подкожно, като дезинфекцираш кожата с памуче, стерилизираш всичко и т.н., твоят пациент си мисли, че всичко е най-научно и смята, че тъкмо ти си човекът за него!

Хемптън енергично заяви:

— Наистина чудесно е, че лекуването през устата е изтрито от картата на Уестенд. Ето, вземете случая на Чарли. Представете си, че беше предписал манган или манган с желязо, доброто старо шише с лекарство, което по всяка вероятност не е много по-полезно за пациента. Тогава щеше да изкара всичко на всичко три лири. Вместо това той разделя лекарството на дванайсет ампули и взема петдесет, прощавай, Чарли, четирийсет и пет лири.

— Без дванайсет шилинга — нежно измърка Фридман. — Стойността на ампулите.

На Андрю му се зави свят. Тук му представяха аргумент, срещу шишето с лекарство, аргумент който го поразяваше с новостта си. Отпи още една глътка, за да се съвземе.

— Това е друг въпрос — размишляваше Фридман. — Те не знаят колко малко струват тези неща. Стига пациентката да види подредените ампули на бюрото ти, и тя веднага инстинктивно си казва: „Небеса! Това ще ми струва доста.“

— Забележи — смигна Хемптън на Андрю, — че когато Фридман прави морфологичен разбор, обикновено се оказва, че добрата дума „пациент“ е от женски род. Между другото, Пол, чух за онзи лов вчера. Дъмет е готов да направи дружество, стига ти, Чарлз и аз да се съгласим.

В продължение на следващите десет минути говореха за лов голф, който играеха на разни скъпи игрища около Лондон, и за коли — Айвори беше си поръчал нов специален корпус, който се строеше по негови инструкции за един нов три и половиналитров „Рекс“. Андрю слушаше, пушеше пурата си и пиеше бренди. Леко пиян, той чувстваше, че е сред извънредно добри момчета. Не го изключваха от разговора и винаги му даваха с дума или поглед да почувства, че и той е с тях. Някак си го караха да забрави, че е обядвал херинга. А когато станаха, Айвори го потупа по рамото:

— Трябва да ви изпратя картичката си, Менсън. Ще бъде истинско удоволствие да прегледаме някой случай заедно — по всяко време.

Обратно, в дневната атмосферата като контраст изглеждаше официална, но Фреди в много повишено настроение, по-блестящ от всякога, с ръце в джобовете, с безупречно бяла риза, реши, че е още рано и че трябва да завършат вечерта в „Ембаси“.

— Страх ме е — Кристин хвърли поглед към Андрю, — че ще трябва да си ходим.

— Глупости, мила! — усмихна се лъчезарно Андрю. — Как така ще разваляме компанията!

Фреди явно бе добре известен в „Ембаси“. Него и компанията му с поклони и усмивки настаниха на маса край стената. Пиха още шампанско. Имаше танци. Тия хора печелят добре, си мислеше Андрю мъгляво и разнежено.

— О! Та-тази мелодия, дето я свирят, е чудесна — чу-чудя се дали Крис не би потанцувала.

В таксито, което ги връщаше най-после в Чесбъроу терас, той щастлив заяви:

— Първокласни момчета, нали Крис! Чудесна вечер, нали?

Тя отвърна с остър и твърд глас:

— Беше ужасна вечер!

— А? Какво?

— Харесвам като твои приятели по професия Дени и Хоуп, Андрю, а не тези тлъсти...

Той я прекъсна:

— Но чакай, Крис... Кво лошо има в...

— О! Нима не видя? — отвърна тя с ледена ярост. — Всичко. Яденето, мебелите, начинът, по който говореха — пари, пари през цялото време. Може би не забеляза как тя изгледа роклята ми, госпожа Хемптън искам да кажа. Виждаше се как си дава сметка, че за едно отиване във фризьорския салон тя харчи повече, отколкото аз за дрехи през цялата година. В дневната стана почти смешно, когато тя разбра какво нищожество съм. Тя, разбира се, е дъщеря на Уитън — Уитън, производителя на уиски! Не можеш си представи какво беше — разговорът де, — преди да влезете. Ключи за модата, кой с кого прекарал уикенда, какво й казал фризьорът, последният аборт във висшето общество и нито една дума за нещо чисто. Защо? Тя дори намекна, че „хлътнала“ — сама така каза — по шефа на танцовия оркестър на „Плаца“.

В гласа й звучеше дяволски сарказъм. Като погрешно го сметна за ревност, той издърдори:

— Ще ти спечеля пари, Крис. Ще ти купя колкото искаш скъпи дрехи.

— Не искам пари — каза тя кратко. — Мразя скъпите дрехи.

— Но, мила! — той пиянски протегна ръка към нея.

— Недей! — гласът й го порази. — Аз те обичам, Андрю. Но не когато си пиян.

Зашеметен и разгневен, той се сви в своя ъгъл. За пръв път го отблъскваше.

— Добре, мойто момиче — промърмори той. — Щом като работата е такава...

Плати таксито и влезе в къщата пред нея. После, без да каже дума, отиде в свободната спалня. След лукса, който текущо бе напуснал, всичко му изглеждаше мръсно и грозно. Електрическият ключ не работеше добре — изобщо цялата инсталация в къщата беше лоша.

— По дяволите — си рече той, като се хвърли на кревата. — Ще се измъкна от тази дупка. Ще й покажа аз на нея! Ще спечеля пари! Какво може да направи човек без пари?

Досега през целия си съпружески живот те никога не бяха спали поотделно.

ГЛАВА ТРЕТА

На закуска другата сутрин Крестин се държа, като че цялата случка е забравена. Той забеляза, че тя полага специални усилия да бъде мила с него. Това го зарадва и още повече се намуси. Жената — мислеше си Андрю, докато се преструваше, че е задълбочен в сутрешния вестник — има нужда от време на време да бъде поставяна на мястото ѝ. Но след като ѝ изръмжа няколко кисели отговора, Крестин внезапно престана да бъде мила и се затвори в себе си. Тя седеше на масата със стиснати устни, без да го гледа и го чакаше да свърши с яденето. Упорит малък дявол, помисли той, като ставаше и излизаше от стаята, но ще ѝ покажа аз на нея!

Първата му работа в кабинета беше да вземе медицинския справочник. Любопитен и нетърпелив да получи по-точна информация за своите приятели от предишната вечер, той бързо прелистваше страниците. Потърси първо Фреди. Да, ето го — Фредерик Хемптън, Куин Ан стрийт, доктор по хирургия, помощник в амбулаторията на болницата в Уолтъмууд.

Андрю объркан сви вежди. Фреди миналата вечер беше говорил много за работа в болницата — нищо не издига по-добре авторитета на лекаря в Уестенд, беше казал той, пациентите изпитват доверие, когато знаят, че си от болница и правиш визитации като консултант. И все пак това със сигурност не беше точно така: субсидирана болница за бедни, при това в Уолтъмууд, едно от новите далечни предградия. Не можеше да има грешка — това беше последният справочник, беше го купил преди месец.

По-бавно Андрю потърси Айвори и Фридман, после постави голямата червена книга върху коленете си, а лицето му беше объркано и странно замислено. Пол Фридман беше като Фреди обикновен доктор, но без другата негова титла. Фридман нямаше длъжност в болница. А Айвори? Господин Чарлз Айвори имаше само най-ниската хирургическа квалификация и никаква длъжност в болница. Зад гърба си имаше известен опит от военно време и от държавните болници за пенсионери. Освен това — нищо друго.

Извънредно озадачен, Андрю стана и постави книгата на рафта, после внезапно на лицето му се изписа решителност. И дума не можеше да става за сравнение на неговите титли с тези на процъфтяващите господа, с които снощи бе вечерял. Това, което можеха те, би могъл да направи и той. И при това по-добре. Въпреки избухването на Кристин, повече от всякога той бе решен да успее. Но преди всичко трябваше да направи така, че да го назначат не в Уолтъмууд или друга бедняшка уж болница, а в някоя от лондонските болници. Да! Някоя истинска болница — това трябва да бъде непосредствената му цел. Но как?

Три дни размишлява, после разтреперан отиде при сър Робърт Аби. Най-трудното нещо на света за него беше да иска услуга, още повече че Аби го посрещаше с такава весела любезност:

— Така! Е, как е нашият специален брояч на бинтове? Не ви ли е срам да ме гледате в очите? Съобщават ми, че доктор Бигзби развил хипертония. Не знаете ли? Какво искате сега — спор с мен или място в Комисията?

— Ами, не, сър Робърт. Мислех си... искам да кажа... не бихте ли могли да ми помогнете, сър Робърт, да бъда назначен в амбулаторията на някоя болница?

— Хммм! Това е много по-трудно от Комисията. Знаете ли колко млади хора обикалят по бреговете на Темза? И всичките чакат някоя неплатена длъжност. При това би трябвало да продължите работата си върху белите дробове, а това вече ограничава избора.

— Е, аз мисля...

— Болницата за гръдоболи „Виктория“. Това е вашата цел. Една от най-старите лондонски болници. Бих могъл да попитам. Не! Нищо не обещавам, но най-научно ще си отворям очите.

Аби го накара да остане на чай. В четири часа той неизменно като ритуал изпиваше две чаши китайски чай в кабинета си — без мляко, без захар, без нищо за ядене. Беше специален чай с вкус на портокалов цвят. Аби с лекота поддържаше разговор на различни теми, като се почне от чаените чаши на Ханг Си до реакцията на Пирке. После, като изпращаше Андрю до вратата, той каза:

— Още ли спорите с учебниците? Не се отказвайте. И никога, дори, и да ви настаня във „Виктория“, в името на Гален не се

научавайте на докторски похвати. — Очите му весело блеснаха. — Точно това ме провали.

На път за дома Андрю стъпваше по облаците. Беше така доволен, че забрави да държи на достойнството си пред Кристин. Изстреля:

— Бях при Аби. Той ще се опита да ми уреди работа във „Виктория“! Това на практика ме прави консултант! — Радостта в очите и внезапно го накара да се почувства засрамен, дребнав. — Много съм ръбат напоследък, Крис! Не се разбирахме добре, май. Но... мила, нека сложим точка.

Тя изтича към него, твърдеше, че всичко е по нейна вина. После, кой знае защо, вината се оказа изцяло негова. Само една малка част в неговия мозък запази твърдото намерение някой път да я смае с материалния си успех — при това, колкото може по-скоро.

Хвърли се в работата с нова енергия. Чувстваше, че скоро ще се случи нещо хубаво. Междувременно практиката му без съмнение се увеличаваше. Казваше си, че мечтае не за такава практика с прегледи за по три шилинга и шест пенса и визитации за по пет шилинга. И все пак това беше истинска практика. Хората, които идваха при него или го викаха у дома си, бяха твърде бедни, за да тревожат лекар, без да са наистина болни. Така той се сблъскваше с дифтерит в странни тесни стаички над бившите конюшни, ревматична треска във влажни мазета, пневмония по таваните на пансионите. Водеше борба с болестите и в най-трагичната от всички стаи: едностайния апартамент, където живееше сам някой старец или старица. Забравени от приятели и роднини, те готвеха оскъдната си храна на газовия пламък пренебрегнати, занемарени, изоставени. Имаше много такива случаи. Попадна на бащата на една известна актриса — нейното име светеше с ярки букви на Шафтсбърг авеню, — стар човек на седемдесет години, парализиран и живеещ в отвратителна мръсотия. Посети една възрастна госпожа, която му показа своя фотография в рокля за дворцов прием и му разказа за дните, когато бе минавала по същите тези улици със собствена каляска. Посред нощ върна към живот — и после съжаляваше за това — едно нещастно същество, без пени, отчаяло си и предпочело газта от печката пред приюта.

Много от случаите бяха спешни: изискваха незабавна хирургическа намеса в болница. И тук Андрю срещаше най-голямо затруднение. Най-трудното нещо в света беше да осигуриш легло дори

на най-лошия, на най-опасния случай. Спешните случаи обикновено изникваха късно през нощта. Връщаше се с палто и жилетка върху пижамата, с вързан около врата шал и дори без да си свали шапката сядаше до телефона и започваше да звъни от една болница на друга. Молеше, настояваше, но винаги получаваше същия отказ, късото често обидно: „Доктор кой? Кой? Не, не! Съжалявам! При нас е пълно!“

Отиваше гневен при Кристин и ругаеше:

— При тях не е пълно! В „Сен Джон“ имат легла колкото искаш, но за техни хора. Щом не те познават, най-вежливо те отрязват. Да можех, бих му извил врата на оня превзет хлапак. Не е ли ад, Крис? Стоя аз тук, в ръцете ми заклещена херния и не мога да осигуря легло. О, може би някои от тях наистина са пълни. Че това е Лондон! Сърцето на проклетата Британска империя. Това е болничната ни система на доброволни дарения. И оня ден става някакъв глупак на един банкет и заявява, че това било най-чудесната система в света. Пак приют за бедния нещастник — това е неговата система. Попълване на формуляри... Колко печелите? Какво вероизповедание? Майка ви законно дете ли е била? — а той има перитонит! Е, добре! Крис, бъди добра, набери ми номера на отговорника за бедните.

Каквито и да бяха трудностите, колкото и да роптаеше срещу мръсотията и бедността, с които често се сблъскваше, тя винаги имаше един и същ отговор:

— Но все пак това е истинска работа. Тук според мен е цялата разлика.

— Но това не стига, за да ме опази от дървениците — ръмжеше той и отиваше да се измие в банята.

Тя се смееше, защото отново я бе обзело старото ѝ щастие. Въпреки че борбата бе жестока, най-после бе победила дома. Понякога мръсотията правеше опит да надигне глава и да ѝ нанесе удар, но, общо взето, домът лежеше в краката ѝ чист, излъскан, покорен на погледа ѝ. Имаха вече нова газова печка, нови абажури за лампите, кальфите на креслата бяха чисти и свежи, а металните пръчки, придържачи пътеката на стълбите, блестяха като копчета на гвардеец. След седмици на неприятности с прислужнички, които в този район предпочитаха да работят в пансионите заради бакшишите, Кристин бе случила с госпожа Бенет, четирийсетгодишна вдовица, чиста и старателна, която поради седемгодишната си дъщеря почти бе загубила

възможност да получи работа с жилище. Госпожа Бенет и Кристин заедно атакуваха мазето. Сега някогашният тунел от подземната железница беше удобна спалня-дневна с ярки тапети и купени на старо мебели, които Кристин боядиса в кремав цвят. Там госпожа Бенет и малката Флори, която сега редовно отиваше с чантата си в падингтънското училище, се чувстваха на сигурно място. Като отплата за тази сигурност и спокойствие след месеци на напрежение и несигурност, госпожа Бенет просто не знаеше какво да стори, за да докаже, че не са сбъркали с нея.

Ранните пролетни цветя, които придаваха на чакалнята такава свежест, отразяваха щастието в дома на Кристин. Тя ги купуваше на уличния пазар за няколко пени, докато правеше сутрешните си покупки. Много от амбулантните търговци на Мъсълбъроу роуд я познаваха. Там евтино можеха да се купят плодове, риба и зеленчуци. Може би трябваше повече да държи на положението си като съпруга на човек от професията, но уви! — тя не държеше и често донасяше покупките си в малката чиста мрежа, като спираше при фрау Шмид за две-три думи и парче сирене либтауер, което Андрю толкова харесваше.

Следобед често се разхождаше по Серпантините. Кестените се раззеленяваха, водни птици пърхаха над набраздената от вятъра водна повърхност. Това добре заместваше широките поля, които тя така обичаше.

Понякога вечер Андрю я поглеждаше със странна ревност, което означаваше, че е сърдит, понеже целият ден е изминал, без да я види.

— Какво правиш по цял ден, докато аз работя? Ако някога си взема кола, ти ще го караш това чудо. Поне ще си близо до мен.

Все още чакаше „добрите“ пациенти, които не идваха, копнееше да чуе от Аби нещо за назначение, беше раздразителен, защото вечерта на Куин Ан стрий не беше открила никакви възможности. Тайно се чувстваше обиден, че оттогава не бе видял ни Хемптън, ни приятелите му.

В това настроение една вечер към края на април той седеше в манипулационната. Беше почти девет часа и вече се канеше да затваря, когато влезе една млада жена.

Тя неуверено го погледна:

— Не знаех отгук ли да вляза или от предната врата.

— Абсолютно без значение — усмихна се той кисело. — С изключение, че от тази страна е на половин цена. Но нищо. Какво има?

— Не възразявам да платя и пълната такса.

Тя пристъпи напред някак особено сериозно и седна на креслото. Беше на около двайсет и осем години, каза си той, с едър кокал, облечена в маслинено зелена рокля, с грозни крака и широко, плоско, сериозно лице. Един поглед бе достатъчен, за да почувстваш инстинктивно: „Тук глупости не минават.“

Той омекна и каза:

— Нека не говорим за хонорара! Кажете болката си!

— Вижте, докторе. — Тя изглежда, все още искаше да заздравя позициите си. — Госпожа Смит от магазинчето за хранителни стоки ми препоръча да дойда при вас. Познавам я доста отдавна. Аз работя в „Лориър“, тук съвсем наблизо. Казвам се Кремб. Но трябва да ви предупредя, че съм ходила при много лекари тук наоколо. — Тя свали ръкавиците си. — Вижте ръцете ми.

Той погледна — дланите бяха покрити с червеникав дерматит, силно напомнящ псориазис. Но не беше псориазис — краищата не бяха грапави. С внезапен интерес той взе една лупа и внимателно се вгледа в петънцата. Междувременно тя продължи да говори с искрения си убедителен глас.

— Не можете си представи колко ми пречи това на работата. На всичко съм готова, само да се отърва от него. Опитах всички мазила под слънцето, но ни едно от тях ни най-малко не ми помогна.

— Не! И няма да помогне. — Той остави настрана лупата, изпитвайки вълнението на рядко срещана, но сигурна диагноза. — Това е доста необичайно състояние на кожата, госпожице Кремб. Няма смисъл да се лекува локално. Дължи се на едно особено състояние на кръвта и единственият начин да се освободите от заболяването е диетата.

— Никакво лекарство? — искреността ѝ отстъпи място на съмнението. — Никой досега не ми е казвал такова нещо.

— Сега аз ви го казвам. — Той се засмя, взе бележника си, написа диета и добави списък на храните, които трябва абсолютно да избягва.

Тя пое листа с колебание.

— Е, разбира се, ще опитам, докторе. Бих опитала всичко.

Добросъвестно му плати, позабави се, като че още се съмнява, после излезе. Веднага я забрави.

Десет дни по-късно тя се върна, този път влезе през предната врата в кабинета така развълнувана, че той едва сдържа усмивката си.

— Искате ли да ми видите ръцете, докторе?

— Да — сега той се усмихна. — Надявам се не съжалявате за диетата.

— Да съжалявам! — в пристъп на благодарност тя му протегна ръцете си. — Вижте! Съвсем излекувани, нито едно петънце. Знаете ли колко много значи това за мен... Не мога да ви опиша... Но такова майсторство...

— Добре, добре — каза той леко. — На мен това ми е работата, да знам тези неща. Хайде, вървете и не се тревожете. Избягвайте храните, за които ви казах, и никога няма да ви се появи отново.

Тя стана.

— А сега, нека ви платя, докторе!

— Вече ми платихте. — Изпитваше приятно вълнение. С най-голяма радост би взел още три шилинга и шест пенса или дори седем шилинга и шест пенса, но съблазънта да драматизира триумфа на уменията си беше неудържима.

— Но, докторе... — С неохота тя го остави да я изпрати до вратата и спря за последен сериозен въпрос: — Може би ще мога да изразя благодарността си по някакъв друг начин?

Като гледаше вдигнатото, прилично на луна лице, през ума му мина цинична мисъл. Но само кимна и затвори вратата след нея. Отново я забрави. Беше уморен и вече почти съжаляваше, че отказва парите, и във всеки случай не мислеше, че някаква продавачка може да направи кой знае какво за него.

Но тук поне той не познаваше госпожица Кремб. Нещо повече, съвсем бе забравил една възможност, подсказана от Езоп, която като слаб философ би трябвало да помни.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

„Малките“ в „Лориър“ наричаха Марта Кремб „хафбекът“. Яко, непривлекателно безполово същество, на пръв поглед тя съвсем не подходеше за старши продавач в такъв уникален магазин, където разточително се занимаваха с хубави рокли, фино бельо и кожи при цени, достигащи стотици лири. И все пак „хафбекът“ беше прекрасна продавачка, високо ценена от клиентките си. „Лориър“ имаше специална система, при която всяка старша продавачка има свои клиенти, малка група от посетителките на „Лориър“. Тя обслужваше изключително само тях, изучаваше ги, „обличаше“ ги, „отделяше“ някои неща за тях, когато пристигаха новите модели. Взаимоотношенията бяха интимни, често продължаваха години наред, и точно за такава работа „хафбекът“ със своето искрено и сериозно отношение бе извънредно подходяща.

Беше дъщеря на адвокат от Кетъринг. Голям брой от момичетата в „Лориър“ бяха дъщери на дребни чиновници от провинцията и крайните предградия. Да те приемат в „Лориър“, да носиш тъмозелена рокля, която беше униформата на предприятието, се смяташе за чест. Уморителната работа и лошите битови условия, които обикновените продавачки понякога трябваше да търпят, в „Лориър“ просто не съществуваха — там момичетата получаваха хубава храна, жилище и надзор. Господин Уинч, единственият мъж в магазина, специално се грижеше надзорът да бъде добър. Особено ценеше „хафбекът“ и често водеше с нея спокойни разговори. Беше възрастен, розов, майчински настроен господин, който се занимаваше с мода от четирийсет години. Палецът му се бе изтъркал от опипване на материи, а гръбнакът му бе завинаги почтително наведен. Колкото и майчински да бе настроен, господин Уинч демонстрираше единствените панталони в едно огромно, и суетно женско царство. С неодобрение гледаше на онези съпрузи, които идват с жените си да разглеждат манекенките. Познаваше кралското семейство. Беше почти толкова известен, колкото и „Лориър“.

Успешното лечение на госпожица Кремб предизвика малка сензация сред персонала на „Лориър“. Незабавният резултат беше, че от чисто любопитство много от малките дойдоха при Андрю с незначителни оплаквания. Кискайки се, те си казваха една на друга, че искат да видят „какъв е докторът на хафбека“.

Постепенно обаче все повече и повече от момичетата в „Лориър“ започнаха да идват в манипулационната на Чесбъроу терас. Всички бяха застраховани. Бяха длъжни да ходят при държавния лекар, но с типична за „Лориър“ арогантност отхвърляха приетата система. Към края на май не беше рядкост половин дузина от тях да чакат в приемната — много красиви, издокарани като клиентките си, гримирани, млади. Резултатът беше забележимо повишаване на доходите от прегледите и една весела забележка на Кристин:

— Какво правиш с тази тъпа хубавици, мили? Сигурен ли си, че не са ни сбъркали с театралната сцена?

Но неугасващата благодарност на госпожица Кремб — о, възторгът от тези чисти ръце! — едва започваше да се проявява. Досега доктор Маклийн, от Ройал Кресънт, сигурен и възрастен бе смятан за полуофициален лекар на „Лориър“. Него викаха при извънредни случаи — както например, когато госпожица Туиг от шивачницата се изгори лошо с гореща ютия. Но доктор Маклийн вече щеше да се пенсионира, а неговият приемник, доктор Бентън, не беше нито сигурен, нито възрастен. Наистина неведнъж впереният в глезените поглед на доктор Бентън и прекалено нежните му грижи за по-хубавите младши продавачки караха господин Уинч розово да се наежда. Госпожица Кремб и господин Уинч обсъждаха тези въпроси при своите разговори и господин Уинч тежко кимаше с ръце, скръстени зад гърба, докато госпожица Кремб се разпростираше върху несъвършенствата на доктор Бентън и наличието на друг лекар на Чесбъроу терас, стриктен и скромнен, който постига успехи без жертвоприношения пред олтара на Таис^[1]. Нищо не решиха, господин Уинч винаги изчакваше, но погледът му многозначително блесна, когато се понесе да посрещне една току-що влязла дукеса.

През първата седмица на юни, когато Андрю вече бе започнал да се чувства засрамен заради предишното си пренебрежение, още една проява на добрите услуги на госпожица Кремб падна като гръм върху главата му.

Той получи едно писмо — много чисто и прецизно. Такава неофициалност, като обаждане по телефона, както по-късно узна, никога не би подхождала на автора, който молеше на другата сутрин във вторник колкото може по-близо до единайсет часа Андрю да посети в Парк Гардънз госпожица Уинифред Евърет.

Затвори манипулационната рано и тръгна да направи посещението с все по-силно предчувствие. За пръв път го викаха извън мръсния му квартал, който досега поддържаше практиката. Парк Гардънз беше хубав жилищен блок, не съвсем модерен, но голям и богат, с хубав изглед към Хайд парк. Натисна звънеца на Парк Гардънз 9, изпълнен с очакване и напрежение, със странното убеждение, че това най-после е неговият шанс.

Възрастен слуга го покани да влезе. Стаята беше голяма, със стари мебели, книги и цветя и му напомни гостната на госпожа Вон. В момента, в който влезе, Андрю усети, че предчувствието му е вярно. Обърна се при влизането на госпожица Евърет и усети как нейният спокоен уравновесен поглед любопитно го изучава.

Тя беше добре сложена жена на около четирийсет години, с тъмна коса и бледа кожа, семпло облечена и напълно уверена в себе си. Веднага заговори с равен глас:

— Загубих своя лекар — за нещастие, — защото имах голяма вяра в него. Препоръча ви моята госпожица Кремб. Тя е много вярно същество и на нея й имам доверие. Проверих в справочника. Имате добра квалификация. — Млъкна и съвсем открито го заразглежда, претегляше го. Имаше вид на добре хранена, свикнала на добри грижи жена която не би допуснала и един пръст близо до себе си без предварително изследване на кожата на ръката. После предпазливо каза: — Струва ми се, че подходите. Обикновено по това време на годината имам серия от инжекции. Хваща ме сenna треска. Вие знаете всичко за сenna треска, предполагам?

— Да — отвърна той. — Какви инжекции ви слагат?

Тя спомена името на един добре известен препарат.

— Старият ми доктор го предписа. Имам голяма вяра в него.

— А, това ли? — Подведен от маниера й, за малко щеше да каже, че вярното лекарство на верния й лекар нищо не струва, че то дължи популярността си на умелата реклама от страна на фирмата-производител и на отсъствието на цветен прашец през повечето летни

сезони в Англия. Но с усилие се спря. Имаше борба между всичко, в което вярваше, и това, което искаше да притежава. Отчаяно си помисли: „Ако след всички месеци изпусна този шанс, ще съм най-големият глупак.“ Той каза:

— Мисля, че мога да ви поставя инжекциите не по-зле от който и да било.

— Много добре. А сега за вашия хонорар. Никога не съм плащала на доктор Синкълър повече от една гвинея на посещение. Мога ли да смятам, че и вие сте съгласен?

Една гвинея на визита — това беше три пъти повече от най-големия хонорар, който бе получавал! И още по-важно — това представляваше първа стъпка в една по-висша сфера на практика, за която копнееше от месеци насам. Отново подтисна протеста на убежденията си. Какво от това, че инжекциите са безполезни? Това е неин мироглед, не негов. Беше му дошло до гуша от неуспехи, от хамалуване за по три шилинга и шест пенса. Желаше да напредне, да успее. И на всяка цена щеше да успее.

На другия ден, точно в единайсет часа, дойде отново. Бе го предупредила по своя суров начин да не закъснява. Не желаше да се пречи на сутрешната ѝ разходка. Постави ѝ първата инжекция. След това идваше по два пъти на седмица и продължаваше лечението.

Беше точен, точен, както никой от тях двамата не бе предполагал. Беше почти забавно да се наблюдава как тя постепенно омеква спрямо него. Беше странен човек, тази Унифред Евърет. При това много решителна личност. Макар и богата — баща ѝ бил на времето голям производител на прибори за маса в Шефилд, а всички наследени от него пари бяха сигурно вложени — тя си беше поставила за цел да изстиска колкото може повече от всяко пени. Това беше не толкова духовна бедност, колкото особен вид егоизъм. Тя поставяше себе си в центъра на своята вселена, полагаше най-големи грижи за тялото си, което още бе фино и бяло, и предприемаше всевъзможни лечения, щом сметнеше, че ще ѝ се отразят добре. Трябваше да има най-доброто във всяко отношение. Ядеше малко — но само най-добра храна. Когато при шестата визита тя великодушно предложи на Андрю чаша шери, той забеляза, че това е „Амонтилядо“ от 1819 г. Обличаше се в „Лориър“. Бельото на леглото ѝ беше най-хубавото, което някога бе виждал. И все пак при всичко това тя никога, според нея, не

прахосваше и пени. За нищо на света Андрю не би могъл да си представи госпожица Евърет да хвърли половин کرونا на шофьора на такси и да не погледне преди това внимателно таксиметъра.

Би трябвало да я мрази, но странното бе, че тя не го отвращаваше. Бе развила себелюбието си до степен на философия. При това беше извънредно чувствителна. Много точно му напомняше жената от една стара холандска картина на Тер Борк, която с Кристин бяха видели веднъж. Имаше същото голямо тяло, същата гладка кожа, същата строга и все пак готова да вкуси удоволствия уста.

Когато разбра, според собствената ѝ фраза, че той наистина е подходящ за нея, тя стана по-малко резервирана. За нея беше неписан закон, че докторската визита продължава двайсет минути. Иначе би сметнала, че не е получила всичко, за което е платила. Но към края на месеца той продължаваше визитите си до половин час. Разговаряха. Той разказваше за желанието си да успее. Тя одобряваше. Сферата на нейните разговори беше ограничена. За сметка на това сферата на познанствата ѝ беше неограничена и в повечето случаи тя говореше за тях. Често му говореше за племенницата си Кетрин Сътън, която живеела в Дарбишър и често идвала в града, тъй като нейният съпруг, капитан Сътън, бил депутат от Барнуел.

— Доктор Синкълър се грижеше за тях — отбеляза тя с незаангажиращ тон. — Не виждам защо сега да не се грижите вие.

На последната визита тя му даде още една чаша от нейния „Амонтилядо“ и с приятен глас каза:

— Мразя да ми пращат сметки. Позволете ми сега да уредя всичко. — И му даде сгънат чек за дванайсет гвинеи. — Разбира се, скоро ще ви извикам пак. Обикновено през зимата трябва да ми се направи автоваксина за хрема.

Изпрати го чак до външната врата на апартамента. Там спря за малко, лицето ѝ доби най-близкото изражение до усмивка, което той бе видял тук. Но то бързо премина и като го гледаше сурово, тя каза:

— Ще приемете ли съвета на една жена, която може да ви бъде майка? Идете при добър шивач. Идете при шивача на капитан Сътън — Роджърз на Кондит стрийт. Вие ми разкажете колко много искате да успеете. Никога няма да успеете в този костюм.

Той си тръгна, като я проклинаше, главата му още гореше от възмущение. Проклинаше страстно, както едно време. Нахална дърта

кучка! Какво ѝ влиза в работата! Какво право има тя да му казва как да се облича. За кученце ли го има? Това беше най-лошият компромис, договор за сервилност. Пациентите му от Падингтън плащаха само по три шилинга и шест пенса, но не искаха от него да бъде манекен. В бъдеще той ще се ограничи с тях, а душата си няма да продава никому!

Но някак това настроение мина. Беше напълно вярно, че никога ни най-малко не бе се интересувал от дрехите си, един костюм конфекция винаги чудесно му бе вършил работа, беше го скривал и топил макар и не особено елегантно. Също и Кристин, макар че винаги бе толкова спретната, никога не се тревожеше за дрехите си. Най-щастлива беше в пола от туид и вълнен джемпър, изплетен от самата нея.

Тайно се огледа — смачкани износени панталони, изпръскани с кал по маншетите. По дяволите, рече си той ядосан, тя е напълно права. Как ще привлека първокласни пациенти, ако изглеждам така? Защо Кристин не ми е казала? Това е *нейна* работа, а не на старата лейди Уини. Какво име ми даде тя? — Роджърз на Кондит стрийт. По дяволите! Сигурно ще отида там!

Когато се прибра, настроението му се беше оправило. Размаха чека пред носа на Кристин.

— Виж това, моя женичке! Спомняш ли си как дотичах с онези първи пършиви три шилинга и половина от манипулационната? Ха! Само това мога да кажа сега — ха! Ето истински пари, хонорари, достойни за един първокласен лекар, член на Кралската колегия, носител на почетна степен. Дванайсет гвинеи за това, че съм говорил мило с Мечо Пух и най-безвредно съм инжектирал ептона на Гликърт.

— Какво? — запита тя с усмивка. После изведнъж се усъмни. — Не е ли това лекарството, срещу което си ми говорил толкова много?

Лицето му се промени, той се наежи, без да знае какво да каже. Бе направила единствената забележка, която не би искал да чуе. Изведнъж почувства, че се гневи, но не на себе си, а на нея.

— По дяволите, Крис! Ти никога не си доволна!

Обърна се и тръшна вратата. Целия ден беше в лошо настроение, но на другия ден се развесели. Тогава отиде при Роджърз на Кондит стрийт.

[1] Таис — атинска куртизанка, придружила Александър Велики в азиатските му походи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Когато две седмици по-късно слезе за закуска в един от двата си нови костюма, стесняваше се като ученик. Беше тъмносив двуреден костюм, който по предложение на Роджърз носеше с кръгла яка и тъмна папионка, която се връзваше добре със сивото. Не можеше да има и съмнение, че шивачът от Кондит стрийт си разбираше от работата, а споменаването на капитан Сътън го бе накарало да докаже това докрай.

Тази сутрин стана тъй, че Кристин не изглеждаше добре. Леко я болеше гърлото и си бе вързала стария шал около врата и главата. Наливаше кафето, когато изведнъж ѝ се натрапи неговият блясък. За секунда бе така смаяна, че не можа нищо да каже.

— Но Андрю! — ахна тя. — Ти си чудесен! Ще ходиш ли някъде?

— Да ходя някъде? Разбира се отивам на обиколките си, по работата си! — от стеснение бе станал сприхав. — Е? Харесва ли ти?

— Да — каза тя, но не така бързо, както би желал. — Просто е... просто си чудесен... Но — тя се усмихна — някак не ти стои!

— Би предпочела да ходя като скитник, предполагам.

Тя замълча, а ръката ѝ, вдигаща чашата, внезапно се скова, така че кокалчетата на пръстите побеляха. „Охо — помисли си той, — тук те хванах.“ — Бързо привърши закуската и влезе в кабинета.

След пет минути тя го последва там, все още с шала около врата си, с колебаещ се умолителен поглед.

— Мили, моля те не ме разбирай погрешно! — каза тя. — Много се радвам, че имаш нов костюм. Искам да имаш всичко, всичко, което е най-добро за теб. Съжалявам за това, което казах преди малко, но разбираш ли, свикнала съм с теб, о, страшно трудно е да се обясни, но винаги съм те възприемала като — сега, моля те, не ме разбирай погрешно, — като човек, който хич не го е грижа как изглежда или как другите мислят, че изглежда. Нали си спомняш онази глава на Епстайн, която видяхме. Съвсем нямаше да е същата, ако беше гладка и полирана.

— Не съм Епстайнова глава! — отговори той рязко.

Тя замълча. Напоследък беше трудно да се разговаря с него. А сега наскърбена, че не я разбира правилно, тя не знаеше какво да каже. Тръгна си разколебана.

Три седмици по-късно, когато племенницата на госпожица Евърет дойде да прекара няколко седмици в Лондон, той бе възнаграден, че мъдро послуша старата лейди. Под някакъв претекст госпожица Евърет го извика в Парк Гардънз, където със сурово одобрение го разгледа. Андрю почти виждаше как тя си мисли, че той с подходящ кандидат за нейната препоръка. На другия ден бе повикан от госпожа Сътън, която, тъй като, изглежда, заболяването вървеше в цялото семейство, искаше същото лечение като леля си. Този път не изпита никакво угризение относно инжектирането на безполезния ептон на полезните господа Гликърт. На госпожа Сътън той направи чудесно впечатление. А преди края на същия месец бе повикан от една приятелка на госпожица Евърет, която също живееше в Парк Гардънз.

Андрю беше зает изключително със себе си. Печелеше, печелеше, печелеше. В напрегнатата жажда за успех той забравяше колко много противоречи неговият напредък на всичко, в което досега е вярвал. Засегната бе суетността му. Чувстваше се уверен, беше нащрек. Нямаше време да си даде сметка, че лавината на практиката му във висшите кръгове се дължи на първо място на една дебела дребна германка, стояща зад тезгяха на магазина за месо и колбаси, близо до простолюдния пазар на Мъсълбъроу. И наистина, едва ли не преди да има време изобщо да размисли, лавината продължи по своя път — предложи му се друга, още по-вълнуваща възможност.

Един юнски следобед в празните часове между два и четири, когато обикновено не ставаше нищо особено, той седеше в кабинета си и пресмяташе колко е получил през миналия месец, когато внезапно телефонът иззвъня. Само за три секунди той беше при апарата.

— Да, да! Доктор Менсън на телефона.

В слушалката чу един изтерзан и треперещ глас.

— О, доктор Менсън! Радвам се, че ви намерих. Обажда се господин Уинч. Господин Уинч от „Лориър“. Имаме малко нещастие с една от нашите клиентки. Бихте ли могли да дойдете? Можете ли да дойдете веднага?

— Ще бъда при вас след четири минути. — Андрю сложи слушалката и скочи за шапката си. Един автобус номер 33, който профучаваше край къщата, здраво издържа стремителния му скок. След четири минути и половина, той беше във въртящите се врати на „Лориър“, където бе посрещнат от разтревожената госпожица Кремб, която го поведе по зелени мъхести килими край дълги позлатени огледала и блестяща ламперия, на чийто фон, като че случайно, се открояваше ту малка шапка на поставка, ту дантелен шал, ту хермелинова вечерна перелина.

Докато бързаха, госпожица Кремб задъхано и доверчиво обясняваше:

— Госпожица ле Рой, доктор Менсън. Една от нашите клиентки. Слава богу, не е моя — тя винаги създава неприятности. Но доктор Менсън, виждате ли, аз говорих за вас с господин Уинч...

— Благодаря — каза той рязко; при случай все още можеше да е рязък. — Какво се е случило?

— Изглежда, че тя, о, доктор Менсън — изглежда, че е припаднала в стаята за проби!

В началото на широката стълба го предаде на розово разтревожения господин Уинч, който се засуети:

— Оттук, докторе, оттук. Надявам се, че ще направите нещо. Такова ужасно нещастие!

В стаята за проби — топла, с разкошни бледозелени килими и златнозелена ламперия — една тълпа от възбудени момичета, един позлатен стол, една хвърлена кърпа за лице, разляна чаша вода, врява... И там, в центъра на всичко това, госпожица ле Рой, припадналата. Тя лежеше на пода, скована, със спазматични свивания на ръцете и внезапни изопвания на краката. От време на време от стегнатото ѝ гърло излизаше неестествено и заплашително хриптене.

Когато Андрю влезе заедно с господин Уинч, една от по-възрастните продавачки избухна в плач.

— Аз не съм виновна — хлипаше тя. — Само казах на госпожица ле Рой, че тя сама си избра тази кройка...

— О, мила, мила — промълви господин Уинч. — Това е ужасно, ужасно. Да повиквам ли линейка?

— Не, засега не — каза Андрю с особен глас. Той се наведе над госпожица ле Рой. Тя беше много млада, на около двацет и четири

години, със сини очи и избелена свилеста коса, разрошена под накривената шапка. Скваността и конвулсивните спазми се увеличаваха.

От другата ѝ страна бе коленичила една жена с тъмни загрижени очи, явно, нейна приятелка.

— О, Топи, Топи — мълвеше тя.

— Моля, напуснете стаята — внезапно каза Андрю. — Всички да излязат, освен — погледът му падна върху мургавата млада жена — освен вас.

Момичетата излязоха малко недоволни — да присъстват на припадъка на госпожица ле Рой беше приятно забавление. Госпожица Кремб и дори господин Уинч се изнизиха от стаята. Щом излязоха, конвулсиите станаха страшни.

— Това е извънредно сериозен случай — каза Андрю, като произнасяше думите много отчетливо. Очните ябълки на госпожица ле Рой се претърколиха към него. — Дайте ми един стол, моля.

Падналият стол бе изправен в средата на стаята от другата жена. После бавно и с голямо съчувствие, като я подкрепяше под мишниците, Андрю помогна на сдървената госпожица ле Рой да седне на стола. Той задържа главата ѝ изправена.

— Така — каза той още по-мило. После вдигна ръка и ѝ удари звучна плесница по бузата. Това беше най-смелото нещо, което правеше от месеци и си остана най-смелото, уви! за още много месеци напред.

Госпожица ле Рой престана да хърка, спазмите спряха, въртящите се очни ябълки застанаха нормално. Гледаше го уплашена и по детски объркана. Преди спазмите отново да започнат, той вдигна ръка и я удари по другата буза. Пра-а-ас! Болката, изписана на лицето на госпожица ле Рой, бе комична. Тя потрепера за момент, после кротко заплака.

Обърна се към приятелката си и зариди:

— Искам да си отида в къщи, мила.

Андрю погледна с желание да се извини към мургавата млада жена, която сега го гледаше с въздържан, но необичаен интерес.

— Съжалявам — каза той. — Това беше единственото средство. Тежък случай на хистерия — спазми на палците. Можеше да се нарани. Нямах нито упойка, нито нищо. Но както и да е, подейства.

— Да, подейства.

— Оставете я да поплаче — каза Андрю. — Това е добър отдушник. Ще се оправи напълно след няколко минути.

— Но чакайте — бързо каза тя. — Трябва да я придружите до вкъщи.

— Добре — каза Андрю с най-деловия си професионален тон.

След пет минути Топи ле Рой беше в състояние да приведе в ред лицето си, а това беше дълга операция, подчертавана от време на време с хлипания.

— Нали не изглеждам много зле, мила? — попита тя приятелката си. На Андрю не обръщаше никакво внимание.

След това излязоха от стаята за проби. Минаването им през дългата стая с модели беше истинска сензация. От почуда и облекчение господин Уинч не можеше да говори. Той не знаеше и никога нямаше да узнае как бе станало така, че гърчещата се парализичка бе станала и проходила. Последва ги, като сипеше почтителни думи. Когато Андрю минаваше след двете жени през главния вход, той пламенно и сърдечно стисна ръката му в меката си влажна длан.

Таксито ги отведе по Бейсуотър роуд по посока на Марбъл Арк. Никой не се опитваше да поведе разговор. Госпожица ле Рой сега се цупеше като глезено дете, което е било наказано. Още беше нервна: от време на време ръцете и мускулите на лицето ѝ имаха слаби спазми. Сега, когато беше възможно да се разгледа по-спокойно, се виждаше, че е много слаба, но почти хубава в своята мършавост. Дрехите ѝ бяха хубави, но въпреки всичко в очите на Андрю тя беше като малко мършаво пиле, през което периодично минава слаб ток. Самият той беше нервен, разбираше неловкото си положение, но беше решен докрай да използва случая.

Таксито заобиколи Марбъл Арк, мина покрай Хайд парк и като зави наляво, спря пред една къща на Грийн стрийт. После почти веднага се озоваха вътре. Като видя къщата, Андрю се смая; никога не бе си представял, че съществува такъв лукс. Широк великолепен кабинет със стени от меко борово дърво и нефрит, странна единствена картина в скъпа рамка, лакирани в златно и червено столове, широки канапенца, бледи, почти прозрачни килимчета.

Топи ле Рой се хвърли върху една кушетка с атлазени възглавнички, все още пренебрегвайки Андрю, дръпна шапчицата си и я хвърли на пода.

— Натисни звънеца, мила, искам да пийна нещо. Слава богу, татко не си е в къщи.

Един слуга бързо донесе коктейли. Когато той излезе, приятелката на Топи погледна към Андрю, като почти, но не съвсем, му се усмихваше.

— Струва ми се, че трябва да ви обясним всичко, докторе. Всичко стана много бързо. Аз съм госпожа Лорънс. Топи, госпожица ле Рой, имаше голяма разпрavia за една рокля, която си прави по специален модел по случай бала в полза на изкуствата и... Трябва да ви кажа, че напоследък тя доста се преуморява и, общо взето, е доста нервна млада личност, но работата, в края на краищата, е там, че макар да ви е ужасно сърдита, ние сме ви страшно задължени, че ни върнахте пак тук. А аз ще изпия още един коктейл.

— И аз — каза заядливо Топи. — Каква проклета жена е тази в „Лориър“. Ще кажа на татко да се обади и да я уволнят. О, не, няма! — След като обърна и втория си коктейл, тя доволна се усмихна. — Все пак им дадох да разберат, нали Франсис! Направо побеснях! А мама Уинч гледаше така, така смешно. — Мършавата й фигурка се разтърси от смях. Тя срещна погледа на Андрю без злоба. — Хайде, докторе. Смейте се! Беше просто безценно!

— Не, не мисля, че беше толкова забавно. — Той говореше бързо, стремеше се да обясни действията си, да заздрави позициите си, да я убеди, че е била болна. — Наистина имахте опасен пристъп. Съжалявам, че трябваше да ви лекувам по този начин. Ако имах упойка, щях да ви дам. Нямах да е толкова неприятно за вас. И, моля ви, не си въобразявайте, че ви вярвам, че уж нарочно сте предизвикали кризата. Хистерия — това си беше — с всички симптоми. Не е за смях. Това е състояние на нервната система. Разбирате ли, вие сте много изтощена, госпожице ле Рой, всичките ви рефлексии са изострени, много сте нервна.

— Това е абсолютно вярно — кимна Франсис Лорънс. — Напоследък наистина много се преуморяваш, Топи.

— Щяхте ли да ми дадете хлороформ? — запита Топи с детинско учудване. — Щеше да е страшно интересно.

— Но сериозно, Топи — каза госпожа Лорънс. — Бих искала да се стегнеш.

— Говориш като татко — отвърна Топи и загуби доброто си настроение.

Настъпи мълчание. Андрю беше изпил коктейла си. Постави чашата на полицата зад себе си. Вече нямаше какво да прави тук.

— Добре! — каза той енергично. — Трябва да вървя да си гледам работата. Моля ви, приемете съвета ми, госпожице ле Рой. Хапнете нещо леко, легнете си и тъй като не мога да ви бъда повече в услуга, утре извикайте домашния си лекар.

Госпожа Лорънс го придружи в хола. Тя се държеше така спокойно, че той трябваше да сложи юзди на деловия си маниер. Това бе висока стройна жена с доста високи рамене и малка елегантна глава. Няколко желязносиви кичура придаваха странно достойнство на тъмната ѝ сресана на красиви вълни коса. И все пак беше съвсем млада. Беше сигурен, че не е на повече от двацет и седем години. Въпреки височината си тя имаше нежни кости, най-вече китките ѝ бяха малки и фини. Всъщност цялата ѝ фигура изглеждаше много гъвкава, вълшебно мека, като на състезател по фехтовка. Подаде му ръка, а зеленикавите ѝ очи го гледаха с някаква приятелска, спокойна усмивка:

— Само исках да ви кажа колко съм възхитена от вашия нов метод. — Устните ѝ потръпнаха. — Не се отказвайте от него, каквото и да става. Вече виждам как той ще ви донесе огромен успех.

Като вървеше надолу по Грийн стрийт, за да вземе автобуса, той с учудване установи, че е станало почти пет часа. Бе прекарал в компанията на тези две жени три часа. Би трябвало да измъкне наистина добър хонорар за това! И все пак въпреки тази радостна мисъл — така характерна за смелия му нов мироглед, — той се чувстваше объркан, странно недоволен. Наистина ли бе използвал шанса докрай? Госпожа Лорънс, изглежда, го бе харесала. Но с такива като нея човек никога не знае. Каква чудесна къща при това!

Внезапно той скръцна със зъби, обзет от страшен гняв. Не само бе забравил да остави картичката си, бе забравил и да си каже името. И като седна в препълнения автобус до един стар работник с омазнени дрехи, той жестоко се укоряваше, че е пропуснал златна възможност.

ГЛАВА ШЕСТА

На другата сутрин в единайсет и четвърт, когато се канеше да тръгне по евтините си визитации около Мъсълбъроу Маркет, телефонът иззвъня. Важен и почиттелен, в слушалката бръмчеше гласът на лакей:

— Доктор Менсън, сър? А, вие ли сте? Госпожица ле Рой иска да знае, сър, по кое време ще я посетите днес. А! Извините, сър, чакайте малко, госпожа Лорънс ще говори лично с вас.

Андрю държеше слушалката и усещаше бързия пулс на възбудата в себе си, а в същото време госпожа Лорънс с приятелски тон му казваше, че го очакват да ги посети колкото може по-скоро.

След като сложи слушалката и се отдалечи от телефона, тържествуващ си каза, че вчера все пак не е пропуснал възможността, да, в края на краищата, не бе я пропуснал.

Изостави всички други визитации — и спешни, и всякакви — и пое право към Грийн стрийт. И там за пръв път се срещна с Джоузеф ле Рой. Ле Рой нетърпеливо го очакваше в претрупания с нефрит кабинет — плешив набит мъж с яка челюст, той се отнасяше към пурата си като човек, който няма време за губене. За секунда очите му се впиха в Андрю — бърза хирургическа операция, която го задоволи. След това енергично започна с колониалния диалект.

— Вижте какво, док, бързам. Госпожа Лорънс адски се измъчи, докато ви намери тази сутрин. Доколкото разбирам, вие сте умен младеж и не търпите никакви глупости. Освен това сте женен, нали? Това е хубаво. Сега, значи, поемете моето момиче. Изправете я, засилете я, отървете системата ѝ от тази проклета хистерия. Не жалете нищо — мога да плащам. Довиждане.

Джоузеф ле Рой беше новозеландец. И въпреки парите, къщата на Грийн стрийт и екзотичната му малка Топи, не беше трудно да се повярва истината. Прадядо му бил някой си Майкъл Клири, неграмотен ратай в земите около Греймаут Харбър; бил известен на колегите си бедняци като Лери. Джоузеф ле Рой несъмнено е започнал живота си като Лери, момче, чиято първа служба е била дояч в

големите Греймаутски ферми. Но Джо бил роден, както сам казваше, да дои не само крави. И трийсет години по-късно в кабинета на най-горния етаж на първия небостъргач в Оукланд, именно Джоузеф ле Рой сложил подписа си под договор, обединяващ млечните ферми на острова в голям Комбинат за кондензирано мляко. Комбинатът „Кремоген“ беше нещо вълшебно. По това време млякото на прах беше неизвестно, с него още не правеха търговия. Ле Рой видя възможностите, които то предлагаше, и поведе атаката на световния пазар, рекламирайки го като дадена от бога храна за деца и инвалиди. Голямото постижение беше не толкова в производството на Джо, колкото в собствената му неизчерпаема дързост. Излишното мляко, което преди се изливаше в каналите или се даваше на прасетата в стотици новозеландски ферми, сега се продаваше на три пъти по-висока цена от прясното мляко във всички градове на света като кремоген, кремакс и кремефат в спретнати консерви с ярки етикети — производство на Джо.

Втори директор в комбината на ле Рой и завеждащ интересите на фирмата в Англия беше Джек Лорънс, който, колкото и нелогично, преди да се заеме с бизнес в града, е бил гвардейски офицер. Но имаше нещо повече от търговските отношения, което сближаваше госпожа Лорънс с Топи. Франсис беше достатъчно богата и се чувстваше много повече у дома си във висшите лондонски кръгове, отколкото Топи, която от време на време показваше, че е потомка на бушмените, но тя изпитваше някаква привързаност към разглезеното дете. Когато след разговора с ле Рой Андрю се качи горе, тя го чакаше пред стаята на Топи.

Всъщност през следващите дни Франсис Лорънс обикновено беше там в часа на неговата визитации, помагаше му да се оправя с възбудената своеволна пациентка, беше готова да съзре подобрене в Топи, настояваше да се продължи лечението, питаше кога биха могли да очакват следващото посещение.

Благодарен на госпожа Лорънс, той все още бе твърде срамежлив, за да му се стори странно, че тази благородничка, която сама се смяташе за една от избраните, за която още преди да види снимката ѝ в илюстрираните седмичници, знаеше, че е от недостъпните, проявява дори и този лек интерес към него. Нейната широка намусена уста обикновено изразяваше презрение към хора,

които не са нейния кръг, но поради някаква неизвестна причина, тя никога не беше враждебна към него. Той изпитваше огромно желание, по-голямо от любопитството, да проучи нейния характер, нейната личност. Струваше му се, че не знае нищо за истинската госпожа Лорънс. За него беше истинско удоволствие да наблюдава контролираните движения на нейните крайници, когато тя се движеше из стаята. Беше винаги спокойна, внимателна във всичко, което прави, зад приятелския ѝ предпазлив поглед се чувстваше ум, въпреки грациозната тривиалност на речта ѝ. Едва ли успя да разбере, че идеята идва от нея, но въпреки че не казва нищо на Кристин, която успяваше да уравни състоянието с шилинги и пенсове — започна нетърпеливо да се пита, как който и да е лекар би могъл да развие практика във висшите кръгове без хубава кола? Смешно му стана, когато си представи как върви по Грийн стрийт, носи в ръка собствената си чанта, с прах по обувките и се изправя лице с лице с леко надменния лакей, защото няма кола. На гърба на къщата имаше един тухлен гараж, който значително би намалил разходите по поддържането, а освен това имаше фирми, специализирани в снабдяване на лекарите с коли, възхитителни фирми, които нямаха нищо против отлагането на плащането.

Три седмици по-късно едно кафяво купе със сгъваем покрив, напълно ново и с тъмен блясък спря на Чесбъроу терас 9. Като се измъкна от шофьорското място, Андрю изтича нагоре по стълбите.

— Кристин — извика той, като се стараеше да потисне злорадото вълнение в своя глас. — Кристин! Ела да видиш нещо!

Възнамеряваше да я смае. И успя.

— Господи! — тя стисна ръката му. — *Наша* ли е? О, каква красота!

— Нали? *Внимавай*, мила, не пипай там! Може, може да развалиш лака! — той ѝ се усмихна съвсем по старому. — Хубава изненада, а, Крис? Купувам я, вземам разрешение и всичко, без да ти кажа нито дума. Влезте, госпожо, и аз ще демонстрирам. Тя е като птица.

Тя не можа да изкаже цялото си възхищение от малката кола, когато той я взе гологлава и направи малка обиколка около площада. Четири минути по-късно се върнаха и бяха вече на тротоара, а той не откъсваше очи от съкровището си. Напоследък моментите на

интимност, разбирателство и щастие бяха толкова редки, че тя не би прекъснала този.

Тя прошепна.

— Сега ще ти бъде толкова леко, мили, да правиш обиколките си. — След това, малко страхливо: — И ако можем да излизаме за малко извън града, да кажем в неделя, в гората, а, това би било чудесно.

— Разбира се — отвърна той разсеяно. — Но всъщност тя е за практиката. Не можем да препускаме навсякъде и да я цапаме цялата с кал!

Той мислеше за това, какъв ефект ще окаже блестящото малко купе върху неговите пациенти.

Главният ефект обаче далеч надмина очакванията му. На следващия четвъртък, когато излизаше от тежката, покрита със стъкло и ковано желязо врата на Грийн стрийт 17А, се натъкна на Фреди Хемптън.

— Здравей, Хемптън — каза той небрежно. Не можа да прикрие задоволството си, като видя лицето на Фреди. Отначало Хемптън едва го позна, а след като го позна, изражението му премина няколко степени на изненада и все още изразяваше смущението.

— Че какво пък, здравей — каза Фреди. — Какво насам?

— Пациент — отвърна Андрю, като посочи с глава назад към 17А. — Занимавам се с дъщерята на Джо ле Рой.

— Джо ле Рой!

Това възклицание само по себе си означаваше много за Менсън. Той сложи собственически ръка на вратата на красивото си ново купе.

— Накъде отиваш? Мога ли да те откарам някъде?

Фреди бързо се съвзе. Той рядко се объркваше и никога объркването му не траеше дълго. Наистина за трийсет секунди мнението му за Менсън, цялата му представа за ползата, която би могъл да има от него, претърпяха бърза и неочаквана промяна.

— Да — усмихна се той общително. — Отивам към Бентинг стрийт. Клиниката на Ида Шерингтън. Ходя пеша да си поддържам линията, но при теб ще се кача.

Настъпи мълчание за няколко минути — пресичаха Бонд стрийт. Хемптън усилено мислеше. Бе приветствал многословно идването на Андрю в Лондон, защото се надяваше, че практиката на Менсън би могла от време на време да го снабдява с консултации за по три гвинеи

на Куин Ан стрийт. Но сега промяната в стария му съученик, колата и преди всичко споменаването на Джо ле Рой — това име за него имаше невъобразимо по-голямо светско значение, отколкото за Андрю — му показаха, че е сгрешил. Освен това Менсън имаше идеални квалификации, които бяха полезни, изключително полезни. Вглеждайки се проникателно в бъдещето, Фреди виждаше по-добра и в крайна сметка по-доходна основа за сътрудничество между Андрю и него. Разбира се, ще трябва да внимава, защото Менсън бе докачлив, несигурен дявол.

— Защо не дойдеш с мен да се запознаеш с Ида! Полезно е човек да я познава, въпреки че държи най-лошата клиника. Не, не знам! Вероятно и другите не са по-добри. Но тя сигурно има най-високи такси.

— Да?

— Ела да видиш моята пациентка. Тя е безопасна — старата госпожа Ребърн. С Айвори правим опити с нея. Ти си силен по белите дробове, нали? Ела и изследвай гръдния й кош. Това ще й достави огромно удоволствие. И ще означава пет гвинеи за теб.

— Какво? Искаш да кажеш...? Но всъщност какво й има на гръдния кош?

— Нищо особено — усмихна се Фреди. — Недей ме гледа така шашардисано! Вероятно има лек старчески бронхит! А за нея наистина ще бъде удоволствие да те види! Ето как работим ние тук. Айвори, Фридман и аз. Наистина би трябвало да се включиш в играта, Менсън. Няма да говорим сега за това — да, там, първата пряка! Но ще ти се вземе акъла, такива добри резултати получаваме.

Андрю спря колата пред къщата, която му показа Хемптън, обикновена градска къща, висока и тясна, която явно никога не е била проектирана с оглед на сегашното й използване. И наистина, когото човек поглеждаше шумната улица, по която бучаха и трещяха превозните средства, беше трудно да си представи как болният ще намери спокойствие тук. Това като че ли беше точно мястото, което по-скоро ще предизвика, отколкото ще излекува невроза. Андрю спомена това на Хемптън, докато се качваха по стълбите към предната врата.

— Знам, знам, скъпи мой — съгласи се Фреди с подчертана сърдечност. — Но всички са едни и същи. Уестенд е пълен с такива клиники. Виждаш ли, важното е за нас да са удобни. — Той се засмя.

— Идеално би било, ако бяха някъде на тихо място, но да вземем един пример. Кой хирург би изминавал всеки ден по десет мили, за да види пациента си за пет минути? О! И ти ще научиш всичко за нашите малки пристани за болни в Уестенд.

Той тръгна по тесния хол, в който влязоха.

— Всички имат три основни миризми, ще забележиш — етер, готвено и изпражнения — логично следствие, ще ме извиниш, стари приятелю. А сега се запознай с Ида.

С вид на човек, който знае къде отива, той тръгна към една малка канцелария на приземния етаж, където млада жена в бледоморава униформа и колосана бяла шапка седеше на малко бюро.

— Утро, Ида — възкликна Фреди с полуласкателен и полуфамилиарен тон. — Сметките ли оправяш?

Тя вдигна очи, видя го и се усмихна добродушно. Беше ниска, набита извънредно пълнокръвна. Но нейното ярко червено лице бе така дебело покрито с пудра, че в резултат се бе получил морав образ, почти като цвета на униформата ѝ. Груба бликаща жизненост, тънък хумор и решителност лъхаха от вида ѝ. Имаше изкуствени зъби, които не ѝ прилягаха добре. Косата ѝ беше посивяла. Някак си бе лесно да очакваш от нея силен речник, да си представиш как чудесно би ѝ прилягала ролята на собственик на второкласно кабаре.

И все пак клиниката на Ида Шерингтън беше най-модната в Лондон. Половината лордове бяха минали през нея, а също светски жени, жокеи, известни адвокати и дипломати. Трябваше само човек да вземе сутрешния вестник, за да прочете, че още една талантива млада личност, известна от сцената или екрана, благополучно е оставила апендицита си в грижовните ръце на Ида. Тя обличаше всички свои сестри в деликатен нюанс на бледо мораво, плащане на иконома си двеста лири, а на главния си готвач два пъти повече годишно. Таксите, които искаше от своите пациенти, бяха фантастични. Четирийсет гвинеи за една стая седмично не беше рядка цифра и освен това имаше допълнителни, сметката на аптекаря, която често възлизаше на лири стерлинги, специалната нощна сестра, таксата за операционната. Но когато ѝ се възразяваше, Ида имаше един отговор, който често украсяваше с някое свободно и леко прилагателно. Тя имаше свои собствени грижи, трябваше да плаща проценти и данъци и често си мислеше, че пият именно нейната кръв.

Ида имаше слабост към по-младите представители на професията и добродушно приветства Менсън, докато Фреди дърдореше:

— Погледни го добре. Скоро той ще ти праща толкова много пациенти, че ще навлезеш и в „Плаца“.

— „Плаца“ навлиза в мен — многозначително поклати шапчицата си Ида.

— Ха! Ха! — засмя се Фреди. — Това е доста добро. Трябва да го кажа на стария Фридман. Пол ще го оцени. Хайде, Менсън, да се качим горе.

Тесният асансьор, широк колкото да се побере на диагонал една санитарна количка, ги изкачи на четвъртия стаж. Коридорът беше тесен, пред вратите имаше подноси, а поставените във вази цветя вехнеха в горещия въздух. Влязоха в стаята на госпожа Ребърн.

Тя беше жена над шейсетте, която подпряна на възглавниците очакваше визитацията, държеше в едната си ръка лист хартия, на който беше написала някои усетени през нощта симптоми, както и въпросите, които искаше да зададе. Андрю веднага и безпогрешно определи: старческа хипохондрия, „болест на малкото парче хартия“, както казваше Шарко^[1].

Фреди седна на леглото, говори с нея, провери пулса ѝ — нищо повече — изслуша я и весело я ободри. Той ѝ каза, че господин Айвори следобед ще дойде с резултатите от някои високонучни изследвания. Помоли я да позволи на неговия колега доктор Менсън, чиято специалност са белите дробове, да провери гръдния ѝ кош. Госпожа Ребърн беше поласкана. Всичко това ѝ беше много приятно. Оказа се, че тя е в ръцете на Хемптън вече две години. Беше богата, без роднини, и разделяше времето си между скъпите частни хотели и частните клиники в Уестенд.

— Господи! — възкликна Фреди, когато излязоха от стаята. — Не можеш си представи каква златна мина е тази старица за нас. От нея сме измъкнали цели кюлчета злато.

Андрю не отговори. Атмосферата тук предизвикваше у него леко повдигане. Нямаше нищо на белите дробове на старата госпожа и единствено трогателният благодарен поглед към Фреди позволяваше да се смята, че всичко не е било докрай нечестно. Опитваше се да убеди себе си. Защо трябва да бъде такъв педант? Той никога няма да

успее, ако продължи да бъде такъв, нетолерантен и догматичен. А Фреди имаше най-добри намерения, като му беше дал възможност да прегледа пациентката. Стисна все пак приятелски ръката на Хемптън, преди да влезе в колата си. А в края на месеца, когато получи чисто написан чек от госпожа Ребърн — с нейните най-големи благодарности — за пет гвинеи, беше в състояние да се изсмее на глупавите си скрупули. Сега за него беше удоволствие да получава чекове и за негово голямо задоволство все повече чекове намираха пътя си към него.

---

[1] Жан М. Шарко (1825—1893) — известен френски невролог и психиатър — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Практиката, която бе показала обещаващо увеличаване, сега започна бързо, почти мълниеносно да се разраства във всички направления и като резултат на това Андрю бе повлечен от течението с още по-голяма сила. В известен смисъл той стана жертва на собствената си неудовлетвореност. Винаги е бил беден. В миналото упоритият му индивидуализъм не му носеше нищо друго освен поражения. Сега можеше да се оправдае пред себе си с удивителните доказателства за материалния си успех.

Скоро след спешното му отиване в „Лориър“ той води с господин Уинч един плодотворен разговор и оттогава все повече продавачки от „Лориър“ и дори някои от шефовете на отдели идваха за преглед при него. Обикновено идваха с дребни оплаквания, по странно беше как веднъж отишли при него, момичетата започваха често да идват отново — действията му бяха така вежливи, така ободряващи, така делови. Доходите от прегледи се покачиха. В скоро време успя да преобоядиса фасадата на къщата и с помощта на една от фирмите за обзавеждане на лекарски кабинети — те всички горяха от желание да помогнат на младите практикуващи лекари да увеличат доходите си — поднови мебелите в манипулационната и кабинета: нова кушетка, един мек люлеещ се стол, кокетна количка с гумени колелца и няколко „елегантно научни“ шкафа в бял емайл и стъкла.

Богатството, демонстрирано от прясно боядисаната в кремав цвят къща, от колата, от блестящо модерно обзавеждане, бързо стана предмет на разговори в квартала и върна много от „добрите“ пациенти, които бяха идвали при доктор Фой в миналото, но постепенно бяха се отдръпнали, когато старият доктор и кабинетът му почнали да губят своя блясък.

Дните на чакане и висене бяха свършени. Във вечерните приемни часове едва смогваше да преглежда всички — жужеше звънецът на предната врата, звънтеше звънчето на вратата на манипулационната, пациенти го чакаха и отпред, и отзад, и той сновеше между манипулационната и кабинета. Следващата стъпка

дойде неизбежно. Принуден бе да си създаде система, с която да пести време.

— Слушай, Крис — каза той една сутрин. — Измислих нещо, което ще ми бъде от голяма помощ през тези върхове часове. Ти знаеш, когато съм прегледал някого в манипулационната, се връщам в къщата, за да направя лекарството. Това обикновено ми отнема около пет минути. Ужасяващо прахосване на време, когато бих могъл да дошлифовам някой от „добрите“ пациенти, които чакат в кабинета. Е, схващаш ли системата ми? Отсега нататък ти си моят аптекар!

Тя го погледна със свити от изненада и уплаха вежди.

— Но аз нищо не знам, как ще правя лекарства?

Той се усмихна успокояващо.

— Не се безпокой, мила. Приготвил съм няколко хубави микстури за всичко. Ти просто ще трябва да напълниш шишетата, да им слагаш етикетите и да ги увиваш.

— Но... — в очите на Кристин бе изписано объркване. — О, аз искам да ти помогна, Андрю, само че... Наистина ли смяташ...

— Не виждаш ли, че съм принуден? — той избягваше да я гледа. Изпи остатъка от кафето си раздражен. — Знам, че в Аберлоу говорех големи приказки за лекарствата. Всичко е теория! Аз... да, сега съм практикуващ лекар. При това всички тези момичета от „Лориър“ са анемични. Една добра микстура с желязо няма да им навреди.

Преди да успее да отговори, звукът на звънчето в приемната го накара да изхвъркне от стаята.

В старите дни тя би спорила, би заела твърда позиция. Но сега с тъга виждаше какъв обрат е настъпил в техните отношения. Вече не тя оказваше влияние, не тя насочваше. Главният двигател беше той.

Кристин заставаше в приличната на дупка аптека през онези трескави часове в манипулационната — да чака краткото му подвижане, докато бързо преминава от обикновените пациенти в манипулационната, към „добрите“ в кабинета. — „Желязо!“ или „Алба!“ или „Газогонно!“ или понякога, когато тя казваше, че желязната микстура се е свършила, нервното изразително излайване: „Какво да е! По дяволите. *Каквото ще да е!*“

Често работата в манипулационната продължаваше до девет и половина. След това правеха сметките в тежката счетоводна книга на доктор Фой, която бе използвана едва наполовина.

— Боже мой! Какъв ден! — злорадстваше той. — Спомняш ли си онези мизерни първи три шилинга и шест пенса, които получих развълнуван като ученик? Затова пък днес — днес имаме над осем лири в брой.

Той пъхаше парите — тежки купчини монети и няколко банкноти в малкия африканерски чувал за тютюн, който доктор Фой бе използвал за събиране на парите си, и го заключаваше в средното чекмедже на бюрото.

Сега наистина забрави всички свои първоначални съмнения и се гордееше с проникателността си при купуването на практиката.

— Всичко ни върви по мед и масло, Крис — възкликваше той. — Доходна манипулационна и здрава връзка със средната класа. А освен това изграждам и първокласна консултантска практика със собствени усилия. Само стой и гледай какво става.

На първи октомври беше в състояние да й каже да подмени мебелите в къщата. След сутрешните приемни часове с внушителна непретенциозност, която беше новият му маниер, той каза:

— Бих желал днес да отидеш към Уестенд, Крис. И иди при Хъдзън или при Остли, ако ти харесва повече. Иди в най-добрия магазин. И купи всички нови мебели, които искаш. Вземи две гарнитури за спални, гарнитура за всекидневната, вземи всичко.

Тя го погледна мълчаливо, а той с усмивка запали цигара.

— Това е едно от удоволствията да имаш пари. Мога да ти дам всичко, което искаш. Не мисли, че съм скъперник. Господи, не! През всички трудни времена ти се държа мъжки, Крис. Сега започваме да се радваме на добрите времена.

— Като поръчваме скъпи, лъскави мебели и меки фотьойли от Остли.

Той не усети горчивината в гласа й и се засмя.

— Точно така, мила. Крайно време е да изхвърлим тези стари боклуци на „Риджънси“.

Сълзи бликнаха от очите й. Тя избухна:

— В Аберлоу не ги смяташе за боклуци и те не са боклуци. О, това бяха истински дни, това бяха щастливите ни дни!

С ридание, което я задушаваше, тя се обърна и излезе от стаята.

Погледна след нея с голямо учудване. Напоследък тя имаше странни настроения — беше неуверена и подтисната, с внезапни

избухвания на непонятно озлобление. Той чувстваше, че се откъсват един от друг, губят онова тайнствено единство, онази скрита връзка на приятелство, която винаги бе съществувала между тях. Добре! Не той е виновен. Полагаше най-големи усилия, правеше каквото може. Моят успех не означава за нея нищо, нищо, помисли си той ядосан. Но нямаше време да размишлява колко необяснимо и неоправдано е нейното поведение. Чакаше го дълъг списък на визитации, а тъй ката беше вторник, чакаше го и обичайното му посещение в банката.

Два пъти седмично редовно отиваше в банката, за да внася суми по сметката си, защото знаеше, че е неразумно да трупа парите в бюрото си. Не можеше да не чувства контраста между тези приятни посещения и спомена му от Бленли, когато като начинаещ помощник бе унижен от Анъйрин Рийз. Тук господин Уейд, директорът, винаги му отправяше топла почтителна усмивка и често го канеше да изпуснат по една цигара в кабинета му.

— Ако мога така да се изразя, докторе, без да ви се бъркам, вие прогресирате много добре. Тук ние можем да правим бизнес с един прогресивен лекар, който обаче има необходимото чувство за консерватизъм. Като вас, докторе, ако мога така да се изразя. Сега, що се отнася до акциите на Южната железопътна компания...

Уважението на Уейд беше само един пример как се издига в очите на хората. Другите лекари в района сега приятелски му махаха, когато техните коли минаваха край неговата. На есенното районно събиране на Медицинското дружество в същата тази стая, където при първото си появяване го бяха накарали да се чувства като парий, сега го приветстваха, оказваха му уважение, а заместник-председателят на местната секция, доктор Фери, му предложи пура.

— Радвам се да ви видя сред нас, докторе — суетеше се дребният червенолик Фери. — Харесвахте ли речта ми? Особена по въпроса за нощните посещения аз съм на напълно определени позиции. Оная вечер чука на вратата ми едно момче — дванайсетгодишно дете, как ви се струва, „Бързо идвайте, докторе — бърбори то, — татко е на работа, а мама е много болна.“ Знаете ги тези разговори в два часа през нощта. А аз никога в живота си преди не бях виждал това дете. „Мило мое момче, — казвам му аз. — Майка ти не е моя пациентка! Тичай, донеси ми моята половин гвинея и тогава ще

дойда.“ Разбира се, не се върна. Казвам ви, докторе, този район е ужасен.

На другата седмица след конференцията на секцията госпожа Лорънс му се обади по телефона. Винаги се радваше на елегантната непоследователност на разговора ѝ по телефона, но днес, след като спомена, че съпругът ѝ е в Ирландия и може би по-късно ще отиде при него, тя като че ли без да придава никакво значение на поканата, го помоли да дойде на обед следващия петък.

— Топи ще бъде там. И още един-двама, по-малко скучни, струва ми се, отколкото хората, които човек обикновено среща. Може би ще имате полза да се запознаете с тях.

Остави слушалката, чувствайки и задоволство, и странно раздразнение. Дълбоко в сърцето си бе засегнат, че не е поканена и Кристин. След това постепенно започна да си дава сметка, че обедът ще има по-скоро делови, а не социален характер. Той трябва да се движи и да установява контакти главно с хората от този кръг, които щяха да присъстват на обедата. Във всеки случай Кристин нямаше защо да знае за цялата история. Когато дойде петък, каза ѝ, че ще обядва с Хемптън, и успокоен се метна в колата. Беше забравил, че е изключително лош лъжец.

Домът на Франсис Лорънс беше в Найтсбридж, в една тиха улица между Ханс Плейс и Уилтън Кресънт. Въпреки че нямаше блясъка на къщата на Рой, въздържаният вкус внушаваше същото чувство за разкош. Андрю закъсна и когато пристигна, повечето от гостите бяха вече там: Топи, Роза Кийн, писателката, сър Дъдли Ръмбълд-Блейн, доктор-специалист, почетен член на Кралската лекарска колегия, прочут лекар и член на Дирекционния съвет на компанията „Кремо“, Никол Уотсън, пътешественик и антрополог и още няколко с не толкова главозамайваща известност.

На масата той се озова до госпожа Торнтън, която живееше, както му каза, в Лестършър и периодично идваше в хотел „Браун“, за да прекара известно време в града. Въпреки че сега спокойно издържаше мъчението на официалностите, бе доволен, че може да възстанови самочувствието си под прикритието на нейното бърборене — разтревожен майчински разказ за нараняването в крака по време на хокей, което получила дъщеря ѝ Сибил, ученичка в Роудийн.

Като слушаше с едно ухо госпожа Торнтън, която приемаше мълчаливото слушане за интерес, все пак успяваше да долови нещо от сочния и остроумен разговор около него — язвителните афоризми на Роза Кийн, чудесният изящен разказ на Уотсън за една от последните му експедиции във вътрешността на Парагвай. Възхищаваше се и на лекотата, с която Франсис поддържа разговора и същевременно ограничава обмислената педантичност на сър Ръмбълд, който седеше до нея. Веднъж или дважд той почувства погледа ѝ върху себе си, полуусмихнат, въпросителен.

— Разбира се — завърши своя разказ Уотсън, като се усмихваше язвително, — най-неприятната случка беше, когато се върнах в къщи и веднага легнах от остра атака на грип.

— Аха! — каза сър Ръмбълд — значи и вие сте станали жертва.

Начинът, по който се изкашля и нагласи пенснето върху своя богато надарен нос, привлече вниманието на всички. Сър Ръмбълд се чувстваше у дома си при това положение, защото вече много години вниманието на английската публика бе насочено към него. Именно сър Ръмбълд още преди четвърт век бе смаял човечеството с декларацията си, че една определена част от вътрешностите на човека е не само безполезна, а направо вредна. Стотици хора се втурнаха да им изрежат опасната част и въпреки че сър Ръмбълд не беше между тях, славата на операцията, която хирурзите нарекоха „изрязване по Ръмбълд Блейн“, утвърди репутацията му като диетик. Оттогава насам той не беше изпуснал нито веднъж инициативата: беше поднесъл на нацията храната от трици, киселото мляко и бацила на млечната киселина. По-късно той изобрети Ръмбълдблейновото дъвчене и сега извън дейността си в директорските съвети на голям брой компании пишеше менютата на прочутите ресторанти на Рейли: „Елате, дами и господа, и позволете на сър Ръмбълд Блейн — доктор-специалист, почетен член на Кралската лекарска колегия, да ви помогне да изберете калориите си!“ Не бяха малко недоволните сумтения сред лекарите с позаслужена известност, че сър Ръмбълд би трябвало да бъде отписан от Регистъра преди много години. Първият отговор на подобни предложения беше: а какво ще представлява Регистърът без сър Ръмбълд?

Сега той бащински погледна към Франсис и каза:

— Една от най-интересните характеристики на последната епидемия беше очевидният терапевтичен ефект на кремогена. Вече имах възможност да кажа същото на заседанието на нашата компания миналата седмица. Ние нямаме — хе, хе — никакво лекарство за грипа. И при отсъствието на такова лекарство единственият начин за спиране на смъртоносното нахлуване е създаването на висока степен на съпротивляемост, една жизнена защита на тялото срещу нашествието на болестта. Тогава аз казах, лаская се от това с основание, че неопровержимо сме доказали не на морски свинчета — хе, хе — като нашите приятели от лабораториите, а върху човешки същества феноменалната сила на кремогена в организирането и мобилизирането на защитните средства на организма.

Уотсън се обърна към Андрю със странната си усмивка.

— Какво мислите за производството на „Кремо“, докторе?

Въпросът дойде най-неочаквано и Андрю се чу как казва:

— Не по-лош от останалите начини за поемане на обезмаслено мляко.

Роза Кийн, с бърз и одобрителен кос поглед, беше достатъчно нелюбезна да се засмее. Франсис също се усмихваше. Сър Ръмбълд набързо започна да разказва за неотдашното си гостуване на Северното медицинско дружество в Трозакс. Иначе обедът мина в пълна хармония. Андрю изведнъж откри, че свободно се включва в разговора. Преди да излезе от гостната, Франсис му каза няколко думи.

— Наистина сте блестящ — промърмори тя — и извън лекарския кабинет. Госпожа Торнтън не можа да си изпие кафето от приказки за вас. Имам странното предчувствие, че сте я хванали — така ли се казва? — за пациент.

С тези думи, звучащи в ушите му, той се прибра в къщи, чувствайки се много по-добре, без Кристин да е ни най-малко по-зле след това приключение.

На другата сутрин в десет и половина получи доста неприятен шок.

Фреди Хемптън звънна по телефона, за да попита делово.

— Добре ли прекара на обедта вчера? Откъде знам? Че какво, ти не си ли видял днешния „Трибюн“?

Объркан, Андрю отиде направо в чакалнята, където се поставяха вестниците, след като Кристин и той свършваха с тях. За втори път

прегледа „Трибюн“ — един от по-добре известните илюстрирани ежедневници. Внезапно подскочи. Как не го беше видял първия път? Там на една страница, предназначена за обществени клюки, имаше фотография на Франсис Лорънс и малък текст, описващ дадения от нея предишния ден обед. Сред имената на гостите фигурираше и неговото.

С измъчено лице той измъкна този лист от останалите, смачка го на топка и го хвърли в огъня. Едва тогава се сети, че Кристин вече е чела вестника. Настръхна от раздразнение. Макар да беше сигурен, че тя не е прочела проклетата рубрика, влезе в кабинета си навъсен.

Но Кристин бе видяла рубриката. И след моментно объркване смисълът ѝ с цялата си острота я прониза в сърцето. Защо не бе ѝ казал? Защо? Защо? Тя не би имала нищо против отиването му на този глупав обед.

Опитваше се да се успокои — всичко беше твърде дребно, за да ѝ причинява такава тревога и мъка. Но с тъпа болка тя виждаше, че случаят не е дребен.

Когато той излезе по визитации, тя направи опит да продължи работата си в къщи. Но не можа. Луташе се в кабинета му, оттам в манипулационната, със същото тежко чувство в гърдите. Безцелно започна да бърше праха в приемната. Край бюрото лежеше старата му медицинска чанта, първата, която някога бе притежавал, която бе използвал в Бленли, която бе носил по миньорските улици и при спешни повиквания, долу в мината. Докосна я със странна нежност. Сега той имаше нова, по-хубава чанта — част от тази нова по-хубава практика, към която така трескаво се стремеше и в която в сърцето си тя така се съмняваше. Знаеше, че е безполезно да се опитва да му говори за опасенията си. Сега беше толкова докачлив. Признак на вътрешния му конфликт — една нейна дума веднага щеше да го извади извън себе си, щеше да предизвика кавга. Трябваше да му помогне, доколкото може, по друг начин.

Беше събота сутринта и бе обещала да вземе със себе си Флори, когато тръгна да пазарува.

Флори беше умно малко момиченце и Кристин се бе привързала към нея. Чуваше я как чака на площадката на стълбите към мазето, изпратена от майка си, много чиста, с изпрана пола, нетърпелива. Често излизаха така в събота...

На чист въздух, хванала детето за ръка, Кристин се почувства по-добре, обикаляха пазара, разговаряше с продавачите по сергиите, купуваше плодове, цветя. Тя се стараеше да измисли нещо много хубаво, което да хареса на Андрю.

И все пак раната не се затваряше. Защо, защо не ѝ бе казал? И защо тя не е била там? Спомни си онзи пръв случай в Аберлоу, когато бяха отишли у Вонови и трябваше да положи всички усилия, за да го замъкне със себе си. Колко различно беше днес положението? Нима бе виновна? Бе ли се променила, затворила се в себе си, станала необщителна по някакъв начин? Според нея, не. Все още обичаше да се среща и да се запознава с хора, независимо кои и какви бяха. Приятелството ѝ с госпожа Вон продължаваше в редовната размяна на писма.

Но всъщност, въпреки че се чувстваше наранена и обидена, главната ѝ тревога беше не толкова за нея, колкото за него. Знаеше, че богатите могат да боледуват също като бедните, че той можеше да бъде еднакво добър лекар и на Грийн стрийт, Мейфеър, както и в Сефън Роу, Аберлоу. Не настояваше за такива героични ефекти като гамашите и стария „Червен индианец“. И все пак с цялата си душа чувстваше, че в онези дни неговият идеализъм беше чист и чудесен, осветяваше живота и на двамата с ясен бял пламък. Сега пламъкът бе станал пожълт, а стъклото на лампата беше покрито със сажди.

Когато влезе в магазина на Фрау Шмид, тя се опита да премахне следите на тревогата от челото си. Въпреки това усети, че жената изпитателно я гледа.

И наистина фрау Шмид недоволно каза:

— Не ядете достатъчно, мила моя! Не изглеждате, както би трябвало да изглеждате! А сега имате хубава кола и пари, и всичко. Вижте! Ще ви дам да опитате това. Много е вкусно!

Тя хвана дългия тънък нож, отрязва резен от прочутата си варена шунка и накара Кристин да изяде един сандвич с кифла. Същевременно Флори получи замразена паста. Фрау Шмид говореше през цялото време.

— А сега ще искате малко либтауер. Хер докторът е изял килограми от моето сирене и никога не му омръзва. Някой ден ще го помоля да ми напише декларация, за да си я сложа на витрината. Това сирене ме направи прочута...

Кискайки се, Фрау Шмид продължаваше да говори в същия дух и когато излязоха.

Навън Кристин и Флори застанаха на бордюра и зачакаха дежурния полицаи — този път беше техният стар приятел Стръдърз — да им даде знак да пресекат. Кристин задържа нетърпеливата ръка на Флори.

— Винаги трябва да внимаваш тук за движението — я предупреди тя. — Какво ще каже майка ти, ако нещо вземе да те сгази? Флори с пълна от пастата уста сметна, че това е чудесна шега.

Най-после се прибраха в къщи и Кристин започна да разопакова покупките си. Докато се въртеше в хола и поставяше хризантемите във ваза, отново почувства тъга.

Внезапно телефонът иззвъня.

Отиде да се обади с безизразно лице и леко отпуснати устни. В продължение на около пет минути като че не беше на себе си. Когато се осъзна, лицето ѝ бе променено. Очите ѝ светеха от вълнение. От време на време поглеждаше през прозореца, нетърпеливо чакаше завръщането на Андрю, забравила тъгата си след добрата новина, която бе получила, новина, която бе така важна за него, да, важна и за двамата. Бе щастливо убедена, че нищо по-хубаво не би могло да се случи. Никакво по-добро лекарство срещу отровата на лесния успех не би могло да се измисли. А това беше такъв напредък, такава истинска стъпка нагоре за него от друга страна. Нетърпелива, отново отиде до прозореца.

Когато той пристигна, не можа да се стърпи да го чака, изтича и го посрещна в хола.

— Андрю! Имам да ти предам нещо от сър Робърт Аби. Той преди малко се обади по телефона.

— Да? — Лицето му, което бе изразило внезапно разкаяние при нейното появяване, се проясни.

— Да! Той лично се обади, искаше да говори с теб. Аз му казах коя съм — о, той беше ужасно мил — о! — аз ти разказвам толкова лошо. Мили! Ти ще бъдеш назначен в отдела за Амбулаторно лечение в болницата „Виктория“ — незабавно!

Очите му бавно се изпълниха с вълнение, докато малко по малко разбираше значението на всичко това.

— Че това е добра новина, Крис.

— Нали, нали — извика тя възхитена. — Отново твоята собствена работа. Възможности за изследвания. Всичко, което искаше в Комисията, но не можа да получиш!

Тя го прегърна през врата.

Погледна я, неописуемо трогнат от нейната любов, от щедрата ѝ всеотдайност. За момент изпита остра болка.

— Каква добра душа си ти, Крис! И какъв жалък простак съм аз.

ГЛАВА ОСМА

На четиринайсети следващия месец Андрю започна работата си в отдела за приходящи пациенти на болницата за гръдоболи „Виктория“. Неговите дни бяха вторник и четвъртък, а часовете — от три до пет следобед. Всичко беше точно както в старите приемни дни в Аберлоу с изключение на това, че всички, пациенти, които идваха при него, бяха специално белодробни и бронхиални заболявания. А той, разбира се, беше, за своя голяма и тайна гордост, вече не помощник в Дружеството за медицинска помощ, а почетен лекар в една от най-старите и най-прочути лондонски болници.

„Виктория“ несъмнено бе стара. Разположена в Батърсий, в плетеница от мръсни улици близо до Темза, тя рядко хващаше дори и през лятото нещо повече от някой заблуден слънчев лъч, а през зимата балконите, където би трябвало да се изкарват леглата на пациентите, бяха в повечето случаи покрити с мъгла от реката. На мрачната срутена фасада с едри червени и бели букви бе написано излишното и очевидно „Болница «Виктория» се разпада“.

Отделът за приходящи пациенти, където Андрю се озова, беше в известен смисъл реликва от 18 век. Наистина едно чукало и хаван, използвани от доктор Линтъл Ходжиз, почетен лекар в същия отдел на болницата от 1761 до 1793 година, бе гордо поставен в стъклена кутия в хола. Стените не бяха покрити с плочки, а боядисани в специален нюанс на тъмно шоколадово, неравните коридори, макар и педантично чисти, бяха така зле проветрявани, че воняха, и навсякъде из стаите тегнеше тежката миризма на неподправената старост.

През своя пръв ден той направи обиколка заедно с доктор Юстъс Тороугуд, старшия почтен лекар — възрастен, приятна педантичен мъж на около петдесет, доста под средна височина, с малка сива заострена брадичка и любезни маниери, напомнящи добродушен духовник. Доктор Тороугуд имаше собствено отделение в болницата и според съществуващата система, останка от старата традиция, за която с интерес бе натрупал много познания, „отговаряше“ за Андрю и за доктор Милигън, другия младши почетен доктор.

След като обиколиха болницата, той заведе Андрю в дългата лекарска стая в мазето, където, макар едва четири след обед, бяха запалили лампите. На стоманената скара гореше хубав огън, по стените с нарисувани петлета окачени портрети на изтъкнатите лекари на болницата — доктор Линтън Ходжис, много сбръчкан и с перука, заемаше почетното място над камината. Истинско запазване на едно почетно прахосническо минало, което, ако се съди от лекото потръпване на ноздрите му, доктор Тороугуд, въпреки че беше ерген и духовник, обичаше като свое собствено дете.

Заедно с другите лекари изпиха по един приятен чай с много намазани с масло препечени филийки. На Андрю лекарите от болницата се сториха много приятни младежи. Но когато забеляза тяхното почтително отношение към доктор Тороугуд и него самия, той не можа да задържи усмивката си при спомена за сблъскванията с подобни „нахални“ палета преди не толкова много месеци при нееднократните му борби негови пациенти да бъдат приети в болница.

До него бе седнал един млад мъж, доктор Валънс, който бе прекарал една година на специализация при братята Майо в Съединените щати. Започнаха да разговарят за прочутата клиника и нейната система. След това Андрю с внезапен интерес го попита дали в Америка не е чул за Стилмън.

— Да, разбира се — каза Валънс. — Там много го ценят. Той, разбира се, няма диплом, но Щатът го е признал, като е направил изключение за него поради постиженията му. Той постига най-учудващи резултати.

— Видяхте ли клиниката му?

— Не — поклати глава Валънс, — не стигнах до Орегон. Андрю замълча за момент, чудейки се дали да говори. Най-после каза:

— Вярвам, че това е забележително място. Поддържам връзка със Стилмън от години — той пръв ми писа във връзка с една моя работа, публикувана от Американската хигиенна асоциация. Виждах съм фотографии и подробности от клиниката. Човек не би могъл да мечтае за по-хубаво място за лечение на пациентите си. Високо в планината, сред борова гора, изолирано, остъклени балкони, специална климатична инсталация, осигуряваща пълна чистота на въздуха и постоянна температура през зимата... — Андрю спря своя ентузиазъм, защото поради едно прекъсване в общия разговор, всичко, което

говореше, се чуваше от цялата маса. — Когато човек си помисли за нашите условия в Лондон, това изглежда недостижим идеал.

Доктор Тороугуд се усмихна сухо и грубо.

— Нашите лондонски лекари винаги са успявали да се справят много добре в същите тези лондонски условия. Доктор Менсън, ние може би нямаме екзотичните приспособления, за които говорите. Но аз си позволявам да кажа, че нашите солидни изпитани методи, макар и не така очебийни, носят същите задоволителни и може би по-трайни резултати.

Свел поглед, Андрю не отговори. Чувстваше, че като нов член на персонала, е проявил недискретност, изразявайки така открито своето мнение. А доктор Тороугуд, за да покаже, че не е искал да го обиди, се постара приятно да обърне разговора. Заговори за изкуството да се налагат вендузи. Този дял от историята на медицината отдавна беше негово специално хоби и той разполагаше с огромна информация за дейността на хирурзите-бръснари на стария Лондон.

Когато станаха, той с усмивка каза на Андрю:

— Аз имам автентичен комплект от чаши. Трябва някой ден да ви ги покажа. Наистина е срамота, че вендузите са излезли от употреба. Те са били и са все още чудесен начин за предизвикване на контрараздразнение.

Като се изключи тази първа малка буря, доктор Тороугуд се оказва симпатичен и полезен колега. Той беше добър лекар, почти безпогрешен диагностик и винаги се радваше да види Андрю в отделението си. Но по въпросите на лечението неговият спретнат ум отхвърляше нахлуването на новото. Отказваше да употребява туберкулин, твърдейки, че терапевтичните му качества са абсолютно недоказани. Много предпазливо използваше обездвижването и процентът на неговите инжекции беше най-ниският в болницата. Но беше крайно либерален по въпроса за рибеното масло и малца. Предписваше ги на всички свои пациенти.

Започвайки собствената си работа, Андрю забрави Тороугуд. Чудесно е, си казваше той, след месеци на чакане човек да започне отново. В началото той постигна доста добра имитация на стария си жар и ентусиазъм.

Неизбежно неговата работа в миналото върху туберкулозните поражения, причинени от вдишването на прах, го бе довела до мисълта

да разгледа белодробната туберкулоза като цяло. Смътно планираше във връзка с пробата на Пирке да проучи най-ранните физически признаци на първоначалното поражение. Разполагаше с богат материал сред недохранените деца, водени тук от техните майки с надежда да се възползват от добре известната либералност на доктор Тороугуд по въпроса за малцовия екстракт.

И все пак, въпреки че с много усилия се опитваше да убеди себе си, в работата си не влагаше сърце. Не можеше да усети отново спонтанния ентузиазъм от изследванията върху вдишването на прах. Умът му бе зает с твърде много неща. В практиката имаше твърде много важни пациенти, за да е в състояние да се съсредоточи върху неясни признаци, които можеха и да не съществуват. Никой не знаеше по-добре от него колко време е нужно, за да бъде прегледан един пациент както трябва, но той вечно бързаше. За този довод нямаше отговор. Скоро достигна една възхитителна логика — казано по-човешки, той просто не можеше да смогне.

Бедните, които идваха в лечебницата, не искаха много от него. Изглежда, неговият предшественик е бил грубиян, и затова, докато предписваше щедро и от време на време си позволяваше някоя шега, никой не можеше да се усъмни в популярността му. Освен това се разбираше добре с доктор Милиган, който беше в отсрещната стая и не след дълго се хвана, че възприема метода на Милиган при работата с редовните пациенти. Той ги измъкваше закуп на бюрото си в началото на приемния час и бързо надписваше картите им. И докато драскаше „Rep. mixt. — сместа като преди“, нямаше време да си припомни как някога бе издевателствал над тази класическа фраза. Той бързо се развиваше в чудесен почетен лекар.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Шест седмици след като бе започнал работа във „Виктория“, както седеше на закуска с Кристин, той отвори едно писмо, което носеше пощенска марка от Марсилия. След като за миг се вторачи недоверчиво, той изведнъж възкликна:

— Това е от Дени! Най-после му омръзнало Мексико! Връщам се, за да се установи на постоянна работа — пише той. Ще повярвам чак когато го видя с очите си! Но за бога! Много ще се радвам да го видя отново. Откога не сме се виждали? Струва ми се векове. При теб ли е вестникът, Крис? Провери кога пристига „Орета“.

Тя се зарадва на неочакваната новина не по-малко от него, но по доста различни причини. В Кристин имаше силно развито майчинско чувство, странен стремеж да защити своя съпруг. Винаги бе забелязвала, че Дени и, наистина в по-малка степен, Хоуп му влияят благотворно. Особено сега, когато той, като че се променяше, тя бдеше още по-разтревожена. Едва бе пристигнало писмото и нейният ум заработи, планирайки среща, която би събрала и тримата.

Един ден преди „Орета“ да пристигне в Тилбъри, тя заговори по въпроса.

— Мисля си дали ще имаш нещо против, Андрю — другата седмица бих могла да дам малък обед само за теб, Дени и Хоуп.

Погледна я е известна изненада. Като се имаше предвид неясното мълчаливо напрежение, съществуващо между двамата, странно беше от нейна страна да говори за развлечения. Отговори:

— Хоуп е вероятно в Кеймбридж. А ние с Дени бихме могли да излезем някъде другаде. — Но като видя израза на лицето ѝ, бързо се размекна. — Е, добре. Само че нека бъде в неделя, това е най-удобната вечер за всички.

На другата неделя Дени пристигна, по-набит и с покериденочервено лице и врат, отколкото когато и да било. Изглеждаше по-възрастен, не така мрачен, някак по-успокоен по свой маниер. И все пак това беше същият Дени. И неговите първи думи бяха:

— Това е много голяма къща. Дали не съм направил грешка? — Полуобръщайки се към Кристин, той сериозно запитва: — Този добре облечен джентълмен е доктор Менсън, нали? Ако знаех, щях да му донеса канарче.

Момент по-късно, когато седна, той отказа предложеното питие.

— Не! Сега съм страстен поклонник на лимоновия сок. Колкото и странно да ви звучи, решил съм да се напъна и да работя сериозно. Вече се наситих на широкото звездно небе. Най-добрият начин да започнеш да харесваш тази идиотска страна е да заминеш в чужбина.

Андрю го погледна с приятелски упрек.

— Наистина би трябвало да спреш вече, Филип — каза той. — В края на краищата, ти си вече, кажи-речи, на четирийсет години. И при твоите таланти...

Дени странно го изглежда изпод вежди.

— Не бъди така хитър, професоре. Все още мога да ти изиграя някоя хубава шега тия дни.

Каза им, че имал достатъчно късмет да бъде назначен за хирург в Южната Хердфордшърска болница с триста лири годишно, храна и квартира. Той, разбира се, не смята, че това е за постоянно, но там ще има доста оперативна работа и възможност да опресни хирургическата си техника. След това ще види какво ще прави.

— Не знам как ми дадоха тази служба — настояваше той, — вероятно още един случай на объркана самоличност.

— Не — каза Андрю доста дървено. — Всичко се дължи на твоето M.S., Филип. С такава титла от първа класа можеш да отидеш навсякъде.

— Но, за бога, какво сте правили с него — изпъшка Дени. — Не ми звучи като онзи глупак, с който вдигнахме канала във въздуха.

В този момент пристигна Хоуп. С Дени не се познаваха, но пет минути бяха достатъчни, за да се разберат. След изтичането на този период отидоха да вечерят вече приятелски обединени в намерението си да се държат грубо с Менсън.

— Разбира се, Хоуп — тъжно отбеляза Филип, докато разгъваше салфетката си, — не бива да очаквате много храна тук, не, не! Познавам ги от дълго време. Познавах професора още отпреди да стане типичен устендер. Изгониха го от последната им къща, защото държаха гладни морските свинчета.

— Аз обикновено нося малко бекон в джоба си — каза Хоуп. — Навик, който придобих от Били Копчалъка по време на последната експедиция за изследване на кухнята. Но, за съжаление, съм свършил яйцата. В момента кокошките на майка ми не носят.

Всичко това продължи през цялата вечеря — остроумието на Хоуп, изглежда, доста добре се подхранваше от присъствието на Дени. Но постепенно започнаха и да разговарят. Дени разказа за преживяванията си в Южните щати — имаше една-две негърски истории, които разсмяха Кристин, а Хоуп в подробности им разказа последните действия на Комисията. Крантата най-последно бе успял да получи одобрение за отдавна замислените от него експерименти върху мускулната умора.

— Това правя сега аз — мрачно каза Хоуп, — но слава богу, остават още девет месеца от разпределението ми. След това ще направя нещо. Омръзна ми да работя за идеите на други хора, разни старци да ми стоят на главата. — Интонацията му се превърна в цинично подражание. — „Колко млечна киселина намерихте за мен този път, господин Хоуп?“ Искам да направя нещо за себе си, как желая да имам една малка лабораторийка!

След това, както се беше надявала Кристин, разговорът стана яростно медицински. След вечерята, на която, въпреки меланхоличната прогноза на Дени, те се справиха доста успешно с две патици, бе поднесено кафето и тя помоли да остане. Въпреки уверенията на Хоуп, че езикът няма да бъде подходящ за дамско общество, тя седна с опрени лакти на масата, облегна буза на ръцете си и слушаше тихо, забравила се, очите ѝ тревожно впити в лицето на Андрю.

Отначало той беше скован и резервиран. Макар че се радваше да види отново Филип, имаше чувството, че неговият стар приятел се отнася към успеха му малко тривиално, не го оценява докрай и дори леко му се присмива. В края на краищата, за себе си той бе достигнал доста много, нали? А какво беше постигнал Дени? Когато Хоуп се намеси със своите опити за остроумие, той доста остро им каза да престанат да си правят смях за негова сметка.

Но сега, когато говореха по професионални въпроси, несъзнателно се запали. Независимо от това дали желаше или не, зарази се от останалите двама и със сравнително добро копие на стария си темперамент накара другите да го слушат.

Говореха за болници и това внезапно го изпълни с желание да се изкаже за цялата болнична система.

— Ето как стоят според мен нещата. — Той силно дръпна тютюнев дим — сега не пушеше евтини цигари, а пура от кутията, която смутено бе извадил, като се правеше, че не забелязва дяволития поглед на Дени. — Цялата схема е остаряла. Имайте предвид, за нищо на света не бих желал да помислите, че критикувам моята болница. Във „Виктория“ ми харесва и мога да ви кажа, че там вършим доста работа. Но бедата е в системата. Никой освен доброто старо апатично британско общество не би търпяло такова нещо, като например нашите шосета — безнадежден и остарял хаос. „Виктория“ и „Сент Джон“ се разпадат, половината лондонски болници се разпадат! А какво правим ние? Събираме стотинки. Вземаме няколко лири от дъските за обявления, които окачваме на фасадата. Пийте само бирата на Браун. Не е ли сладко? Ако имаме късмет, във „Виктория“ след десет години ще започнат да строят ново крило или пък помещение за сестрите — между другото би трябвало да видите къде спят сестрите! Но какъв смисъл има да се подновява тази стара гробница? Какъв смисъл има една болница за белодробни заболявания в центъра на шумен, мъглив град като Лондон — по дяволите, това е също като да лекуваш пневмония в каменовъглена мина. Същото е и с повечето други болници, а и с частните клиники. Те са в центъра на най-голямото движение, основите им треперят от метрото, дори леглата дрънчат, когато по улицата минават автобуси. Ако вляза там здрав, всяка вечер ще ми трябват десет таблетки приспивателно. Представете си положението на пациента, който лежи в този ад след тежка коремна операция или вдига трийсет и девет градуса температура в менингит!

— Е, какво е спасението? — повдигна едната си вежда Филип по своя нов дразнещ начин. — Обединено управление на болниците начело с теб?

— Не бъди глупак, Дени — отвърна раздражен Андрю. — Спасението е в децентрализацията. Не, това не съм го извадил от някаква книга — това е резултат от опита ми, откакто съм в Лондон. Защо нашите големи болници да не бъдат разположени в един зелен пояс около Лондон, да речем около 15 мили разстояние? Вземете Бенъм само, на десет мили е, но там все още има зеленина, чист въздух, тишина. Не мислете, че ще се появят транспортни затруднения.

Метрото — а защо не и специален транспорт на болницата — може да ви отведе до Бенъм точно за осемнайсет минути. Като имате предвид, че на най-бързите линейки им трябва средно четирийсет минути, за да докарат спешен случай, мисля, че това е подобрене. Може би ще кажете, че ако преместим болниците, ще оставим всеки район без медицинско обслужване. Глупости! Амбулаторията остава, болницата се премества. А докато ние тук разговаряме, този въпрос за медицинското обслужване представлява тъмно отчайващо благо. Когато дойдох за пръв път, открих, че от Уестенд мога да пратя пациента си единствено в болницата в Ийстенд. Във „Виктория“ пък пристигат пациенти отвсякъде — Кенсингтън, Месуел Хил. Никой не се опитва да определи специални зони — всичко се стича към центъра на града. Направо ще ви кажа, че доста често бъркотията е невероятна. И какво се прави? Нула, абсолютна нула. Все така се влачим, по старому дрънкаме кутии за помощи, организираме продажби на знаменца, отправяме апели, допускаме студентите да стават клоуни за шепа пени. Има нещо в новите европейски страни — там всяко нещо се прави както трябва. Господи, ако само ми дадяха, бих изравнил „Виктория“ със земята и бих построил нова белодробна клиника в Бенъм с пряка съобщителна линия. И тогава, господи! — бих имал повишаване в процента на оздравелите!

Това беше просто като въведение. Дискусията се разгоря.

Филип отново се върна на старата си болка — глупостта да караш провинциалния лекар да вади всичко от черната си чанта, тъпотата да го караш да поема всеки случай на плещите си, докато не настъпи онзи прекрасен миг, когато някой специалист, за когото никога не е чувал, не му заяви, че вече е твърде късно да носи каквото и да било.

Хоуп остро и невъздържано изложи случая на младия бактериолог, притиснат между бизнеса и консерватизма — от една страна, милите фирми на химиците, които са готови да му плащат заплата, за да прави патентовани лекарства, а, от друга страна, Комисия, пълна с глупави изкуфели старци.

— Можете ли да си представите братя Маркс^[1] — съскаше Хоуп — в разнебитен автомобил с четири независими мотора и неограничен брой клаксони? Това сме ние в Комисията.

Не спряха до дванайсет часа и тогава неочаквано откриха пред себе си на масата сандвичи и кафе.

— О, госпожо Менсън — запротестира Хоуп с учтивост, която според насмешката на Дени показвала, че той е добър младеж по сърце. — Сигурно сме ви отегчили до смърт. Интересно как човек огладнява от приказки. Ще го предложи на Хуини като нова област за изследване — ефекта на продължителното говорене върху стомашните секрети. Хе-хе! Това е чудесен крантизъм!

След като Хоуп си отиде, като пламенно твърдеше, че е доволен от вечерта, Дени остана още няколко минути, ползвайки привилегията си на по-стар приятел. Тогава, когато Андрю бе отишъл до телефона да повика такси, Филип стеснително извади един малък, много красив испански шал.

— Професорът сигурно ще ме убие — каза той. — Но това е за вас. Не му казвайте, докато не се отдалеча на безопасно разстояние. — Той спря нейната благодарност. — Чудно е наистина как всички тези шалове идват от Китай. Всъщност не са испански. Този получих през Шанхай.

Настъпи мълчание. Чуваше се как Андрю се връща от телефона в хола.

Дени стана, милите му, заобиколени с бръчки очи отбягваха погледа ѝ.

— Аз не бих се тревожил твърде много за него, знаете ли. — Той се усмихна. — Трябва да се постареем да го върнем към стандартите от Бленли, нали?

---

[1] Известни американски комици на киното. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

В началото на великденската ваканция на учениците Андрю получи една бележка от госпожа Торнтън, която го молеше да я посети в хотел „Браун“ и да прегледа дъщеря ѝ. В писмото тя накъсо му обясняваше, че кракът на Сибил не се е оправил, и тъй като неговият интерес по време на обедата у госпожа Лорънс ѝ направил силно впечатление, много би желала да чуе неговото мнение. Поласкан от това изтъкване на неговата личност, той веднага направи посещението.

При прегледа установи, че състоянието на крака е абсолютно просто. Обаче то налага бърза операция. Изправи се, усмихна се на едрата голокрака Сибил, която сега бе седнала на края на леглото, за да обуе дългия си черен чорап, след това обясни всичко на госпожа Торнтън.

— Костта е надебелена. Ако не се лекува, може да доведе до деформиране на пръстите на краката. Предлагам ви веднага да се обърнете към хирург.

— Същото каза и училищният лекар. — Госпожа Торнтън не бе изненадана. — Наистина ние сме готови. Сибил може да отиде в някоя клиника тук. Но — нали разбирате! Аз ви имам доверие, докторе. И бих желал вие да се заемете с уреждането на всичко. Кой според вас трябва да направи операцията?

Този пряк въпрос постави Андрю пред дилема. Тъй като работеше почти изцяло като интернист, познаваше много от първите лекари, но не познаваше нито един лондонски хирург. Внезапно си спомни за Айвори. С приятен глас каза:

— Господин Айвори би могъл да направи операцията... ако не е зает.

Госпожа Торнтън бе чувала за господин Айвори. Разбира се! Не беше ли той хирургът, за когото писаха всички вестници миналия месец, защото отпътувал със самолет за Кайро, за да се запознае със състоянието на един човек, получил слънчев удар? Извънредно известен човек! Тя смяташе за възхитително предложението той да се заеме с нейната дъщеря. Единственото условие беше Сибил да бъде

настанена в клиниката на госпожицата Шерингтън. Толкова много от нейните приятелки бяха ходили там, че не можеше и да допусне мисълта дъщеря ѝ да отиде другаде.

Андрю си отиде в къщи и позвъни на Айвори с цялата неувереност на човек, който опитва почвата. Но маниерът на Айвори — приятелски, доверителен, очарователен — го успокои. Уговориха се да прегледат заедно пациентката на другия ден; а Айвори заяви, че макар според неговите сведения Ида да е претъпкана до тавана, би могъл да я убеди да намери място за госпожица Торнтън, ако това бъде необходимо.

На другата сутрин, след като Айвори подчертано се съгласи в присъствието на госпожа Торнтън с всичко, което Андрю бе казал — той добави, че е наложително да се извърши незабавно операция, — Сибил бе настанена в клиниката на госпожица Шерингтън, а след два дни, за да има време да се успокои — операцията бе извършена.

Андрю беше там. Айвори настояваше той да присъства по най-искрения и възможно най-приятелски начин.

Операцията не беше трудна — всъщност в Бленли Андрю би я направил сам, — а Айвори, въпреки че явно нямаше намерения да бърза, я направи с импозантно умение. В своята голяма бяла престилка, над която лицето му беше твърдо, с голяма масивна челюст, той се открояваше като силна и хладнокръвна фигура. Никой друг не приличаше толкова много на общоприетото схващане за големия хирург като Чарлз Айвори. Той имаше красивите ловки ръце, с които масовата литература винаги снабдява героя от операционната. В своята красота и увереност той беше драматично внушителен. Андрю, който също бе навлякъл една престилка, го наблюдаваше от другия край на масата с неохотно уважение.

Две седмици по-късно, когато Сибил Торнтън бе напуснала клиниката, Айвори го покани на обед в Саквилския клуб. Обедът мина приятно. Айвори беше превъзходен събеседник, лек и приятен, с цял запас от най-последни клюки, които някак си поставяха неговия сътрапезник на същото интимно светско ниво, като самия него. Високият ресторант на Саквил, със своите адамови тавани^[1] и кристални полилеи, бе пълен с известни, Айвори ги наричаше „забавни“, хора. Андрю бе поласкан от обета, което без съмнение Айвори бе възнамерявал да постигне.

— Трябва да ми разрешите на следващото събрание да предложа вашето име — отбеляза хирургът. — Тук ще намерите много приятели, Фреди, Пол, аз — между другото Джеки Лорънс също е член. Интересна двойка са те. Абсолютно добри приятели и при това всеки върви по свой път! Честна дума, с голямо удоволствие бих ви предложил. Струва ми се, знаете ли, че изпитвахте някакво съмнение към мен, стари приятелю. Вашата шотландска предпазливост, а? Както знаете, не признавам никакви болници. Предпочитам да съм свободен. Освен това, скъпи мой, аз съм твърде зает. Никой от тези старци в болниците нямат и един частен случай на месец. Аз имам средно десет на седмица! А впрочем в скоро време пак ще имаме работа с Торнтънови. Оставете всичко на мен. Те са първа класа. Но щом съм отворил дума за това, не смятате ли, че трябва да се прегледат сливиците на Сибил? Вие погледнахте ли ги?

— Не, не съм ги погледнал.

— А би трябвало, мойто момче. Абсолютно уголемени, но не възпалени. Позволих си — надявам се, нямате нищо против — да кажа, че бихме могли да ги извадим, когато времето се затопли.

На връщане в къщи Андрю не можеше да не си помисли какъв очарователен човек се оказа Айвори — всъщност би трябвало да благодари на Хемптън за запознанството. Този случаи мина отлично. Торнтънови бяха извънредно доволни. Без съмнение не би могло да има по-добър критерий.

Три седмици по-късно, когато пиеше чая си с Кристин, със следобедната поща дойде едно писмо от Айвори.

Скъпи Менсън,

Госпожа Торнтън току-що ми изпрати хонорара. Като пращам на анестезиолога неговия дял, бих могъл също да изпратя и вашия — за прекрасната помощ, която ми оказахте по време на операцията. Сибил ще дойде при вас в края на този срок. Спомняте си онези сливици, за които споменах. Госпожа Торнтън е възхитена.

Винаги ваш:

Ч. А.

Към писмото бе приложен чек за двайсет гвинеи.

Андрю се втренчи учуден в чека — не бе направил нищо, за да помогне на Айвори при операцията — после постепенно топлото чувство, което сега парите винаги будеха у него, обхвана сърцето му. Със самодоволна усмивка той подаде писмото и чека да ги види Кристин.

— Страшно мило от страна на Айвори, нали Крис? Обзалагам се, този месец ще имаме рекорд в хонорарите.

— Но не разбирам — лицето ѝ изразяваше объркване. — Това ли е твоята сметка за госпожа Торнтън?

— Не, глупавата ми — изкиска се той. — Това е една малка сума допълнително — просто за времето, което отделих за операцията.

— Искаш да кажеш, че господин Айвори ти дава част от своя хонорар?

Той се изчерви и внезапно настръхна.

— Господи боже мой, не! Това е абсолютно забранено. Не бихме и помислили такова нещо. Не разбираш ли, че съм спечелил тези пари заради помощта, заради това, че съм бил там, точно както анестезиологът е спечелил своя хонорар, защото е дал упойката. Айвори се разплаща с всички, щом е получил чека. Обзалагам се, било е страхотна сума!

Подтисната и нещастна, тя постави чека на масата.

— Изглежда, взел е много пари.

— Е добре, защо не? — той приключи спора с бурен изблик на негодувание. — Торнтънови са невероятно богати. За тях това не е повече от онези три шилинга и шест пенса на пациентите от приемната.

Когато той излезе, погледът ѝ остана закован върху чека с напрегната тревога. Не знаеше, че той се е сдружил професионално с Айвори. Внезапно я обзеха всички предишни страхове. Като че ли онази вечер с Дени и Хоуп изобщо не бе се състояла — тя не го беше променила с нищо. Как обичаше, как ужасно обичаше той сега парите. Покрай тази ненаситна жажда за материален успех работата му във „Виктория“, изглежда, нямаше никакво значение за него. Дори бе забелязала, че в манипулационната той използва все повече и повече безполезни микстури, че предписва лекарства на хора, които не са

болни, караше ги непрекъснато да идват. Загриженият израз на лицето ѝ се задълбочи, то стана измъчено и дребно. Очите ѝ бавно се наляха със сълзи. Трябва да говори с него, о, да, трябва, трябва. Същата вечер, след приемния час, тя почтително се обърна към него:

— Андрю, би ли направил нещо, за да ме зарадваш? Искаш ли да ме изведеш навън от града в неделя с колата? Ти ми обеща, когато я взе. И разбира се, цяла зима не сме имали възможност да отидем някъде.

Погледна я изненадан.

— Ами... е хубаво!

Както се беше надявала, в неделя времето се оказа хубаво — един мек пролетен ден. Към единайсет часа той беше свършил с неотложните визитации и с едно одеяло и кошница с продукти в багажника на колата тръгнаха. Когато преминаха по Хамърсмит бридж и поеха по пътя за Кингстън и Съри, настроението на Кристин се повиши. Скоро преминаха Доркинг и завиха по пътя към Шиър. Толкова отдавна не бяха ходили заедно в провинцията, че красотата, ярката зеленина на полетата, пурпурният цвят на напъпилите брястове, златният прах на висящите котенца, бледожълтото на игликите, изникнали на куп край една рътлиня, я завладяха, заразиха я.

— Не карай така бързо, мили — прошепна тя тъй нежно, както не бе говорила със седмици наред. — Тук е толкова красиво!

Той, изглежда, бе решил да надминава всички коли по пътя.

Към един час стигнаха Шиър. Със своите няколко къщи с червени покриви и тихо течащата рекичка сред обраслите с пореч брегове селото още не бе засегнато от щурма на летните туристи. Достигнаха гористия хълм отвъд селото и оставиха колата близо до една покрита с чимове конска пътека. Там, на малкото сечище, където простряха одеялото, цареше пееща самота, която принадлежеше само на тях и на птиците.

Изядоха сандвичите си в слънчевата тишина, изпиха кафето от термоса. Около тях, сред растящите на групи елши, беше изникнало море от иглики. Кристин жадуваше да ги набере, да потопи лицето си в тяхната хладна нежност. Андрю лежеше с полузатворени очи, главата му беше близо до нея. Сладко спокойствие обхвана тъмните тревоги на нейната душа. Ако можеше техният живот заедно да бъде винаги такъв!

Сънливият му поглед се бе задържал за няколко секунди върху колата. Внезапно той каза:

— Не е толкова лоша таратайката, нали, Крис? Искам да кажа за парите, които дадохме. Но скоро ще ни трябва нова.

Тя се размърда, след този пресен пример за неутолимата му жажда тревогите ѝ се подновиха.

— Но ние току-що я купихме? За мен тя е всичко, което бихме могли да желаем.

— Хм! Бавна е. Не забеляза ли как онзи буик непрекъснато беше преди нас? Искам една от новите бързи лимузини.

— Но защо?

— Защо не? Можем да си го позволим. Добре вървим — нали знаеш, Крис. Да! — Той запали цигара и се обърна към нея с израза на самодоволство. — В случай че вие може би не съзнавате факта, моя мила малка учителко от Бленли, трябва да ви съобщя, че ние бързо забогатяваме.

Тя не отговори на усмивката му. Почувства как тялото ѝ, спокойно и топло в слънчевата светлина, внезапно се вкочани. Заскуба стръкчета трева и безсмислено ги заплиташе в ресните на одеялото. Бавно каза:

— Мили, наистина ли искаме да забогатеем? Аз лично не искам. Защо са всички тези приказки за пари? Когато няхахме никакви пари, ние бяхме безумно щастливи. Тогава никога не говорехме за пари. А сега никога не говорим за нещо друго.

Той отново се усмихна с чувство на превъзходство.

— След години на газене из калта, на кренвирши и херинга, след години на обиди от твърдоглави Комисии, след години на лекуване на миньорски жени в мръсни задни спални, предлагам, просто за промяна, да подобрим живота си. Някакви възражения?

— Не се шегувай с това, мили. Преди не говореше така. О! Не виждаш ли, не виждаш ли, че ставаш жертва на същата система, която ругаеш, която мразиш? — Развълнуваното ѝ лице будеше жалост. — Не си ли спомняш как говореше за живота, че той представлява атака срещу неизвестното, нападение нагоре по стръмнината, все едно, че трябва да превземеш някоя крепост, като знаеш, че е там на върха, но още не се вижда...

Той смутено промърмори.

— О! Бях млад тогава, глупав. Това са само романтични приказки. Огледай се и ще видиш, че всички правят едно и също — трупат колкото могат! Това е единственото, което човек може да прави.

Тя потръпна и пое дъх. Знаеше, че трябва да говори, сега или никога.

— Мили! Не е само това. Моля те, изслушай ме. Моля те! Аз съм така нещастна поради тази промяна в теб. Дени също я забеляза. Тя ни отделя един от друг. Ти не си този Андрю Менсън, за когото се омъжих. О! Ако само бъдеш такъв, какъвто беше!

— Какво съм направил? — запротестира той раздразнен. — Бия ли те, напивам ли се, убивам ли? Дай ми един пример за моите престъпления.

Отчаяно тя отговори:

— Работата не е в конкретните неща. Всичко е в твоето отношение, мили. Вземи например този чек, който ти прати Айвори. Може би на повърхността това е дребна работа, но по-дълбоко — о, ако погледнеш по-дълбоко, това е долно, алчно и нечестно.

Тя почувства как той се опъна, после седна обиден и ядосано я погледна.

— За бога! Защо отново започваш за това? Какво лошо има, че приех чека?

— Не виждаш ли? — Цялата събрала се през последните месеци мъка преля в нея, задуши доводите ѝ, накара я внезапно да избухне в плач. Тя истерично извика: — За бога, мили, недей, недей се продава!

Той скръцна със зъби разгневен. Бавно, решително и остро той каза:

— За последен път те предупреждавам да престанеш да се правиш на невротична глупачка. Не можеш ли да се опиташ да ми помогнеш, вместо да ми пречиш и да ме тормозиш непрекъснато?

— Не съм те тормозила — изхлипа тя. — Аз исках да ти говоря по-рано, но не говорих.

— Тогава недей — той престана да се контролира и изведнъж закрещя: — Чуваш ли ме? Недей. Това е някакъв комплекс. Говориш, като че съм някакъв мръсен мошеник. Само искам да напредна. И ако желая пари, те са само средство за постигане на целта. Хората съдят за тебе по това, което си, по това което имаш. Ако си от тези, които нямат, ще те командват. Знай, че това ми е дошло до гуша. В бъдеще ще

командвам аз. Сега разбра ли? И да не си ми споменавала отново тази идиотска глупост!

— Добре, добре — ридаше тя. — Няма. Но ти казвам, някой ден ще съжаляваш.

Екскурзията беше провалена и преди всичко за нея. Въпреки че избърса очите си и набра голям букет иглики, въпреки че прекараха още един час на слънчевия склон и спряха по пътя в „Ливъндър леди“ за чай, въпреки че разговаряха привидно приятелски за обикновени неща, цялата прелест на деня бе мъртва. И докато се прибираха в ранния здрач, лицето ѝ беше бледо и неподвижно.

Постепенно неговият гняв се превърна във възмущение. Защо от всички на света само Крис се нахвърля върху него? Други жени, при това очарователни жени, бяха възхитени от бързото му издигане.

Няколко дни по-късно му позвъни Франсис Лорънс. Бе пътувала, бе прекарала зимата в Ямайка — през последните два месеца няколко пъти бе получавал писма от Миртър бенк хотел; но сега се беше върнала, нетърпелива да види приятелите си, излъчваща слънчевата светлина, която бе погълнала. Весело му каза, че иска да я види, преди да е загубила тена си.

Отиде на чай. Както беше казала, тя имаше красив тен, ръцете и деликатните ѝ китки, слабото ѝ питащо лице бяха опънати като на сатир. Удоволствието да я види отново бе извънредно много увеличено от радостта в нейните очи, тези очи, които бяха безразлични към толкова много хора и които със своята светлина бяха така приятелски настроени към него.

Да, те разговаряха като стари приятели. Тя му разказа за своето пътешествие, за кораловите градини, за рибите, които се виждат през стъкленото дъно на лодката, за райския климат. В отговор той ѝ разказа за своите успехи.

Може би в думите му се бе промъкнала следа от неговите мисли, защото тя весело отговори:

— Ти си ужасно тържествен и позорно прозаичен, ето какво става с теб, когато ме няма. Не, аз наистина мисля, че това е, защото работиш твърде много. Наистина ли *трябва* да продължаваш цялата тази работа в манипулационната? Що се отнася до мен, мисля, че е време да си вземеш една стая някъде в Уестенд — Уимпъл стрийт или Уелбък стрийт например — и да приемаш пациентите си там.

В този момент влезе нейният съпруг, висок, ленив, с обноски. Кимна на Андрю, когото познаваше много добре — бяха играли бридж веднъж или два в Саквилския клуб, — и грациозно прие чаша чай.

Макар весело да заяви, че за нищо на света няма да им попречи, влизането на Лорънс прекрати сериозния характер на разговора. Започнаха да обсъждат с голямо удоволствие последните прояви на Ръмбълд-Блейн.

Но половин час по-късно, когато Андрю се върна в Чесбъроу терас, предложението на госпожа Лорънс продължаваше да занимава ума му. Защо да не си вземе кабинет на Уелбък стрийт? Очевидно, моментът е дошъл. Няма да се откаже от нищо в своята практика в Падингтън — манипулационната носеше твърде много доходи, за да се изостави така лесно. Но можеше да я съчетае с една стая в Уестенд, ще използва по-добрия адрес за своята кореспонденция, ще го има върху рецептите си, върху сметките.

Тази мисъл искреше в него, настройваше го за още по-голяма победа. Колко добра беше Франсис, помагаше му също като госпожица Евърет и беше безкрайно много по-очарователна, по-вълнуваща! И все пак той беше в чудесни отношения с нейния съпруг. Можеше спокойно да го гледа в очите. Нямаше защо крадливо да се измъква от къщата, като долен будоарен плъх. О, приятелството беше велико нещо!

Без да каже каквото и да било на Кристин, той започна да търси подходящ кабинет в Уестенд. И когато след около един месец намери, за него беше голямо удоволствие да заяви с престолено безразличие над сутрешния вестник.

— Между другото може би ще те интересува — аз наех едно място на Уелбък стрийт. Там ще приемам пациентите си от по-горна класа.

---

[1] Робърт Адам — известен шотландски архитект. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Стаята на Уелбък стрийт 57 А даде на Андрю нов повод за триумф. Аз съм тук, вътрешно възкликваше той, аз съм тук най-после! Макар и неголяма, стаята беше добре осветена от един прозорец, с ниша и разположена на партера, което беше голямо предимство, тъй като повечето пациенти не обичаха да се качват по стълби. Освен това, въпреки че чакалнята делеше с няколко други консултанти, чиито спретнати табелки блестяха край неговата на предната врата, кабинетът беше изключително негов, собствен.

На деветнайсети април, след като бе подписано споразумението за даване под наем, той отиде да влезе в правата си на собственик, придружен от Хемптън. Фреди се бе оказал изключително полезен през цялата подготовка и му беше намерил добра сестра, приятелка на жената, която бе наел на Куин Ан стрийт. Сестра Шарп не беше красива. На средна възраст, с кисело и обидено изражение на лицето, но явно беше способна. Фреди сбито бе характеризирал сестра Шарп.

— Последното нещо, което човек желае, е красива сестра. Знаеш какво имам предвид, старче. Удоволствието си е удоволствие, но работата си е работа. И не можеш да ги съединяваш. Тук никой от нас не е за своето здраве. Като проклет твърдоглавец ще оцениш това. Между другото, имам предчувствието, че ще се сбlijим сега, след като се премести близо до мен.

Докато Фреди и той стояха и обсъждаха наредбата на стаята, неочаквано се появи госпожа Лорънс. Минавала и се отбила, за да види неговия избор. Умееше да се появява мило, просто ей тъй, без никога да се натрапва. Днес беше особено очарователна, с черно палто и пола и богата кафява кожена яка около врата. Не стоя дълго, но имаше идеи, предложения за наредба, за пердетата на прозорците, за завесите зад бюрото и всичко беше с много по-голям вкус от грубите планове, които съставяха те с Фреди.

Без нейното живително присъствие, стаята изведнъж се изпразни.

Фреди изпадна в телешки възторг.

— Ти си най-големият късметлия, когото някога съм срещал. Много е хубава. — Той се ухили завистливо. — Какво беше казал Гладстон в 1890 за най-добрия начин да се осигури успешна кариера за един мъж?

— Не разбирам за какво намекваш!

Въпреки това, когато стаята бе довършена, трябваше да се съгласи с Фреди и Франсис, която пристигна да огледа пълното осъществяване на плановете си — стаята даваше нужното впечатление — напредничаво, но от професионална гледна точка правилно. В тази обстановка три гвинеи за консултация изглеждаха правилен и разумен хонорар.

В началото нямаше много пациенти. Но като започна любезно да пише на всеки доктор, който изпращаше при него пациенти във „Виктория“, писма, които, естествено, се отнасяха за тези болнични случаи и техните симптоми — той скоро изплете мрежа от връзки, стигащи до всеки край на Лондон, а те започнаха да водят частни пациенти до вратата му. През тези дни беше зает, летеше с новата си бърза лимузина между Чесбъроу терас и „Виктория“, между „Виктория“ и Уелбък стрийт и освен това списъкът на визитациите бе винаги пълен, манипулационната винаги претъпкана и често затваряше чак в десет часа вечерта.

Тонизиращият успех го правеше самоуверен, звънтеше във вените му като чудесен еликсир. Намери време да изтича до Роджърз и да си поръча три нови костюма, след това до един майстор на ризи на Джърмин стрийт, когото Хемптън бе препоръчал. Популярността му в болницата растеше. Наистина сега имаше по-малко време за работата си в отделението за приходящи пациенти, но си казваше, че каквото жертва във време, компенсира в експедитивност. Дори към приятелите си разви една скоростна деловитост, която беше доста покоряваща с неговата готова усмивка: „Трябва да вървя, старче, просто не мога да седна от работа.“

Един петъчен следобед, пет седмици след неговото настаняване на Уелбък стрийт, дойде една възрастна жена с болки в гърлото. Състоянието ѝ не беше нищо повече от един прост ларингит, но тя беше неспокойна дребна личност, която, изглежда, искаше да чуе диагнозата и от друг. Леко наранен в гордостта си, Андрю размисляше при кого да я прати. Беше дори смешно да си помисли да хаби времето

на човек като сър Робърт Аби. Внезапно лицето му се проясни, когато си спомни за Хемптън зад ъгъла. Напоследък Фреди беше много любезен към него. Той би могъл да прибере трите гвинеи не по-зле от някой неблагоприятен непознат. Андрю я изпрати с една бележка при Фреди.

Три четвърти часа по-късно тя отново дойде, в съвсем различно настроение, успокоена, готова да се извини, доволна от себе си, от Фреди и най-много от него.

— Извинете ме, че идвам пак, докторе. Искам само да ви благодаря за грижите, които положихте за мен. Бях при доктор Хемптън и той потвърди всичко, което казахте. И той... той ми каза, че рецептата, която ми дадохте, просто не може да бъде по-добра.

През юни бяха извадени сливиците на Сибил Торнтън. В известна степен те бяха увеличени, а напоследък в „Джърнъл“ бе изказано съмнение относно влиянието на абсорбцията на сливиците върху етиологията на ревматизма. Айвори извърши изскубването с досадна педантичност.

— Предпочитам да не бързам с тези лимфатични тъкани — каза той на Андрю, когато се миеха. — Предполагам, виждаш си хора, които направо ги издърпват. Аз не работя по този начин.

Когато Андрю получи своя чек от Айвори — той отново дойде по пощата, — Фреди беше с него. Те често взаимно си гостуваха в кабинетите си. Хемптън бе върнал топката, като изпрати на Андрю един хубав гастрит срещу случая с ларингита. По това време всъщност няколко пациенти бяха преминали с бележки пътя между Уелбък и Куин Ан стрийт.

— Знаеш ли, Менсън — отбеляза сега Фреди, — радвам се, че заряза своя стар навик да се зъбиш и да виждаш само черно и бяло. Дори сега трябва да знаеш — той хвърли поглед на чека през рамото на Андрю, — че не получаваш целия сок от портокала. Дръж се за мен, мойто момче, и твоят плод ще стане по-сочен.

Андрю трябваше да се изсмее.

Същата вечер, когато се прибираще с колата, беше в необикновено добро настроение. Като откри, че е свършил цигарите, той спря и се втурна в едно магазинче за тютюни на Оксфорд стрийт. Влизайки, внезапно забеляза една жена, която се помаиваше пред близката витрина. Беше Блoduен Пейдж.

Въпреки че я позна веднага, тя се беше тъжно променила в сравнение с жизнената господарка на „Брингоуър“. Фигурата ѝ, някога пълна, беше безжизнено увиснала, а очите, с които го погледна, когато той се обърна към нея, бяха апатични и уплашени.

— Това е госпожа Пейдж. — Той се приближи към нея. — Би трябвало да кажа госпожа Рийз сега, предполагам. Не си ли спомняте за мен? Доктор Менсън.

Тя го погледна с хубавите му дрехи и вида на богаташ. Въздъхна:

— Помия ви, докторе. Надявам се, че сте много добре. — След това, като че ли се страхуваше да стои повече, тя се обърна натам, където на няколко ярда нетърпеливо я чакаше висок плешив мъж. Тя жално каза: — Трябва да вървя сега, докторе, съпругът ми ме чака.

Андрю я проследи как забърза, видя как тънките устни на Рийз се извиха, за да произнесат забележка като: „Какво си мислиш така да ме караш да чакам?“, а тя смирено сведе глава. За секунда усети студения поглед на банковия директор, отправен открито към него. След това двойката тръгна и се загуби в тълпата.

Андрю не можа да изхвърли тази картина от главата си. Когато стигна Чесбъроу терас и влезе в хола, видя Кристин да плете и своя чай, за който бе позвънила, когато бе чула колата, сервиран на табличка. Отправи ѝ бърз изпитателен поглед. Искаше да ѝ разкаже за случката, мечтаеше внезапно да сложи край на периода на отчуждаването.

Но когато взе чашата чай, а все още не бе успял да каже нито дума, тя тихо каза:

— Госпожа Лорънс звъня пак следобед. Не поръча да ти кажа нищо.

— О! — Той се изчерви. — Какво искаш да кажеш с това „пак“?

— Тази седмица те търси за четвърти път.

— Е добре, какво от това?

— Нищо. Не съм казала нищо.

— Въпросът е в твоя тон. Какво мога да направя аз, ако тя е решила да ми звъни?

Тя замълча, свела поглед към плетивото си. Ако той знаеше каква буря вилнее в тези спокойни гърди, едва ли би изпуснал нервите си, както направи.

— Както си тръгнала, ще започнеш да мислиш, че съм двуженец. Тя е напълно сваятна жена. Защо, нейният съпруг е един от най-добрите ми приятели. Очарователни хора. Не се мотаят насам-натам с вид на бито куче. О, по дяволите...

Изгълта остатъка от чая си и стана. И все пак в момента, когато излезе от стаята, съжеляваше. Втурна се в приемната, запали цигара, като с горчивина си даваше сметка, че отношенията му с Кристин отиват от лошо на по-лошо. А той не искаше да се влошават. Растящото отчуждаване между тях го потискаше и дразнеше; това беше единственият тъмен облак в ясното небе на неговия успех.

С Кристин бяха идеално щастливи в своя брачен живот. Неочакваната среща с госпожа Пейдж го бе върнала към нежните спомени и ухажването в Бленли. Вече не боготвореше жена си, както бе правил някога, но той все още беше влюбен в нея. Може би напоследък я бе обидил веднъж или дважд. Както стоеше там, изведнъж почувства желание да се сдобри с нея, да ѝ угоди, да я приласкае. Размишляваше усилено. Внезапно очите му блеснаха. Погледна часовника си, видя, че има още половин час до затварянето на „Лориър“. В следващата минута беше в колата си на път за разговор с госпожица Кремб.

Госпожица Кремб, когато той спомена какво желае, се постави незабавно и усърдно на неговите услуги. Започнаха сериозен разговор, след това влязоха в отдела за кожи, където за доктор Менсън бяха показани различни мостри. Госпожица Кремб ги поглеждаше с опитни пръсти, посочваше блясъка, сребърния оттенък, всичко, което човек би трябвало да търси при тези специални кожи. Един-два пъти внимателно поспори с него, като убедително посочваше какво значи качество и какво не. Накрая той направи избор, който тя възторжено одобри. След това тръгна да търси господин Уинч и скоро се върна, за да заяви радостно:

— Господин Уинч каза, че ще ги получите на костуема цена. — Никога дума като „цена на едро“ не би омърсила устата на служителка в „Лориър“. — Това означава петдесет и пет лири; и мога да ви уверя, докторе, че си струва парите. Това са красиви кожи, красиви. Вашата съпруга ще бъде горда да ги носи.

Следващата събота в единайсет часа Андрю взе тъмната маслинено зелена кутия с неповторимата марка, художествено

изрисувана на капака, и влезе в хола.

— Кристин! — извика той. — Ела за момент.

Тя беше на горния етаж с госпожа Бенет и и помагаше да оправи леглата, но дойде веднага, малко запъхтяна, а погледът ѝ изразяваше учудване от това извикване.

— Виж, мила! — Сега, когато върхът бе близо, той почувства едва ли не задушавачо го стеснение. — Купих ти това. Знам, че... зная, че напоследък не се разбираме така добре. Но това би трябвало да ти покаже...

Запъна се и като ученик ѝ подаде кутията. Докато я отваряше, тя пребледня. Ръцете ѝ трепереха върху канапа.

После издаде тих объркан вик:

— Какви чудесни, чудесни кожи!

Вътре, в специална хартия, беше увита една двойна яка от сребърна лисица, две прелестни кожи, модно оформени като една. Той бързо ги взе и като ги пригладяше, както бе правила госпожица Кремб, възбудено каза:

— Харесват ли ти, Крис? Пробвай ги. Добрият стар хафбек ми помогна да ги избира. Абсолютно първокачествени. По-добри няма. И ценността им също. Виж този блясък, това сребро на гърба — ето на какво трябва специално да обърнеш внимание!

По бузите ѝ се търкаляха сълзи. Тя се обърна към него съвсем диво.

— Ти наистина ме обичаш, нали, мили? Нищо друго не ме интересува на света!

Успокоена, най-после пробва кожата. Бяха вълшебни.

Той не можеше да им се нарадва. Искаше сдобряването да бъде пълно. Усмихна се:

— Виж какво, Крис, ние бихме могли да направим и едно малко тържество. Да излезем да обядваме днес. Ще те чакам в един часа в „Плаца“.

— Да, мили — каза полувъпросително тя. — Само че за днес съм приготвила малко овчарски пай — ти толкова го обичаш.

— Не, не — по-весело не бе се смял месеци наред. — Стига си стояла в къщи! Един часа. Срећнете тъмния красив джентълмен в „Плаца“. Няма нужда да носите червен карамфил. Ще ви познае по кожата.

Цяла сутрин беше в настроение на пълно задоволство. Какъв глупак е бил досега! — да пренебрегва Кристин. Всички жени обичат да им се оказва внимание, да бъдат извеждани, да прекарват весело, „Плаца“ беше най-доброто място. Цял Лондон, или поне по-голямата част от тези, които имаха значение, можеха да се видят там между един и три.

Кристин закъсна, нещо необичайно за нея, и това го накара леко да нервничи, докато седеше в малкото фоайе и виждаше през стъклената преграда как заемат всички най-хубави маси. Поръча си още едно мартини. Беше един и двацет, когато тя дойде запъхтяна, стресната от шума, от хората, от натруфените лакеи и от факта, че последния половин час бе чакала в друго фоайе.

— Много съжалявам, мили — каза тя. — Наистина питах. Чаках и чаках и след това открих, че това е друго фоайе.

Дадоха им лоша маса, в ъгъла до една колона и близо до сервитьорите. Залата бе гротескно претъпкана, масите така близо една до друга, че хората сякаш седяха един друг в скутовете си. Келнерите се движеха като акробати. Горещината беше тропическа.

— Сега, Крис, какво ще желаеш? — решително запитва Андрю.

— Ти поръчай, мили — отвърна немощно тя.

Поръча богато, скъпо меню: чер хайвер, супа галски принц, пиле, аспержи, ягоди и сироп. Също една бутилка Либфраумилх 1929.

— Ние не знаехме много за тези неща, когато бяхме в Бленли. — Той се засмя, решен да бъде весел. — Не знаехме какво значи добро прекарване, мое старо момиче.

Тя благородно се опитваше да отвърне на неговото настроение. Похвали черния хайвер, положи героични усилия с богатата супа. Преструваше се на заинтересувана, когато той посочваше кинозвездата Глен Роско, Марвис Йорк, американка, известна със своите шест съпрузи, и други също така известни космополити. Спретнатата вулгарност на това място ѝ беше противна. Мъжете бяха прекалено пригладени, гладки и мазни. Всички жени бяха блондинки, облечени в черно, красиви, гримирани, небрежно груби.

Изведнъж Кристин се почувства леко зашеметена. Започна да губи равновесието си. Обикновено поведението ѝ се обуславяше от естествената ѝ простота. Но напоследък нервите ѝ бяха много опънати. Започна да чувства несъответствието между своите нови кожи и

евтините си дрехи. Усети, че другите жени я гледат. Знаеше, че тук не е на мястото си, като маргаритка в парник за орхидеи.

— Какво има? — запита той внезапно. — Не ти ли е приятно?

— Да, разбира се — запротестира тя, като напразно се опитваше да се усмихне. Устните ѝ сега бяха втвърдени. Едва преглъщаше, камо ли да усеща вкуса на покритото с дебел пласт крем пиле в своята чиния.

— Не слушаш какво ти говоря — промърмори той недоволено. — Дори не си докоснала виното си. По дяволите, когато човек изведе жена си навън...

— Може ли малко вода — запита тя с неуверен глас. Искаше ѝ се да изписка. Тя беше чужда за това място. Косата ѝ не беше боядисана, лицето ѝ не бе гримирано, нищо чудно, че сега и келнерите се заглеждаха в нея. Тя нервно набоде едно стебло на аспержа. Когато го повдигаше, главата се отчупи и падна, пръскайки сос върху новите кожи.

Металната блондинка на съседната маса се обърна към своя компаньон с доволна усмивка. Андрю видя тази усмивка. Отказа се от опита да води разговор. Привършиха яденето в мълчание.

Връщането в къщи беше още по-мрачно. След това той набързо излезе по визитациите си. Бяха по-отдалечени един от друг, отколкото преди. Болката в душата на Кристин бе нетърпима. Тя започна да губи вяра в себе си, да се пита дали наистина е подходяща за него. Същата вечер сложи ръце около врата му, целуна го и отново му благодари за кожата и за излизането.

— Радвам се, че ти достави удоволствие — каза той безизразно и отиде в своята стая.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

В този момент се случи едно събитие, което за известно време отклони вниманието на Андрю от затрудненията му в къщи. В „Трибюн“ той попадна на едно съобщение, в което се казваше, че господин Ричард Стилмън, добре известният специалист-медик от Портланд, щата Орегон — САЩ, е пристигнал с кораба „Империял“ и е отседнал в хотел „Брукс“.

В старите времена той възбудено би се втурнал при Кристин с вестника в ръка: „Виж тук, Крис! Дошъл е Ричард Стилмън, спомняш ли си, аз си кореспондирах с него през цялото време. Чудя се дали би желал да се срещнем — честно казано, умирам да го видя!“

Но сега бе загубил навика да тича при Кристин, вместо това зряло размисли над „Трибюн“, като се радваше, че може да се обърне към Стилмън не като помощник от схема за медицинско подпомагане, а от позицията на консултант на Уелбък стрийт. Написа на машината педантично писмо, в което припомняше на американеца за себе си и го канеше да обядват в сряда в „Плаца“.

На другата сутрин Стилмън му се обади по телефона. Гласът му бе тих, приятелски, бодър и делови.

— Радвам се да ви чуя, доктор Менсън. С удоволствие бих обядвал с вас, но нека да не е в „Плаца“. Вече мразя това място. Защо не дойдете тук и обядвате заедно с мен?

Андрю намери Стилмън в дневната на апартамента му в „Брукс“. Един тих приятен хотел, пред който блясъкът на „Плаца“ изглеждаше смешен. Беше горещ ден, сутринта бе имал много работа и щом видя за пръв път домакиня си, Андрю едва ли не си помисли, че би било по-добре да не бе идвал. Американецът беше около петдесетгодишен, дребен и слаб, с непропорционално голяма глава и издадена напред челюст. Лицето му бе момчешки румено, светлата му коса — рядка и вчесана на път. Едва когато видя очите му, твърди и ледено сини, Андрю разбра, почти почувства влиянието на увеличащата сила, скрита зад тази невнушителна фигура.

— Надявам се, че нямате нищо против идването тук — каза Ричард Стилмън с тихия глас на човек, при когото много хора биха се радвали да отидат. — Знам, ние американците по правило трябва да харесваме „Плаца“ — той се усмихна, показвайки човешкото в себе си, — но там се събира една мръсна папач. — Той замълча. — А сега, когато ви видях, позволете ми наистина да ви поздравя за онази чудесна работа върху вдишването на праха. Нали няхахте нищо против, че ви казах за кристалчетата поташ? С какво се занимавате в последно време?

Слязоха в ресторанта, където шефът на много сервитьори обърна внимание на Стилмън.

— Вие какво? Аз ще си поръчам портокалов сок — каза Стилмън уверено, без да погледне дългото меню — и два овнешки котлета с грах. След това кафе.

Андрю даде своята поръчка и се обърна с нараснало уважение към своя сътрапезник. Беше невъзможно човек да остане дълго време в компанията на Стилмън, без да признае поразяващата оригиналност на неговата личност. Неговата история, която Андрю знаеше в общи линии, беше сама по себе си уникална.

Ричард Стилмън произхождаше от една стара масачузетска фамилия, която поколения наред се бе занимавала с право в Бостън. Но въпреки тази традиция, младият Стилмън проявявал силно желание да стане лекар и на осемнайсетгодишна възраст най-после убедил баща си да му разреши да започне учение в Харвард с тази цел. Три години следвал учебната програма в този университет, когато баща му внезапно умрял и оставил Ричард, майка му и единствената му сестра в неочаквано бедно положение.

В този момент, когато трябвало да се намерят някакви средства за издръжка на семейството, старият Джон Стилмън, дядото на Ричард, настоял той да запише юридически факултет според семейната традиция. Аргументите се оказали безсилни — старецът бил непоколебим и Ричард трябвало да получи не медицинската титла, на която се надявал, а правна титла. След това влязъл в семейната кантора в Бостън и за четири години се посветил на правото.

Сърцето му обаче не било в тази работа. Бактериологията и по-специално микробиологията го били пленили от първите студентски дни и на тавана на своя дом в Бикън Хил той направил малка

лаборатория, където посвещавал всяка свободна секунда на своята страст. Този таван бил всъщност началото на Стилмъновия институт. Ричард не бил любител. Напротив, той не само имал най-високо техническо умение, но притежавал и оригиналност, достигаща едва ли не до гений. А когато през зимата на 1908 година сестра му Мери, към която бил много привързан, умряла от скоротечна туберкулоза, започнал да концентрира силите си срещу туберкулозния бацил. Продължил първата работа на Пиер Луи и на американския ученик на Луи Джеймс Джексън младши. Проучването на работата, на която отдал целия си живот Лаенек — прислушването — го довело до физиологичното проучване на белите дробове. Изобретил нов вид стетоскоп. Започнал с недостатъчни средства първите опити за получаване на серум.

През 1910 година, когато старият Джон Стилмън умира, Ричард най-после успял да излекува туберкулоза в морски свинчета. Резултатите от това двойно събитие се почувствали незабавно. Майката на Стилмън през цялото време симпатизирала на научната работа на сина си. Нямамо нужда от подканване да напусне адвокатската кантора в Бостън и да купи с наследството, оставено от стареца, една ферма близо до Портланд, щата Орегон, където веднага се хвърлил в истинската работа на своя живот.

Толкова ценни години били вече загубени, че не направил никакъв опит да получи медицинско звание. Той искал напредък, резултати. Скоро получил серум от дорести коне, след това имал успех с една волска ваксина в масовото имунизирание на едно стадо крави. Същевременно прилагал основните наблюдения на Хелмхолц и Уилард Гибз от Йеил и на по-късни лекари, като Бизейон и Цинкс, при лекуването на поразения бял дроб чрез обездвижване. Оттук се впуснал направо в терапевтиката.

Лечебната му работа в новия институт скоро му донесла известност и триумфи, по-големи, отколкото победите в лабораторията. Голям брой от неговите пациенти били амбулаторни охтичави, скитащи от един санаториум в друг, обявени от авторитетите за неизлечими. Успехът му с тези пациенти веднага му спечелил пренебрежението, обвиненията и решителното противопоставяне на медицинското съсловие.

Тогава за Стилмън започнала нова и по-продължителна борба, борбата за признаването на неговата работа. Бил хвърлил и последния долар от средствата си за създаване на института, а разходите по поддържането му били големи. Мразел рекламата и се противопоставял на всички предложения да превърне своята работа в търговия. Често изглеждало, че материалните трудности, прибавени към острата опозиция, би трябвало да го смажат. И все пак Стилмън със забележителен кураж надживял всички кризи — дори национална вестникарска кампания срещу него.

Ерата на злепоставянето минала. Бурята от спорове заглъхнала. Постепенно Стилмън спечелил неохотното признание на своите опоненти. През 1925 година една комисия от Вашингтон посетила и възторжено се отзовала за работата в Института. Вече признат, Стилмън започнал да получава големи помощи от частни лица, от изпълнителни съвети на тръстове и дори от обществени органи. Тези средства използвал за разширяването и усъвършенстването на Института, който със своята съвършена екипировка и разположение, със своите стада от крави и чистокръвни ирландски коне за серуми се превърнал в една от забележителностите на щата Орегон.

Въпреки че Стилмън не беше останал без врагове — през 1929 година например оплакванията на един уволнен лаборант предизвикаха ново разпалване на скандала, — той поне си бе осигурил възможност да продължи работата на своя живот. Непроменен от успеха, останал същата тиха и сдържана личност, която преди близо 25 години бе посяла своите първи култури на тавана в Бикън Хил.

А сега, седнал в ресторанта на хотел „Брукс“, той гледаше Андрю спокойно и приятелски.

— Много е приятно — каза той — да бъдеш в Англия. Харесва ми вашата природа. Нашите лета не са така хладни.

— Предполагам, че сте дошли да изнасяте лекции? — каза Андрю.

Стилмън се усмихна.

— Не! Сега не изнасям лекции. Ще бъде ли суетно, ако кажа, че оставям резултатите ми да говорят вместо мене? Между другото, аз съм тук без никакъв шум. Така се случило, че вашият господин Кренстън — имам предвид Хърбърт Кренстън, който произвежда тези чудесни малки автомобили, дойде при мене в Америка преди около една

година. Бил жертва на астмата през целия си живот и аз, е добре, ние в Института успяхме да го оправим. Оттогава насам непрекъснато ми досажда да дойда тук и да основа малка клиника от типа на нашата в Портланд. Преди шест месеца дадох съгласие. Одобрихме плановете и сега мястото — ние го наричаме Белвю, е почти готово. Там на Чилтърнз близо до Уикон. Ще започна работата, а след това ще предам всичко на Марланд — един от моите помощници. Честно казано, смятам това за многообещаващ експеримент с моите методи, особено от гледна точка на климата и расата. Финансовата страна е без значение.

Андрю се наведе напред.

— Това изглежда интересно. Върху какво по-специално ще работите? Бих желал да разгледам вашия санаториум.

— Трябва да дойдете, когато сме готови. Там ще развием нашия радикален режим за астма. Кренстън настоява за това. И освен това специално съм се подготвил за няколко ранни стадии на туберкулоза. Казвам няколко, защото — той се усмихна — имайте предвид, не забравям, че съм само един биофизик, който знае някои неща за дихателния апарат — но в Америка трудното е да се опазим от пациенти. Та за какво говорех? Ах, да. Тези ранни ТБЦ-та. Това ще ви заинтересува. Имам нов метод за вкарване на въздух в белия дроб. Това наистина е постижение.

— Имате предвид Емил — Вайл?

— Не, не. Много по-добро. Без недостатъците на отрицателното вариране. — Лицето на Стилмън светна. — Вие разбирате трудността на апарата с фиксираната бутилка — този момент, когато налягането в плеврите се изравнява с налягането на потока и притокът на газ спира напълно? Сега в Института сме разработили допълнителна камера за налягане — ще ви покажа, когато дойдете, — която ни дава възможност да вкарваме газ при определено отрицателно налягане още от самото начало.

— А опасността от газова емболия? — запита бързо Андрю.

— Този риск сме отстранили напълно. Вижте! Това е доста хитро. Слагаме един малък бромформов манометър близо до иглата и по такъв начин отстраняваме разреждането. Едно вариране от около четиринайсет сантиметра дава само един кубически сантиметър на

върха на иглата. Между другото, нашата игла има четирипосочно приспособление, което е малко по-добро от иглата на Сангмън.

Въпреки себе си и въпреки почетната си длъжност във „Виктори“, Андрю беше поразен.

— Ами — каза той, — ако това е така, вие ще сведете плевралния шок до нула. Знаете ли, господин Стилмън, виждате ли, на мен ми се струва странно и учудващо, че всичко това трябваше да дойде от вас. О! Простете, лошо се изразих, но вие разбирате какво искам да кажа. Толкова лекари продължават да работят със стария апарат...

— Мили мой лекарю — отговори Стилмън с блеснали от задоволство очи, — недейте забравя, че Карстън, първият човек, който препоръча вкарване на въздух, беше само есеист по физиология!

След това навлязоха в технически подробности. Обсъждаха апиколізата и френикотомията. Спореха върху четирите точки на Брауер, преминаха към инжектирането на масло и работата на Бернон във Франция — масови интраплеврални инжекции при туберкулозна емпиема. Спряха едва когато Стилмън погледна часовника си и с учудване разбра, че е закъснял с половин час за една среща с Кренстън.

Андрю излезе от хотел „Брукс“ стимулиран и развълнуван. Но скоро след това дойде една странна реакция на объркване и недоволство от собствената му работа. „Как се оставих този човек да ме завлече нанякъде“ — си каза той раздражен.

Не беше в особено добро настроение, когато се върна в Чесбъроу терас. Но все пак, когато спря пред къщата, прие едно непроницаемо изражение на лицето. Неговите отношения с Кристин бяха стигнали дотам, че да изискват тази безизразност, защото тя сега му представяше едно лице, така покорно и безизразно, че колкото и да кипеше отвътре, той се чувстваше длъжен да отговори по същия начин.

Струваше му се, че тя се е оттеглила в себе си, започнала е един вътрешен живот, където той не може да проникне. Тя четеше много, пишеше писма, един-два пъти, когато бе влизал, я бе заварвал да играе с Флори — детски игри с цветни картони, които купуваха на пазара. Започна редовно, но без да го подчертава, да ходи на църква. И това го тревожеше най-много от всичко.

В Бленли тя придружаваше госпожа Уоткинс всяка неделя в църквата и тогава не бе намерил никакви причини за недоволство. Но сега, настроен неприязнено и почувствал се далеч от нея, виждаше в това само нова обида срещу себе си, мъченически жест, насочен срещу многострадалната му глава.

Тази вечер, когато влезе в предната стая, тя бе седнала с опрени лакти на масата и с очилата, които отскоро бе започнала да носи, и книга пред себе си. Дребна, заета фигура, като студент над уроците си. Обхвана го гневното чувство, че е излишен. Протегна ръка над раменете ѝ и взе книгата, която тя твърде късно се опита да скрие. И там, най-отгоре на страницата, той прочете: „Библията според свети Лука“.

— Добри боже! — Той бе сразен. И непонятно защо разгневен. — Дотук ли стигна? Сега си започнала да предъвкваш библията?

— Защо не? Аз я четях, преди да се срещна с теб.

— А, четеше я, значи?

— Да. — Някаква странна болка се изписа в очите ѝ. — Може би твоите приятели от „Плаца“ няма да оценят този факт, но тя най-малкото е добра литература.

— Така ли! Добре. Позволи ми да ти кажа нещо, в случай че не го знаеш — ти все повече ставаш проклета невротичка!

— Напълно възможно. Това отново е изцяло моя грешка. Но позволи ми да ти кажа нещо. Предпочитам да съм проклета невротичка и да съм жива духовно, отколкото да бъда проклет преуспяващ мъж, но духовно мъртъв!

Тя внезапно спря и прехапа устната си. С голямо усилие преглътна сълзите си. Успя да се овладее. Погледна го твърдо и с болка в очите каза с нисък, сдържан глас:

— Андрю! Не мислиш ли, че ще бъде добре за нас двамата, ако замина за малко? Госпожа Вон ми писа и ме кани да прекарам две-три седмици при нея. За лятото са наели една къща в Нюкей. Не мислиш ли, че би трябвало да отида?

— Да! Върви! По дяволите всичко! Върви!

Обърна се и я остави сама в стаята.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Заминаването на Кристин за Нюкей донесе облекчение, прекрасно чувство за свобода — в продължение на цели три дни. След това той започна да мисли, да се чуди какво ли прави тя, дали ѝ липсва, ревниво да се тревожи кога ще се върне. Макар да си казваше, че сега е свободен човек, изпитваше същата празнота, която му бе пречила да работи в Аберлоу, когато тя бе заминала за Бридлингтън и го бе оставила да учи за изпита си.

Нейният образ се изправяше пред него, не свежите млади черти на по-ранната Кристин, а едно по-бледо, по-зряло лице, с леко хлътнали бузи и късогледни очи зад кръглите стъкла на очилата. То не беше красиво лице, но в него имаше нещо силно, което го преследваше навсякъде.

Излизаше много. Играеше бридж с Айвори, Фреди и Фридман в клуба. Въпреки реакцията си след първата среща, често се виждаше със Стилмън, който беше в постоянно движение между „Брукс“ и почти завършената клиника в Уикон. Писа на Дени, като го канеше да се срещнат в Лондон. Но толкова рано след назначаването му Филип нямаше възможност да дойде в града. Хоуп беше недостижим в Кеймбридж.

Опита да се съсредоточи върху клиничните си изследвания в болницата. Невъзможно. Беше твърде неспокоен. Със същото неспокойно напрежение прегледа капиталовложенията си заедно с директора на банката Уейд. Всичко беше задоволително; всичко вървеше добре. Започна да обмисля един план за купуване на къща с двор на Уелбък стрийт — голямо капиталовложение, което обаче щеше да се окаже извънредно доходно — да продаде дома на Чесбъроу терас, като задържи само приемната в пристройката. Някое строително дружество щеше да му помогне. Будеше се в горещите тихи ноци, умът му кипеше от планове, от работата му в практиката нервите му бяха опънати докрай, Кристин му липсваше, ръката му автоматично се протягаше към нощната масичка за цигара.

По средата на всичко това се обади по телефона на Франсис Лорънс.

— Аз сега тук съм съвсем сам, не би ли желала да излезем някъде вечерта? Много е горещо в Лондон.

Гласът ѝ беше спокоен, странно успокояващ.

— Това ще бъде ужасно хубаво. Някак се надявах, че ще звъннеш. Знаеш ли Кросуейз, осветено като при кралица Елизабет. Но там реката е много красива.

На другата вечер приключи с приемната за три четвърти часа. Доста преди осем я беше взел от Нйтсбридж и тръгна с колата по посока на Чъртси.

Пътуваха на запад през равните градини на пазара край Стейнз, сред потока лъчи на залязващото слънце. Докато той караше, тя седеше до него, говореше малко, но все пак изпълваше колата със своето непонятно очарователно присъствие. Носеше палто и пола от някакъв тънък бежов плат и тъмна шапка, прилепнала на малката ѝ глава. Покорен, той съзнаваше нейната грациозност, нейния съвършен блясък. Ръката ѝ без ръкавица, близо до него любопитно изразяваше това качество — бяла, тънка. Всеки дълъг пръст завършваше със съвършен кървавочервен овал. Изтънчено.

Кросуейз, като бе казала, представляваше красива Елизабетианска къща, разположена сред чудесни градини на Темза, с вековни дървета, оформени по странен начин и прекрасни малки езера с водни лилии, но от къщата до пътническия дом се усещаше промяната, наложена от съвременните удобства и един добър джазов оркестър. Но макар че един маскиран лакей подскочи към колата, когато спряха в пълния вече със скъпи коли двор, старите тухли светеха зад лозите и дългите ъглести комини се открояваха свежо на небесния фон.

Влязоха в ресторанта. Той беше хубав, пълен, масите бяха наредени около един квадрат полиран паркет, оберкелнерът би могъл да бъде брат на великия везир от „Плаца“. Андрю мразеше и се страхуваше от оберкелнерите. Но сега разбра, че това, е така, защото никога не се бе изправял пред тях с жена като Франсис. Един бърз поглед и те бяха почтително отведени до най-добрата маса в салона, заобиколени от цял полк сервитьори, един от които разгърна салфетката на Андрю и тържествено я положи на коленете му.

Франсис искаше много малко: една салата, препечен хляб, никакво вино, само ледена вода. Без да се смуцава, оберкелнерът, изглежда, видя в това малко меню потвърждение за нейната каста. Андрю изведнъж с объркване си даде сметка, че ако той бе влязъл в това светилище с Кристин и бе поръчал такова нищожно меню, с презрение биха го изхвърлили на шосето.

Овладея се и видя, че Франсис му се усмихна.

— Даваш ли си сметка, че вече се познаваме от доста отдавна? А това е първият случай, когато си ме поканил да изляза с теб.

— Съжالياваш ли?

— Ако съжالياвам, то надявам се не ми личи.

Отново очарователната интимност на нейното леко усмихнато лице го издигна, накара го да се чувства по-остроумен, по-спокоен, като човек от по-горна класа. Но това не беше просто претенциозност, нито глупав снобизъм. Отпечатъкът на нейното възпитание някак си се бе разширил, бе го достигнал и обхванал. Чувстваше как хората от съседните маси ги гледат с интерес, как мъжете ѝ се възхищават, а тя спокойно не забелязва нищо. Не можеше да не види конкретно стимула за една постоянна връзка с нея.

Тя каза:

— Дали ще бъдеш прекалено много поласкан, ако ти кажа, че се отказах от един предишен ангажимент за театър, за да дойда тук? Никол Уотсън — спомняш си го. Щеше да ме води на балет — едно от любимите ми неща. Какво ще кажеш за моя инфантилен вкус? Масина във „Фантастичното дюкянче“.

— Спомням си Уотсън. И неговото пътуване през Парагвай. Умен човек.

— Ужасно приятен.

— Но ти сметна, че на балета ще бъде твърде горещо?

Тя се усмихна, без да отговаря. Извади цигара от една плоска кутия, върху която с бледи цветове бе отпечатана една изискана миниатюра на Буше.

— Да, чух, че Уотсън тича подир теб — продължи той с внезапно оживление. — Какво мисли твоят съпруг за това?

Тя отново не каза нищо, само повдигна едната си вежда, като че леко го укоряваше за липса на такт. Момент по-късна каза:

— Сигурно разбираш? Джеки и аз сме най-добри приятели. Но всеки от нас има свои собствени приятели. Той сега е в Хуан. Но не го питам защо. — После весело добави: — Ще потанцуваме ли — само един път?

Танцуваха. Тя се движеше с някаква изключително очарователна грация, лека и безлична в неговите ръце.

— Не съм съвсем добър — каза той, когато се върнаха. Той дори влизаше в нейния стил — отдавна, отдавна бяха отминали дните, когато би изръмжал: „По дяволите, Крис, от мен танцър не става.“

Франсис не отговори. Отново почувства, че това е извънредно характерно за нея. Друга жена би му направила вятър, би му противоречила и с това би го накарала да се чувства неудобно. Подтикван от внезапно неудържимо любопитство, той възкликна:

— Моля те, кажи ми нещо. Защо си така мила с мен? Защо ми помогна толкова много през всички тези месеци?

Тя го погледна с леко задоволство, но без да прави опит да извърта.

— Ти си извънредно привлекателен за жените. И най-големият ти чар е, че не съзнаваш това.

— Не, но наистина — запротестира той изчервен, след това промърмори: — Надявам се, че все пак съм и някакъв доктор.

Тя се засмя, като бавно разпръскваше с ръка цигарения дим.

— Никой не може да те убеди. Може би не трябваше да ти казвам. Разбира се, ти си чудесен доктор. Онази вечер говорихме за теб на Грийн стийт. На ле Рой, му омръзнал диетикът на нашата компания. Нещастният Ръмбълд! Нямаше да му е много приятно да чуе как ле Рой лае „ще трябва да се отървем от нашия дедик“. Но Джеки е съгласен. Искат някой по-млад, с повече енергия, в ръководството — да използвам ли клишетото? — някой, вдъхващ надежди. Явно, готвят голяма кампания в медицинските списания, искат наистина да заинтересуват професията от научна гледна точка, както се изрази ле Рой. И, разбира се, Ръмбълд е само една шега сред колегите си. Защо говоря такива работи? Такова прахосване на нощ като тази. Сега недей да гледаш тъй, сякаш искаш да убиеш или мен, или келнера, или диригента на оркестъра — всъщност бих искала да го направиш. Не е ли ужасен? Гледаш точно както гледаше първия ден, когато влезе в

стоята за проби, много надут и горд, и нервен, дори малко смешен. И после — бедната Топи! Според правилата сега тя би трябвало да е тук.

— Много се радвам, че не е — каза той с поглед, забит в масата.

— Моля, не ме мисли за банална. Не мога да търпя такива работи. Ние сме достатъчно интелигентни, надявам се. Е добре, поне аз просто не вярвам във великата любов. Нима фразата не е достатъчно смешна? Но мисля, че животът е много по-весел, ако човек си има... приятел, с който да измине част от пътя. — Погледът ѝ отново изразяваше голямо задоволство. — Сега звучи точно като Розети, а това е твърде ужасно. — Тя взе кутията си с цигари. — Както и да е, тук е задушно и искам да видиш луната над реката.

Той плати сметката и я последва край дългите огледала, които някой вандал бе поставил в красивата стара стена. На мраморната тераса музиката на танцовия оркестър се чуваше слабо. Пред тях се откри широка алея от чимове, която водеше надолу към оградената от тъмните граници на подрязаните тисове река. Както тя беше казала, имаше луна, която хвърляше големи сенки от тисовете и бледо блестяше върху група мишени за стрелба с лък, поставени в края на поляната. Отвъд се простираше посребрената река.

Стигнаха до реката и седнаха на пейка до самия бряг. Тя свали шапката си и мълчаливо се вгледа в бавно движещите се води, чийто вековен плисък странно се смесваше с приглушения шум на мощна кола, движеща се в далечината.

— Какви странни нощни звуци — каза тя. — Старото и новото. Фарове и лунна светлина. Това е нашето време.

Целуна я. Тя не реагира. Устните ѝ бяха топли и сухи.

След една минута тя каза:

— Беше много мило. И много зле направено.

— Бих могъл и по-добре — промърмори той, като гледаше пред себе си, без да се помръдне. Чувстваше се смутен, разколебан, беше засрамен и нервен. Сърдито си внушаваше, че е чудесно да си в такава нощ с такава хубава, очарователна жена. Според всички канони на лунната светлина и списанията, би трябвало лудо да я сграбчи в ръцете си. Но той само чувстваше идиотското си положение, желание да пуши и че оцетът от салатата е раздразнил отдавна болния му стомах.

И по някаква необяснима причина във водата пред него се отрази лицето на Кристин, разкривено и измъчено, на бузата си имаше боя от

четката, с която беше боядисвала тежките сгъваеми врати, когато за пръв път дойдоха в Чесбъроу терас. Това го разтревожи и уплаши. Беше тук, вързан от обстоятелствата. И той беше мъж, нали — не кандидат за Вороноф^[1]. Предизвикателно той отново целуна Франсис.

— Пък аз мислех, че може би ще ти трябват още дванайсет месеца, за да се решиш. — Очите ѝ изразяваха приятелско забавление. — А сега не смятате ли, че трябва да тръгваме, докторе? Този нощен въздух не е ли много опасен за пуританските разбирания?

Помогна ѝ да се изправи и тя задържа ръката му, като го беше хванала леко, докато вървяха към колата. Той подхвърли един шилинг на слугата, облечен в бароков стил, запали мотора и пое към Лондон. Докато пътуваха, нейното мълчание бе красноречиво щастливо.

Но той не бе щастлив. Чувстваше се подлец и глупак. Намразил себе си, разочарован от собствените си реакции, той въпреки това се страхуваше от връщането в своята малка стая, в неспокойното си самотно легло. Сърцето му беше студено, а умът му — заплетен в мъчителни мисли. Пред него премина споменът за мъчителната сладост на първата му любов към Кристин, за пулсиращия екстаз на онези първи дни в Бленли. Яростно го отхвърли от себе си. Стигнаха до нейния дом, а умът му все още се бореше с проблема. Той излезе от колата и ѝ отвори вратата. Стояха заедно на тротоара, тя отвори чантата и извади ключовете си.

— Ще се качиш, нали? Страх ме е, слугите вече са си легнали.

Той се поколеба и запелтечи:

— Вече е доста късно, не мислиш ли?

Тя, изглежда, не го чу, а се изкачи по няколкото стъпала с ключ в ръка. Когато я последва, промъквайки се зад нея, яви му се неясно видение: дребната фигура на Кристин върви по пазара, носейки старата сламена чанта.

---

[1] Френски лекар, станал известен с опитите за подмладяване, чрез присаждане на жлези. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Три дни по-късно Андрю седеше в своя кабинет на Уелбък стрийт. Беше един горещ следобед, а през квадрата на отворения прозорец долиташе глухият шум на уличното движение, който разкъсваше изнемощелия въздух. Беше уморен, работил твърде много, страхуваше се от връщането на Кристин в края на седмицата, очакваше я и същевременно се боеше от всяко извънмяване на телефона, потеше се пред задачата да се справи с шестима пациенти за по три гвинеи за един час и знаеше, че ще трябва да претупа работата в приемната, за да изведе Франсис на вечеря. Нетърпеливо погледна нагоре, когато влезе сестра Шарп, върху чиито нехармонични черти бе изписана повече язвителност от обикновено.

— Един човек е дошъл, иска да ви види. Ужасна личност. Не е пациент и каза, че не е и пътешественик, няма визитна картичка. Казва се Боланд.

— Боланд! — повтори механично Андрю. После лицето му внезапно се проясни. — Сигурно Кон Боланд? Пуснете го, сестра! Веднага.

— Но вие имате пациент, който чака, а след десет минута госпожа Робъртс.

— Голяма работа, че е госпожа Робъртс! — подхвърли той ядосан. — Правете каквото ви казвам.

Сестра Шарп почервения при този тон. Беше ѝ на езика да му каже, че не е свикнала да ѝ говорят по този начин. Начумери се и излезе с вдигната глава. Следващия миг въведе Боланд.

— Наистина Кон! — каза Андрю и скочи на крака.

— Здравей, здравей, здравей — извика Кон, като тръгна напред с широка и открита усмивка. Това беше червеноглавият зъболекар, лично той, непроменен, също така истински и мръсен в своя прекалено голям син костюм и големи кафяви ботуши, като че ли току-що бе излязъл от дървения си гараж, малко поостарял може би, но с не по-малко енергия в покритата с капчици четина на червените му мустаци, все още безгрижен, с буйна коса, пълен с възклицания. Той силно

потупа Андрю по гърба. — За бога, Менсън! Хубаво е да те види човек отново. Изглеждаш чудесно. Бих те познал сред милиони други. Да, да! Само като си помисли човек. Тука имаш първокласно място и всичко. — Той обърна лъчезарния си поглед към саркастичната Шарп, която стоеше и презрително наблюдаваше. — Тази твоя госпожа сестра не искаше да ме пусне, докато не ѝ казах, че и аз съм от професията. Това е светата истина, сестра. Този наперен момък, за когото работите, немного отдавна беше в същата медицинска система като мен. Горе в Аберлоу. Ако ви се случи да минавате оттам, обадете се на госпожата и на мен. Ще ви почерпим с чаша чай. Всеки приятел на моя стар приятел Менсън е добре дошъл като деня!

Сестра Шарп му хвърли един поглед и излезе от стаята. Но всичко това остана незабелязано за Кон, който се смееше и кискаше с истинска естествена радост, като неотвратимо се обръщаше към Андрю.

— Не е красавица, а, Менсън, моето момче? Но е почтена жена. Готов съм да се обзаложа. Да, да, да! Как си ти сега? Как си ти? — Той отказваше да пусне ръката на Андрю и я друсаше, като се смееше с чиста наслада.

В този убийствен ден да видиш Кон беше удоволствие. Когато най-после се освободи, Андрю се хвърли в един люлеещ се стол и отново се почувства човек, като буташе цигарите към Кон. След това, сложил един мръсен пръст върху извивката на креслото, с друг притиснал влажния край на току-що запалената цигара, Кон обрисова в общи линии причините за своето идване.

— Имах малко почивка, която ми се полага, Менсън, мойто момче, и някои неща, които трябва да направя, та жената просто ми каза да се стягам и да тръгвам. Виждаш ли, аз работя върху едно изобретение за устройство с пружина, за стягане на разхлабени спирачки. Когато мога, отдавам всичките сили на старото си сиво вещество на тази идея. Но по дяволите да вървят. Никой няма да дойде да погледне изобретението! Но, нищо, нищо. Няма да го правим на въпрос. Няма значение, покрай другото. — Кон изтърси пепелта от цигарата си на килима и лицето му стана по-сериозно. — Слушай, Менсън, мойто момче! Става дума за Мери — ти сигурно си спомняш Мери, защото мога да ти кажа, че тя те помни! Тя е зле напоследък. Изобщо не отговаря на изискванията. Водихме я при Луелин и дявол го

знае с какво ѝ е помогнал. — Кон внезапно се разгорещи, гласът му стана твърд. — По дяволите, Менсън. Той има нахалството да казва, че имала ТБЦ, като че всичко това не беше свършено за Боландови, когато нейният чичо Дан отиде преди петнайсет години в санаториум. Виж сега, Менсън. Ще направиш ли нещо заради старото приятелство? Знаехме, че сега си голям човек, трябва да ти кажа, че в Аберлоу говорят само за тебе. Би ли прегледал Мери? Не можеш да си представиш какво доверие има това момиче в теб. Ние също ти вярваме — госпожа Боланд и аз, знаеш ли какво ми каза тя? Ще идеш при доктор Менсън, когато можеш, и ако е съгласен да види дъщерята, ще я изпратим, щом той каже, че е удобно. Сега какво ще кажеш, Менсън? Ако си много зает, просто трябва да кажеш и аз веднага ще се изпарявам.

Лицето на Андрю стана сериозно.

— Не говори така, Кон. Не виждаш ли колко се радвам да те видя? А Мери, бедното дете, знаеш, че ще направя всичко, което мога за нея, всичко.

Без да обръща внимание на многозначителните влизания на сестра Шарп, той пропиляваше скъпоценното си време в разговор с Кон, докато най-после тя не можа да издържи.

— Навън чакат петима пациенти, доктор Менсън, и вие сте закъснели с повече от час. Повече не мога да ви извинявам, не съм свикнала да се отнасям така към пациентите.

Дори тогава той все още се държеше за Кон, изпрати го до предната врата, като гостоприемно настояваше:

— Няма да те пусна да хукнеш обратно към къщи, Кон. За колко време си тук? Три или четири дни? Това е чудесно! Къде си отседнал? Уестланд — към Бейсуотър Уей. Там не е добре! Защо вместо това не дойдеш при мен, и без това си близо до нас. А свободно място има колкото искаш. Кристин ще се върне в петък. Как ще се радва да те види, как ще се радва, Кон. Ще можем да поприказваме за старите времена.

На другия ден Кон донесе чантата си на Чесбъроу терас. След вечерния приеман час заедно отидоха във втората зала на „Паладиъм мюзик хол“. Учудващо беше как всеки номер ставаше чудесен в присъствието на Кон. Готовият смях на зъболекаря кънтеше, като отначало стряскаше, а после заразяваше околните.

— За бога! — се люшкаше Кон на мястото си. — Виждаш ли го онзи с велосипеда, спомняш ли си, Менсън...

През антракта отидоха в бара, Кон, килнал шапка на тила си, с пяна на мустаците, с кафяви ботуши, сияещ от щастие.

— Не мога да ти кажа, Менсън, моето момче, какво удоволствие беше това за мен. Разбира се, ти си самата любезност!

Пред искрената благодарност на Кон Андрю, без да знае защо, се почувства мръсен лицемер.

След това ядоха стек и пиха бира в Кадеро, а когато се върнаха, разбутаха огъня в предната стая и заприказваха. Говореха, пушеха и пресушаваха нови бутилки бира. За момент Андрю забрави сложността на суперцивилизирания живот. Голямото напрежение в неговата практика, перспективата да бъде осиновен от ле Рой, възможността да го повишат във „Виктория“, състоянието на капиталовложенията му, меката хубост на Франсис Лорънс, страхът от обвинението в далечните очи на Кристин — всичко това избледня, когато Кон изрева:

— Спомняш ли си, когато се борехме срещу Луелин? И тогава Ъркюхарт и другите ни изоставиха — Ъркюхарт още се държи, изпраща най-добри поздравии — и тогава ние двамата седнахме и довършихме бирата?

Но следващият ден дойде и безмилостно донесе момента на новата среща с Кристин. Андрю замъкна нищо неподозиращия Кон накрая на перона, като недоволно си даваше сметка, че лошо се владее и че Боланд е неговото спасение. Когато влакът навлезе в гарата, сърцето му затуптя в мъчително очакване. Запомни един потресающ момент на болка и разкаяние, когато видя дребното, познато лице на Кристин сред тълпа непознати, което се напрягаше в очакване към него. След това той забрави всичко в усилието си да постигне сърдечно безгрижие.

— Здравей, Крис! Струваше ми се, че никога няма да дойдеш! Да, можеш да го огледаш добре. Това е Кон и никой друг! Лично той! Нито ден по-стар. Той живее при нас, Крис. Ще ти разкажем всичко в колата. Тя е тук отвън. Добре ли прекара? О, какво е това! Защо ти носиш багажа си.

Поразена от неочакваното посрещане на гарата — а тя се бе опасявала, че никой няма да я посрещне, — Кристин загуби вялото си

изражение и бузите ѝ отново придобиха цвят. Тя също бе разтревожена, нервна, копнееше за ново начало. Сега почти почувства надежда. Настанена на задната седалка на колата с Кон, тя нетърпеливо бърбеше, като хвърляше крадливи погледи в профила на Андрю на волана.

— Хубаво е да се върнеш в къщи. — Тя пое дълбоко дъх, след като влезе през предната врата на къщата; после бързо е копнеж попита: — Липсвах ли ти, Андрю?

— Бих казал да. На всички липсваше. На госпожа Бенет. На Флори. Кон! Какво, по дяволите, правиш с този багаж.

В същата секунда изхвърча навън, подаде ръка на Кон, помагайки му най-ненужно с куфарите. След това, преди да успеят да направят или да кажат каквото и да било, трябваше да излезе за визитациите си. Настоя да го чакат за чай.

Когато се тръсна на седалката на колата, изпъшка:

— Слава богу, и това свърши! Тя не изглежда по-добре след почивката. По дяволите! Сигурен съм, че не забеляза. А в момента това е най-важното.

Макар че се върна по-късно, неговата деловитост и веселост бяха изключителни. Кон беше възхитен от това настроение.

— За бога! Менсън, моето момче, в тебе има повече сили, отколкото в старите времена.

Един или два пъти почувства върху себе си погледа на Кристин, молещ за някакъв знак, за поглед на разбиране. Той разбра, че болестта на Мери я тревожи — противоречива тревога. В една пауза от разговора тя обясни, че помолила Кон да телеграфира на Мери да дойде веднага, ако е възможно още утре. Страхуваше се за Мери. Надяваше се, че нещо или по-скоро всичко незабавно ще бъде направено за нея.

Случи се по-добре, отколкото Андрю бе очаквал. Мери телеграфира, че ще пристигне на другия ден преди обед и Кристин бе изцяло заета с подготовка за посрещането ѝ. Движението и възбудата в къщата прикриваха дори неговата кухня сърдечност.

Но когато се появи Мери, той внезапно стана самият той. От пръв поглед беше ясно, че тя не е добре. Бе израсла през тези години в тънка млада жена с леко отпуснати рамене. Лицето ѝ имаше онази

почти неестествена красота, която за Андрю бе незабавно предупреждение.

Чувстваше се изморена от пътуването, но зарадвана, че ги вижда отново, искаше да продължи да седи и да разговаря. Убедиха я обаче към шест часа да си легне. Тогава Андрю отиде да я преслуша.

Горе остана само около петнайсет минути, но когато слезе при Кон и при Кристин във всекидневната, изражението му беше поне този път истински разтревожено.

— Страх ме е, че няма съмнение. Левият апекс. Луелин е бил абсолютно прав, Кон, но не се тревожи. Това е ранен стадий. Можем да направим нещо!

— Искаш да кажеш — каза Кон, размишлявайки мрачно, — искаш да кажеш, че може да бъде излекувана?

— Да. Мога да кажа и това. Това означава да има човек около нея, постоянно наблюдение, всички грижи. — Той размисли, като се мръщеше. — Струва ми се Кон, че Аберлоу е може би най-лошото място за нея — оставането в къщи винаги е лошо за ранна туберкулоза. Защо не ми разрешиш да я взема във „Виктория“. Аз се разбирам добре с доктор Тороугуд. Със сигурност ще я вкарам в неговото отделение. Ще е под мое наблюдение.

— Менсън! — възкликна въодушевен Кон. — Това и истинско приятелство. Само ако знаеш какво доверие има в теб моето момче! Ако някой може да я оправи, това си ти!

Андрю веднага отиде да телефонира на Тороугуд. Върна се след пет минути и съобщи, че Мери може да бъде приета във „Виктория“ към края на седмицата. Кон видимо се успокои, непресъхващият му оптимизъм се залови за идеята за гръдната болница, за вниманието на Андрю, за присъствието на Тороугуд — за него Мери беше вече излекувана.

Следващите два дни бяха напълно заети. До събота следобед, когато Мери бе приета в болницата и Кон взе влака на Падингтонската гара, Андрю бе успял най-после да си възвърне необходимото присъствие на духа. Беше в състояние да стисне ръката на Кристин и безгрижно да възкликне на път към манипулационната:

— Хубаво е да сме отново заедно, Крис! Господи! Каква седмица беше това.

Всичко звучеше много добре. Но той не забелязваше израза на лицето ѝ. Тя седеше в стаята, сама с леко наведена глава, с ръце в скута, много тиха.

Когато се връщаше бе изпълнена с надежди. Но сега бе изпълнена от ужасно предчувствие: мили боже, кога и как ще свърши всичко това?

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

И все по-силен ставаше приливът на неговия успех, преливащ язовир, който неудържимо го поема напред в един непрекъснато звучащ, непрекъснато растящ поток.

Връзката му с Хемптън и Айвори сега беше по-близка и по-доходна от всякога. Освен това Фридман го бе помолил да го замества в хотел „Плаца“ през седемте дни, когато замина да играе голф в Льо Туке, и му бе предложил във вид на признание да делят хонорарите. Обикновено Хемптън заместваше Фридман, но напоследък Андрю подозираше, че между тях не всичко върви добре.

Колко ласкателно бе за Андрю да разбере, че може да влезе направо в спалнята на някоя припадаща филмова звезда, да седне на сатенените чаршафи, да опипа безполовата ѝ анатомия със сигурни ръце и евентуално да изпуши една цигара с нея, ако имаше време!

Но още по-ласкателен беше патронажът на Джоузеф ле Рой. На два пъти през последния месец бе обядвал с ле Рой. Знаеше, че в главата на другия има големи идеи. При последната им среща ле Рой многозначително бе отбелязал:

— Знаете ли, док, напоследък ви проучвам. Сега започвам нещо много голямо и ще ми трябват доста умни медицински съвети. Не желая повече двуличници с големи титли — старият Ръмбълд не струва дори собствените си калории. Направо ще му бием дузпата! Освен това не желая цяла купчина така наречени специалисти да се сговорят и да ме разиграват. Искам един разумен медицински консултант и започвам да мисля, че това сте вие. Виждате ли, обхванали сме голяма част от публиката с нашите произведения на популяризаторска база. Но съм убеден, че е дошло време да разширим интересите си и да започнем производството на повече научни деривати. Да разбием съставките на млякото, да ги пуснем през електричество, през радиация, да ги пуснем на таблетка. Кремо с витамин „В“, кремофакс и приспивателно, за недохранване, рахит, безсъница — нали ме разбирате, док. И по-нататък мисля, че ако разработим това на по-ортодоксални, професионални основи, бихме

могли да спечелим подкрепата и симпатията на цялото медицинско съсловие, да направим всеки доктор, така да се каже, потенциален продавач. Това обаче означава научна реклама, док, научен подход; и точно тук смятам, че един млад лекар с научен подход, който е в самата професия, би могъл много да ми помогне. Сега искам да ме разберете правилно. Всичко е абсолютно честно и научно. Ние фактически се издигаме. И когато си помислиш за боклуците, които докторите препоръчват, като марубин „С“ или вегатог и бонербран, защо, смятам, че ще издигнем общия стандарт и с това ще направим голяма услуга на нацията.

Андрю не се и замисли, че вероятно в едно свежо грахово зърно има повече витамини, отколкото в няколко кутии кремофакс. Той бе възбуден, не от хонорара, който щеше да получи, за да работи за фирмата, а от интереса на ле Рой към него.

Франсис му бе казала как би могъл да спечели от блестящите операции на ле Рой на пазара. О, колко приятно беше да се отбиеш на чай при нея, да чувстваш, че тази очарователна умна жена има специален поглед за теб, бърза, провокационна, интимна усмивка! Връзката с нея му даваше същия модерен подход към света, увеличаваше увереността му, правеше по-твърд гланца. Несъзнателно той поглъщаше нейната философия. Под нейното ръководство се учеше да култивира повърхностните прелести и да праща по дяволите по-задълбочените неща.

Вече не му беше трудно да гледа Кристин в очите; можеше да се прибира в къщи съвсем естествено, след като бе прекарал един час с Франсис. Не спираше да се чуди на тази поразяваща промяна. Ако изобщо мислеше по този въпрос, то беше, за да си доказва, че не обича госпожа Лорънс, че Кристин нищо не знае, че всеки мъж стига до тази специална безизходица на някой етап през живота си. Защо да се старая да бъда различен от другите?

Като компенсация той правеше всичко възможно, за да бъде мил с Кристин, разговаряше внимателно с нея, дори обсъждаше плановете си с нея. Тя знаеше, че той възнамерява да купи през пролетта къща на Уелбък стрийт, че ще напуснат Чесбъроу терас, щом всичко бъде уредено. Сега тя не спореше с него. Никога не сипеше обвинения върху главата му, а ако имаше някакви настроения, той никога не ги забелязваше. Тя изглеждаше съвсем пасивна. Животът се движеше

твърде бързо, за да може той да спре за по-дълго време и да размисли. Бързината го въодушевяваше. Изпитваше фалшиво чувство за сила. Чувстваше се жизнен, с нараснало влияние, господар на себе си и на своята съдба.

И тогава от ясното небе падна гръм.

Една вечер съпругата на един съсед, дребен занаятчия, дойде в кабинета му на Чесбъроу терас. Беше госпожа Видлер, дребна като врабче жена на средна възраст, но с блестящи очи и пъргава, най-обикновена лондончанка, която през целия си живот не беше отишла по-далеч от Бау Белз и Маргейт. Андрю добре познаваше Видлерови. Бяха го викали за някаква детска болест на малкото им момче, когато за пръв път дойде в този район. В онези ранни дни той беше изпращал там обувките си на поправки, защото Видлерови, честни трудолюбиви занаятчии, държаха елин двоен магазин на Падингтън стрийт, който носеше тържественото име „Подновяване лимитед“ — едната половина беше за поправка на обувки, а другата за пране и гладене на дрехи. Сам Хари Видлер, едър човек с бледо лице, често заставаше без яка, по ръкави, с калъп между коленете или с ютия в ръка, ако работата в другото отделение беше много, въпреки че имаше двама помощници.

Именно за Хари говореше сега госпожа Видлер.

— Докторе — каза тя по своя бърз начин, — съпругът ми не е добре. От няколко седмици вече е зле. Колко го карах да дойде, но той не иска. Бихте ли дошли утре, докторе? Аз ще го държа на легло.

Андрю обеща да отиде.

На другата сутрин намери Видлер на легло и той му разказа една история на вътрешни болки и непрекъснато пълнеене. През последните няколко месеца извънредно много напълнял в кръста и неизбежно, като повечето пациенти, които са се радвали на добро здраве през целия си живот, обясняваше това по няколко начина. Той предполагаше, че напоследък е прекалил с бирата или че може би за всичко е виновен заседналият му живот.

Но Андрю трябваше да опровергае тези обяснения след прегледа. Имаше киста, която макар и не опасна, налагаше оперативно лечение.

Той положи всички усилия, за да успокои Видлер и жена му, като им обясняваше как една проста киста като тази може да се развие вътре и да предизвика безкрайно много неприятности, които ще

изчезнат, щом тя бъде отстранена. В себе си ни най-малко не се съмняваше какъв ще бъде резултатът от операцията и предложи Видлер веднага да отиде в болница.

Тук обаче госпожа Видлер вдигна ръце.

— Не сър, няма да пусна моя Хари в болница. — Тя с мъка сдържаше вълнението си. — Имах някакво чувство, че това ще дойде, като го гледах как се преуморява в магазина. Но сега, щом е дошло, слава богу, ние сме в състояние да го посрещнем. Не сме богати хора, докторе, вие знаете, по имаме малко парици, сложени настрана. И сега е време да ги използваме. Няма да допусна Хари да обикаля и да събира писма на попечители, да виси по опашки и да отиде в обществено отделение като просяк.

— Но, госпожо Видлер, бих могъл да уредя.

— Не! Вие можете да го настаните в частна клиника, сър. Наоколо има такива много. Можете да намерите частен лекар да го оперира. Мога да ви обещаю, сър: докато аз съм тук, Хари Видлер няма да стъпи в обществена болница.

Видя, че е решила твърдо. И наистина самият Видлер, след като тази неприятна необходимост се беше появила, беше на същото мнение като жена си. Искаше най-доброто възможно лечение.

Същата вечер Андрю позвъни на Айвори. За него беше навик вече да се обажда на Айвори; още повече че в този случай той трябваше да иска услуга.

— Ще те помоля да направиш нещо за мен, Айвори. Тук имам една коремна операция, която трябва да се направи — честни, трудолюбиви хора, но не са богати, разбираш ли? Страх ме е, че няма да спечелиш много от нея. Но ще ме задължиш много, ако я направиш, за, да кажем, една трета от обикновения хонорар?

Айвори беше много любезен. Нищо не би му доставило по-голямо удоволствие, отколкото да направи на своя приятел Менсън всяка услуга, която е по силите му. Обсъдиха няколко минути случая и след това Андрю телефонира на госпожа Видлер.

— Току-що телефонирах на господин Чарлз Айвори — хирург от Уестенд, който е много добър мой приятел. Той ще дойде утре с мен да прегледа вашия съпруг в единайсет часа. Това добре ли е? И той казва — чувате ли ме? — той казва госпожо Видлер, че ако се налага да бъде правена операция, ще я направи за трийсет гвинеи. Като имате

предвид, че обикновеният му хонорар би бил сто гвинеи или може би повече, мисля, че това не е много лошо.

— Да, докторе, да. — Гласът и беше загрижен, въпреки че тя полагаше усилия да се покаже зарадвана. — Много мило от ваша страна, сигурна съм. Струва ми се, кое как ще съберем толкова.

На другата сутрин Айвори прегледа пациента заедно с Андрю и на следващия ден Хари Видлер се премести в Брънсландовата клиника на Брънсландовия площад. Тази чиста старомодна къща, недалеч от Чесбъроу терас, бе една от многото клиники в квартала, където таксите бяха умерени, а уредбата оскъдна. Повечето пациенти тук бяха неоперативни случаи, а полупарализирани, хронични сърдечно болни, старици на легло, при които най-голямата трудност беше да се предотврати получаването на рани от залежаване. Като всяка лондонска клиника, която Андрю знаеше, сградата никога не е била строена за сегашната си цел. Нямаше асансьор, а операционната някога е била оранжерия. Но мис Бъкстън, собственичката, беше пълноправна сестра и трудолюбива жена. Колкото и недостатъци да имаше Брънсландовата клиника, тя беше безупречно обеззаразена дори до последните ъгълчета на блестящия линолеум.

Операцията беше определена за петък и тъй като Айвори не можеше да дойде рано, бе насрочена за необичайно късния час, два часа.

Въпреки че пръв в Брънсландовия площад пристигна Андрю, Айвори пристигна точно. Той спря с анестезиолога и наблюдаваше, докато шофьора носеше голямата чанта с инструменти, така че нищо да не попречи на неговата последователна деликатност. И въпреки че явно нямаше добро мнение за тази клиника, държанието му беше любезно както винаги. За десет минути успя да успокои госпожа Видлер, която чакаше в предната стая, да покори госпожица Бъкстън и нейните сестри, след това застана с престилка и ръкавици в малката пародия на операционна невъзмутим и готов.

Пациентът пристигна решителен, весел, свали халата си, който една от сестрите отнесе, и се качи на тясната маса. Давайки си сметка, че ще трябва да изтърпи това мъчение, Видлер бе започнал да гледа на него смело. Преди анестезиолога да постави маската на лицето му, той се усмихна на Андрю.

— Ще бъда по-добре, след като това свърши. — В следващия момент затвори очи и едва ли не с жажда поемаше големи глътки етер. Госпожица Бъкстън махна превръзките. Дезинфекцираната област бе оголена, необичайно подута, една блестяща издутина. Айвори започна операцията.

Започна с няколко артистични дълбоки инжекции в лумбалните мускули.

— Против шок — подхвърли той тежко на Андрю, — винаги го използвам.

След това започна истинската работа.

Разрезът беше голям и веднага, почти комично, се разкри бедата. Кистата изскочи през разреза като добре надут влажен гумен плондир. Потвърждението на диагнозата добави ако не друго, то малко нещо към гордостта на Андрю.

Помисли си, че Видлер ще се почувства добре, когато бъде отърван от този неудобен придатък, и мислейки за следващия си пациент, тайно погледна часовника си.

Междувременно Айвори със своя маниер на майстор играеше с плондира, невъзмутимо се опитваше да промъкне ръцете си до мястото на прикачване и невъзмутимо не успяваше. Всеки път, когато се опитваше да я контролира, топката му се изплъзваше. Той не опита веднъж, опита двайсет пъти.

Раздразнен, Андрю погледна към Айвори, като си мислеше: „Какво прави този човек?“ В коремната кухня нямаше много място, в което да се работи, но мястото беше достатъчно. Бе виждал Луелин, Дени, десетки други в своята стара болница да действат опитно при много по-малка свобода. Да се промъква през объркани места беше работата на хирурга. Внезапно Андрю си даде сметка, че това е първата коремна операция, която Айвори прави за него. Без да се усеща, пусна часовника обратно в джоба си и доста нервно се приближи до масата.

Айвори все още се опитваше да хване кистата отзад все така спокоен, хладнокръвен, невъзмутим. Госпожица Бъкстън и една млада сестра доверчиво стояха отстрани, без да разбират много от каквото и да било. Анестезиологът, възрастен посивял човек, замислено галеше върха на бутилката с палец. Атмосферата в малката гола операционна със стъклен таван беше равна, абсолютно отхвърляща мисълта, че ще

се случи нещо. Отсъстваше каквото и да е било напрежение или драма, просто повдигнал едното си рамо, Айвори маневрираше с ръцете си, облечени в ръкавици, опитваше се да хване отзад гладката гумена топка. Но поради някаква причина Андрю бе завладян от чувство на хлад.

Почувства, че настръхва, че напрегнато наблюдава. От какво се страхуваше? Нямаше нищо, от което да се страхува, нищо. Това беше написана операция. След няколко минути щеше да завърши.

Със слаба усмивка, като че на задоволство, Айвори се отказа от опитите да намери мястото на прикачване на кистата. Младата сестра плахо го погледна, когато той поиска нож. Айвори бавно взе ножа. Навярно никога в своята кариера той не бе приличал толкова много на великия хирург от романите. Хванал ножа, преди Андрю да разбере какво се готви да прави, той щедро разряза блестящата стена на кистата.

След това всичко се случи изведнъж. Кистата избухна, изхвърляйки голямо количество венозна кръв във въздуха, изсипвайки съдържанието си в коремната кухина. Преди една секунда имаше кръгла твърда топка, а сега отпуснатото парче тъкан лежеше в една бъркотия от клокочеща кръв. Като луда госпожица Бъкстън започна да търси марли в барабана.

Анестезиологът рязко се изправи. Младата сестра, като че ли щеше да припадне. Айвори тежко каза:

— Щипци, моля.

Вълна от ужас премина през Андрю. Той видя, че Айвори, като не успя да достигне стъбълцето, за да го превърже, сляпо и безсмислено бе разрязал кистата. А това беше хеморагична киста.

— Марля, моля — каза Айвори с равен глас. Той бъркаше в кашата, опитваше се да стегне стъбълцето, попиваше пълната с кръв кухина, тъпчеше тампони, без да успее да контролира кръвоизлива. Изведнъж като ослепяваща светкавица през ума на Андрю мина: Боже всемогъщи! Той не може да оперира. Той не може да оперира!

Анестезиологът, който бе сложил пръст на сънната артерия, промърмори с тих извиняващ се глас:

— Страх ме е, че... той, изглежда, свършва, Айвори.

Айвори изостави щипците и натъпка коремната кухина с кървави тампони. Той започна да зашива големия разрез. Сега нямаше

подуване. Коремът на Видлер беше хлътнал, бледен, празен. Причината беше, че Видлер бе мъртъв.

— Да, вече свърши — каза най-после анестезиологът.

Айвори направи и последния си шев. Отрязва го методично и се обърна към поставката за инструменти, за да остави ножиците. Парализиран, Андрю не можеше да мръдне. Госпожица Бъкстън с лице като пръст автоматично събираше грейките край одеялото. С голямо усилие на волята тя, изглежда, се овладя. Излезе навън. Без да знае какво е станало, носачът внесе носилката. Следващата минута тялото на Хари Видлер бе отнесено нагоре към стаята му.

Най-после Айвори проговори:

— Много неприятно — каза той с овладян глас, докато сваляше престилката си. — Предполагам, че беше шок. Не мислите ли така, Грей?

Грей, анестезиологът, измънка някакъв отговор. Той бе зает с прибирането на своите апарати.

Андрю все още не можеше да проговори. Сред мъглявата бъркотия на своите емоции той внезапно си спомни за госпожа Видлер, която чакаше долу. Изглежда, че Айвори прочете тази му мисъл. Той каза:

— Не се тревожи, Менсън. Аз ще се погрижа за дребната женица. Ела. Ще свърша тази работа вместо теб, още сега.

Инстинктивно, като човек, който не може да се съпротивлява, Андрю усети, че следва Айвори по стълбите надолу към чакалнята. Той беше все още поразен, гадеше му се, абсолютно не беше в състояние да съобщи на госпожа Видлер. Обаче Айвори се издигна до висотата на ситуацията, издигна се едва ли не до самите висини.

— Моя скъпа госпожо — каза той със съчувствие и разбиране, като постави ръка нежно на рамото ѝ, — страх ме е, страх ме е, че имаме лоши новини за вас.

Тя стисна ръцете си в износени кафяви кожени ръкавици. Ужас и молба се примесиха в погледа ѝ.

— Какво?

— Вашият беден съпруг, госпожо Видлер, въпреки всичко, което бихме могли да направим за него...

Тя припадна в креслото. Лицето ѝ стана пепеляво, а ръцете ѝ в ръкавици продължаваха да работят.

— Хари! — Прошепна тя със сърцераздирателен глас. И после отново: — Хари!

— Аз мога само да ви уверя — продължи тъжно Айвори — от името на доктор Менсън, доктор Грей, госпожица Бъкстън и от мое име, че никаква земна сила не би могла да го спаси. И дори да бе останал жив след операцията... — той многозначително сви рамене. Тя погледна към него, разбра какво иска да каже, чувствайки дори в този ужасен момент колко снизходителен и колко добър е той към нея.

— Това е най-милото нещо, което можехте да ми кажете, докторе — проговори тя през сълзи.

— Ще изпратя сестрата при вас. Постарайте се да се съвземете. И ви благодаря. Благодаря ви за вашия кураж.

Той излезе от стаята и още веднъж Андрю го последва. В края на хола беше празната канцелария, чиято врата стоеше отворена. Като търсеше цигарената си кутия, Айвори влезе в канцеларията. Там запали цигара и дълбоко пое дим. Лицето му беше може би малко побледо от обикновено, но челюстта му беше неподвижна, ръката твърда, нервите абсолютно овладяни.

— Е, това свърши — хладно размисли той. — Съжалявам, Менсън. Не можех да предположа, че кистата е хеморагична. Но тези неща стават и в най-добрите среди, ти знаеш.

Стаята беше малка, само с един стол, бутнат под бюрото. Андрю се отпусна върху покритата с кожа преграда, която обикаляше камината. Той трескаво се вглеждаше в аспидистрата в жълтозелена саксия, поставена на празната скара. Гадеше му се, трепереше, за малко щеше да припадне. Не можеше да се отърве от картината как Хари Видлер идва без чужда помощ на масата — „Ще съм по-добре, след като свърши“ — и десет минути по-късно увиснал в носилката, осакатен, накълцан труп. Той изскърца със зъби и покри очите си с ръка.

— Разбира се — Айвори наблюдаваше края на цигарата си, — той не умря на масата. Аз свърших преди това. И всичко е наред. Няма нужда от разследване.

Андрю вдигна глава. Той трепереше вбесен от съзнанието за собствената си слабост в това ужасно положение, което Айвори беше посрещнал така хладнокръвно. Той каза с разбит глас:

— За бога, престани да говориш. Знаеш, че го уби. Ти не си хирург. Никога не си бил и никога няма да бъдеш хирург. Ти си най-лошият касапин, който съм виждал през живота си.

Настъпи мълчание. Айвори отпрати на Андрю прозрачен, твърд поглед.

— Не препоръчвам този начин на разговор, Менсън.

— А, не препоръчваш? — мъчителна истерична конвулсия разтърси Андрю. — Знам, че не препоръчваш. Но това е истината. Всички случаи, които съм ти давал досега, бяха детска игра. Но този — първият истински случай, който имаме — о, боже мой! Аз би трябвало да зная — и аз не съм по-добър от теб...

— Съвземи се, истеричен глупак. Ще те чуят.

— Какво ако ме чуят? — Нов слаб пристъп на гняв обзе Андрю. Той се задави: — Знаеш, че това е истината, както и аз знам. Ти така обърка всичко — това беше почти убийство!

За една секунда изглеждаше, че Айвори ще го изпрати на пода в безсъзнание, физическо усилие, което със своята тежест и сила по-възрастният човек лесно би извършил. Но с голяма борба той се овладя. Не каза нищо, просто се обърна и излезе от стаята. Върху студеното му твърдо лице имаше грозно изражение, което ледено говореше за непрощаващ гняв.

Колко дълго остана в канцеларията, притиснал чело в хладния мрамор на камината, Андрю не разбра. Но най-после стана, като тъпо съзнаваше, че има работа, която трябва да върши. Ужасният шок на нещастieto го бе поразил с разрушителната сила на експлозивен снаряд, като че той също бе изкормен и празен. И все пак се движеше автоматично, както напредва смъртно раненият войник, принуден от механичния навик да изпълнява задълженията, които очакват от него.

По този начин успя как да е да направи останалите си визитации. След това с оловно сърце и пръскаща се от болка глава се върна в къщи. Беше късно, близо седем часа. Беше дошъл точно навреме за вечерните консултации.

Предната чакалня бе пълна, манипулационната натъпкана до вратата. Огледа ги тежко, като умиращ: неговите пациенти, събрани въпреки хубавата лятна вечер, за да платят дан на неговият маниер, на неговата личност. Повечето бяха жени. Много от тях момичета от „Лориър“, хора, които идваха при него със седмици, окуражавани от

неговата усмивка, неговия такт, неговите думи, че трябва да продължават с лекарството; старата банда — помисли си той внезапно, — старата игра!

Отпусна се в люлеещия се стол на манипулационната и започна с вкаменено лице обичайния вечерен ритуал.

— Как сте? Да, мисля, че изглеждате малко по-добре! Да, пулсът е много по-отчетлив. Лекарството ви действа добре. Надявам се, че не ви е много неприятно, моето мило момиче.

Навън при чакащата Кристин, връчва ѝ празното шише, минава по коридора към кабинета, там пак общите въпросителни баналности, същата лъжлива симпатия; после обратно по коридора, взема пълното шише, връща се отново в приемната. И така продължаваше този дяволски кръг на неговото собствено проклятие.

Беше душна нощ. Той страдаше ужасно, но пак продължаваше, наполовина, за да се измъчва, и наполовина в празна инерция, защото не можеше да спре. Докато минаваше напред и назад в някаква мъгла от болка, продължаваше да се пита: „Къде отивам? Къде, за бога, отивам?“

Най-после, по-късно от обикновено, в десет без четвърт свърши. Заклучи външната врата на манипулационната, мина по коридора в кабинета, където според обичая го чакаше Кристин, готова да чете имената, за да му помогне да си оправи сметките.

За пръв път от много седмици истински я погледна. Вгледа се дълбоко в лицето ѝ — с наведени очи тя разглеждаше списъка в ръката си. Дори през вцепенението му промяната в нея го разтърси. Изражението ѝ беше спокойно и съсредоточено, устата отпусната. Въпреки че не гледаше към него, в очите ѝ имаше мъртвешка тъга.

Седнал на бюрото пред тежката счетоводна книга, той почувства ужасно изпъване в себе си. Но тялото му, тази външна покривка на вцепенението, не допусна навън нито един признак от това вътрешно пулсиране. Още не продумал, тя зачете списъка.

А той все тъй отбелязваше в книгата кръстче за визитации, кръгче за консултация, отбелязваше сбора на своите злодеяния.

Когато свърши, тя попита с глас, чийто остър присмех той забеляза едва сега.

— Е, колко събра днес?

Не отговори, не можеше да отговори. Тя излезе от стаята, чу я как се качва в стаята си, чу тихия звук на затворената от нея врата. Той беше сам: изсушен, поразен, замаян.

— Къде отивам? Къде, за бога, отивам?

Внезапно погледът му падна върху чувала за тютюн, пълен с пари, издут от взетото в брой през деня. Обзе го нов пристъп на истерия. Сграби торбата и я захвърли в ъгъла на стаята. Тя падна с тъп и безсмислен звук.

Скочи. Задушаваше се, не можеше да диша.

Излезе от кабинета и се втурна в малкото задно дворче на къщата, малък тъмен кладенец под звездите. Тук примаял се облегна на тухлената стена. Започна яростно да повръща.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

Цяла нощ се въртя неспокойно в леглото, докато най-после заспа в шест сутринта. Стана късно и когато слезе долу, беше вече девет часа. Блед, с кръвясали очи, той разбра, че Кристин вече е закусила и излязла по покупките си. Това при други обстоятелства не би го разтревожило. Сега с пронизваща болка той почувства колко са далеч един от друг.

Когато госпожа Бенет му донесе добре приготвения бекон с яйце, не можа да го изяде, мускулите на гърлото му отказваха да работят. Изпи чаша кафе, след това, без да мисли, си наля уиски със сода и обърна чашата. Така се приготви да посрещне деня.

Въпреки че машината още го държеше, движенията му не бяха така автоматични, както вчера. Слаб проблясък, измъчен сноп светлина бе започнал да прониква в замаяната му несигурност. Разбираше, че е пред голям, колосален психически срыв. Знаеше също, че ако веднъж падне в пропастта, никога не ще успее да изпълзи. Сдържайки се предпазливо, отвори гаража и изкара колата. Това усилие покри дланите му с пот.

Главната му цел беше тази сутрин да стигне до „Виктория“. Имаше среща с доктор Тороугуд. Щяха да прегледат Мери Боланд. Тази среща не искаше да пропуска. Бавно подкара към болницата. Всъщност в колата се чувстваше по-добре, отколкото когато вървеше — шофирането се бе превърнало в автоматичен рефлекс.

Стигна болницата, паркира колата и се качи в отделението. Кимна на сестрата и тръгна към леглото на Мери, като пътьом взе болничния ѝ лист. После седна на края на покритото с червено одеяло легло. Усещаше нейната радостна усмивка, виждаше големия букет рози край нея, но през цялото време разглеждаше болничния лист. Той не бе задоволителен.

— Добро утро — каза тя. — Виж какви красиви цветя имам. Вчера Кристин ми ги донесе.

Погледна я. Вече нямаше треска, но бе отслабнала, откакто влезе в болницата.

— Да, хубави са. Как се чувстваш, Мери?

— О! Добре. — Очите ѝ за миг избегнаха погледа му, после отново се отправиха към него с топло доверие. — Както и да е, знам, че това няма да продължи дълго. Скоро ще ме оправяш.

Доверието в думите и преди всичко в нейния поглед предизвикаха силна пулсираща болка вътре в него. Ако тук нещо тръгне зле, помисли си той, това ще бъде последния удар.

В този момент пристигна доктор Тороугуд, който правеше редовната си обиколка на отделението. Щом влезе, той видя Андрю и веднага се насочи към него.

— Утро, Менсън — любезно каза той. — Защо? Какво се е случило? Да не сте болен?

Андрю се изправи.

— Благодаря, аз съм съвсем добре.

Доктор Тороугуд изненадан го погледна, после се обърна към леглото на Мери.

— Радвам се, че пожелахте да видите този случай с мен. Дайте рентгеновите снимки, сестра.

В продължение на десет минути преглеждаха Мери, после Тороугуд отиде към нишата до крайния прозорец. Там го виждаше цялото отделение, но никой не можеше да го чуе.

— Е! — каза той.

Като в мъгла Андрю се чу да говори.

— Не знам какво мислите вие, доктор Тороугуд, но ми се струва, че не се развива много добре.

— Има едно-две неща... — Тороугуд подръпна тясната си брадичка.

— Струва ми се, че има известно разширение на възпалението.

— О, аз не мисля така, Менсън.

— Температурата е по-непостоянна.

— Хм, може би...

— Извинете моето вмешателство, доктор Тороугуд. Много добре разбирам кой е по-старши, но този случай означава твърде много за мен. Какво ще кажете за обездвижване при тези обстоятелства? Спомнете си сигурно, че настоявах за подобно лечение още от самото начало.

Тороугуд косо погледна към Менсън. Лицето му се промени и застина в упорита гримаса.

— Не, Менсън, страх ме е, че този случай не е подходящ за вкарване на въздух. Както и преди не го смятам за уместно.

Настъпи мълчание. Андрю не бе в състояние да произнесе и дума. Познаваше Тороугуд и своенравието му. Чувстваше се изморен и физически, и духовно, нямаше сили да се впуска в спор, от който няма да има никакъв резултат. С неподвижно лице изслуша теорията на Тороугуд за този случай. След това, когато събеседникът му свърши и тръгна към другите легла, той отиде при Мери, каза ѝ, че скоро пак ще дойде, и излезе от отделението. Преди да потегли от болницата, помоли портиера да се обади у тях и да предупреди да не го чакат за обед.

Беше почти един час. Все още не беше на себе си, вгълбил се в мъчителен самоанализ, премалял от глад. Близо до моста Батърсий спря пред една малка евтина закусвалня. Поръча си кафе и горещи препечени филийки с масло. Но бе в състояние да изпие само кафето. Стомахът му се бунтуваше от хляба. Почувства, че сервитьорката го гледа с любопитство.

— Не са ли хубави — каза тя. — Ще ви дам други.

Той поклати глава и поиска сметката. Докато тя пишеше, се улови, че, видиотен, брой блестящите копчета по роклята ѝ. Някога много отдавна в една училищна стая в Бленли бе гледал три седефени копчета. Навън над реката тегнеше мараня. Смътно си спомни, че има да приема двама пациенти на Уелбък стрийт. Бавно подкара натам.

Сестра Шарп беше в лошо настроение, нейното обичайно настроение, когато я караше да идва в събота. Но и тя попита дали не е болен. След това с по-нежен глас, защото доктор Хемптън бе обект на нейното специално възхищение, тя съобщи, че следобеда Фреди два пъти го е търсил по телефона.

Когато сестрата излезе от кабинета, той седна на бюрото и се загледа право пред себе си. Първият от пациентите дойде в два и половина — един млад чиновник от Министерството на мините, дошъл при него чрез Джил. Той наистина беше болен — оплакваше се от сърце. Усети, че се задържа дълго над този случай, че полага специални усилия, искрено задържа младежа, за да уточни подробностите на лечението.

Накрая, когато другият потърси тънкия си портфейл, Андрю бързо каза:

— Моля, не ми плащайте сега. Почакайте да ви пратя сметката.

Мисълта, че никога няма да прати тази сметка, че бе загубил жаждата си за пари и отново бе в състояние да ги презира, странно го успокои.

След това влезе вторият пациент. Четирийсет и пет годишна жена, госпожица Базден, една от най-верните му последователки. Когато я видя, сърцето му трепна. Богата егоистка и хипохондричка, тя беше по-младо и по-себелюбиво копие на онази госпожа Ребърн, която веднъж бе прегледал в клиниката на Шерингтън с Хемптън.

Слушаше уморено, подпрял чело на ръката си. В това време тя усмихната разказваше за всичко, което се е случило с нейното тяло след последното ѝ идване преди няколко дни.

Внезапно той вдигна глава.

— Защо всъщност идвате при мен, госпожице Базден?

Тя млъкна на средата на изречението. Доволното изражение още стоеше на горната част от лицето ѝ, но устата ѝ бавно се отваряше.

— О, знам, че аз съм виновен — каза той. — Аз ви казах да дойдете. Но фактически на вас нищо ви няма.

— Доктор Менсън! — зина тя, без да вярва на ушите си. Това беше абсолютно вярно. С жестока проникателност той изведнъж си даде сметка, че всички нейни симптоми се дължат на парите. Тя не бе работила нито един ден през живота си, тялото ѝ беше меко, отпуснато, прехранено. Не можеше да спи, защото не се уморяваше. Не уморяваше дори и ума си. Нямахше какво да прави освен да реже купони, да пита за дивидентите си, да гълчи прислужницата си и да се пита какво ще ядат с любимото ѝ померанско куче. Ако само веднъж би направила нещо истинско, ако би прекратила малките хапчета и успокоителни, сънотворните, жлъчкогонните и всички други боклуци, ако би дала част от парите си на бедните, ако почнеше да помага на другите и престанеше да мисли само за себе си! Но тя никога, никога не би го направила. Безсмислено беше да се иска от нея такова нещо. Тя беше духовно мъртва, но уви и той беше такъв!

Той тежко каза:

— Съжалявам, няма да мога да се грижа повече за вас, госпожице Базден. Изглежда, може би ще замина. Но не се съмнявам,

че ще намерите тук наоколо други лекари, които с най-голямо удоволствие ще се поставят на вашите услуги.

Тя няколко пъти отвори уста като риба на сухо. После на лицето ѝ се изписа увереност — тя бе разбрала. Тя бе сигурна, абсолютно сигурна, че Менсън е полудял. Не се и опита да спори с него. Стана, на две — на три събра нещата си и побърза да излезе от стаята.

Той се готвеше да си ходи в къщи и с отчаян вид затваряше чекмеджетата на бюрото си. Но преди да стане, в стаята се втурна усмихната сестра Шарп.

— Доктор Хемптън е дошъл да ви види! Дошъл лично, вместо да телефонира!

В следващата минута Фреди бе вече вътре, палеше превзето цигара, хвърли се в един стол, а в погледа му се четеше решителност. Гласът му никога не бе звучал тъй приятелски.

— Извинявай, че те безпокоя в събота, старче, но знаех, че си тук и домъкнах старата планина при Мохамед. Виж сега, Менсън. Разбрах за вчерашната операция и смело мога да ти кажа, че съм страшно доволен. Беше време да опознаеш по-отблизо нашия скъп приятел Айвори. — Гласът на Хемптън внезапно прие злобен оттенък. — Мисля, би трябвало да знаеш, старче, че напоследък доста се откъснах от Айвори и Фридман. Не играят честно играта. Бяхме си направили малък тръст и печелехме добре, но сега съм напълно убеден, че тези двамата са ме лишавали от част от моя дял. Освен това, като си помисля за Айвори, ми се повръща. Не е никакъв хирург. Тук си абсолютно прав. Освен от аборти, от нищо друго не разбира. Май не знаеше за това, а? Добре, имай го от мен като свята истина. Има няколко частни клиники, които не са на сто мили от твоя дом, където с нищо друго не се занимават. Всичко е много спретнато и, разбира се, скъпо. Та там Айвори е главният стъргач! Фридман не е много по-добър. Той е просто мазен продавач на опиум, но не така хитър като Айвори. Тия дни сигурно ще си го получи от полицията. Слушай сега, старче, говоря ти за твое собствено добро. Искам да знаеш всичко за тези приятелчета, за да ги захвърлиш и да тръгнеш с мен. Все още си много зелен. Не получаваше целия си дял. Когато Айвори получи сто гвинеи за операция, той връща петдесет — ето как печели той пари! А какво ти даваше той? Някакви мизерни петнайсет или може би двайсет. Това не е достатъчно, Менсън! А след вчерашния касаплък на

твое място не бих го търпял повече. Виж, не съм казал на другите нищо. Достатъчно съм хитър, но ето ти моя план, старче: нека ги захвърлим напълно и двамата да започнем едно стегнато малко партньорство само за нас. В края на краищата ние сме стари приятели от колежа. Обичам те. Винаги съм те обичал. При това мога да ти покажа страшно много неща.

Фреди млъкна, за да запали нова цигара, после приятно се усмихна, разкривайки своите потенциални възможности като партньор.

— Няма да повярваш какви удари имам напоследък. Знаеш ли последния? По три гвинеи за инжектиране на стерилизирана вода. Наскоро една пациентка дойде за ваксинацията си, а аз бях забравил да поръчам тая проклетия и вместо да я разочаровам ѝ ударих едно H_2O . На другия ден дойде да ми се похвали, че имала по-добра реакция, отколкото след която и да било друга ваксина. И продължих по този начин. И защо не? Всичко се свежда до доверието и шишето с оцветена вода. Имай предвид обаче, че мога да им нафраскам цялата фармакопея, ако стане нужда. Не съм непрофесионален, господи, не! Просто съм умен и ако наистина се съберем, Менсън, ти с твоите титли и аз с моето чактисване, ще оберем целия каймак. Трябва да сме двама, разбираш ли? Ти през цялото време имаш нужда от второ мнение. Хвърлил съм око на един добър млад хирург — страшно по-добър от Айвори! По-късно може да го хванем. Евентуално бихме могли да имаме наша собствена клиника и тогава ще сме в Клондайк.

Андрю остана неподвижен и схванат. Нямахше за какво да се сърди на Хемптън. Просто горчиво се гневеше на себе си. Нищо не би могло да му покаже по-точно докъде е стигнал, какво е направил и накъде отива от това предложение на Фреди.

Най-поле, като видя, че от него се очаква някакъв отговор, Андрю измънка:

— Не мога да тръгна с теб, Фреди. Изведнъж се отвратих от всичко. Струва ми се, че за известно време ще се откажа. Твърде много чакали са се навъдили в тази квадратна миля на нашата страна. Има свестни люде, които се опитват да работят честно, да практикуват почтено, но останалите са просто чакали. Именно чакалите правят всички тези ненужни инжекции, режат сливици и апендицити, от които няма никаква вреда, подхвърлят си пациентите като топка, делят

хонорарите, извършват аборти, подкрепят псевдонаучни лекарства, през цялото време са увлечени в гонитба на пари.

Лицето на Хемптън бавно почервения.

— Какво по дяволите! — запелтечи той. — А ти?

— Знам, Фреди — тежко каза Андрю. — И аз не съм по-добър. Но не бих желал между нас да остане лошо чувство. Някога ти беше моят най-добър приятел.

Хемптън скочи.

— Ти откачил ли си или какво?

— Може би. Но ще се опитам да престана да мисля за пари, за материален успех. Той не може да е доказателство, че си добър лекар. Когато един лекар печели пет хиляди годишно, той не е здрав. И защо, защо трябва човек да печели от страданията на човечеството?

— Глупак — отчетливо каза Хемптън. После се обърна и излезе от стаята.

Андрю отново остана вдървен на бюрото си, сам, изолиран. Най-после стана и тръгна към къщи. Когато доближи своя дом, той усети как сърцето му бързо заби. Вече минаваше шест часа. Всички събития от този уморителен ден, изглежда, водеха до своя връх. Ръката му силно трепереше, докато пхаше ключа в ключалката.

Кристин беше в предната стая. Видът на бледото ѝ неподвижно лице предизвика силно потръпване на цялото му тяло. Копнееше тя да го попита, да прояви някаква грижа как е прекарал тези часове далеч от нея. Но тя просто каза с равния си безизразен глас:

— Имал си дълъг ден. Ще пиеш ли чай преди приемните часове?

— Тази вечер няма да има приемен час — отговори той.

Тя го погледна.

— Но събота е най-заеятата ти вечер!

Отговорът му беше да напише бележка, че тази вечер манипулационната е затворена. Мина по коридора и я закачи на вратата. Сърцето му биеше така силно, че още малко и щеше да се пръсне. Когато се върна по коридора, тя го чакаше в кабинета. Лицето ѝ бе още по-бледо, а погледът ѝ объркан.

— Какво има? — запита тя със странен глас.

Погледна я. Болката в сърцето му преля, проби с един удар, той не можеше повече да се владее.

— Кристин! — Всичко, което беше в душата му, се събра в тази единствена дума. След това се намери в краката ѝ, коленичил, ридаещ.

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

Тяното сдобряване бе най-чудесното нещо, което им се бе случило, откак се влюбиха за първи път. На другата сутрин, неделя, той лежеше до нея както в онези дни в Аберлоу, говореше ѝ, като че ли години му се бяха изплъзнали, изливаше сърцето си пред нея. Навън в неделната тишина се чуваха само камбаните, успокояващи и смирени. Но той не бе спокоен.

— Как можах да го направя? — изпъшка той неспокойно. — Луд ли бях, Крис, или какво? Като погледна назад, просто не мога да повярвам. Да се свържа с тая сган след Дени и Хоуп, о, господи! Би трябвало да ме разстрелят.

Тя го успокояваше.

— Всичко се случи с такава бързина, мили. Течението би повлякло всекиго.

— Не, но честно, Крис, направо полудявам, като си помисля какъв ад е било за теб! Господи! Би трябвало да ме екзекутират с мъчения!

Тя се усмихна, наистина се усмихна. Това бе най-чудесното нещо — да види лицето ѝ свалило онази маска на безизразност, отново нежно, щастливо, загрижено за него. О, боже, помисли, той, и двамата отново живеем.

— Има едно нещо, което трябва да направим — сви той решително вежди. Въпреки нервните размишления, отново се чувстваше силен, освободен от мъглата на илюзиите, готов за действие. — Ще трябва да се махнем оттук. Дълбоко съм затънал, Крис, прекалено дълбоко. Тук на всяка стъпка ще си спомням за фалшивите неща и, току-виж, започнал съм отново. Лесно ще продадем практиката и, о, Крис, имам чудесна идея.

— Да, скъпи?

Нервното изражение на лицето му изчезна, той се усмихна покорно и нежно.

— Откога не си ме наричала тъй? Харесва ми. Да, знам, че си го заслужих. Но нека не започвам отново, Крис! Тази идея, този план —

те ми дойдоха на ум, когато се събудих тази сутрин. Отново се ядосвах как Хемптън се опитваше да ме вкара в неговата гнила идея за съдружие. Но после изведнъж ме осени: а защо да не направим истински екип? Лекарите в Америка работят така. Стилмън винаги ми го натяква, макар самият той да не е лекар. Но тук не сме направили нищо в тази насока. Виждаш ли, Крис, дори и в съвсем малък провинциален град може да има клиника с малък екип от лекари, като всеки върши своята работа. Слушай сега, мила, вместо да се захващам с Хемптън, Айвори и Фридман защо да не взема Дени и Хоуп и да направим истинска тройка. Дени ще върши цялата хирургическа работа, ти знаеш колко е добър, нали? Аз ще правя прегледите, а Хоуп ще бъде нашия бактериолог! Виждаш ли предимствата? Всеки от нас ще работи в своята област и ще обединим, знанията си. Сигурно си спомняш всички аргументи на Дени и моите също за нашата изпосталяла система на лекаря-практик. Как той е принуден да се влачи, да мъкне всичко на гърба си, а това е невъзможно! Групова медицина е отговорът. Най-добрият отговор. Нещо средно между държавната медицина и изолираните индивидуални усилия. Единствената причина досега да нямаме такава система е желанието на големите да държат всичко в ръцете си. Но няма ли да бъде прекрасно, мила, ако създадем малък авангарден отряд, който научно и, разбира се, духовно е на висота, нещо като пионерска част, която ще се опита да надвие предразсъдъците, да разбие старите фетиши, може би да започне революция в цялата ни медицинска система.

Притиснала буза във възглавницата, тя го гледаше с блеснали очи.

— Също като в старите времена — да те слушам така да говориш. Не можеш да си представиш как обичам това. Все едно, че започваме всичко отначало. Щастлива съм, скъпи, щастлива.

— Имам да наваксам много — разсъждаваше трезво той. — Бях глупак. И дори по-лошо — той притисна челото си с ръце. — Не мога да махна нещастния Хари Видлер от главата си и няма да мога, докато не изкупя този грях. — Той изведнъж изохка. — Аз съм виновен, Крис, не по-малко от Айвори. Не мога да се отърва от чувството, че много лесно се измъкнах. Не е справедливо да се отърва така. Но ще работя като дявол, Крис, и вярвам, че Дени и Хоуп ще дойдат с мен. Знаеш техните идеи. Дени умира да се върне в практиката, която всеки ден

предлага нещо ново. А Хоуп, ако му дадем една лабораторийка, където да върши оригинална работа в промеждутъците между нашите серуми, ще дойде навсякъде с нас. — Андрю скочи от леглото и започна да крачи из стаята буйно, както някога, разкъсван от радостта за бъдещето и разкаянието за миналото. Прехвърляше през главата си разни неща, тревожеше се, надяваше се, планираше.

— Имам да уреждам толкова много неща, Крис — извика той, — а за едно от тях трябва да се погрижа лично. Виж, мила! След като напиша някои писма и като обядваме, какво ще кажеш за едно малко излизане от града с мен?

Тя го погледна въпросително.

— Но ако си зает?

— Няма да съм зает за тази работа. Честна дума, Крис, имам едно страшно бреме в ума си за Мери Боланд. Не върви добре във „Виктория“. А аз не съм се погрижил достатъчно. Тороугуд настоява на своето, а той не разбира правилно случая, поне според мен. Господи! Ако се случи нещо с Мери, след като поех пред Кон отговорност за нея, направо ще полудея. Не бива да се говори така за собствената болница, но във „Виктория“ Мери никога няма да се оправи. Би трябвало да е извън града, на чист въздух, в добър санаториум.

— Да?

— Ето защо искам да отидем до Стилмън. Белвю е най-хубавото и най-чудесно местенце, което човек може да види. Само ако успея да го склоня да вземе Мери, ще бъда не само доволен, а ще знам, че най-после съм направил нещо истинско.

Тя решително каза:

— Тръгваме, щом се приготвиш.

Когато се облече, той слезе долу. Написа дълго писмо на Дени и друго до Хоуп. Имаше само трима сериозни пациенти и на път да ги посети пусна писмата. После, след леко хапване, заедно с Кристин поеха за Уикон.

Въпреки емоционалното напрежение вътре в него, пътешествието бе чудесно. Повече от всеки друг път той разбираше, че щастието е вътрешно състояние, абсолютно духовно, независимо — каквото и да казват циниците — от светските имущества. През цялото време, когато се бе стремил към богатство и положение и успяваше,

той си бе въобразявал, че е щастлив. Но всъщност той бе живял в някакъв делириум, като искаше да постигне още и още. Пари, помисли си горчиво той. Всичко беше заради тези мръсни пари! Отначало си бе казал, че иска да постигне хиляда лири годишно. Когато достигна този доход, незабавно го удвои. И сметна тази цифра за максимум. Но когато и този максимум бе постигнат, той бе разочарован. И така бе вървяло. Искеше повече и повече. Това в крайна сметка щеше да го убие.

Погледна косо към Кристин. Как ли е страдала тя заради него! Но сега, ако имаше нужда от потвърждение за правилността на решението си, трябваше само да погледне нейното променено живо лице. И сега то не бе красиво. По него бяха изписани следите на един тежък живот, малки тъмни бръчици около очите, слабо хлътване на бузите, които някога бяха твърди и цъфтящи. Но съживяването, което караше това лице да пламти, бе така ярко и вълнуващо, че той отново дълбоко в себе си почувства остра болка на угризение. Закле се никога през живота си да не направи нищо, което би я натъжило.

Към три часа стигнаха Уикон, след това поеха един страничен път нагоре по хълма покрай дерето край Лейси Грийн. Разположението на Белвю беше превъзходно, на едно малко плато, което, макар и заслонено откъм север, предлагаше изглед към двете долини.

Стилмън ги посрещна сърдечно. Този сдържан, скромен дребен човек, който рядко се ентусиазираше, все пак показва какво удоволствие му е доставило идването на Андрю, като ги разведе и им показа цялата красота и ефективност на своето творение.

Белвю беше нарочно малък, а за съвършенството му не можеше да има спор. Две съединяващи се крила с изложение запад-юг бяха свързани от една централна административна част. Над предния хол и канцелариите се намираше разкошно обзаведена лечебна стая, чиято южна стена бе изцяло от витаглас. Всички прозорци бяха от този материал, а отоплителната и вентилационната инсталация бяха последна дума на техниката. Докато обикаляше, Андрю не можеше да не си даде сметка за огромния контраст между това свръхмодерно съвършенство и древните, издигнати преди сто години сгради на лондонските болници, както и онези жилища, зле преправени и лошо съоръжени, които претендираха за името клиника.

След като разгледаха стаите, Стилмън ги покани на чай и тук Андрю на един дух произнесе молбата си.

— Не бих желал да искам услуга от вас, господин Стилмън. — Кристин бе принудена да се усмихне, като чу тези полузабравени думи. — Но питам се дали бихте приели един мой пациент, ако ви помоля? Ранен стадий на туберкулоза. Вероятна се налага обездвижване. Тя е дъщеря на един мой приятел, човек от професията — зъболекар. Но там, където е, не се оправя...

Нещо прилично на радост премина през бледосините очи на Стилмън.

— Да не искате да кажете, че ми пращате пациент? Лекарите тук не пращат пациентите си при мен, макар в Америка да го правят. Май забравяте, че съм шарлатанин, който държи мошенически санаториум, като онези, дето карат пациентите си сутрин да ходят боси по росата, а после им дават закуска от печени моркови!

Андрю не се усмихна.

— Не ви помолих да си правите шеги с мен, господин Стилмън. Страшно сериозно се тревожа за това момиче.

— Аз обаче се опасявам, че нямам свободни стаи, приятелю мой. Въпреки антипатиите на вашето медицинско братство, имам списък на чакащи пациенти, дълъг колкото ръката ми. Странно! — Стилмън най-после безстрастно се усмихна. — Хората искат да ги лекувам въпреки докторите.

— Добре! — промърмори Андрю. Отказът на Стилмън бе голямо разочарование за него. — Малко или много разчитах на това. Ако можехме да настаним Мери тук, о, тогава бих изпитал облекчение. Че вие имате най-хубавия лечебен център в Европа. Не се опитвам да ви лаская. Знаем! Когато си помисля за онова древно отделение, в което лежи сега момичето, където чува как лазят хлебарки зад завеската...

Стилмън се наведе напред и взе един тънък сандвич с краставица от ниската маса пред тях. Той имаше характерен, едва ли не педантичен начин на пипане на нещата. Държеше ги, като че току-що най-старателно си бе измил ръцете и сега се страхува да не ги изцапа.

— Така! Значи, вие ми разигравате една малка иронична комедия. Не, не бива да говоря така. Виждам че наистина сте загрижен. И ще ви помогна. Въпреки че сте доктор, ще взема вашия пациент. — Стилмън изкриви устни, като наблюдаваше изненадания вид на

Андрю. — Виждате ли, аз съм човек със широки разбирания, не отказвам да си имам работа с професията, когато се налага. Защо не се усмихвате, това е шега? Нищо. Дори без чувство за хумор разбирате много неща по-добре от останалите братя. Чакайте да видя. До следващата седмица свободна стая нямам. Сряда, струва ми се. Доведете ми вашата болна другата сряда и ви обещавам да направя за нея всичко, каквото е нужно!

От благодарност лицето на Андрю почервения.

— Аз... аз не мога достатъчно да ви се отблагодаря...

— Тогава недейте и престанете с вашата любезност. Повече ми харесвате, когато изглеждате готов всеки момент да хвърлите нещо по някого. Госпожо Менсън, той не е ли хвърлял чинии по вас? Имам един голям приятел в Америка, той притежава шестнайсет вестника и всеки път, когато се ядоса, чупи по една петцентова чиния. Е, веднъж се случи така, че... — Той продължи да разказва някаква дълга и според Менсън абсолютно безсмислена история.

Но когато се връщаха у дома във вечерната хладина, Андрю казваше:

— Както и да е, уредихме въпроса, Крис. Страшно бреме ми беше на съвестта. Но съм сигурен, че за Мери по-добро място няма. Стилмън е голям симпатяга. Много ми харесва. Като го погледнеш, нищо не представлява, но отвътре е само пресована стомана. Питам се дали някога бихме могли да си направим подобна клиника, някакво миниатюрно копие за Хоуп, Дени и мен. Безумна мечта, нали? И си мисля, ако Хоуп и Дени се съгласят и се забием някъде в провинцията, може би ще бъдем близо до някоя мина и ще продължа работата си върху вдишването на праха. Какво ще кажеш, Крис?

Вместо отговор тя се наведе и въпреки големите опасности, които дебнат по шосетата, силно го целуна.

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

На другата сутрин стана рано, след като добре си отпочина през нощта. Чувстваше се мобилизиран, готов на всичко. Обади се по телефона и предостави на Фълджър и Търнър, агенти на прехвърляне на медицински практики от Адам стрийт, да се погрижат за продажбата на неговата. Джерард Търнър, който в момента ръководеше фирмата, веднага лично дойде да се запознае с практиката на Чесбъроу терас. След един преглед на счетоводната книга, който трая цяла сутрин, Търнър даде уверения, че няма нищо по-лесно от това да се продаде бързо практиката.

— Разбира се, ще трябва да посочим причина, докторе. Искам да кажа в нашето обявление — рече господин Търнър, като леко почукваше зъбите си с молива. — Всеки купувач би се запитал защо се отказвате от такава златна мина? Извинете, но това наистина е златна мина. Такива приходи в брой не съм виждал много отдавна. Да пишем ли поради заболяване?

— Не — твърдо каза Андрю, — кажете истината, кажете, че... О, по дяволите! пишете „лични причини“.

— Много добре, докторе. — Господин Джерард Търнър написа в проекта за обявление: „Отказва се поради мотиви от лично естество, които нямат връзка с практиката.“

В заключение Андрю каза:

— И запомнете, не искам съкровище за тази практика. Просто добра цена. Има много пациентки, които може би няма да тръгнат след новия човек.

По обед Кристин му подаде две телеграми. Бе помолил Дени и Хоуп да му телеграфират в отговор на писмата, които им написа предния ден. Първата от Дени гласеше: „Поразен. Очаквайте ме утре вечер.“ Втората с характерна бързивост декларираше: „Цял живот ли трябва да прекарам сред лунатици? Английски провинциални градове, кръчми, складове, катедрали и пазари за прасета. Лаборатория ли казахте. Подписал се възмутен данъкоплатец“.

Следобед Андрю изтича до „Виктория“. В този час доктор Тороугуд не правеше визитации, но точно това най-добре отговаряше на неговия план. Не желаше да се вдига шум и да се развалят отношения, най-малко от всичко пък би желал да дразни своя началник, който въпреки ината си и интереса към бръснарите-хирурзи от стария Лондон, винаги се бе отнасял добре с него.

Седнал на леглото на Мери, той ѝ обясни плана си:

— По начало грешката е моя. — Той я погали успокояващо по ръката. — Би трябвало да предвидя, че това място не е съвсем за теб. Когато отидеш в Белвю, ще почувстваш цялата разлика. Голяма разлика, Мери. Но тук бяха мили с теб и няма нужда да ги обиждаме. Просто трябва да кажеш, че искаш да напуснеш на петнайсети и да те отпишат. Ако не искаш да го направиш сама, мога да накарам Кон да им пише, че иска да напуснеш. След това в сряда аз ще те заведа с кола до Белвю. Ще водя сестра и всичко. Нищо не е по-просто и по-добро за теб.

Завърна се в къщи с чувството, че е направил още нещо, че е започнал да разчиства мръсотията, в която бе затънал животът му. Същата вечер седна в манипулационната, твърдо решен да изкорени хронично болните от практиката, безжалостно да пожертва чаровните си ученички.

Десетина пъти в продължение на един час твърдо заявяваше:

— Това ще е последното ви идване. Идвате вече доста време. Сега сте много по-добре. И няма никакъв смисъл да продължавате да пиете лекарства!

Учудващо бе радостното леко чувство, което го обзе след това. Честно да каже какво мисли — това беше лукс, от който дълго време се бе лишавал. Отиде при Кристин с почти момчешка походка.

— Сега вече не се чувствам толкова много като продавач на сапун! — той изпъшка: — Боже! Как мога да говоря така? Забравям какво се случи, Видлер, всичко, което съм направил...

Точно тогава иззвъня телефонът. Тя отиде да се обади и на него му се стори, че твърде дълго се бави, а когато се върна, лицето ѝ бе странно изопнато.

— Някой те търси на телефона.

— Кой?... — Изведнъж разбра, че се обажда Франсис Лорънс. В стаята се спусна стена от мълчание. После той бързо каза: — Кажи ѝ,

че ме няма. Кажи, че съм заминал. Не, чакай! — Лицето му стана решително, той направи рязко движение напред. — Сам ще говоря с нея.

Върна се след пет минути и видя, че тя седи с плетката в любимия си ъгъл, където осветлението беше добро. Тайно погледна към нея, после отмести погледа си встрани, отиде до прозореца и тъжно се загледа навън с ръце в джобовете. Тихото потракване на куките го караше да се чувства извънредно глупав, като тъжно и глупаво куче, което послушно се връщаше в къщи, осакатено и изцапано след някое непозволено излизане. Най-последно не можа да се стърпи. Все още с гръб към нея, той каза:

— С това също е свършено. Може би ще те интересува да знаеш, че всичко се дължи на глупашката ми суетност, да, и на материалния интерес. Само теб обичах през цялото време. — Внезапно той изпъшка: — По дяволите, Крис, за всичко аз съм виновен. Тия хора само това знаят, но аз знаех и друго. Много лесно се измъквам от всичко, прекалено лесно. Но чакай да ти кажа: докато бях на телефона, се обадох и на ле Рой. Сметнах, че мога да свърша и тази работа. Компания „Кремо“ повече няма да се интересува от мен. Вече ме няма в техния списък. И за бога! Ще се постарая да не попадна там отново!

Тя не отговори, но потракването на куките в тихата стая отекваше бодро и весело. Вероятно бе останал дълго време в тази поза, следейки засрамено движението по улицата и появяването на светлините в летния мрак. Когато най-последно се обърна, нахлулият в стаята здрач бе запълнил всеки ъгъл, но тя все още седеше там — почти невидима в потъналото в сянка кресло, една малка дребна фигура, заета със своето плетиво.

Тази нощ той се събуди потънал в пот, разтревожен. Сляпо се обърна към Кристин, все още измъчван от кошмара си:

— Къде си, Крис? Наистина съжалявам. Ще направя всичко, за да си доволна от мен. — После успокоен, вече полузаспал: — Като продадем тук всичко, ще заминем на почивка. Нервите ми не са в ред. Само като си помисля, че теб наричах невротична! А когато се установим, където и да е, ти ще имаш градина, Крис. Знаем колко много обичаш градина. Спомняш ли си, помниш ли „Вейл вю“?

На другата сутрин ѝ донесе голям букет хризантеми. Със старата си упоритост той се стараеше да изрази любовта си към нея, но не с

онази самохвална щедрост, която Кристин мразеше — споменът за онзи обед в „Плаца“ още го караше да се черви! — а с дребни, внимателни, почти забравени жестове на внимание.

Когато се върна за чай, той и донесе един специален кейк, който тя обичаше, и като връх на всичко мълчаливо ѝ донесе чехлите от шкафа в края на коридора. Тя се изправи в стола си, настръхнала и меко запротестира:

— Недей, мили, недей. После ще трябва да плащам за това. След една седмица ти ще си скубеш косите, ще ме подхвърляш из цялата къща, както в онези дни.

— Крис! — възкликна той изненадан и огорчен. — Не виждаш ли, че всичко се промени? Отсега нататък аз ще правя всичко за теб.

— Добре, добре, мили — тя усмихната изтри сълзите си, После с внезапна сила, каквато никога не бе подозирал у нея, каза: — Когато сме заедно, нищо няма значение. Не искам да тичаш подир мен. Само искам да не тичаш подир някой друг!

Същата вечер, както бе обещал, за вечеря пристигна Дени. Той донесе новини от Хоуп, който му телефонираше от Кеймбридж, за да съобщи, че тази вечер няма да може да дойде в Лондон.

— Каза, че има работа — рече Дени, като изчукваше лулата си. — Но аз сериозно подозирам, че нашият приятел Хоуп скоро ще се жени. Романтика — женитбата на един бактериолог!

— Каза ли нещо за моята идея? — попита бързо Андрю.

— Да, запалил се е. Не че това има значение, бихме могли просто да си го сложим в джоба и да го откънем с нас! Аз също се запалих. — Дени разгъна салфетката си и взе салата. — Не мога да разбера как такава първокласна идея е излязла от глупавата ти глава. При това си мислех, че си запретнал ръкави като продавач на сапун в Уестенд. Разкажи ми.

Андрю разказа всичко с все по-голям патос. Започнаха да обсъждат плана откъм практичната му страна.

Изведнъж разбраха колко далеч са стигнали, когато Дени каза:

— Според мен няма нужда да избираме голям град. До двайсет хиляди жители ще бъде идеално. Там може да се работи. Вземи карта на Уест Мидлендс и ще видиш десетки индустриални градчета, където четирима-петима лекари най-вежливо са се хванали за гушите. Там добрият стар доктор по медицина измъква едната сутрин половин

сливица, на другата смесва *mist. alba*. Точно там можем да демонстрираме нашата идея за специализацията. Няма да купуваме практика. Просто, така да се каже, пристигаме. Господи! Бих желал да видя лицата им. На доктор Браун и доктор Джоунз, и доктор Робинсън, де. Ще трябва да устоим на тонове обиди — може и да ни линчуват. Но ако говорим сериозно, ще ни трябва централна клиника с лабораторийката на Хоуп. Дори можем да имаме две-три легла на горния етаж. Отначало ще е скромно — вероятно по-скоро ще убеждаваме, отколкото ще строим. Но някак имам чувството, че ще хванем корен. — Внезапно забелязал блесналия поглед на Кристин, която седеше и следеше разговора им, той се усмихна: — Какво ще кажете, госпожо? Луди работи, нали?

— Да — отвърна тя малко дрезгаво, — но те, само лудите работи са от значение.

— Точно така, Крис! За бога! Точно това има значение! — Съдовете на масата подскочиха, когато Андрю удари с юмрук по нея. — Планът е добър. Но важното е идеалът зад него! Ново тълкуване на Хипократовата клетва; абсолютна вярност към научния идеал, никакъв емпиризъм, никакво предписване на глупости, никакво гонене на хонорари, никакви безполезни лекарства, никакво угодничене пред хипохондрици, никакво — о! За бога, дайте ми да пийна! Гласните ми струни не издържат, трябва ми барабан.

Говориха до един час сутринта. Силната възбуда на Андрю бе стимул, пред който не устоя и твърдият Дени. Последният му влак бе заминал отдавна. Тази нощ той зае свободната стая, а когато след закуска излезе набързо, обеща да дойде отново в града в петък. Междувременно той ще се срещне с Хоуп и, като последно доказателство за своя ентузиазъм, ще купи голяма карта на Уест Мидлендс.

— Тръгна, Крис, тръгна! — върна се ликуващ от вратата Андрю. — Филип се е наострил като кинжал. Той много не говори. Но аз знам.

Същият ден доведе и първите купувачи на практиката. Пристигна един перспективен купувач, после друг, след него дойде трети. Заедно с най-солидните кандидати идваше лично и Джерард Търнър. Той красиво и елегантно описваше предимствата на практиката, намираще красиви фрази и за архитектурата на гаража. Два пъти в понеделник идва доктор Ноел Лори, сутринта сам, а

следобед заедно с агента. След това Търнър любезно и съучастнически каза на Андрю по телефона:

— Доктор Лори се интересува, докторе, бих казал, силно се интересува. Много се страхува да не извършим продажбата преди жена му да е успяла да види къщата. Тя е на море с децата. Ще се върне в сряда.

Същия ден Андрю щеше да води Мери в Белвю, но сметна, че спокойно може да остави продажбата в ръцете на Търнър. В болницата всичко бе станало, както бе очаквал. Мери щеше да излезе в два часа. Беше говорил със сестра Шарп да ги придружи.

Валеше силно, когато в един и половина тръгна с колата, като първо се отби на Уелбък стрийт, за да вземе сестра Шарп. Тя беше в лошо настроение, чакаше го, но без желание. Откакто ѝ бе съобщил, че след края на месеца няма да има нужда от нейните услуги, настроенията ѝ бяха станали още по-несигурни. Отсечено отговори на поздрава му и влезе в колата.

За щастие, с Мери всичко мина гладко. Точно когато тя излизаше от предния вход, той спря отпред с колата. В следващата секунда Мери се намираще на задната седалка на лимузината до сестрата, топло увита в одеяло, с гореща бутилка в краката си. Не бе изминало много време и Андрю вече съжаляваше, че бе взел недоволната намусена сестра със себе си. Явно беше, че според нея това пътуване далеч надхвърляше сферата на нейните задължения. Чудеше се как толкова време я бе търпял.

В три и половина стигнаха Белвю. Дъждът бе спрял, докато изкачваха хълма, слънцето изгря през облаците. Мери се наведе напред, втренчила се нервно, малко тревожно в мястото, от което я караха да очаква толкова много.

Андрю намери Стилмън в канцеларията. Искаше веднага заедно да прегледат болната, защото въпросът за обездвижването продължаваше да го тормози.

— Добре — кимна Стилмън, когато свършиха. — Веднага ще я видим.

Тръгнаха към стаята на Мери. Тя сега лежеше бледа след пътуването, все още неспокойна, хвърляше погледи към сестра Шарп, която в единия край на стаята сгъваше дрехите ѝ. Когато Стилмън пристъпи напред, тя трепна.

Прегледа я щателно. Неговият метод беше откровение за Андрю. Стилмън работеше тихо, спокойно, прецизно. Не се стараеше да предразположи пациентката и всъщност изобщо не напомняше лекар в момент на работа. Използваше стетоскопа, но изследването правеше главно с ръце, палпация на междуребрието и надключечната ямка. Като че с гладките си пръсти наистина можеше да усети състоянието на живите, дишащи белодробни клетки отдолу.

Когато свърши, той извика Андрю навън.

— Пневмоторакс — каза той. — Няма спор. Този дроб е трябвало отдавна да се обездвижи. Веднага ще свърша тази работа. Идете да й кажете.

Стилмън отиде да подготви апарата, а Андрю се върна в стаята и уведоми Мери за тяхното решение. Говореше колкото можеше по-леко, но явно бе, че новината за незабавното обездвижване още повече я разтревожи.

— Ти ще го направиш, нали? — запита неспокойно тя. — Най-добре ти да го направиш.

— Това е нищо, Мери. Абсолютно нищо няма да усетиш. Аз съм тук. Ще му помагам! Ще гледам да си добре.

Всъщност бе възнамерявал да остави цялата техника на Стилмън, но нейната нервност, трогателната ѝ доверчивост и неговото чувство за отговорност го накараха да отиде в стаята за лечение и да предложи услугите си на Стилмън.

След десет минути бяха готови. Когато Мери бе доведена, Андрю ѝ даде местна упойка. След това застана до манометъра, а Стилмън умело вкара иглата, контролирайки притока на стерилен газ в плеврата. Апаратът беше красив и изящен, а Стилмън — несъмнено майстор в работата си. Той нещо работеше с канюлата, вкарваше я майсторски навътре, вперил поглед в манометъра в очакване на крайното „щракване“, което означава пробиване на париеталната плевра. Той имаше свой метод на дълбоко манипулиране за предотвратяване на хирургичен емфизем.

След една ранна фаза на възбуда, страхът на Мери мина. Тя се отпусна с все по-голямо доверие, а към края дори се усмихна на Андрю, съвсем спокойна. Когато се върнаха в стаята, тя каза:

— Ти беше прав. Нищо не усетих. Не чувствам да сте ми направили каквото и да било.

— Не? — вдигна вежди той, после се засмя. — Така и трябва да бъде — никаква паника, никакво чувство, че се случва нещо ужасно. Да можеше всяка операция да минава така! Но все пак този твой дроб е обездвижен. Сега ще си почине. А когато отново започне да диша, вярвай ми, ще бъде оздравял.

Погледът ѝ се спря на него, после обиколи хубавата стая и премина през прозореца на изгледа към долината надолу.

— Тук ще ми хареса в края на краищата. Той не се мъчи да е добър, господин Стилмън, но някак си усещам, че е добър. Мислиш ли, че мога да получа чай?

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

Бе почти седем часа, когато тръгна от Белвю. Бе се задържал по-дълго, отколкото бе очаквал, разговаряйки със Стилмън на долната веранда, изпитвайки насладата на свежия въздух и тихия разговор. Когато потегляше, бе обзет от необичайно чувство за ведрина и спокойствие. Това чувство дължеше на Стилмън, който със своето спокойствие и равнодушие към дребните житейски проблеми бе подействал благотворно върху напрегнатия му характер. Освен това сега бе отпаднала тревогата за Мери. Андрю сравняваше предишните си прибързани действия, мълниеносното изпращане на Мери в онази старомодна болница с всичко, което бе направил за нея днес следобед. Имаше неудобства, трудни приготовления. Далеч не правоверно. Макар да не бе говорил със Стилмън за плащането, знаеше, че Кон не е в състояние да плати таксите на Белвю, че в последна сметка той щеше да уреди сметката. Но това му се струваше дреболия в сравнение с топлото чувство, че е постигнал нещо истинско. За пръв път от много месеци бе направил нещо достойно, нещо, отговарящо на убежденията му. Това бе топло чувство, драгоценна мисъл — началото на неговото изкупление.

Караше бавно, радвайки се на вечерната тишина. Сестра Шарп седеше на задната седалка, но тя нямаше какво да каже, а той, зает със собствените си мисли, почти не усещаше присъствието ѝ. Когато навлязоха в Лондон, попита къде да я остави и в съответствие с желанието ѝ спря пред станцията на метрото на Нотинг хил. Доволен бе, че се отърва от нея. Тя беше добра сестра, но по характер бе потисната и кисела. Никога не бе го харесвала. Реши на другия ден да ѝ изпрати месечната заплата. Тогава нямаше да му се налага да я вижда отново.

Странно, настроението му се промени, когато мина по Падингтън стрийт. Винаги се вълнуваше, когато минаваше край магазина на Видлерови. Видя го с крайчеца на околото си: „Подновяване — лимитед“. Един от помощниците пускаше кепенците, Това просто действие бе тъй символично, че Андрю потрепера. Подтиснат стигна

Чесбъроу терас и вкара колата в гаража. Влезе в къщата, но му тежеше някаква необичайна тъга.

Кристин го посрещна весело в хола. Независимо от неговото настроение, тя несъмнено бе весела. Очите ѝ блестяха, имаше да му съобщава новина.

— Продадено! — заяви весело тя. — Продадено веднъж, продадено втори път, продадено гонг! Чакаха те, чакаха те, скъпи — току-що си отидоха. Доктор и госпожа Лори, искам да кажа. Той така се развълнува, че те няма за приемния час, че се захвана и сам свърши всичко. Дадох им да вечерят. После още разговаряхме. Вече виждах как госпожа Лори смята, че си катастрафирал. После и аз започнах да се тревожа! Но ти си тук и всичко е наред. Утре трябва да се срещнеш с него в канцеларията на господин Търнър в единайсет часа да подпишеш договора. Да! Той даде на господин Търнър депозит.

Последва я в другата стая, където вечерята бе вдигната от масата. Естествено, бе доволен, че практиката е продадена, но в момента не можеше да прояви голяма радост.

— Хубаво е, нали — продължаваше Кристин, — че всичко се урежда така бързо. За толкова неща, си мислех, преди да дойдеш. Само ако е възможно отново да си вземем една малка ваканция във Вал Андре, преди да почнем работа... Там беше тъй хубаво, нали, мили? И тъй добре прекарахме... — Тя млъкна, загледана в него. — Защо? Какво се е случило?

— О, нищо — усмихна се той и седна. — Малко съм уморен. Вероятно защото не съм вечерял.

— Какво? — възкликна тя ужасена. — Сигурна бях, че си хапнал в Белвю, преди да тръгнеш. — Тя се огледа. — Всичка разчистих и пуснах госпожа Бенет на кино.

— Няма значение.

— Не, има, нищо чудно, че не подскочи до тавана, когато ти казах за практиката. Само постой тука за минута и ще ти донеса нещо. Предпочиташ ли нещо по-специално. Бих могла да стопля малко супа или да ти направя бъркани яйца, или какво?

Той размисли.

— Яйца може би, Крис. Но не се притеснявай. Е добре, щом искаш — и може би малко сирене след това.

Тя се върна почти веднага с поднос, върху който имаше чиния с бърканите яйца, салатата от целина, хляб, бисквити, масло и купичката със сирене. Постави подноса на масата. Докато Андрю придръпваше стола си към масата, тя извади бутилка бира от шкафа.

Той ядеше, а тя загрижено го наблюдаваше. Усмихна се.

— Знаеш ли, мили, често си мисля. Ако живеехме на Сефън роу, да речем кухня и спалня. Това щеше да ни е напълно достатъчно. На нас богатството не ни понася. Сега, когато отново ще стана жена на работник, страшно съм щастлива.

Той продължи с бърканите яйца. Без съмнение, храната му действаше добре.

— Знаеш ли, мили — продължи тя, подпряла страна на ръцете си. — Толкова много мисля през последните дни. Преди умът ми беше някак скован, затворен. Но откакто сме заедно — о, откакто сме заедно, всичко ми изглежда тъй ясно. Само когато трябва да се бориш за нещата, можеш да ги оцениш. Така просто да ти падат в скута не е никаква радост. Помниш ли в Аберлоу — днес цял ден мисля за тези дни. Когато трябваше заедно да преминем през толкова трудности? Сега чувствам, че за нас отново започва същото нещо. Такъв е нашият начин на живот. Това сме ние! А аз съм тъй щастлива!

Той я погледна.

— Наистина ли си щастлива, Крис?

Тя леко го целуна.

— Никога през целия си живот не съм била по-щастлива.

Настъпи мълчание. Той намаза с масло една бисквита и вдигна капачето на купичката, за да си вземе сирене. Но тук го очакваше разочарование. Откри, че вътре не е любимото му сирене либтауер, а парченце от сиренето, което госпожа Бенет използваше при готвене. Като видя това, Кристин възкликна самоукорително.

— Пък аз мислех днес да мина край фрау Шмид!

— Всичко е наред, Крис.

— Не, не е наред. — Тя дръпна чинийката, преди той да успее да си вземе. — Превъзнасям се тук аз като някоя сантиментална ученичка, не ти давам поне прилична вечеря, когато се връщаш уморен, оставям те да гладуваш. Хубава съпруга на работник ще бъда! — Тя скочи и погледна часовника. — Тъкмо имам време да изтичам, преди да е затворила.

— Не се притеснявай, Крис...

— Моля ти се, мили. — Тя весело го накара да млъкне. — Искам да отида. Искам, защото ти обичаш сиренето на фрау Шмид, а аз обичам теб.

Преди да е успял отново да протестира, тя бе излязла от стаята. Чу бързите ѝ стъпки в хола, лекото затваряне на външната врата. Очите му още се усмихваха. Това бе така характерно за нея. Намаза си още една бисквита, очаквайки пристигането на прочутото сирене либтауер, очаквайки нейното завръщане.

Къщата беше много тиха: Флори спи долу, помисли той, а госпожа Бенет е на кино. Андрю се радваше, че госпожа Бенет идва с тях при новата им авантюра. Днес Стилмън беше страшен. Мери ще бъде съвсем добре при него. Чудно как дъждът спря днес следобед — колко красиво беше да се връща така у дома — през свежите спокойни ливади. Слава богу, Кристин отново ще има градина. Петимата доктори от калния град, където ще отидат, може и да ги линчуват с Хоуп и Дени, но тя винаги ще има своята градина!

Разсеяно започна да яде една от намазаните бисквити. Ако тя не побърза, ще си загуби апетита. Сигурно говори с фрау Шмид. Добрата стара фрау, тя му прашаше първите пациенти. Само ако бе продължил честно, вместо да — е добре, това вече е свършено, слава богу! Отново са заедно с Кристин, по-щастливи от когато и да било. Как хубаво беше да чуе как тя казва това само преди минута. Той запали цигара.

Внезапно звънецът силно иззвъня. Андрю вдигна глава, остави цигарата и отиде в хола. Звънецът издрънча отново. Отвори предната врата.

Внезапно усети, че навън цари голяма възбуда. Тълпа от хора, лица и глави, забулени от падналия мрак. Но преди да се е ориентирал в подскачаща гледка, пред очите му изникна полицаят, който бе звънял. Стръдърз, неговият стар приятел от Файф, регулировчикът. Погледът на Стръдърз бе странен, белотата на очите му поразяваща.

— Докторе — каза той запъхтян, като човек, който е тичал, — жена ти пострада. Тя изтича, о, всемогъщи боже, изтича от магазина право пред автобуса.

Една голяма ледена ръка падна върху него. Преди да проговори, възбудата на тълпата го затисна. Внезапно холът се изпълни с хора, ридаещата фрау Шмид, кондукторът на автобуса, друг полицаи,

непознати. Всички натискаха навътре, караха го да отстъпва към кабинета. И тогава през тълпата видя своята Кристин, носена от двама души. Главата ѝ висеше назад на тънкия бял врат. Все още омотан от канапа, в пръстите на лявата ѝ ръка беше малкият пакет от фрау Шмид. Поставиха я върху високата кушетка в кабинета.

Тя бе мъртва.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Той рухна напълно и дни наред не беше на себе си. Имаше моменти на просветление, когато усещаше присъствието на госпожа Бенет, на Дени и един-два пъти на Хоуп. Но през по-голямата част от деня механично изпълняваше онова, което искаха от него. Цялото му същество се бе съсредоточило вътре в него, в един дълъг кошмар на отчаяние. Изопнатите нерви засилваха мъченията му, създаваха мрачни видения и ужаси на отъмщение, които го будеха потънал в пот, викащ от страх.

Смътно съзнаваше, че се води следствие, чувстваше грубата непочтителност на прокурора, на показанията, давани толкова подробно и ненужно. Заглеждаше се в малката квадратна фрау Шмид, по чиито червендалести бузи неспирно течаха сълзи.

— Тя се смеше, смееше се през цялото време, докато беше в моя магазин. По-бързо, моля — непрекъснато казваше тя, — не искам да карам мъжа си да чака.

Когато чу следователят да изразява съчувствието си към доктор Менсън в неговото тъжно положение, той разбра, че е свършило. Механично стана и откри, че върви с Дени по сивия паваж.

Не знаеше как е уредено погребението. Всичко тайнствено минаваше край него, без да го засяга. Когато стигна Кенсъл Грийн, мислите му летяха насам-натам, назад през годините. Сред мръсните огради на гробищата той си спомни широките, брулени от ветровете плата зад „Вейл вю“, където планински понита тичаха и развяваха заплетените си гривви. Тя бе обичала да тича там, да чувства вятъра върху лицето си, а сега я заравяха в това мрачно градско гробище.

Същата нощ, в непоносимата мъка на своята невроза, се опита да се напие до безсъзнание. Но уискито, изглежда, само събуди у него нов гняв срещу себе си. Късно през нощта той крачеше нагоре-надолу по стаята, говореше на глас и пиянски се апострофираше:

— Ти мислеше, че ще се измъкнеш лесно. Мислеше, че вече се измъкваш, но господ ти е свидетел. Престъпление и наказание, престъпление и наказание! Ти си виновен за това, което ѝ се случи, ти

трябва да страдаш. — Излезе гологлав и с клатушкане стигна края на улицата, за да погледне с диви очи тъмната затворена витрина на магазина на Видлер. Върна се, като си говореше през горчиви пиянски сълзи: — Бог не можеш излъга, така каза веднъж Кристин. Бог не можеш да излъжеш, приятелче.

Помъкна се нагоре, поколеба се и влезе в нейната стая — тиха, студена, изоставена. Там на тоалетката беше чантичката ѝ. Вдигна я, притисна я до бузата си, после разтреперан я отвори. Вътре имаше няколко медни и сребърни монети, кърпичка, една сметка за зарзаватчията, а после в средния джоб откри някакви книжа. Една негова избеляла снимка, направена в Бленли, и — той ги позна с остра болка — онези малки бележчици, които бе получил на Коледа от пациентите в Аберлоу: „С признателност и благодарност“. Тя ги бе пазила всички тези години. Тежко хлипане се изтръгна от гърдите му. Падна на колене край леглото и зариде.

Дени не направи никакъв опит да спре пиянството му. Струваше му се, че Дени е в къщата едва ли не всеки ден. Не заради практиката, защото доктор Лори вече я бе поел. Лори живееше някъде другаде, но идваше за прегледите и за списъка на визитациите. Андрю не знаеше какво става около него, нито пък желаше да знае. Гледаше да не пречи на Лори. Нервите му бяха разсипани. Звукът на звънеца караше сърцето му лудо да бие. Внезапни стъпки — и пот избиваше на дланите му. Седеше на горния етаж в стаята си с една навита носна кърпа между пръстите и изтриваше от време на време потта от дланите си. Гледаше в огъня, знаейки че когато дойде нощта, пред него ще се изправи призракт на безсъницата.

Такова беше неговото състояние, когато една сутрин Дени влезе и каза:

— Най-последен съм свободен, слава богу! Сега можем да тръгваме.

Не можеше и въпрос да става за отказ. Съпротивителните му сили бяха изчерпани докрай. Дори не попита къде отиват. С мълчалива апатия наблюдаваше как Дени приготвя куфар и за него. След един час бяха на път за гара Падингтън.

Пътуваха цял следобед през югоизточните графства, смениха влака на Нюпорт и тръгнаха през Монмаутшър. В Абергавани слязоха от влака и пред гарата Дени нае кола. Докато излизаха от града през река Уск сред богато обогрната от есента околност, той каза:

— Това е малко градче, някога идвах тук на риба. Лантънското абатство. Струва ми се, че е подходящо.

Стигнаха своята цел през мрежа от алеи, от двете им страни растяха гъсти лешникови храсти. Беше към шест часа. Около един квадрат от зеленина се търкаляха развалините на абатството, гладки сиви камъни, няколко свода на манастира все още не бяха рухнали. Наблизо бе домът за гости, изграден изцяло от старите камъни. Един малък поток бълбукаше с постоянен успокояващ ромон. Издигаше се дим от дърва, прав и син в тихия вечерен въздух.

На другата сутрин Дени измъкна Андрю за разходка. Беше свеж сух ден, но уморен от безсънната нощ, с изтощени още на първия хълм мускули, Андрю се опита да тръгне обратно, когато бяха изминали съвсем малко разстояние. Дени обаче бе твърд. Този първи ден изминаха с Андрю осем мили, а на другия десет. Към края на седмицата изминаваха по двайсет мили на ден и Андрю, едва домъкнал се до стаята, вечер незабавно и безчувствено заспиваше върху леглото.

Нямаше кой да ги безпокои край старото абатство. Вече беше краят на сезона за пъстървата и бяха останали само неколцина рибари. Хранеха се в покритата с камъни трапезария на дълга дъбова маса пред откритото огнище. Храната беше проста и добра.

По време на техните разходки почти не разговаряха. Често вървяха цял ден, без да разменят повече от няколко думи. Отначало Андрю беше абсолютно безчувствен — към околността, през която вървяха, но с минаването на дните красотата на нейните реки и гори, на покритите с папрат стръмни хълмове постепенно, но неумолимо проникваше през вцепенените му сетива.

Възстановяването му не беше сензационно бързо, но все пак към края на първия месец той беше в състояние да се справя с умората от дългите преходи, да се храни и спи нормално, да се къпе всяка сутрин със студена вода и да гледа в бъдещето без страх. Виждаше, че не би могло да се избере по-добро място за неговото лекуване от това изолирано кътче, нито по-добър режим от това спартанско, монашеско съществуване. Когато първият мраз скова земята, той усети инстинктивна радост в кръвта си.

Неочаквано започна да разговаря. Темите на техните дискусии отначало бяха непоследователни. Умът му, като атлет, който загрива с

прости упражнения преди голямото състезание, бе предпазлив във възприемането на живота. Но без да се опомни, научи от Дени за развоя на събитията.

Практиката била продадена на доктор Лори не за пълната цена, която Търнър бе поискал, тъй като при създадите се обстоятелства нямаше представяне на клиентите, но получената сума беше близка до първоначалната цифра. Най-после бе изтекло разпределението на Хоуп и сега той си беше в къщи с Бирмингам. Дени също беше свободен. Преди да дойде в Лантони, бе напуснал службата си. Намекът бе толкова ясен, че Андрю внезапно вдигна глава:

— В началото на годината трябва да съм годен за работа.

Започнаха да разговарят сериозно и след една седмица вцепенението му изчезна. Стори му се странно и тъжно, че човешкият мозък е в състояние да оцелее дори след такъв смъртоносен удар, какъвто бе получил той. Но нямаше какво да се прави, съживяването беше факт. Преди се бе влачил като свършено действаща машина със стоическо безразличие. Сега дишаше острия въздух с истинска наслада, замахваше да удари папратите с тоягата си, дърпаше кореспонденцията си от ръцете на Дени и ругаеше, когато пощата не носеше „Медикъл джърнъл“.

Нощно време с Дени разглеждаха една голяма карта. С помощта на един алманах направиха списък на градовете, после го ограничиха и накрая стесниха своя избор върху осем. Два от тях бяха в Стафордшър, три в Нортемптъншър и три в Уорикшър.

На другия понеделник Дени замина за една седмица. През тези дни Андрю почувства стремителното връщане на старата му жажда за работа, неговата работа, истинската работа, която можеше да върши заедно с Хоуп и Дени. Нетърпението му стана колосално. В събота следобед извървя целия път до Абергавани, за да посрещне последния влак за седмицата. Когато, разочарован, се завръщаше и си мислеше, че още две нощи ще трябва да изкара сам, видя малък тъмен „Форд“ спрял пред дома за гости. Втурна се през вратата. Там, в осветената трапезария, Дени и Хоуп бяха седнали на чай с крем, яйца с шунка и консервирани праскови.

През тези дни мястото беше изключително на тяхно разположение. Докладът на Филип, произнесен по време на тази богата вечеря, бе само огнена прелюдия към възбудените спорове.

Дъжд и град биеха отвън по стъклата. Времето най-последно се бе пречупило. Но за тях този факт не бе от значение.

Два от градовете, посетени от Дени, бяха според израза на Хоуп узрели за медицинско развитие. И Франтън и Станбъроу бяха солидни, полужемеделски градове, в които напоследък се развиваше нова индустрия. В Станбъроу неотдавна бе издигнат завод за дизелови двигатели, а във Франтън — голяма захарна фабрика. Къщи изникваха по покрайнините, населението нарастваше. Но и в двата случая медицинското обслужване изоставаше от живота. Във Франтън имаше само една едностайна болница, а в Станбъроу нямаше нищо. Спешните случаи се изпращаха в Ковънтри, на петнайсет мили.

Само тези голи подробности бяха достатъчни, за да се втурнат като хрътки, попаднали на следа. Но Дени разполагаше дори с още по-стимулпраща информация. Той извади план на Станбъроу, откъснат от пътеводителя на Автомобилното дружество в Средна Англия. Той отбеляза:

— За съжаление, трябва да призная, че я откраднах от хотела в Станбъроу. Струва ми се, доста добро начало за работата ни там.

— Бързо! — възкликна някога безстрастният Хоуп. — Какво означава това тук?

— Това — каза Дени, щом наведоха глави над плана — е пазарният площад. Поне така е по същество. А те по някаква неизвестна причина го наричат Колелото. Намира се точно в центъра на града. Високо, с прекрасно разположение. Знаете ги тези неща — един кръг от къщи, магазини и кантори, наполовина жилища, наполовина стар установен бизнес. Ниски прозорци, ниски врати като при Джордж V. Главният медик на града — огромен като кит, видях го, голямо червено лице като овнешка пържола. Между другото, той има двама помощници и къща на Колелото. — Гласът на Дени стана нежно ироничен. — Точно отсреща, на другата страна на очарователния гранитен фонтан в средата на Колелото, има две празни къщи с големи стаи, здрави подове, добра фасада, обявени за продажба. Струва ми се...

— И на мен ми се струва — заяви Хоуп задъхан. — Още отсега мога да кажа, че нищо не бих желал повече от една малка лабораторийка срещу фонтана.

Продължиха да говорят. Дени съобщи интересни подробности.

— Разбира се — каза той в заключение, — ние всички сигурно сме съвсем луди. Тази идея е доведена до съвършенство в Америка, но чрез голяма организация и много средства. А тук в Станбъроу! Никой от нас няма кой знае колко пари. Сигурно ще се бием помежду си като дяволи, но все пак...

— Бог да е на помощ на старата овнешка пържола! — каза Хоуп, като ставаше и се протягаше.

В неделя направиха още една стъпка в плановете си: решиха Хоуп да направи една обиколка на връщане в къщи и да мине през Станбъроу. Дени и Андрю ще пристигнат в сряда и ще го чакат в хотела на Станбъроу. Един от тях дискретно ще поразговаря с някой от местните агенти за продажба на недвижима собственост.

На другата сутрин Хоуп тръгна рано, за да може да използва целия ден. Той изхвърча със своя „Форд“, пръскайки кал до небесата, преди другите двама да са привършили закуската си. Небето все още тегнеше ниско, но вятърът беше силен. Ветровит ободряващ ден. След закуска Андрю излезе да се поразходи сам за около час. Хубаво беше да се чувства отново годен, пак му предстоеше да се заеме с работата си в голямата авантюра с новата клиника. Досега не бе си давал сметка какво голямо значение има за него тази идея, а сега изведнъж тя беше пред осъществяване.

Когато към единайсет часа се върна, бе пристигнала пощата, куп писма, препратени от Лондон. Седна на масата с чувство на очакване. Дени седеше край огъня зад сутрешния вестник. Първото писмо беше от Мери Боланд. Като прегледа нагъсто изписаните листове, лицето му се стопли от усмивка. Тя започваше, като му изказваше съчувствията си и се надяваше, че се е възстановил напълно. След това накратко разказваше за себе си. Била добре, безкрайно по-добре, почти съвсем здрава. През последните месеци пет седмици температурата ѝ била нормална. Вече на крака, постепенно се раздвижвала. Толкова много бе наддала, че не би я познал. Питаше дали не би могъл да дойде да я види. Господин Стилмън се бил върнал в Америка за няколко месеца и сега го замествал помощникът му Марланд. Не можеше достатъчно да му благодари, че я бе изпратил в Белвю.

Андрю остави писмото на масата, но лицето му още светеше от мисълта за оздравяването на Мери. След това хвърли настрана куп циркуляри и реклами в прозрачни голи пликосе с марки от половин

пени и взе следващото писмо. Беше дълъг официален плик. Отвори го и измъкна твърдата хартия отвътре.

Тогава усмивката напусна лицето му. Втренчи се в писмото с невярващи очи, зениците му се разшириха. Пребледня като мъртвец. Цяла минута остана неподвижен, опулен над писмото.

— Дени — каза той с тих глас. — Погледни това.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА

Осем седмици преди това, когато Андрю свали сестра Шарп при станцията на метрото на Нотинг Хил, тя отиде с метрото до Оксфорд съркъс и оттам бързо закрачи по посока на Куин Ан стрийт. Бе уговорила със сестра Трент, секретарката на доктор Хемптън, да прекарат заедно вечерта в Кралския театър, където Луи Сейвъри, когото и двете обожаваха, играеше в „Дукесата каза“. Но сега беше вече осем и четирийсет, а представлението започваше в осем и четирийсет и пет. Времето, с което разполагаше сестра Шарп, за да отиде до приятелката си и след това да се озове на горния балкон на Кралския театър, беше ограничено. Освен това, вместо спокойно да отидат в Колнър хауз за едно хубаво топло меню, както възнамеряваха, сега трябваше да вземат по някой сандвич за из път или дори да минат без него. Настроението на сестра Шарп, когато тя вървеше по Куин Ан стрийт бе настроение на жена, с която жестоко са се подиграли. Събитията от изминалия следобед бяха ясни в паметта ѝ, тя кипеше от възмущение и недоволство. Качи се по стълбите и нервно натисна звънеца.

Вратата отвори сестра Трент. На лицето ѝ бе изписан мълчалив упрек. Но преди да каже нещо, сестра Шарп стисна ръката ѝ.

— Мила моя — каза тя бързо, — много съжалявам, но такъв ужасен ден! После ще ти разкажа. Само нека си оставя тук нещата. Ще трябва да дойда както съм. Можем да тръгваме.

Докато двете сестри стояха заедно в коридора, по стълбите слезе Хемптън, пригладен, блестящ, с вечерни дрехи. Като ги видя, спря. Фреди никога не можеше да устои на изкушението да демонстрира своя чар. Част от неговата техника бе да кара хората да го харесват и да измъква от тях колкото може повече.

— Здравейте, сестра Шарп! — каза той весело, като извади цигарата от златната си табакера. — Изглеждате ми уморена. Защо и двете сте така закъснели? Струва ми се чух нещо от сестра Трент. Нещо за театър тази вечер?

— Да, докторе — каза сестра Шарп, — но аз... аз бях задържана за една пациентка на доктор Менсън.

— О? — в гласа на Фреди имаше само намек за въпрос.

Това бе достатъчно за сестра Шарп. Страдаща от извършената спрямо нея несправедливост, мразеща Андрю, обожаваща Хемптън, тя изведнъж заприказва.

— Никога, през целия ми живот не ми се е случвало нещо такова, доктор Хемптън, никога. Да вземем пациентката от „Виктория“, да я мъкнем до Белвю и доктор Менсън да ме кара да го чакам с часове, докато прави обездвижване заедно с неквалифициран... — Тя изля пред Фреди историята на своя следобед, като с мъка задържаше парещите сълзи на раздразнение.

Когато Шарп свърши, настъпи мълчание. Фреди гледаше някак особено.

— Това наистина е било много лошо, сестра — каза той най-после. — Но се надявам, че няма да изпуснете театъра си. Вижте, сестра Трент, трябва да вземете едно такси за моя сметка. Ще го включите във вашите разходи. А сега, ако ме извините, ще трябва да вървя.

— Ето това се казва джентълмен — промърмори сестра Шарп, като го изпрати с възхитен поглед. — Хайде, мила, викай такси.

Фреди замислено караше към клуба. След кавгата с Андрю почти по принуда трябваше да забрави гордостта си и да се върне към потясно сътрудничество с Фридман и Айвори. Тази вечер щяха да вечерят заедно. И докато ядяха, Фреди не толкова от злоба, колкото от желание да заинтересува партньорите си, да се сближи отново с тях, леко подхвърли:

— Менсън е започнал да играе някои мръсни номера, откакто ни напусна. Чувам, че започнал да снабдява оня Стилмън с пациенти.

— Какво? — Айвори постави вилицата на масата.

— И му помага, доколкото знам — Хемптън с няколко думи обрисова цялата история.

Когато свърши, Айвори неочаквано грубо попита:

— Това вярно ли е?

— Мили мой — отвърна сериозно Фреди, — преди половин час го научих от собствената му сестра.

Настъпи мълчание. Айвори сведе поглед и продължи да яде. Но зад това спокойствие той изпитваше дива варварска радост. Никога не бе простил на Менсън онези последни думи след операцията на Видлер. Въпреки че не беше от най-чувствителните, той притежаваше ревнивата гордост на човек, който знае собствените си слабости и старателно ги прикрива. Дълбоко в сърцето си знаеше, че за хирург не го бива. Но досега никой не бе му казвал това с такава поразяваща ярост, не бе му подчертавал пълната степен на некадърността му. Той мразеше Менсън заради тази горчива истина.

Другите известно време бяха разговаряли, когато той вдигна глава. Най-безстрастно запита:

— Тази сестра на Менсън... можеш ли да научиш адреса ѝ?

Фреди млъкна и го зяпна през масата.

— Да, с абсолютна сигурност.

— Струва ми се — хладно каза Айвори, — че след тази афера трябва да направим нещо. Между нас да си остане, Фреди, никога не съм го харесвал тоя твой Менсън, но това няма значение. Мисля си за етичната страна. Оная вечер Гедсби ми говори за тоя Стилмън — бяхме гости на един обед. Вестниците пишат за него, за този Стилмън. Някое неграмотно магаре от Флийт стрийт съставило списък на уж излекувани от Стилмън случаи, при които докторите се оказали безпомощни; обикновените локуми, когато се появи такъв човек. Гедсби е доста раздражен от това. Май Кренстън е бил навремето негов пациент преди да отиде при този шарлатанин! Какво ще стане, ако и хора от професията подкрепят този нахален чужденец. Ей богу! Колкото повече мисля за това, толкова повече се ядосвам. Веднага ще се свържа с Гедсби. Келнер! Вижте дали доктор Морис Гедсби е в клуба. Ако го няма, нека портиерът да позвъни и провери дали не си е в къщи.

Изведнъж на Фреди му се стори, че яката го стяга. По характер не беше злобен и нямаше лоши чувства към Менсън, когото по своя лековат егоистичен начин винаги бе обичал.

— Не ме забърквайте в тази работа — промърмори той.

— Не бъди глупак, Фреди. Как така ще оставим тоя тип да хвърля кал по нас и да си остава невредим?

Келнерът се върна и съобщи, че доктор Гедсби си е в къщи. Айвори му благодари.

— Страх ме е, приятели, че това означава край на бриджа тази вечер. Освен ако Гедсби не е зает!

Гедсби обаче не беше зает и по-късно същата вечер Айвори го посети. Макар да не можеше да се каже, че са приятели, двамата се познаваха достатъчно добре, за да извади лекарят своето второ по ценност вино и пури с репутация. Каква е репутацията на Айвори, за Гедсби беше без значение, той достатъчно ясно виждаше социалното положение на хирурга, а това бе достатъчно за бореца за модерни титли и слава Морис Гедсби, за да се отнася с него любезно.

Когато Айвори спомена целта на своето посещение, не беше нужно да се полагат усилия Гедсби да бъде заинтригуван. Той се наведе напред в стола си, впил малките си очи в Айвори, като внимателно слушаше всичко.

— Да ме вземат дяволите! — възкликна той с необичайна ярост, след като чу историята. — Познавам този Менсън. Беше известно време при нас в Комисията и мога да ви уверя, че бяхме безкрайно доволни, когато ни напусна. Абсолютен дръвник. Няма маниерите дори на момче за всичко. Наистина ли твърдите, че е взел пациент от „Виктория“, сигурно някой от пациентите на Тороугуд, ще чуем какво мисли Тороугуд по въпроса. И този пациент той дал на Стилмън?

— Нещо повече, фактически помагал на Стилмън при операцията.

— Ако това е вярно — внимателно каза Гедсби, — то случаят подлежи на разглеждане на Общия медицински съвет.

— Ами... — Айвори се поколеба, колкото изискваше приличието. — И аз съм на това мнение. Но бих предпочел да остана настрана. Виждате ли, по едно време познавах този човек доста по-добре от вас. Малко е неудобно лично да подам оплакване.

— Аз ще го подам — авторитетно каза Гедсби. — Ако това, което ми разказахте, е истина, аз лично ще го подам. Бих сметнал, че не съм изпълнил своя дълг, ако не предприема незабавно действия. Въпросът е на живот и смърт, Айвори. Този Стилмън е заплаха не толкова на обществото, колкото на професията. Мисля, че ви разказах как го срещнах онази вечер на един прием. Той заплашва нашия статут, нашата подготовка, нашата традиция. Заплашва всичко, което ни е скъпо. Единственото средство е да го анатемосаме. При това рано или късно той ще има нещастieto да се сблъска с въпроса за смъртния акт.

Обърнете внимание на това, Айвори! Слава богу, задържали сме правото да се подписват тези документи в професията. Само ние имаме това право. Но ако, забележете, ако този човек и други като него си осигурят професионално сътрудничество, ние сме загубени. За щастие, Общият медицински съвет винаги се е стоварвал като лавина от камъни върху подобни нахалници. Помните случая на Джарвис, манипулатора, преди няколко години, когато бе намерил някакъв си доктор да дава упойка на пациентите му. Бе отлъчен, незабавно отлъчен. Колкото повече мисля за този нахалник Стилмън, толкова повече в мен назрява решението да направя от този случай пример за назиданне. Ако ме извините за минутка, още сега ще позвъня на доктор Тороугуд, а утре ще искам да разпитам онази сестра.

Стана и телефонира на Тороугуд. На другия ден в присъствието на Тороугуд взе подписана декларация от сестра Шарп. Нейните показания бяха тъй недвусмислени, че незабавно се свърза с адвокатите си, господата Буун и Евъртън от площад Блумсбъри. Разбира се, Гедсби мразеше Стилмън. Но той вече с удоволствие предвкушаваше славата, която би заслужил в очите на обществото един смел защитник на медицинския морал.

Когато Андрю в забвението си отпътува за Лантони, процесът срещу него вече набираше пара. Вярно е, че прочел с объркване във вестника за смъртта на Кристин, Фреди бе телефонира на Айвори да се опита да спре процеса. Но тогава бе вече много късно. Оплакването бе направено.

По-късно Комисията за наказуемите случаи обсъди оплакването и от свое име изпрати писмо, с което задължаваше Андрю да присъства на ноемврийското заседание на Съвета, за да отговаря на обвиненията, отправени срещу него.

Това писмо държеше сега той в ръцете си, пребледнял от тревога, стреснат от заплахата в бюрократичната формулировка.

Че вие, Андрю Менсън, съзнателно и по своя воля на 15 август сте асистирали на някой си Ричард Стилмън, нерегистрирано лице, което практикува в областта на медицината. Че с това свое деяние сте се свързали с него в

професионалната си работа. И че във връзка с горепосоченото сте виновен за недопустимо от професионална гледна точка поведение.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА

Делото трябваше да се гледа на 10 ноември, но Андрю пристигна в Лондон цяла седмица преди това. Бе помолил Хоуп и Дени да го оставят сам със себе си. С чувство на горчивина и тъга се настани в хотел „Мюзийм“. Макар външно да изглеждаше спокоен, в душата си бе напълно отчаян. Люшкаше се между пристъпи на яд и отчаяние. Това се дължеше не само на съмненията му за бъдещето, но и на живите спомени за всеки миг от медицинската му кариера. Преди шест седмици тази криза би го заварила все още вцепенен от агонията на смъртта на Кристин, безжизнен и вгълбен в себе си. Но сега, оздравял, жаден и готов да започне отново работа, той чувстваше цялата жестокост на удара.

С натежало от мъка сърце си даваше сметка, че ако бъдат погребани възродените му надежди, това би означавало да умре и той.

Тези и други мъчителни мисли се блъскаха в главата и понякога го довеждаха до пълно объркване. Не му се вярваше, че той, Андрю Менсън, е изпаднал в такова ужасно положение, че е заплашен от най-страшния за всички лекари кошмар. Защо го викаха пред Съвета? Защо искаха да го зачеркнат от Регистъра? Не бе направил нищо непочтено. Не бе извършил никакво престъпление. Само бе излекувал Мери Боланд от туберкулоза.

Защитата му беше в ръцете на „Хорнър и Ко“ от Линкълнс Инфилдс, адвокатска фирма, която Дени енергично бе препоръчал. На пръв поглед Томас Хорнър не вдъхваше респект. Беше дребен червендалест човек с очила в златни рамки и неспокоен вид. Поради някакъв дефект на кръвообращението, кожата му се зачервяваше, той изглеждаше засрамен, и това несъмнено не вдъхваше особено доверие. Въпреки това Хорнър имаше твърдо становище за воденето на делото. Когато в своя пръв изблик на мъка и възмущение Андрю бе искал да изтича до сър Робърт Аби, единственият му влиятелен приятел в Лондон, Хорнър сухо бе изтъкнал, че Аби е член на Съвета. Със същото неодобрение дребният адвокат бе сложил вето на фанатичната молба да телеграфира на Стилмън да се завърне веднага от Америка.

Разполагаха с всички показания, които Стилмън би могъл да даде, а присъствието на неквалифицирания практик би раздразнило ненужно членовете на Съвета. Поради същата причина Марланд който сега го заместваше в Белвю, трябваше да остане настрана.

Постепенно Андрю започна да разбира, че от юридическа гледна точка делото коренно се различава от неговата представа. Неговите възбудени доказателства, че е невинен, които излагаше в кантората на Хорнър, караха дребния адвокат неодобрително да бърчи вежди. Най-после Хорнър бе принуден да заяви:

— За едно нещо ще ви моля, доктор Менсън. Недейте използва такива изрази по време на делото в сряда. Мога да ви уверя, че нищо не би могло да бъде по-фатално за вас.

Андрю изведнъж спря със стиснати юмруци и пламнали очи.

— Но аз искам да знаят истината. Искам да докажа, че най-хубавото нещо, което съм направил от години наред, е излекуването на това момиче. След като месеци наред се преструвах и вършех най-обикновена работа за пари, най-после направих нещо хубаво и именно за него ме викат сега.

Зад стъклата на очилата му погледът на Хорнър изразяваше дълбока загриженост. Червенина изби по кожата му от възбуда.

— Моля ви, моля ви, доктор Менсън. Не можете да разберете колко тежко е нашето положение! Ще използвам случая да ви кажа открито, че в най-добрия случай смятам нашите шансове за успех за несигурни. Пред нас имаме прецеденти: Кент през 1909, Лаудън през 1912, Фолджър през 1919 и, разбира се, прочутото дело на Хексъм през 1921 г. Той бе зачеркнат, защото бе дал пълна упойка в помощ на Джарвис — правача. Сега искам да ви помоля следното: отговаряйте на въпросите само с да и не, а когато това е невъзможно — по най-краткия възможен начин. Защото тържествено ви предупреждавам, че ако се впуснете в някоя от тези речи, които напоследък ми предлагате, ние без съмнение ще загубим делото, а вас ще ви зачеркнат от Регистъра с такава сигурност, с каквата моето име е Томас Хорнър.

Като в мъгла Андрю разбра, че ще трябва да се съдържа. Тук като пациент на операционната маса ще трябва да се подложи на бюрократичните операции на Съвета. Но да достигне това пасивно състояние не беше лесно. Самата мисъл, че ще трябва да се откаже от

всички опити да каже какво мисли и тъпо да отговаря с да и не, бе повече, отколкото можеше да издържи.

Във вторник, вечерта, 9 ноември, когато като в треска се опитваше да си представи какво ще му донесе следващия ден, без да знае как се озова на Падингтън на път за Видлерови, тласкан от някакъв странен, подсъзнателен импулс. Дълбоко в съзнанието му се криеше мрачната и все още неопровергана мисъл, че всички нещастия през последните месеци са паднали върху главата му като наказание за смъртта на Хари Видлер. Тази мисъл бе спонтанна и той не я съзнаваше. Но тя съществуваше, извираше от дълбоките корени на най-ранната му вяра, неудържимо го тласкаше към вдовицата на Хари Видлер, като че само нейният вид би могъл да му помогне, би му дал по някакъв странен начин облекчение на страданието.

Нощта беше тъмна и влажна, по улиците почти нямаше хора. Чувство на странна нереалност го обзе, като минаваше, без някой да го познае, през този квартал, където преди така добре го познаваха. Тъмната му фигура се превърна в сянка сред другите фантоми, всички бързаци, бързаци през дъжда. Стигна до магазина малко преди часа за затваряне, поколеба се, после, когато излезе един клиент, бързо влезе.

Госпожа Видлер беше сама зад тезгяха на отделението за чистене и гладене. Тя сгъваше едно току-що оставено дамско палто. Беше облечена в черна пола и боядисана в черно стара блуза. Траурът я правеше още по-дребна. Внезапно тя вдигна очи и го видя.

— Доктор Менсън — възкликна тя и лицето ѝ светна. — Как сте, докторе?

Отговорът му дойде с мъка. Разбра, че тя не знае за неотдавнашните му нещастия. Остана вдървен на входа, загледал се в нея. Дъждовната вода бавно капеше от периферията на шапката му.

— Влезте, докторе. Вир вода сте. Такава ужасна вечер...

Прекъсна я с напрегнат, неестествен глас.

— Госпожо Видлер, отдавна се каня да мина да ви видя. Чудя се как я карате.

— Справям се, докторе, не е толкова лошо. За обувките имам един нов млад помощник. Добър работник. Но влезте, нека ви дам чаша чай.

— Не, аз просто минавам — поклати той глава. — Вероятно Хари много ви липсва.

— Е да, разбира се. Особено в началото. Но чудно е — тя дори се усмихна, — чудно е как човек свиква с нещата.

Бързо и объркано той каза:

— Мисля, че в известен смисъл аз съм виновен. Всичко стана така внезапно. Често ми се струва, че би трябвало мен да вините.

— Да ви виня! — тя поклати глава. — Как може да говорите така, след като направихте всичко, дори намерихте клиника и най-добрия хирург...

— Но виждате ли — настояваше той с дрезгав глас, целият вкочанен от студ. — Ако бяхте постъпили другояче, може би ако Хари бе отишъл в болницата...

— Не бих допуснала нищо друго, докторе. Моят Хари получи най-доброто, което може да се получи с пари. Че какво, само погребението му да бяхте видяли, венците. Как ще ви виня! Колко пъти съм казвала в този магазин, че Хари не би могъл да намери нито подобър, нито по-любезен, нито по-опитен лекар от вас.

Тя продължаваше да приказва, а той с болка виждаше, че колкото и открити признания да прави, тя няма да му повярва. Тя имаше своята илюзия за мирната, неизбежна, скъпоструваща кончина на Хари. Би било жестоко да я откъсне от този стълб, за който с такава увереност и щастие се държеше. След кратко мълчание той каза:

— Много се радвам, че ви видях, госпожо Видлер. Както ви казах, просто исках да видя какво става с вас.

Запъна се, подаде ръка, каза лека нощ и излезе.

Срещата не само далеч не му вдъхна увереност, а напротив, засили чувството за умора. Настроението му се промени напълно. Какво бе очаквал? Да му простят като в най-добрата традиция на всички романи? Изобличаване? Той с горчивина си помисли, че сега тя има може би по-високо мнение за него от всякога. Докато шляпаше обратно през плувналите във вода улици, той внезапно усети, че утре ще загуби делото си. Това чувство се задълбочи и се превърна в ужасяваща сигурност.

Недалеч от хотела, в една тиха странична улица мина покрай отворената врата на една църква. Още веднъж под влиянието на подсъзнателен импулс той забави крачките си, спря и влезе. Вътре беше тъмно, празно и топло, като че службата бе свършила неотдавна. Не знаеше каква е църквата и не го интересуваше. Просто седна на

задната скамейка и впери измъчен поглед в тъмната, покрита със сенки абсида. Спомни си, че по време на тяхното отчуждаване Кристин се бе върнала към Бога. Той никога не ходеше на църква, но сега беше тук, в тази непозната църква. Скръбта води хората тук, връща ги към техния разум, към мисълта за Бога.

Седеше наведен като човек, който си почива от дълго пътуване. Мислите му летяха навън, не в някаква смислена молитва, а окрилени от копнежа в душата му. Господи! Нека не ме зачеркнат! О, господи, не позволявай да ме зачеркнат. В продължение на може би половин час той остана в този странен размисъл, после стана и отиде право в хотела.

На другата сутрин, въпреки че спа дълбоко, Андрю се събуди с чувство на болезнена тревога. Ръцете му трепереха, докато се обличаше. Гневеше се на себе си, че е дошъл в този хотел, който му напомняше изпита. Сега изпитваше същия предизпитен страх, но засилен стотици пъти.

Долу не можа да хапне нищо. Делото бе насрочено за единайсет часа, но Хорнър го бе помолил да отиде по-рано. Прецени, че за да стигне до Халмън стрийт, ще му трябват не повече от двацет минути. До десет и половина седя във фоайето и нервно прелистваше вестниците. Но когато тръгна, таксито попадна в едно задръстване поради катастрофа на Оксфорд стрийт. Биеше единайсет, когато Андрю стигна залите на Общия медицински съвет.

Втурна се в залата на Съвета, без да си дава сметка напълно за нейната големина, за високата маса, където седеше Съветът с председателя сър Дженър Холидей. В края на залата бяха седнали участниците в неговия процес. Приличаха на актьори, които чакат да им бъде подадена реплика. Хорнър беше там; Мери Боланд, придружена от баща си; сестра Шарп, доктор Тороугуд, господин Буун, сестрата от отделението Майлз — погледът му бързо обходи редицата столове. После запъхтян седна до Хорнър.

— Струва ми се, казах ви да дойдете по-рано — каза загрижен адвокатът. — Другото дело почти свършва. Фатално е да закъснееш пред Съвета.

Андрю не отговори. Както бе казал Хорнър, в момента председателят четеше присъдата по предишното дело, неблагоприятна присъда със зачеркване от Регистъра. Андрю не можеше да откъсне

поглед от този лекар, обвинен в някакви дребни мошеничества, дребен и смачкан човек, който, изглежда, цял живот се бе борил за парчето хляб. Безкрайната безнадеждност, изписана по лицето му, докато той стоеше осъден от това свещено тяло от негови колеги, накара Андрю да потрепери.

Но той нямаше време да мисли, нямаше време за нищо повече от една вълна на съжаление. В следващата минута бе обявено неговото дело. Сърцето му се сви.

Обвинението бе официално прочетено. След това стана представителят на обвинението господин Джордж Буун. Той бе тънък, изряден човек във фрак, гладко обръснат, с широка черна панделка, вързана за очилата му. Гласът му звучеше уверено.

— Господин председателю, господа. Делото, за което става въпрос, няма нищо общо с теорията на медицината, както е дефинирана в член 28 на Медицинския закон. Напротив, то представлява недвусмислен пример за професионално сътрудничество с нерегистрирано лице. Ще си позволя да отбележа, че неотдавна Съветът имаше случай да осъди тази тенденция.

Фактите са следните: пациентката Мери Боланд, страдаща от поражение на апекса, била приета в отделението на доктор Тороугуд в болницата за гръдоболи „Виктория“ на 18 юли. Там тя остава под грижите на доктор Тороугуд до 15 август, когато напуска под претекст, че искала да си отиде в къщи. Казвам претекст, защото в деня на нейното напускане била посрещната във фоайето на болницата от доктор Менсън, който веднага я отвел в един институт, наречен Белвю, където, доколкото разбирам, имат претенциите да лекуват белодробни заболявания.

При пристигането в Белвю пациентката била поставена на легло и прегледана от доктор Менсън заедно със собственика на заведението господин Ричард Стилмън, неквалифицирано лице и доколкото разбирам, чужденец. След прегледа, на консултация — специално обръщам вниманието на Съвета на тази фраза, — на консултация било решено да се оперира пациентката, като се направи обездвижване. След това доктор Менсън дал местна упойка и вкарването на въздух било извършено от доктор Менсън и господин Стилмън.

Сега, господа, след като накратко обрисовах картината, бих желал с ваше разрешение да представя нови доказателства. Доктор

Юстъс Тороугуд, моля.

Доктор Тороугуд стана и пристъпи напред. Като свали очилата си и ги държеше, готов да подчертава с тях своите позиции. Буун започна:

— Доктор Тороугуд, не бих желал да ви затруднявам. Ние всички добре знаем вашата репутация, бих могъл да кажа вашата слава като консултант по белодробни заболявания. Не се съмнявам, че може би изпитвате добро чувство към своя млад колега, но, доктор Тороугуд, не е ли факт, че в събота, 4 август, доктор Менсън настояваше за консултация относно състоянието на пациентката Мери Боланд?

— Да.

— Не ли също така факт, че по време на тази консултация той настояваше да приемете начин на лечение, който според вас е неразумен?

— Той искаше да направим обездвижване.

— Точно така! И заради най-добрите интереси на пациентката вие отказахте?

— Да, отказах.

— Направи ли ви особено впечатление поведението на доктор Менсън, когато вие отказахте?

— Ами... — доктор Тороугуд се поколеба.

— Моля ви, доктор Тороугуд! Ние уважаваме вашата естествена деликатност.

— Нея сутрин той не изглеждаше много на себе си. Стори ми се, че не е съгласен с моето решение.

— Благодаря ви, доктор Тороугуд. Нямахте причина да предполагате, че пациентката е недоволна от лечението в болницата — при самата мисъл мазна усмивка заля лицето на Буун, — че е имала някакво основание да се оплаква от вас или персонала?

— Нищо подобно. Винаги изглеждаше доволна, щастлива и спокойна.

— Благодаря ви, доктор Тороугуд. — Буун взе следващия лист. — А сега, сестра Майлз, моля.

Доктор Тороугуд седна. Сестрата на отделениято Майлз пристъпи напред. Буун поднови разпита:

— Сестра Майлз, в предиобеда на понеделник, 6 август, т.е. два дни след консултацията между доктор Тороугуд и доктор Менсън, идва ли доктор Менсън да види пациентката?

— Да.

— Това обичаен час за него ли беше?

— Не.

— Той прегледа ли пациентката?

— Не. Тази сутрин нямахме снимки. Просто седна и разговаря с нея.

— Точно така, сестра. Дълъг и искрен разговор, ако разрешите да използвам думите ви от предварителната декларация. Но кажете ми, сестра, със свои думи какво стана веднага след като доктор Менсън си отиде?

— Около половин час по-късно номер 17, искам да кажа Мери Боланд, ми каза: „Сестра, премислих много работи и реших да си отида. Всички бяхте много мили с мен. Но искам да си замина една седмица след сряда.“

Буун бързо я прекъсна.

— „Една седмица след сряда.“ Благодаря ви, сестра. Това исках да установим. Засега друго няма.

Старшата сестра Майлз се дръпна назад. Адвокатът направи вежлив и доволен жест с вързаните за панделка очила.

— А сега, сестра Шарп, моля. — Малка пауза. — Сестра Шарп, в състояние ли сте да направите декларация за движението на доктор Менсън в сряда следобед на 15 август.

— Да, аз бях там!

— Доколкото разбирам от вашия тон, сестра Шарп, вие сте били там против волята си.

— Когато разбрах къде отиваме и кой е този Стилмън, нито доктор, нито нищо, аз бях...

— Потресена — предположи Буун.

— Да — изстреля сестра Шарп. — Винаги съм имала работа само с редовни доктори, истински специалисти. През целия си живот!

— Точно така — измърка Буун. — Сега, сестра Шарп, има един пункт, който бих помолил още веднъж да разясните пред Съвета. Наистина ли доктор Менсън действаше съгласувано с господин Стилмън при извършването на операцията?

— Да — унищожително каза сестра Шарп.

В този момент Аби се наведе напред и чрез председателя любезно зададе един въпрос:

— Сестра Шарп, когато въпросните събития се разиграваха пред вашите очи, вие не бяхте ли на служба при доктор Менсън?

Сестра Шарп силно се изчерви, загуби надменността си и проломоти:

— Да, мисля, че да.

Когато минута по-късно тя си седна, Андрю почувства малка топлинка в себе си. Аби поне оставаше негов приятел.

Буун се обърна към масата на Съвета малко натъжен от прекъсването:

— Господин председателю, господа, бих могъл да продължа викането на свидетели, но твърде много ценя времето на Съвета. Освен това, струва ми се, че недвусмислено доказах своята теза. Не може да има никакво съмнение, че пациентката Мери Боланд изцяло поради намесата на доктор Менсън е била лишена от грижите на един изтъкнат специалист в една от най-добрите лондонски болници и отведена в този съмнителен институт, което само по себе си представлява тежко нарушение на професионалните закони, и там доктор Менсън съвсем съзнателно се е свързал с неквалифицирания собственик на института при извършването на опасна операция, която според доктор Тороугуд, специалистът, който от етична гледна точка отговаря за пациентката, е противопоказна, господин председателю, господа, тук според мен се сблъскваме не с изолиран случай, както би изглеждало на пръв поглед, а с планирано, обмислено, едва ли не систематично нарушаване на медицинския правилник.

Господин Буун седна много доволен от себе си и започна да чисти очилата си. Настъпи моментна тишина. Андрю упорито гледаше в пода. Цяло мъчение бе за него да търпи това клеветническо представяне на случая. С горчивина си каза, че тук го третират като някакъв криминален престъпник.

След това напред пристъпи неговият адвокат и се приготви да се обърне към съда. Както обикновено Хорнър изглеждаше объркан, лицето му беше червено и той с мъка слагаше книгата си в ред. Но колкото и странно да изглеждаше, това му спечели известна благоразположеност от страна на Съвета. Председателят каза:

— Да, господин Хорнър?

Хорнър се изкашля:

— Ако не възразявате, господин председателю, аз не оспорвам доказателствата, представени от господин Буун. Не желая да отивам далеч от фактите. Обаче начинът на тяхното тълкуване дълбоко ме тревожи. Освен това има някои допълнителни факти, които хвърлят върху делото светлина, много по-благоприятна за моя клиент.

Досега не беше съобщено, че госпожица Боланд е по начало пациент на доктор Менсън, тъй като е била на преглед при него, а именно на 11 юли. Освен това доктор Менсън е лично заинтересуван от случая. Госпожица Боланд е дъщеря на негов близък приятел. Така че през цялото време той е смятал, че носи отговорност за нея. Трябва откровено да признаем, че действията на доктор Менсън са напълно погрешни. Но най-почтително си позволявам да твърдя, че те не са били нито нечестни, нито злонамерени.

Чухме за малката разлика в мненията на доктор Тороугуд и доктор Менсън по въпроса за лечението. Като не забравяме големия интерес на доктор Менсън към развитието на този случай, за него няма нищо по естествено от това да се опита да го вземе обратно в свои ръце. Той, разбира се, не е искал да дразни своя по-старши колега. Това и нищо друго не може да бъде причина за претекста, върху който Буун така силно сложи ударението. — Хорнър млькна, извади носна кърпа и се окашля. Имаше вид на човек, приближаващ трудно препятствие. — А сега стигаме до въпроса за сътрудничеството, за господин Стилмън и Белвю. Предполагам, че членовете на Съвета знаят името на господин Стилмън. Макар и неквалифициран, той се радва на добра репутация и дори се говори, че е допринесъл за изясняването на някои трудни случаи.

Председателят важно го прекъсна:

— Господин Хорнър, какво можете да знаете вие, непрофесионалист, за тези неща?

— Съгласен съм, сър — бързо каза Хорнър. — Това, което исках да подчертая, е, че господин Стилмън, изглежда, не е случаен човек. Случило се е така, че той се представя на доктор Менсън преди много години с едно писмо, в което изказва комплиментите си на доктор Менсън за една научна работа, която той е извършил в областта на белите дробове. По-късно двамата се срещат на чисто непрофесионална основа, когато господин Стилмън идва в Лондон, за да създаде клиниката си. Наистина било е необмислено, но за доктор

Менсън е било естествено да се сети за удобствата, предлагани от Белвю, когато е търсел място, където лично би могъл да лекува госпожица Боланд. Моят приятел господин Буун нарече Белвю „съмнително заведение“. Струва ми се, че по този въпрос за Съвета ще бъде от интерес да чуе показания. Госпожица Боланд, моля.

Когато Мери стана, изпитателните погледи на членовете на Съвета се отправиха към нея с неприкрито любопитство. Въпреки нервността си — гледаше към Хорнър, без нито един път да се обърне към Андрю — тя изглеждаше в добро състояние, в добро здраве.

— Госпожице Боланд — каза Хорнър, — кажете откровенно имаше ли нещо, от което да се оплачете през периода, когато лежахте в Белвю?

— Не! Точно обратното. — Андрю веднага видя, че тя е била внимателно инструктирана предварително. Отговорът беше предпазлив и умерен.

— Състоянието ви не се влоши?

— Напротив. Чувствам се по-добре.

— Фактически лекуването, приложено там, е било същото, което доктор Менсън бе предвидил за вас при първия преглед на, момент да видя, на 11 юли.

— Да.

— Уместно ли е задаването на този въпрос? — запита председателят.

— Свърших с този свидетел, сър — каза бързо Хорнър. Когато Мери седна, той простря в своя карикатурен стил ръце към масата на Съвета. — Това, което се осмелявам да твърдя, господа, е, че лечението, извършено в Белвю, е по същество лечението на доктор Менсън, извършено неетично може би от други лица. Аз твърдя, че няма никакво нарушение на духа на закона, никакво професионално сътрудничество между господин Стилмън и доктор Менсън. Бих желал да разпитам доктор Менсън.

Андрю се изправи с болезненото съзнание, че всички погледи са отправени към него. Беше блед и изпит. В дъното на стомаха си усещаше някаква хладна празнота. Чу как Хорнър се обръща към него.

— Доктор Менсън, вие няхте никаква финансова изгода от така нареченото сътрудничество с господин Стилмън?

— Нито пени.

— Не сте имали долни мотиви, нито непочтени цели, предприемайки известните действия?

— Не.

— Не сте искали да обидите своя по-старши колега доктор Тороугуд?

— Не. Ние се разбирахме добре. Просто при този случай бяхме на различни мнения.

— Точно така — бързо го прекъсна Хорнър. — Вие можете в такъв случай честно и откровено да уверите Съвета, че не сте имали намерение да нарушавате медицинския закон, нито пък и най-далечната мисъл, че вашето поведение е непочтено?

— Това е абсолютната истина.

Хорнър потисна въздишка на облекчение и с едно кимване освободи Андрю. Макар да се смяташе задължен да представи тези показания, беше се опасявал от буйния нрав на своя клиент. Сега обаче всичко бе минало благополучно и той разбираше, че ако е кратък в изводите, може би евентуално ще имат слаба надежда за успех.

С разкаян глас Хорнър поде:

— Не бих желал да задържам повече Съвета. Опитах се да покажа, че доктор Менсън е допуснал нещастна грешка. Апелирам не само към справедливостта, но и към милосърдието на Съвета. Накрая бих желал да привлека вниманието на Съвета върху постиженията на моя клиент. На историята на неговия живот всеки би могъл да завиди. На всички са известни онези случаи, когато блестящи таланти, допуснали една единствена грешка, не са срещали благосклонно отношение и с тяхната кариера е било свършено. Аз се надявам и наистина се моля този случай, който сега ще отсъдите, да не бъде като тях.

Разкаянието и унижението в гласа на Хорнър имаха съвсем благоприятно отражение върху Съвета. Но почти веднага Буун беше отново на крака, старайки се да привлече вниманието на Съвета.

— С ваше позволение, сър, има един-два въпроса, които бих желал да поставя на доктор Менсън. — Той се обърна и с едно движение на очилата си подкани Андрю да се изправи.

— Доктор Менсън, вашият последен отговор не ми е много ясен. Вие казахте, че не сте знаели вашето поведение да е било в каквато и

да било степен непочтено. Но вие все пак знаехте, че господин Стилмън не е човек от професията.

Андрю изгледа Буун изпод вежди. Цялото поведение на педантичния адвокат по време на делото го бе карало да се чувства виновен за някаква недостойна постъпка. Слаба искра пламна в хладната празнота вътре в него.

Той отчетливо каза:

— Да, знаех, че не е доктор.

Дребна хладна гримаса на любезност се мярна на лицето на Буун. Той заядливо каза:

— Разбирам, разбирам. И дори това не ви е спряло.

— Дори това не ме спря — повтори като ехо Андрю с внезапна язвителност. Почувства, че губи контрол над себе си. Пое дълбоко дъх: — Господин Буун, тук ви чух да задавате много въпроси. Ще разрешите ли да ви задам и аз един. Чували ли сте за Луи Пастър?

— Да — изненадан отговори Буун. — Кой не е чувал.

— Точно така! Кой не е чувал? Вие може би не сте в течение на факта, господин Буун, но може би ще ми разрешите да ви кажа, че Луи Пастър, най-великата фигура в научната медицина, не е бил доктор. Нито пък Ерлих, човекът, който даде на медицината най-доброто и най-специфично лекарство в цялата ѝ история. Не е бил и Хафкин, който воюва с чумата в Индия по-добре от кой да е квалифициран джентълмен. Не е бил и Мечников, който отстъпва само на Пастър в своето величие. Простете ми, че ви напомням тези елементарни факти, господин Буун. Те може би ще ви покажат, че всеки човек, който се бори с болестите, но името му не е записано в Регистъра, не е задължително мошеник или негодник.

Наелектризирано мълчание. Досега слушането на делото се влачеше в атмосфера на надутото отегчение и неизбежна безплодност като във второстепенен съд. Но сега всички членове на Съвета се изправиха в столовете си. Със странно изражение Аби впери очи в Андрю. Мина една секунда.

Хорнър с ръка на лицето отчаяно изпъшка. Сега той наистина знаеше, че делото е загубено. Буун, макар и ужасно разстроен, направи опит да укрепи позицията си.

— Да, да. Това са големи имена. Всички ги знаем. Едва ли ще сравнявате Стилмън с тях?

— Защо не? — отвърна Андрю, пламнал от възмущение. — Велики са само защото са мъртви. Вирхов се присмиваше на Кох, докато беше жив, обиждаше го. Днес ние не обиждаме Кох. Хулим хора като Сфалингер и Стилмън. Ето ви още един пример — Сфалингер. Голям и оригинален мислител. Той не е доктор. Няма медицински степени. Но е направил повече за медицината, отколкото хиляди хора със степени. Хора, които обикалят с леките коли, прибират хонорарите си, свободни като въздуха. А в същото време Сфалингер среща опозиция, ругаят го, обвиняват го, оставят го да похарчи цялото си състояние за изследвания и лечение и после го оставят да продължи борбата в мизерия.

— Трябва ли да разбираме — Буун се постара да направи презрителна физиономия, — че изпитвате същото възхищение към Ричард Стилмън?

— Да, той е голям човек, човек посветил целия си живот, на доброто на човечеството. Трябвало е да се бори срещу завист и предразсъдъци, а също и срещу клевети. В своята страна той е преодолял тези неща. Но тук явно не. И все пак съм убеден, че той е направил повече в борбата срещу туберкулозата, отколкото кой да е в тази страна. Той е извън професията. Да! Но има много хора от професията, които цял живот са се мъчили да постигнат нещо, без да постигнат и най-малък резултат в борбата срещу туберкулозата.

В дългата висока зала като че избухна бомба. Очите на Мери Боланд, сега впити в Андрю, блестяха от възхищение и тревога. Хорнър бавно и тъжно събираше нещата си и ги пускаше в кожената си чанта.

Председателят се намеси:

— Съзнавате ли какво говорите?

— Да — Андрю стисна здраво облегалката на стола, чувствайки, че е направил сериозна грешка, но твърдо решен да защити мнението си. Дишаше бързо, напрегнат до скъсване, обхванат от някаква странна безразсъдност. Щом ще го зачеркват, поне да има защо. Той продължи: — Слушах пледоариите, произнесени тук в моя защита, и през цялото време се питах. Какво лошо съм направил? Не искам да работя с шарлатани, не вярвам във фалшиви лекарства. Ето защо не отварям дори половината от високо научните реклами, които с всяка поща падат в моята пощенска кутия. Знам, че съм по-остър, отколкото би

трябвало, но другояче не мога. Далеч не сме достатъчно свободомислещи. Ако продължим опитите си да доказваме, че всичко извън професията е лошо, а всичко вътре в нея добро, това би било смъртта на научния прогрес. Ще се превърнем в една малка свита гилдия. Крайно време е да сложим къщата си в ред. И аз нямам предвид само външните признаци. Да почнем от началото: спомнете си безнадеждно слабата подготовка, която получават лекарите. Когато завърших, бях по-скоро заплаха за обществото, отколкото каквото и да било. Всичко на всичко знаех имената на някои болести и лекарствата, които би трябвало да давам за тях. Не можех дори да затворя един акушерски форцепс. Всичко, което знам, съм научил след това. Но колко лекари научават нещо повече от обикновените правила, които практиката им налага? Няма време тези нещастници, непрекъснато тичат. Ето къде е гнила нашата организация. Би трябвало да има задължителни лекции след завършването, нужно е голямо усилие, за да се изведе науката на челно място в нашата работа. Трябва да се откажем от старото шише с лекарство, трябва всеки практикуващ лекар да има възможност да върши научна работа. Какво да кажем за продажността? Безполезните лечения, от които лесно се печелят пари, ненужните операции, сумата безполезни псевдонаучни препарати — не е ли време да се откажем от всичко това? Цялото съсловие е твърде нетолерантно и самодоволно. Тъпчем на едно място. Никога не можем да помислим за прогрес, за промяна в системата. Обещаваме да направим някои неща, но не ги правим. Години наред блеем жално за ужасните условия, при които работят сестрите, за мизерните подаяния, които им плащаме. Е? Условието все така са си ужасни и те все така не получават нищо повече от подаяния. Това е само един пример. Аз имам предвид нещо по-дълбоко. Ние не даваме никакъв шанс на нашите пионери. Доктор Хексъм, човекът, който бе достатъчно смел и даде упойка при операциите на Джарвис правача, бе зачеркнат от Регистъра. Десет години по-късно, когато Джарвис е излекувал стотици случаи, пред които и най-добрите хирурзи разперваха ръце, когато му бе дадено рицарско звание, когато всички „известни хора“ го обявиха за гений, тогава ние страхливо му дадохме със задна дата почетна титла. По това време Хексъм бе умрял от разрыв на сърцето. Знаем, че съм правил много грешки в практиката си, лоши грешки. Аз съжалявам за тях. Но не направих грешка с Ричард Стилмън и не

съжалявам за постъпката си. Само ви моля да погледнете Мери Боланд. Тя имаше поражение на апекса, когато отиде при Стилмън. Сега тя е здрава. Ако ви е нужно някакво доказателство за недостойното ми поведение, ето го тук пред вас, в тази стая.

Съвсем неочаквано той свърши и седна. На високата маса на Съвета върху лицето на Аби бе грейнала някаква необикновена светлина. Буун, все още на крака, гледаше към Менсън със смесени чувства. После, като си помисли, че поне е дал на този нахален доктор достатъчно въже, за да се обеси сам, се поклони на председателя и зае мястото си.

За около минута залата бе изпълнена с необичайно мълчание. После председателят направи обичайната декларация:

— Моля, всички външни лица да напуснат.

Андрю излезе заедно с останалите. Сега безразсъдството му бе изчезнало и главата му, цялото му тяло пулсираше като претоварена машина. Атмосферата в залата на Съвета го задушаваше. Не можеше да търпи присъствието на Хорнър, Боланд, Мери и другите свидетели. Особено го плашеше тъжният упрек, изписан на лицето на адвоката. Знаеше, че се е държал като глупак, истински загубен и глупав декламатор. Сега разбираше, че неговата честност е истинска лудост. Да, беше лудост да се опитва да говори пред Съвета по този начин. Не би трябвало да е доктор, а някой от демагозите в Хайд парк. Добре! Скоро вече няма да е доктор. Просто ще го зачеркнат.

Отиде в гардеробната с единственото желание да остане сам. Седна на една от мивките и механично запали цигара. Но димът беше безвкусен за изтръпналия му език и той смачка цигарата с ток. Странно беше, че въпреки жестоките истини, които сам каза преди няколко минути за професията, щеше да е много нещастен, ако го изхвърлят от нея. Знаеше, че би могъл да намери работа при Стилмън, но не тази работа искаше да върши той. Не! Той искаше да бъде с Дени и Хоуп, да развива своята собствена идея, да забие острието на своя план в задника на апатията и консерватизма. Но всичко това трябва да бъде направено отвътре; в Англия никога не би могло, никога не би било възможно да се постигне нещо такова отвън. Сега екипажът на Троянския кон ще трябва да бъде съставен само от Дени и Хоуп. Обхвана го остро горчиво чувство. Бъдещето не чертаеше никакви перспективи пред него. Имаше най-мъчителното от всички чувство —

чувството на отвергнатия. И успоредно с това съзнанието, че с него е свършено, че не му остава нищо друго, освен да се примири с края.

Шумът от стъпките на хора, движещи се по коридора, го накара да се изправи. Присъедини се към останалите и отново се озова в залата на Съвета, като си казваше, че му остава само едно нещо. Не трябва да се унижава. Молеше се да не покаже никакъв признак на угодничество или слабост. Забил очи в пода пред себе си, той не виждаше никого. Не поглеждаше към високата маса, стоеше пасивен и неподвижен. Всички тривиални звуци в залата ехтяха подлудяващо около него. Скърцане на столове, кашляне, шепнене, дори невероятният звук на разсеяно почукване с молив.

Внезапно настъпи тишина. Някакъв спазъм скова Андрю. Сега, помисли си той, сега идва страшното!

Председателят заговори. Говореше бавно и внушително.

— Андрю Менсън, трябва да ви информирам, че Съветът много внимателно разгледа обвиненията срещу вас и показанията, дадени в тяхна подкрепа. Съветът е на мнение, че въпреки особените обстоятелства на случая и вашето съвсем неортодоксално представяне на случая, вие сте действали с добра воля и искрено сте се старали да спазите духа на закон, който изисква високо равнище на професионалното умение. Трябва да ви уведомя във връзка с това, че Съветът не сметна за уместно да нареди свалянето на вашето име от Регистъра.

В продължение на една объркана секунда той нищо не разбра. После внезапно трескаво вълнение обхвана цялото му същество. Не го бяха зачеркнали. Беше свободен, чист, оправдан. Несигурно вдигна глава към масата на Съвета. От всички странно размазани лица, обърнати към него, най-ясно видя лицето на Робърт Аби. Разбирането в погледа на Аби го потресе. С ослепяваща яснота Андрю разбра, че Аби го беше спасил.

Изчезна преструвката на безразличие. И въпреки че се обърна към председателя, той говореше на Аби, когато слабо промърмори:

— Благодаря ви, сър.

Председателят каза:

— С това делото завършва.

Андрю се изправи, незабавно заобиколен от приятелите си, от Кон, от Мери, от сащисания господин Хорнър, от хора, които никога не

бе виждал, но сега топло му стискаха ръка. Как да е се озова на улицата. Кон продължаваше да го удря по раменете, а той странно се успокояваше от нервното си объркване, като гледаше минаващите автобуси, нормалния поток коли и почти непрекъснато с внезапна радост се сещаше за невероятното щастие на своето освобождение.

Погледна надолу и неочаквано видя Мери, която го гледаше с изпълнени от сълзи очи:

— Само да бяха посмели да ти направят нещо след всичко, което направи за мен, щях, о, щях да го пречукам този дърт председател!

— За бога — неуморимо заявяваше Кон, — не разбирам за какво се тревожете. Щом старият Менсън започна, както си знае, вече си знаех, че ще им покаже колко пари струват.

Андрю се усмихваше слабо, със съмнение и радост.

Тримата стигнаха хотел „Мюзийм“ след един часа. Във фоайето ги чакаше Дени. Той тръгна да ги посрещне с мрачната си усмивка. Хорнър му бе съобщил новината по телефона.

Но Дени нямаше какво да каже. Само:

— Гладен съм, но тук не можем да се нахраним. Хайде елате всички с мен на обед.

Обядваха в ресторант „Коното“. Макар по лицето на Филип да нямаше и следа от вълнение, макар да разговаряше повечето време с Кон за коли, той успя да превърне обедата във весело тържество. После каза на Андрю:

— Влакът ни тръгва в четири часа. Хоуп ни чака в хотела в Станбъроу. Можем да купим онзи имот на позорно ниска цена. Сега имам да правя някои покупки, но ще те чакам на гарата Юстън в четири без десет.

Андрю го погледна, съзнавайки неговото приятелство и всичко, което му дължеше от първия момент на тяхната среща в малката манипулационна на Бленли. Внезапно каза:

— Ами ако ме бяха зачеркнали?

— Не те зачеркнаха — Филип поклати глава. — А аз ще имам грижата никога да не те зачеркнат.

Когато Дени тръгна по своите покупки, Андрю придружи Кон и Мери до гарата. Докато чакаха на перона, вече доста умълчани, той повтори поканата, която бе направил:

— Трябва да дойдете да ни видите в Станбъроу.

— Ще дойдем — увери го Кон. — През пролетта. Щом стегна малката кола.

Влакът им замина, Андрю имаше още един час на разположение. Но ни най-малко не се съмняваше какво иска да направи. Инстинктивно се качи на един автобус и скоро се озова на Кенсъл Грийн. Влезе в гробището, дълго време стоя на гроба на Кристин и си мислеше за много неща. Беше ясен, чист следобед със свеж ветреца, такъв, какъвто бе обичала Кристин. Над главата му, в клоните на едно мрачно дърво, весело цвъртеше врабче.

Когато най-после тръгна, бързайки да не закъснее, на небето пред него гореше грамада от облаци във формата на крепостни укрепления.

Издание:

Арчибълд Кронин. Цитаделата

Английска. Второ издание

Литературна група IV

Редактор: Кръстан Дянков

Редактор от издателството: София Яневска

Художник: Павел Николов

Художник-редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Найдено Русинов

Коректор: Маргарита Димитрова

Дадена за набор на 10.VII.1980 г.

Излязла от печат на 30.IX.1980 г.

Формат 60/90/16

Издателски коли 20,75

У.И.К. 22,20

Печатни коли 20,75

Цена 2,51

Издателство „Христо Г. Данов“ — Пловдив

Печатница „В. Александров“ — Варна

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.